

Tudománystratégia

Gyakorlati útmutató kutatóknak

Szerkesztette

Gulyás Adrienn és Demeter Márton

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Tudománystratégia
Gyakorlati útmutató kutatóknak

Tudománysztratégia

Gyakorlati útmutató kutatóknak

Szerkesztők:

Gulyás Adrienn és Demeter Márton

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2023

A tanulmánykötet a TKP2021-NKTA-51 számú projekt keretében, a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NKTA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Szerzők:

Bazsó-Vigh Vivien
Demeter Márton
Fehér Katalin
Gulyás Adrienn
Háló Gergő
Tóth János József
Tóth Tamás

Szerkesztők:

Gulyás Adrienn
Demeter Márton

Szöveggondozó:

Domokos Klaudia

Kiadja a Nemzeti Közszerzői Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor
Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Varga Zoltán
Olvasószerkesztő: Resofszi Ágnes
Korrekter: Tomka Eszter
Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla

Nyomdai kivitelezés: Nemzeti Közszerzői Egyetem

DOI: https://doi.org/10.36250/01168_00

ISBN 978-963-653-003-7 (nyomtatott)
ISBN 978-615-6598-63-9 (elektronikus PDF) | ISBN 978-615-6598-64-6 (ePub)

© A szerkesztők, 2023
© A szerzők, 2023
© A kiadó, 2023
Minden jog védve.

Tartalom

<i>Bevezetés</i>	9
I. RÉSZ – A KUTATÁSTERVEZÉSTŐL A PUBLIKÁCIÓIG	11
Demeter Márton: A nemzetközi publikációs gyakorlat beépítése a doktori képzésbe	13
A változatosság gyönyörködtet – a doktori képzésben is	13
Az akadémiai tudás térideje	14
Eltérő életutak	16
Az ideális doktori képzés	22
Összefoglalás: milyen lehetne egy jó doktori képzés?	27
Ajánlott irodalom	29
Bazsó-Vigh Vivien: A jó kutatási terv: kihívás és megvalósítás	31
Bevezetés	31
A kutatási terv és a tudományos kutatás közti hasonlóság	31
A tudományos kutatás nehézségei	32
A kutatási probléma és a téma körülhatárolása	33
A jó kutatási terv gyakorlati felépítése	34
Összefoglalás	38
Felhasznált és ajánlott irodalom	38
Demeter Márton: Módszertan a módszertanhoz	41
Mitől különleges a tudományos kutatás?	41
Tudományos divatok a módszertan területén	43
Hogyan válasszunk módszertant?	45
Gulyás Adrienn: Az angolszász típusú tudományos írás	55
Hasznos források	68
Felhasznált és ajánlott irodalom	69
Háló Gergő: A nemzetközi cikkek felépítése	71
Absztrakt (<i>Abstract</i>)	71
Bevezetés (<i>Introduction</i>)	72
Módszertan (<i>Methodology</i>)	75
Eredmények (<i>Results</i>)	76
Diskusszió (<i>Discussion</i>)	76
Felhasznált irodalom (<i>References</i>)	80
Ajánlott irodalom	80

Tóth János József: Milyen folyóiratokban érdemes publikálni? A kézirattal megcélzott folyóiratok köre és jellemzői	83
Bevezetés	83
A folyóiratok nyilvánosan elérhető releváns jellemzői a Scopus és a Web of Science adatbázisokban	84
A szerző és a kézirat	95
Felhasznált irodalom	98
II. RÉSZ – KUTATÁSI PROJEKTEK, LÁTHATÓSÁG, KARRIERTERVEZÉS	101
Fehér Katalin: Kutatási projektek tervezése és ütemezése	103
Bevezetés	103
Mi a projekt?	104
A kutatási projekt mint kihívás	105
Milyen alapvető döntési pontjai vannak egy kutatási projektnek?	106
Hogyan érdemes tervezni térben, időben és adattal?	110
A kutatás emberi léptéke: megvalósíthatóság és elköteleződés	111
Két történet tervezésről, elakadásokról, felelősségről	112
Összefoglalás	115
Javasolt feladatok	116
Ajánlott irodalom	116
Tóth János József: Mit érdemes tudnunk szerzőként az <i>open access</i> ről?	117
Bevezetés	117
Az <i>open access</i> mint hozzáféréstípus, üzleti modell és ellenállási mozgalom	118
Az OA-publikálás szerzői szemmel	122
Ha akarOAd, ha nem – avagy érint-e minket szerzőként az OA-kalózkodás?	126
Felhasznált irodalom	128
Tóth Tamás: Hogyan készüljünk fel a Marie Skłodowska-Curie Actions posztdoktori pályázatra?	131
Általános információk az MSCA-ról	132
Praktikus részletek	140
Összefoglalás	147
Felhasznált irodalom	147
Fehér Katalin: Karriertervezés és karrierutak	149
Bevezetés	149
A tudományos karriertervezés alapelemei	150
Mellékhatások és kitérők	153
Digitális identitás és virtuális karrier	155
Két karrierút rövid története	157

Összefoglalás	162
Javasolt feladatok	163
Ajánlott irodalom	163
MELLÉKLETEK	165
1. melléklet: Folyóíratrangsor – jogtudomány (2022, Scimago)	167
2. melléklet: Folyóíratrangsor – oktatás- és neveléstudomány (2022, Scimago)	190
A SZERZŐKRŐL	231

Vákát

Bevezetés

Mi a tudománystratégia? Bár ez a kérdés kevésbé régi, és minden bizonnyal kevesebbet érint, mint az élet értelmére vagy a világ eredetére vonatkozó társai, megválaszolása nem könnyebb, mint a klasszikus filozófiai kérdéseké. Tudománystratégiával – legalábbis tudásunk szerint – eddig nem nagyon foglalkoztak összefoglaló jelleggel diszciplináris szinten, noha természetesen számtalan tudománystratégiai célt fogalmaztak meg nemcsak tudományos intézmények (egyetemek, kutatóintézetek), de más, akár országos vagy nemzetközi szervezetek is, például az Európai Tudományos Alap.

Tudománystratégiáról tehát különböző szinteken lehet beszélni. Lehet szó globális tudománystratégiáról, amely általánosan a tudomány előtt álló legfontosabb feladatokkal, problémákkal és kihívásokkal, víziókkal vagy épp a tudomány és a társadalom, a tudomány és az ipar vagy a tudomány és a politika kapcsolatával foglalkozik. Beszélhetünk regionális vagy nemzeti tudománystratégiákról is, amelyek egyes földrajzi vagy geopolitikai ágensek (jellemzően országok) esetében vetik fel a fenti kérdéseket, illetve próbálják menedzselni az adott régió nemzetközi láthatóságát, versenyképességét. Ugyanezek a dimenziók jelennek meg alacsonyabb szinteken is, amikor egy tudományterület, egyetem vagy kutatóintézet, egy tanszék tudománystratégiájáról beszélünk.

A jelen kötet még a fentieknél is elemibb tudománystratégiai szinttel foglalkozik, ugyanis az egyéni kutatók számára kínál tudománystratégiai tippeket. Tapasztalatunk szerint a nemzetközi és egyre inkább a hazai akadémiai élet is neoliberalizálódik: a verseny, a versengés, a piac, a humántőke-mobilitás, a projektszemléletű működés és az egyre erőteljesebb nemzetköziesítési törekvések is részévé válnak a kutatói és oktatói életnek. Ezt a folyamatot illehetjük kritikával (nem is alaptalanul), azonban a kutatói előmenetel szempontjából elkerülhetetlen, hogy az egyén alkalmazkodjon a változó akadémiai környezethez és elvárásokhoz. Ebben a bonyolult és fokozódó mértékben kompetitív akadémiai világban nélkülözhetetlenek az egyénre szabott, ugyanakkor általánosan érvényes tudás és magabiztosan használó tudománystratégiák, amelyek sok évre vagy akár évtizedre is meghatározhatják egy akadémiai életút minőségét és sikerét.

A kötet valamennyi fejezetét a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Tudománystratégiai Osztályának munkatársai írták. A Tudománystratégiai Osztály 2022-ben létesült Deli Gergely rektor indítványozására, az NKE nemzetköziesítési stratégiájának egyik alappilléreként. Az osztály munkatársai eltérő kutatási

hátterrel és felsőoktatási tapasztalattal rendelkeznek, és kutatói pályafutásuk különböző szakaszánál tartanak. Összeköti őket azonban a közös feladat, hogy egyéni kutatásaikon és szakmai előmenetelükön túl az NKE-n dolgozó kutatókat és kutatócsoportokat támogassák abban, hogy kutatásaikat magas presztízsű nemzetközi kiadványokban tudják megjelentetni, ezzel tovább növelve mind az NKE, mind saját kutatói profiljuk nemzetközi láthatóságát.

A mentoráltak köre szakterület és kutatói profil tekintetében nagyon változatos, de a Tudománystratégiai Osztályhoz forduló kollégákat elsősorban az a cél hajtja, hogy megmutassák: egy rendkívül erős, kompetitív nemzetközi versenyben is megállják a helyüket kutatóként, és olyan helyeken tudják megjelentetni írásaikat, mint a szakterületük legismertebb és -elismertebb amerikai, brit vagy épp hongkongi képviselői. A mentorált kollégák maguk is aktív kutatók, ezért leginkább gyakorlati útmutatást és segítséget igényelnek. Filozófia és elmélet helyett joggyakorlatokat, használható tippeket, esetenként konkrét módszertani segítséget, gyakran folyóirat-ajánlást várnak a Tudománystratégiai Osztály munkatársaitól.

A Tudománystratégiai Osztály küldetése, hogy a mentoráltak birtokában lévő szaktudást olyan formába segítse önteni, amely a nemzetközi publikációs platformokon is megállja a helyét a versenyben. A fejezetek írásakor a szerzők lelki szemei előtt saját mentoráltaik képe lebegett: hogyan találjanak maguknak a témájukhoz illő folyóiratot, milyen módszertant alkalmazzanak a kutatásukhoz, hogyan ütemezzék a kutatási projektjeiket, melyek a nemzetközi szakfolyóiratok által elvárt nyelvi-tartalmi-logikai kívánalmak, vagy hogyan tervezzék előre a fiatal kutatók a tudományos karrierjüket? A kötet tehát a szerzők szándéka szerint gyakorlati útmutató: nem törekszik tudományos tényfeltárássra, nem fókuszál történeti előzményekre, nem mutat be részletesen szűkebb értelemben vett elméleti vagy empirikus anyagot. Ehelyett az egyes fejezetek gyakorlati példákkal, karakterisztikus esettanulmányok segítségével valódi problémákat és lehetséges kivezető utakat, megoldásokat kínálnak egyszerűen és közérthetően. A kötet szerzői bíznak benne, hogy az egyes fejezetekben ismertetett joggyakorlatok beépülnek az olvasók személyes tudománystratégiájába, és hozzásegítik őket ahhoz, hogy szakmai álmaikat hatékonyabban, kerülő utak nélkül ériék el.

A szerkesztők

I. RÉSZ
A KUTATÁSTERVEZÉSTŐL
A PUBLIKÁCIÓIG

Vákát

Demeter Márton

A nemzetközi publikációs gyakorlat beépítése a doktori képzésbe

A változatosság gyönyörködtet – a doktori képzésben is

Az akadémiai életutak tanulmányozásakor nem lehet nem észrevenni azok rendkívüli változatosságát. Vannak, akik egy családi vonalat visznek tovább (a szülők, nagyszülők között is találunk akadémiai embereket), s ez esetben a pályaválasztás tradicionális. Másoknak – akár már egészen korán – tanáraik hívták fel a figyelmüket az akadémiai pályára. Ezek a kutatók fiatalon sokszor vettek részt szakkörökön, tehetséggondozó programokban, rendszeresen (s gyakran sikerrel) indultak tanulmányi versenyeken, szakkollégiumokba jártak. Az ő esetükben a pályára való felkészülés tudatos építkezés, amely már a középiskolában, esetleg még előbb elkezdődik.

Vannak olyanok is, akiket az életútjuk során elkezd nagyon komolyan érdekelni egy téma, s eldöntik, hogy életük jelentős részében ennek a témának a kutatásán szeretnének dolgozni. Az ő számukra az akadémiai pálya tulajdonképpen csak keretet, jogosítványokat és eszközöket ad ehhez a tevékenységhez. Mások több lábon állnak, nyitottak más társadalmi intézmények, mint például a művészet, az üzleti szféra, a jog vagy éppen az államigazgatás felé, s a tudományos aktivitást párhuzamosan képzelik el más terület(ek)en folytatott működésükkel. Ebben az esetben az akadémiai pályára kerülők eredetileg talán más területen tevékenykedtek, s valamely belső vagy külső okból döntöttek úgy, hogy szerencsét próbálnak az akadémiai világban is.

Világos, hogy a fenti különböző életutak különböző oktatási és képzési utakat fednek le, s azok a tudások és gyakorlatok, amelyek a 21. századi akadémiai pálya számára nélkülözhetetlenek, más és más helyen, más és más módon épülnek be (szerencsés esetben) a kutatók életébe. Ugyanennyire fontos látnunk azt is, hogy az akadémiai képzés konkrét tartalma időben és térben is változik, ráadásul ez utóbbi mind horizontális, mind vertikális értelemben.

Az akadémiai tudás térideje

Az idő dimenzióját tekintve beszélni kell az akadémiai tudás gyorsuló ütemű elévüléséről, amely sajnos nemcsak a képzések szűkebben vett tartalmát (az átadott lexikális tudásanyagot), de a kompetenciákat, a habitusokat és legfőképpen az elvárásokat is érinti. Egy magyar kutató esetében például harminc évvel ezelőtt nem volt erős elvárás az idegen nyelven való nemzetközi publikálás: erre az egyetemek és a doktori iskolák nem készítettek fel a hallgatókat, és a nemzetközi publikációk nem is jelentek meg kimeneti feltételként. Ennek megfelelően azok a tudásanyagok, amelyek a nemzetközi publikáláshoz nélkülözhetetlenek – és e könyvben több fejezet is foglalkozik velük –, nem fogalmazódtak meg követelményként a képzésben. Azoknak a pályán mozgó akadémiai dolgozóknak, akiknek a doktori képzésében a ma már fontos nemzetköziesítési elemek nem szerepeltek, utólag máshogy kell pótolniuk ezt a szakmai előmenetelükhöz szükséges tudást.

A térbeli dimenzió horizontális vetülete pusztán geopolitikai. A nemzetközinek tekintett akadémiai sztenderdeket a nyugati világ diktálja, nagyrészt az angolszász országok, s az ő kulturális, nyelvi, ismeretelméleti és szervezeti hagyományaik határozzák meg az érvényesnek elfogadott akadémiai tudás létrejöttének, bemutatásának és terjesztésének feltételeit. Ne tévesszen meg minket a nyugaton kívüli világ egyre nagyobb jelenléte a nemzetközi tudományos vérkeringésben, hiszen napjainkban ennek a nemzetközi jelenlétnek továbbra is előfeltétele a nyugati sztenderdeknek való megfelelés, vagyis nincsenek még olyan alternatív nemzetközi tudományos univerzumok, ahol mások lennének a tudományos értelemben vett játékszabályok, mint a nyugati dominanciájú centrumban. Kína mind intenzívebb jelenléte a nemzetközi tudományos vérkeringésben például nem nagyszámú, nemzetközileg elismert kínai lapkiadónak és folyóiratnak a jelenlétét mutatja – ahol kínai szerzők sokasága ír Kína szempontjából fontos témákról kínai megközelítésben –, hanem pusztán annyit jelent, hogy egyre több kínai kutató munkája felel meg a nyugati kutatási és publikációs feltételeknek, ezért egyre több cikk jelenik meg kínai szerzőktől nyugati lapokban. A nyugati dominanciából adódóan még akkor sem ekvivalens egy amerikai, egy magyar és egy vietnámi doktori iskolában szerzett tudás nemzetközi elismertethetősége, ha eltekintünk az idő dimenziójától, és feltesszük, hogy az amerikai, a magyar és a vietnámi doktori hallgató ugyanabban az időszakban szerezte tudását.

Végül a térdimenzió vertikális vetületét az a tény adja, hogy még a földrajzilag egy területhez sorolt képzőhelyek között is óriási különbség van, nemcsak

a potenciálisan átadott tudás, de az ezt a tudást elvben igazoló diplomák nemzetközi akadémiai értékét tekintve is. Az Egyesült Államokban például több mint ötezer felsőoktatási intézmény működik, de ezeknek csak egy töredékén adnak olyan PhD-oklevelet, amely az ezzel rendelkező kutatónak jó ütvévként szolgál a nemzetközi akadémiai karrierhez. Még az olyan kis országok esetében is, mint Magyarország, beszélhetünk elit és kevésbé elit akadémiai intézetekről, s ennek megfelelően az általuk adott diplomák piaci értéke is különböző. Nem véletlen, hogy a nemzetközi versenyképesség javítása érdekében valamennyi világrégióban vannak olyan országok, amelyek az egyetemeik globális rangsorokban való előrejutásáért küzdenek, vagy legalábbis szeretnének néhány, de legalább egy elit egyetemet. A presztízs egyre inkább az egyetemekhez, és nem az affiliációul szolgáló országhoz kötődik, s ma már egy „amerikai PhD” nem jelent feltétlenül többletet, miközben egy „PhD a Harvardról” jelentős akadémiai tőkét testesít meg. Hasonló a helyzet a „kínai PhD” esetében, amely nem feltétlenül hangzik jól, szemben a „PhD a Tsinghua egyetemről”, amely viszont biztosan jó ajánlólevél, tekintettel arra, hogy a Tsinghua néhány globális rangsorban ma már megelőz olyan szupersztár egyetemeket, mint a Columbia, a Princeton vagy a London School of Economics and Political Science (LSE).

Érdeesség: intellektuális rasszizmus és kamuflázsidentitás

A fenti geopolitikai jellegű megkülönböztetést sokan tanulmányozták és tanulmányozzák kritikai jelleggel, rámutatva arra, hogy az elit egyetemi diplomák, állások és maguk az elit folyóiratok is mesterségesen generált, intellektuális rasszizmusban tartják az akadémiai világot. Ez, röviden megfogalmazva, azt jelenti, hogy az akadémiai világban a diplomák, ahogy Bourdieu fogalmaz, egyfajta nemesi oklevélként, „kutabörként” szolgálnak a sikeres akadémiai (és egyéb) pálya felé, s akik nem rendelkeznek ezekkel az oklevelekkel, azokat gyakran kirekesztik az elit, kulturálisan és gazdaságilag is jelentős pozíciókból. Az intellektuális rasszizmus tehát – az enyhébb megfogalmazás szerint – nem borszín, származás vagy állampolgárság alapján diszkriminál, hanem a diplomák helye szerint, anélkül, hogy minden esetben figyelembe venné az egyéni produktumot és teljesítményt. Vagyis egy jó akadémiai állást adott esetben könnyebb megszerezni egy elit egyetemen szerzett PhD-oklevéllel és minimális teljesítménnyel, mint egy erős önéletrajzzal, de harmadik világbeli PhD-fokozattal. Az intellektuális rasszizmus erősebb megfogalmazása szerint ez valódi rasszizmus is egyben, hiszen az elit egyetemeken általában mindenféle kisebbség alulreprezentált, s az elit egyetemi felvételi rendszerben testet öltő rasszizmus (és elitizmus) kihat a későbbi folyamatokra, amikor a diplomák elit státusza alapján értékelik egyes jelentkezők minőségét. Az intellektuális rasszizmust sokan az úgynevezett kamuflázs-identitás kifejezésével igyekeznek elkerülni, amelynek során egyes harmadik világbeli kutatók továbbképzésekkel vagy gyakran újraképzésekkel (angolul re-education), vagyis felsőoktatási képzésük nyugati megismétlésével próbálják eltüntetni önéletrajzukból annak jeleit, hogy eredetileg nem elit egyetemeken végeztek. A kamuflázsidentitás kifejlesztése,

bár az egyedi kutatók számára sikeres stratégia lehet, kétszeresen is káros a globális egyenlőtlenségek elleni küzdelem szempontjából. Egyrészt az újraképzések – vagyis egyes, a nyugati világon kívüli diplomák „felülírása” egy nyugati diplomával – elfedhetik az eredeti identitást és a kutatók autentikus hangját. Másfelől az intellektuális rasszizmus intézménye ezzel továbbra is fennmarad, hiszen a kamuflázsidentitás kifejlesztésén keresztül számos „külföldi” kerül elit pozícióba, s ezzel egy látszólagos diverzitás keletkezik, ázsiai, afroamerikai, közel-keleti, latin-amerikai vagy épp kelet-európai kutatókkal, akik azonban valamennyien nyugaton tanultak, s így a nyugati perspektívákat és a nyugati elitizmust képviselik.

Eltérő életutak

Mielőtt rátérnénk annak taglalására, hogy milyen fontos készségeket és tudást kell átadnia egy doktori iskolának a nemzetközi publikálásra való felkészítés érdekében, nézzünk pár konkrét példát arra, hogy az egyéni életutak során mikor és hogyan találkozhatunk ezekkel az ismeretekkel akár a doktori képzést megelőzően is.

Péter, a leszármazott

Péter tradicionális értelmiségi családból származik, szülei mindketten egyetemi tanárok; édesanyja biológus, édesapja szociológiai professzor, anyai nagyapja a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. A családi otthon nappalijában szinte egymásnak adják a kilincset a különféle tudósok, egyetemi tanárok, a család barátai, akikkel Péter gyermekkorától kiváló kapcsolatot ápol. Testvére, Anna, a londoni LSE gazdaságföldrajzi PhD-iskolájában tanul, Péter azonban úgy dönt, hogy Magyarországon iratkozik be a doktori képzésre. Családi helyzetéből adódóan minden iskoláját az elérhető legjobb hírű intézményben végezte el, az általános iskola végére felsőfokú angol és francia nyelvvizsgával rendelkezett, a gimnázium végére spanyolul is megtanult.

Az érettségi után egy évet töltött a család egy jóbarátjánál az Egyesült Államokban, majd a BA és az MA között ismét egy évet töltött el külföldön, ezúttal Kanadában. Itt ismerkedett meg egy Kanadában élő magyar professzorral, aki politikafilozófiával foglalkozik. A professzor által betekintést nyert számos kutatásba, sőt megjelent egy rövidebb, közös cikkük is egy neves nemzetközi folyóiratban. Bár a professzor szeretne volna, ha Péter a kanadai McGill Egyetemen folytatja tanulmányait az ő irányítása alatt, megértette, hogy Péternek honvágya

van, s megállapodtak, hogy külső társtémavezetőként és szellemi alkotótársként a továbbiakban is szívesen áll a tehetséges fiú rendelkezésére annak ellenére, hogy Péter Magyarországon képzei el a jövőjét.

Péter tehát huszonöt éves korára tökéletesen megtanult angolul, valószínűleg jobban beszél és ír, mint leendő PhD-iskolájában az oktatók többsége. A hazai akadémiai hálózatokban szerves módon van jelen, gyakorlatilag nincs olyan jelentős hazai kutató, akihez ne lenne közvetlen bejárása valamely családtag vagy barát ajánlása nyomán. A Kanadában eltöltött idő alatt doktori kutatási témája is kikristályosodott, a professzor irányítása alatt végigment egy teljes kutatási folyamaton a kutatási kérdések megfogalmazásától kezdve a publikáció megjelenéséig.

Péternek tehát a doktori iskolában alapvetően arra van szüksége, hogy már meglévő tudását a rendelkezésre álló keretek között a lehető legjobban tudja kamatoztatni, s a doktori fokozat megszerzésekor egy nemzetközi szinten is versenyképes önéletrajzzal rendelkezzen. Ehhez a doktori iskola olyan mérőföldköveket kellene hogy megfogalmazzon, amelyek az elérni kívánt eredményekhez relevánsak, segítő-fejlesztő eszközöket nyújtanak hozzá, és semmi esetre sem hátráltatják a fiút abban, hogy világviszonylatban is értékes és unikális kutatást végezzen, s az eredményeket minél több kollégához eljuttassa.

Péter ezekkel a reményekkel iratkozik be a képzésre. Az első meglepetés akkor éri, amikor a doktori iskola témavezetőt jelöl ki számára, akinek – Péter megítélése szerint – nincsenek az ő területén releváns jelentős kutatási eredményei. A kanadai professzor társtémavezetőségét a doktori iskola nem titkolt kedvetlenséggel fogadja, adminisztratív okokra hivatkozva egyelőre elutasítja a kérelmet. A doktori képzés kurzuskínálatát Péter meglehetősen szűkösnek érzi: úgy látja, hogy a kurzusok kevésbé vagy egyáltalán nem kapcsolódnak a kutatási témájához, sokkal inkább arról van szó, hogy az oktatók a saját kutatási területüket prezentálják a hallgatók felé.

A doktori iskola nem kínál specifikus módszertani képzéseket, a kurzusokhoz kapcsolódó feladatok elvégzése időigényes és Péter szakmai fejlődése szempontjából irreleváns. Péternek döntenie kell, hogy megpróbálja-e a doktori iskolát mintegy „túlélni”, a kapott feladatokat „letudni”, s közben a kanadai professzor időnkénti segítségével, valamint önképzéssel fejlődni és haladni a kutatásával, vagy kiiratkozik a képzésből, és keres egy olyan iskolát, amely jobban segíti fejlődését. A családi szocializáció által megágyazott szakmai magabiztossága következtében Péter a második lehetőség mellett dönt, családjával megbeszéli, hogy néhány évre Kanadába költözik, és ott vesz részt a doktori képzésben.

Zsuzsanna, a megértett zseni

Zsuzsanna egy közepes méretű magyar városban született, szülei elváltak, édesanyja középiskolai tanár a helyi iskolában, ahol mind kollégái, mind a tanulók tisztelik tudásáért és elkötelezettségéért. Zsuzsanna nagyszülei mezőgazdasági dolgozók voltak, így édesanyja első generációs értelmiségiként különösen igyekezett lányát a tanulás fontosságára nevelni. Zsuzsanna nemcsak szorgalmas, de tehetséges is volt, iskoláit kitűnő eredménnyel végezte, egy elit nagyvárosi középiskolában érettségizett, majd egyetemi tanulmányait Budapesten folytatta. Az egyetemen számos tanár biztatta továbbtanulásra, rendszeresen vett részt tudományos diákköri versenyeken, egyszer első helyezést is kapott az országos döntőn. Ezt követően már nem volt nehéz ösztöndíjat szereznie az egyetem egy doktori programjára, témavezetője az a professzor lett, aki korábban tudományos diákköri munkáját is támogatta.

Zsuzsanna számára nem volt különösebben meglepő, hogy a doktori iskola mintegy a graduális képzés folytatásaként működik kurzusokkal és a hozzájuk tartozó teljesítési feltételekkel, amelyek legtöbbször – a mesterképzéshez hasonlóan – hallgatói esszék benyújtását jelentik. Ha volt kérdése, a témavezetője szívesen állt rendelkezésére, s bár Zsuzsanna sokszor azt érezte, a kapott válaszok túl általánosak és filozofikusak, alapvetően elégedett volt a kapott támogatással. A doktori iskola ráadásul igyekezett abban is segíteni, hogy az általa megállapított követelményeket lehessen is teljesíteni, tehát rendszeresen szervezett konferenciákat, amelyeken meg lehetett szerezni a konferencia-előadásért járó krediteket, valamint egyetemi lapokat tartott fenn, amelyek segíthettek a publikációs követelmények nagy részének teljesítésében. Zsuzsanna tehát elég sokáig úgy érezte, hogy minden remekül alakul. Disszertációját *summa cum laude* minősítéssel védte meg, s mivel témavezetője az egyetem egy magas pozícióban lévő professzora volt, csakhamar tanársegédi álláshoz jutott professzora tanszékén.

Egyszer azonban Zsuzsanna megismerkedett egy osztrák kollégájával, aki elmesélte neki, hogy posztdoktori ösztöndíjjal az Egyesült Államokban élt két évig, és az ott kiépített kapcsolatokból táplálkozik azóta is. Zsuzsanna azonnal ádáz ösztöndíjvadászatba kezdett az interneten, azonban mindenhol a „nemzetközi láthatóság” követelményébe ütközött, amelynek – körülményeit tekintve – nem tudott megfelelni. Lelkesen lefordította pár kéziratát angol nyelvre, és elküldte őket egy-egy ismertebb folyóirathoz, azonban egy kivétellel valamennyi esetben elutasították a cikkeket, még mielőtt kiküldték volna őket bírálatra. A maradék cikk bírálati folyamata mintegy másfél évig tartott,

és sajnos a lektorok végül nem javasolták megjelenésre az anyagot. Zsuzsanna ekkor pártfogójához, egykori témavezetőjéhez fordult segítségül, aki azonban inkább lebeszélni próbálta arról, hogy „túl magasra célozzon”, s inkább azt javasolta, hogy próbálják meg a cikket egy barátja által szerkesztett szlovák lapban megjelentetni. Zsuzsanna azonban ekkor már tudta, hogy a jobb nemzetközi ösztöndíjak esetében a nemzetközi publikációs kritérium – szemben hazai tapasztalataival – sokkal konkrétabb és kevésbé rugalmasan értelmezhető dolgot jelent, s valamely ismert, nemzetközileg jegyzett, meghatározott tudományos adatbázisokban indexált, magas presztízsű folyóiratcikkre utal.

Rá kellett ébrednie, hogy a doktori képzés nem adott megfelelő támpontokat ahhoz, hogy kilépjen a nemzetközi terepre. Rá kellett ébrednie arra is, hogy a leginkább versenyképes intézmények esetében már a PhD-felvételihez is hazai szempontból nézve rendkívül jelentős nemzetközi publikációs aktivitást kell felmutatni, a posztdoktori ösztöndíjak reális elnyerése pedig szinte lehetetlen kimagasló publikációs eredmények nélkül. Zsuzsannának most saját kútfejből vagy egy értő mentor támogatásával kell megtanulnia mindazt, amit a nemzetközi terepen mozgó hallgatók már a mesterképzésen megtanultak, s amit a doktori képzés csak tovább mélyített.

Sokszor gondol arra, milyen jó lett volna, ha témavezetője be tudta volna vonni olyan nemzetközi kutatásokba, amelyekből nívós cikkek születhettek volna: milyen jó lett volna a doktori iskolában feltérképezni a lehetséges életpályamodelleket, megismerkedni az akadémiai mérföldkövekkel, és megszerezni a teljesítésükhöz szükséges tudást. Most egy kompetitív, szisztematikusan felépített, akadémiai szenioritásának megfelelő önéletrajzot tudna felmutatni, ehelyett viszont jelenleg a belépő szint elérésén kell fáradoznia. Zsuzsanna talán még tehetségesebb és szorgalmasabb is volt, mint Péter, viszont Péterrel ellentétben nem állt rendelkezésére olyan szociális és szakmai hálózat, amely pótolhatta volna a képzés hiányosságait.

Zoltán, a megszállott

Zsuzsannától eltérően az iskolában Zoltán sokkal inkább tűnt ki furcsa külsejével és szokásaival, mint szorgalmával, s tanárainak nagy része biztos volt abban – s ennek alkalmasint hangot is adtak –, hogy Zoltán soha nem viszi semmire. A fiút a szülők – ahogyan ők mondták – liberálisan nevelték, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy azt csinált, amit csak akart, amíg nem volt

belőle különösebb probléma. Zoltán átlagos jegyeket hozott az iskolából, de nem bukott meg semmiből. Nem kapott szaktanári meg igazgatói dicséreteket, de legalább intőket sem. Egyszóval Zoltán „elvolt” az iskolában. Különösen a természetismeret-órákat s később a biológiát szerette, ahol nyakatekert kérdéseket tudott feltenni a tanárainak, akik erre ritkábban jól, gyakrabban rosszul reagáltak. Az érettségien a bizottság Zoltán feleleteinek már csak a tíz százalékából értett meg valamit, az egyetemen pedig – természetesen biológus szakon – már csupán egyetlen tanárral jött ki jól, aki hozzá hasonlóan kissé különc, de tőle eltérően mégis némi tisztelettel övezett professzor volt. A fiú minden kötelező tárgyat minimális ráfordítással, közepes eredménnyel teljesített, viszont a szakdolgozata, amely egy bizonyos iráni durumbúza-nemesítési eljárásnak az átlagos szemtermésre irányuló hatásaival foglalkozott, a téma szakértői szerint jelentős kérdéseket feszegetett, és néhol igen érdekes válaszokat adott rájuk.

Zoltán épp csak annyira tanult meg angolul, amennyire az egyetemi diplomához szükséges középfokú nyelvvizsgateszt ezt megkövetelte, de olvasni egyébként egészen jól tudott. A doktori képzést ugyanazon az egyetemen végezte, ahol a korábbi tanulmányait. Nagyjából békén hagyták, témavezetőjével atyai jó viszonyba került, s pár év alatt – egyébként a doktori képzéstől teljesen függetlenül – az iráni durumbúza-nemesítés egyik legjobban felkészült szakértője lett. Professzora közbenjárására kapott egy tanársegédi állást, amelyből tíz év múlva adjunktusi, húsz év múlva docensi állás lett. A professzori kinevezés feltételei se nem érdekelték, se nem teljesítette őket.

Kétévente részt vett a durumbúza-nemesítők nagy kongresszusán, kétszer járt egy-egy kilenc hónapos terepmunkán Iránban, és még közel a kilencvenedik születésnapjához is egyfolytában azon járt az esze, hogyan hozhatna több szemet az a bizonyos fajta iráni durumbúza. Zoltán számára a doktori képzés nem volt sem rossz, sem jó: egyszerű formális feltétele volt egy nyugalmas, a külsődlegességek szempontjából átlagos magyar akadémiai karriernek. Sosem fogjuk megtudni – bár néhányan ezt rebesgetik –, hogy Zoltán korszakos zsenije volt-e az iráni durumbúza-nemesítési eljárásoknak, s hogy mi lett volna, ha Zoltán szülei harvardi professzorok, ha Zoltán az ottani oktatási rendszerben tanul, a Cornell Egyetemen szerez PhD-fokozatot, és az ottani Molekuláris Biológia és Genetika tanszéken kap állást. Zoltán mindenestre soha nem gondolkodott el ezen, hiszen – az alvásidő néhány röpke óráját leszámítva – szinte kizárólag az iráni durumbúzáék génsekvenciáin járt az esze.

Miranda, aki majd megmutatja

Miranda szép karriert futott be az üzleti világban, és a politika világába is belekóstolt, de csillapíthatatlan tudásvágya, amely kisgyermekkorától űzi, végül az akadémiai pálya irányába (is) elsodorta. Kíváncsi volt rá, hogy képes-e egy új szakmát magas szinten elsajátítani, szóval a kutatás és az egyetemi oktatás világára kihívásként is tekintett.

Miranda, aki magával szemben mindig maximalista volt, a doktori képzéstől is azt várta el, hogy a lehető legnagyobb mértékben segítse őt kiváló kutatóvá válni, s ez számára – az üzleti életben tapasztalt mintái hatására – egyértelműen a nemzetközi megmértetést is jelentette. Praktikus emberként konkrét kompetenciákat és lehetőségeket várt a doktori iskolától, amelyek segítségével erős akadémiai önéletrajzot építhet. Az interneten utánanézett annak, hogy a nemzetközi akadémiai világban hogyan mérik a tudományos teljesítményt, és nagyjából képet kapott arról is, hogy a választott tudományterületén – krízismenedzsment – melyek a legjelentősebb kiadók és folyóiratok. Józan eszére hallgatva próbált olyan témavezetőt találni, aki a témájában kompetens, és jó nemzetközi beágyazottsággal, erős publikációkkal rendelkezik, s szerencsére talált is ilyet a doktori iskola törzstagjai között.

A doktori iskolában azonban Miranda hamarosan úgy érezte, hogy a kapott oktatás nem segíti elő kellőképpen szakmai fejlődését, s nem mozdíja elő nemzetközi versenyképességét. A hallgatókat – Miranda legalábbis úgy érezte – a doktori iskolában inkább tekintették egyetemistáknak, akiket oktatni kell, mint kutatóknak, akiket kutatási projektekre kell bevonni, és „kutatva tanítani” a szakma rejtelseire. Érett és sikeres nőként Miranda többször is hangot adott annak, hogy szerinte a doktoranduszokat jobban segítené, ha a doktori iskola nem a mesterképzés kiterjesztett része lenne, hanem egy kutatói fejlődést specifikusan támogató hely, ahol elsősorban módszereket, eszközöket és networköt kapnának a saját területükön való elmélyedéshez és egy nemzetközileg is versenyképes önálló portfólió felépítéséhez. Mivel világéletében igyekezett konstruktív lenni, átnézte néhány vezető külföldi doktori iskola programját, elolvasott néhány nemzetközi szintű ajánlást, sőt kiterjedt kapcsolati hálójával segítségével még interjúkat is készített doktoriiskola-vezetőkkel. A tanulságokat egy néhány oldalas jelentésben összefoglalta doktori iskolája vezetőinek. Miranda nagy megdöbbenésére a doktori iskola teljesen elzárkózott javaslataitól, s noha udvarias formában, de

gyakorlatilag arra intette, hogy „maradjon a helyén”, és kövesse a doktori iskola által megfogalmazott előírásokat. A doktorandusz mérlegelte a helyzetet, és – témavezetőjével megállapodva – úgy határozott, hogy nem hagyja ott a doktori iskolát, hanem egyfajta szükséges rossznak tekinti az ott folyó oktatást: teljesíti a követelményeket, de a tulajdonképpeni szakmai fejlődést egyfelől saját önfejlesztésével, másfelől a témavezetőjével folytatott közös kutatásokon keresztül éri el. A doktori iskolájáról később, immár nemzetközileg is elismert akadémiai szakemberként úgy nyilatkozott, mint ami, ha nem is segítette, de legalább nem hátráltatta túlságosan a szakmai fejlődésben. Büszkén beszél arról, hogy sikereit szinte kizárólag egyéni erőfeszítéseinek, leleményességének és tudásszomjának köszönheti; a formális keretek nem sokat lendítettek rajta, de így is megmutatta, hogy az üzleti életben elért megbecsültséget az akadémiai szférában is sikerült kivívnia.

Az ideális doktori képzés

Vajon a fenti történetek csak fikciók, amelyek a példázatos jelleggel lehetséges akadémiai karrierutak egy-egy állomását illusztrálják, vagy valós történetek? Nos, a válasz az utóbbi: noha a történetek szereplőit és az egyes elemeket rendkívüli mértékben megkevertük, minden bemutatott eset igaz történeten alapszik. A történetek bemutatásának célja természetesen nem lehet az, hogy a doktori képzések elégtelen voltán keseregjünk: sokkal nagyobb szükség van arra, hogy rámutassunk a doktori iskolák erős és gyenge pontjaira, s ezáltal megpróbáljunk elmozdulni egy ideális modell felé.

Egy ideális doktoriiskola-modellnek számos faktort kell figyelembe vennie: a doktoranduszok előzetes tudását éppúgy, mint akadémiai karriertípusukat, szenioritásukat, jövőképüket és természetesen kutatási témáik módszertani és publikációs specifikumait. Ehhez mindenekelőtt alaposan átgondolt, a nemzetközi jogyakorlatokat széleskörűen alkalmazó, de azokat a hazai rendszerre értelmező struktúrára, átlátható és korrekt módon betartott szabályozásra, s ami talán a legfontosabb: rendkívüli rugalmasságra, afféle személyre szabott képzésre volna szükség. Vegyük sorra, hogy milyen tudást és készségeket kellene átadnia és fejlesztenie egy ideális doktori iskolának.

A doktori képzéshez szükséges előzetes tudás

Mint a fenti példák mutatják, a doktori hallgatók előzetes tudása számtalan forrásból származhat. A klasszikus, iskolai keretek között felhalmozható tudás mellett, amelynek jelentőségét sokszor talán túlbecsülik, a családi habitusok, a kulturális hátterek, a szociális háló szerepe is nagyon fontos, és a külföldi tapasztalatszerzés, illetve az önképzéssel elsajátított tudás szintén részét képezik annak a felkészültségrepertoárnak, amelyet fontos feltérképezni, és amelyre építeni szükséges.

Ez a felkészültség annál nyilvánvalóbb, minél inkább realizálódott már valamilyen formában. Azok a fiatal kutatók és kutatójelöltek például, akik már rendelkeznek nemzetközi publikációkkal, feltehetőleg tisztában vannak az ilyen cikkek elkészítéséhez és megjelentetéséhez szükséges alapvető ismeretekkel. Jó eséllyel ismerik azokat az elméleteket és módszertani elemeket is, amelyek segíthetnek egy kutatásról szóló cikket nemzetközi szinten publikálni. Könnyen előfordulhat, hogy dolgoztak nemzetközi kutatócsoportban, akár a stáb szervezésében is segíthettek, így ez a terep sem ismeretlen számukra.

Mellettük természetesen lesznek olyan hallgatók is, akik még nem rendelkeznek semmiféle nemzetközi tapasztalattal. Publikációs gyakorlatuk egyelőre csak az egyetemi esszék készítésében van, és még nagyon az elején tartanak saját témájuk kutatásában, sőt esetleg még a pontos kérdésfelvetésig sem jutottak el. Lehetséges ugyanakkor, hogy nagyon szépen beszélnek és írnak angolul, vagy éppen különösen jártasak valamilyen *mainstream* vagy egzotikus kutatási módszer alkalmazásában. Megint mások – tipikusan azok, akik az üzleti életből vagy a politikai döntés-előkészítés és tanácsadás (*policy*) területéről érkeznek – komoly tapasztalatokkal rendelkeznek forrásszerzésben vagy akár pályázatírásban.

Miért fontos mindezeket a tudásokat felmérni és feljegyezni? Alapvetően két okból. Egyfelől az akadémiai életpálya e szakaszában már nem visz előre a meglévő ismeretek újbóli meghallgatása. Egy komoly statisztikai ismeretekkel rendelkező hallgatónak nemcsak értelmetlen, de talán kinszenvedés is végigülni egy elemi statisztikakurzust; a már számottevő nemzetközi publikációs gyakorlattal rendelkező fiatal kutatónak nincs szüksége akadémiai írásmű készítéséről szóló bevezető kurzusra. Még fontosabb, hogy a hallgatók témája szempontjából többé-kevésbé irreleváns tárgyak teljesítése, illetve az azokból való vizsgázás komoly erőforrásokat von el a hallgatóktól. A doktori hallgatók erőforrásait a saját kutatási területükön jóval hasznosabban tudnák kiaknázni.

A kulcsszó itt a rugalmasság: a doktori képzésen sokkal inkább a fakultatív tárgyak – és az oktatói kör – bővítésére lenne szükség, mint egy feszes, mindenkire nézve kötelező, egységes tanmenetre; az oktatóknak pedig igen rugalmasan kellene alakítaniuk a kurzusokat annak érdekében, hogy az azon részt vevő doktoranduszok a lehető legtöbbet profitáljanak belőle. Másfelől, és ez talán még fontosabb, a doktoranduszok – akik, még egyszer, tulajdonképp fiatal kutatók, nem klasszikus „tanulók” – egymás rendelkezésére is tudják bocsátani tudásukat, egymást is mentorálhatják. Ki-ki választhat magának olyan társszerzőt vagy mentort, aki őt egy bizonyos területen erősíteni tudja. Ideális esetben a közös munka során jelentős tudástöbblet keletkezik mindkét oldalon. Létrejön egy oktatókból és hallgatókból álló tudáshálózat, amelyben elméleti, módszertani, nyelvi, retorikai és publikációs tudások keringenek, s találják meg azokat a szabad vegyértékeket, ahol rájuk a legnagyobb szükség van.

Specifikus tudástípusok

Érkezzenek bármilyen oktatási, családi vagy szakmai háttérből, a doktoranduszoknak nagy eséllyel szükségük lesz azokra a specifikus tudásokra, amelyeket a nemzetközi publikálás mintázatainak gyorsan változó feltételeihez alkalmazkodva kell összefoglalni és mind elméletben, mind gyakorlatban átadni. Ezeknek a tudásoknak a speciális voltát az adja, hogy különböző tudományterületek eredményeinek a vektorában keletkeznek, s az egyes tudásterületek mégoly beható ismerete sem elégséges ahhoz, hogy a nemzetközi publikáláshoz szükséges tudást önmagában képviselje. Ha ezeket a specifikus és komplex tudásokat a hallgatók egyoldalú forrásokból kapják, akkor torz kép alakulhat ki bennük a publikációs gyakorlatokról, ami a későbbiekben ronthatja az esélyüket egy versenyképes portfólió megalkotásában. Nézzünk néhány lehetséges egyoldalú értelmezést!

Ágnes informatikus könyvtáros szakon végzett, és az évek során beleásta magát a tudománymetria világába. Vallja, hogy a tudományos teljesítmény legtöbb része mérhető, és a tudománymetria jó mérőszámokat és kalkulációkat bocsát rendelkezésünkre ahhoz, hogy ezeket a méréseket elvégezzük, és segítségével a kutatókat rangsoroljuk. Mivel a tudománymetriai szempontok egyre inkább megjelennek az egyetemek értékelési rendszereiben, Ágnes eléri, hogy az egyetemen, ahol professzorként dolgozik, a doktoranduszoknak kötelező legyen felvenniük tudománymetriai kurzusokat.

A kurzusok látogatása során a doktoranduszokban kialakul egy olyan kép, amely szerint minél magasabb pontot kell elérni egyes mérőszámokban, például a publikációk, az idézések vagy a H-index számában, és ennek megfelelően olyan tevékenységeket kezdenek el űzni szinte kizárólagos jelleggel, amelyekkel ezeket a mérőszámokat biztosítják maguknak. Judit, az egyik legtehetségesebb hallgató elég szép eredményeket ér el ezeken a tudásmetrymetriai táblákon, ezért a doktori képzést követően nagy önbizalommal pályázik nemzetközi posztdoktori ösztöndíjakra, nemzetközi és hazai állásokra egyaránt.

Nagy meglepetésére azonban sem a nemzetközi, sem a hazai állások esetében nem jut be még a második fordulóba sem, és a posztdoktori ösztöndíjat is nála jóval szerényebb tudásmetrymetriai adatokkal rendelkező pályatársak kapják. Juditot ugyanis nem készítették fel arra, hogy az állás- és ösztöndíj-pályázatok esetében a diplomák presztízsértéke többet nyomhat a latban, mint a tudományos eredmények. Könnyebb, tudniillik, harvardi PhD-val és hármas H-indexszel nemzetközi ösztöndíjat vagy tanszéki állást kapni, mint egy hazai egyetem PhD-oklevelével és tízes H-indexszel. Judit azt se látta világosan, hogy az ösztöndíjak és az akadémiai állások igen jelentős részét nem tudásmetrymetriai vagy más mérhető teljesítmény alapján, hanem kapcsolati hálón keresztül lehet elnyerni, s a doktori éve alatt, kizárólag tudásmetrymetriai értelemben is mérhető teljesítményére fókuszálva, elmulasztotta az ilyen hálózatokba való beépülést. Ráadásul a publikációs listája sem lett igazán jó, mert sokat publikált magas impaktfaktorú, de a tudományterületén dolgozók számára viszonylag ismeretlen lapokban, miközben nem jelent meg olyan vezető folyóiratokban, amelyeket mindenki ismer, de nincsenek indexálva a nagy nemzetközi adatbázisokban. Végeredményben Judit egyoldalú, s ezért torz szakmai imágót épített fel, és sok idejébe fog telni egy kiegyensúlyozottabb s így versenyképesebb profil felépítése.

Bence anglisztika szakon végzett, sokáig angol nyelvtanárként dolgozott, ezért a doktori iskolába beiratkozva úgy gondolja, az angol akadémiai írás óra látogatására nincs szüksége. Kiváló nyelvtudására támaszkodva nemcsak saját cikkeit, de társai magyar nyelvű dolgozatait is segít lefordítani angolra. Nagy meglepetéssel tapasztalja, hogy ezeket a cikkeket a folyóiratok mégis rendre elutasítják, gyakran nyelvi problémákra is hivatkozva. Ez a kritika sérti Bence nyelvtanári identitását, s ezért nyomozni kezd az akadémiai nyelvhasználat kérdéskörében. Kutatásai során rájön, hogy az akadémiai angolnak legalább annyi köze van a logikához, a retorikához és az érvelési struktúrákhoz, mint a tényleges angol nyelvhez.

Megnyugodva olvassa, hogy akadémiai angolt még az angol anyanyelvűeknek is külön kell tanulniuk, mert ez egy olyan specifikus nyelvhasználat, amelyet a nemzetközi szintéren alapelvárásként tekintenek, s használata nem alkuképes. Ráadásul azt is megtudja, hogy az akadémiai angol nyelvhasználat még a hétköznapi nyelvhez képest is rettentő gyorsan változik, egyre több változat jelenik meg – nemcsak tudományterületekre, de adott esetben tudományos iskolákra is jellemző, specifikus módon. Bence megérti, hogy tulajdonképpen sem nyelvtudása, sem az általános akadémiai angol elsajátítása nem jelenti azt önmagában, hogy megfelelő cikkeket tud írni. Az éppen aktuális kutatási területen megjelent írások folyamatos nyomon követésére van szükség annak érdekében, hogy a használt nyelv, ideértve annak retorikai és logikai elemeit is, a publikációs platformhoz adekvát legyen.

Két eltérő kutatói életpálya

Anélkül, hogy tovább szaporítanánk a példák felsorolását, foglaljuk össze azokat a tudásokat, amelyek a nemzetközi láthatóság megteremtéséhez és egy kompetitív önéletrajz felépítéséhez szükségesek. Előtte azonban el kell mondani, hogy bár e fejezet a doktori képzésre fókuszál, a tudásátadásnak és az akadémiai profil fejlesztésének ideális esetben már jóval előbb el kell kezdődnie. Ennek ellenére egy jó doktori képzés még így is optimális helye a tudásátadásnak.

Képzeljük el, hogy Miklós 31 éves volt, amikor megvédte a doktori disszertációját. A képzés kimeneti követelményei között nem szerepelt rangos nemzetközi folyóiratcikk, és tanársegédként, majd adjunktusként eltöltött évei alatt sem volt szüksége ilyen publikációkra. Először akkor szembesül a nemzetközi mutatók fontosságával, amikor habilitációjára készül – ekkor Miklós már kicsivel több mint negyvenéves. Nem lévén előzetes tudása arról, mit várnak el a nemzetközi folyóiratok, Miklós kísérletezésbe kezd, és a hazai körülmények között megszokott módon elkészít pár cikket, lefordíttatja angolra, és elküldi egy általa ismert folyóirathoz. A folyóirat elküldi bírálatra a cikket, azonban a lektorok – mint a közel egyéves lektori folyamat végére kiderül – nem támogatják a megjelentést. Az elkeseredett szerző új lapoknál próbálkozik, de végül egyáltalán nem sikerül a cikk publikálása. A begyűjtött lektori véleményekből tanulva Miklós új kutatásba kezd, amely során igyekszik követni a bírálók által megfogalmazott javaslatokat. Mindazonáltal, mivel mindent saját tapasztalatából kiindulva kell megtanulnia, Miklós 46 éves korában publikálja első minősített folyóiratcikkét,

és közel ötvenéves, mire a habilitációhoz szükséges néhány minősített cikk megjelenik. Bár látja, hogy a publikálás talán könnyebben megy, mint amikor belekezdett, azt is tudja, hogy a professzori kinevezéshez szükséges mennyiségű minősített cikk megjelentetése nem lesz könnyű. A professzori pályázatát végül 55 éves korában adja be.

Miklós egy szerencsésebb kollégája, Enikő már BA-hallgató korában bekapcsolódik egy professzora kutatásába, s BA-szakedzőjének tárgya is a professzor egy kedvelt témája. Mire 23 éves korára megvédi az MA-dolgozatát, már négy közös nemzetközi cikket jegyez professzorával, akinek javaslatára rögtön jelentkezik is egy tematikus doktori képzésre. Természetesen korábbi eredményeire hivatkozva ösztöndíjat kap, doktori iskolájában pedig egyrészt általános, másrészt specifikus, személyre szabott mentori segítséget kap mind az akadémiai szövegírás, mind a nemzetközi megjelenéshez szükséges módszertani ismeretek, mind pedig a nemzetközi publikációs stratégiák vonatkozásában.

Ennek következtében Enikő hamar megtanul egyedül és társszerzővel is dolgozni, sőt a doktori képzés harmadik évétől – mivel ezt a képzés megköveteli – nemzetközi együttműködésekben is részt vesz, a negyedik évben már kutatásvezetőként is. Mire megvédi doktori disszertációját, már több mint egy tucat nemzetközi cikkel büszkélkedhet, köztük számos olyannal, amely a szakterülete vezető folyóiratában jelent meg. 27 éves korára olyan versenyképes önéletrajzot tud felmutatni, amellyel könnyen megszerez egy posztdoktori ösztöndíjat egy neves angol egyetemre, ahonnan 31 évesen hívják vissza egy professzori pozícióra. Pályázatát – amely alapján messze túlteljesíti a követelményeket – elfogadják, s így 32 évesen kinevezik egyetemi tanárrá.

Összefoglalás: milyen lehetne egy jó doktori képzés?

A fent bemutatott két példa egyáltalán nem szélsőséges: mindkettő mögött számos valóságos pályakép áll. Ennek alapján világosan látszik, hogy az időben elkezdett, a nemzetközi kiválóságra is erős hangsúlyt helyező akadémiai képzés, különösen a doktori képzés, nemcsak egy relatíve biztos utat kínál az akadémiai karrierhez, de jelentős mértékben lerövidíti a magasabb pozíciókhoz s ezzel tulajdonképpen a sikerhez vezető utat.

A jó doktori képzést tehát ideális esetben már a korábbi egyetemi tanulmányokban megalapozzák. Ez azonban jelenleg még inkább csak álom, ezért ésszerű a doktori képzésre mint a tudományos életút szempontjából meghatározó

jelentőségű időszakra tekinteni, amely megalapozott tudást kínál egy egyre gyorsuló ütemben változó akadémiai szférában való mozgáshoz. Valójában a doktoranduszoknak a területük és akadémiai környezetük folyamatos monitorozását kell megtanulniuk, hiszen a monitorozás természete sokkal lassabban változik, mint az adott tudományterület természete. A doktorandusznak meg kell tanulnia feltérképezni a területén legfontosabb ágenciákat: folyóiratokat, kiadókat, tudományos társaságokat, a hozzájuk kapcsolódó konferenciákat. Meg kell ismerni az ezeken a platformokon preferált, ajánlott, illetve az el nem fogadott elméleteket, módszereket és retorikát. Meg kell ismerkedniük a változás folyamatával: a monitorozás megtanít trendekben gondolkodni, korai jelekből kiolvasni egy-egy terület valószínű jövőjét. Ehhez a doktori képzésnek mind szoftveres segítséget (publikációs trendelemző programokat, mint például a SciVal vagy Essential Science Indicators), mind mentori segítséget kell biztosítania.

Természetesen mindez az alapozás rendkívül hosszadalmas és kevésbé hatékony tud lenni ideális témavezető nélkül. A doktori iskoláknak ezért kiemelt figyelmet kellene fordítaniuk a megfelelő doktori témavezetők feltérképezésére és a velük szemben megfogalmazott követelmények felállítására és ellenőrzésére. Amennyiben a nemzetközi kiválóságra való felkészítés a cél, úgy a témavezetőnek jelentős tapasztalattal kell rendelkeznie ezen a téren – lehetőleg azon a területen, ahol a doktorandusz kutat. Tapasztalatok szerint a témavezetővel való közös és – ami a legfontosabb – érdemi munka a legjobb tanulási módszer, amelyben a doktorandusz részesülhet.

A témavezető segít felrajzolni a szakterület itt és mostjának tudástérképét, egyben megmutatja a doktorandusznak, hogyan tudja ezt a folytonosan változó világra alkalmazott térképet újra és újra frissíteni annak érdekében, hogy az a realitás hű képét mutassa. Konkrét közös kutatási projekteken keresztül bevezeti a doktoranduszt a teljes folyamat részleteibe az adatgyűjtéstől kezdve a sikeres publikációig. A témavezető az, aki az aktuális, a doktorandusz kutatási iránya és akadémiai életútja szempontjából fontos realitásra segít alkalmazni azokat az általános, fentebb felvázolt tudáselemeket, amelyeket a doktori program szolgáltat. Ideális esetben a témavezetővel folytatott munka – kicsit a terápiás munkához hasonlóan – szerződéses kapcsolatként működik, amelyben mind a doktorandusznak, mind a témavezetőnek meghatározott kötelezettségei vannak, mint amilyen például a rendszeresség, a megállapodások megtartása, a kijelölt feladatok elvégzése – mindkettejük vonatkozásában –, a közösen megállapított irányok követése a doktorandusz részéről, illetve a kompetens támogatás

és segítségnyújtás a témavezető részéről, aki egyébként saját kompetenciahatárait is képviseli.

Látható, hogy a doktori képzésben – szemben az általános egyetemi képzéssel – a témavezetővel való kapcsolat legalább olyan fontos, mint a képzés szakmai tartalma. Ennek a felismerésnek a fényében azt is mondhatjuk, hogy a jó doktori iskola megtartó, támogató és motiváló keretet ad a doktorandusz és a témavezetője közös munkájának, amely keret a szupport mellett a minőség-ellenőrzésnek is fontos színtere. Ha ilyenként tud funkcionálni, akkor a doktori iskola nem az akadémiai pálya szempontjából kikerülhetetlen „szükséges rossz”, valami, amit „teljesíteni kell”, amit „túl kell élni”, hanem valódi akadémiai fészekké válik, amely a pálya elején biztosítja, megtartja és védi a tanulási folyamatot, s amelyet az immár önálló kutatásra képes fiatal tudósok tudással és bátorsággal felvértezve hagynak el.

Ajánlott irodalom

- BAJNOK Andrea – KRISKÓ Edina – DEMETER Márton (2022): Habitus formation and perceived academic norms of Hungarian communication scholars. *KOME: An International Journal of Pure Communication Inquiry*, 10(1), 59–79. Online: <https://doi.org/10.17646/KOME.75672.87>
- COLE, Jonathan R. (2016): *Toward a More Perfect University*. New York: Public Affairs.
- HÁLÓ Gergő – RAJKÓ Andrea – DEMETER Márton (2022): Félperiféria a tudástermelésben. Globális hátrányok és kitörési lehetőségek közép-kelet-európai és hazai szemszögből. *Educatio*, 31(2), 236–248. Online: <https://doi.org/10.1556/2063.31.2022.2.5>
- PALLAS, Christopher L. (2023): *Doctoral Student Skills: Using Your Comparative Advantage to Succeed in Grad School and Prepare for the Job Market*. New York: Routledge.
- PUSZTAI Gabriella – FINÁNCZ Judit – TÓTH Dorina Anna (2022): A doktori képzés nemzetközi és hazai átalakulása. *Educatio*, 31. (2022), 1. 85–103. Online: <https://doi.org/10.1556/2063.31.2022.1.7>
- ROCKINSON-SZAPKIW, Amanda J. – SPAULDING, Lucinda S. (2014): *Navigating the Doctoral Journey: A Handbook of Strategies for Success*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Vákát

A jó kutatási terv: kihívás és megvalósítás

Bevezetés

A felsőoktatási intézménybe való bekerüléskor számos új dologgal ismerkedik meg a hallgató. Vagy hallott róluk, vagy nem, de nem tudja, mit jelentenek. Amikor az első órán azzal szembesül, hogy projektmunkát, esettanulmányt vagy egy egyszerű prezentációt kell készítenie ahhoz, hogy teljesíteni tudja az adott tantárgyat, joggal merül fel benne a kérdés, hogy addig miért nem tanították meg, hogyan kell ezeket elkészíteni. A felsőoktatási intézmény más, mint a középiskola, mert a választott szakon a hallgatók olyan új tudásanyag birtokába jutnak, amely az érdeklődési körükbe tartozik, és sokkal speciálisabb az oktatás is, ezért nekik is máshogy kell teljesíteniük az órákon. Fontos megismerniük az említett munkafajtákat, mert ezek az alapjai a jó kutatási terv elkészítésének.

Ebben a fejezetben szó lesz arról, hogy mi is a kutatási terv, hogyan kell felépíteni, mik a kihívások a megírásában, és hogyan lehet tudatosan, már az első évtől kezdve úgy dolgozni, hogy tanulmányait az ember minőségi szakdolgozattal, diplomamunkával zárhassa.

A kutatási terv és a tudományos kutatás közti hasonlóság

A kutatási terv a lényegre összpontosít, és felvázolja egy kutatás legfontosabb lépéseit – sokkal precízebben, mint egy projektmunka vagy esettanulmány.

A kutatási terv elkészítését úgy is fel lehet fogni, mint egy ház tervezését. A ház felépítését is alaposan meg kell tervezni: szükséges hozzá egy jó alaprajz, amely a későbbiek során támpontot ad, ha elakadnánk az építkezés egy-egy fázisában. Meg kell tervezni mindent a legalsó téglától egészen az utolsó tetőcserép felhelyezéséig. Így kell egy kutatási tervre is tekinteni, mert ezáltal fog biztos alapokon állni a „ház”. Pontos képet lehet adni a kutatási terv elkészítése során arról, hogy milyen vizsgálati módszerekkel, milyen kutatási eszközökkel végezzük el a kutatást, valamint a kutatás főbb lépéseit is célszerű előre megtervezni és rögzíteni.

Boncz Imre a következőképpen fogalmazza meg a tudományos kutatás lényegét: „[a] tudományos kutatás során a kutató a kutatási probléma, kérdésfelvetés meghatározása után tervezetten, szabályszerűen adatokat gyűjt, az adatokat feldolgozza, elemzi és a tudományos publikációk elvárt tartalmi elemei és formája szerint közzéteszi mások számára.”¹ Tehát a tudomány lényege az, hogy mások által még ki nem mondott, nem bizonyított új eredményt hozzon létre, és ez az eredmény mások számára is hasznos információval szolgáljon. Ezenfelül a tudományos kutatásnak biztosítania kell a felállított hipotézis bizonyítására vagy megcáfolására szolgáló elemeket. Fontos, hogy nemcsak a kutatáshoz, de a kutatás folytatásához is szükségesek a hipotézisek.

A tudomány a tudományos gondolkodás által fejlődik, és halad a maga útján. Egy tudományos kutatás eredménye önmagában azonban nem megoldás az adott problémára. Segít viszont a vizsgált jelenséget megérteni, jellemzőit megismerni, ezzel együtt elfogadni vagy elutasítani az addig ismert tényeket. Vagyis a kutatások célja az, hogy jól meghatározott célok érdekében bővítsük, frissítsük az ismereteinket.

Tudományos kutatást nemcsak tudósok végeznek vagy végezhetnek, hanem egyetemi hallgatók is. A valóságban sokféle céllal és sokféle kutatásra vállalkozhatnak az emberek. Ide tartozik például a szakdolgozat, a tudományos diákköri munka elkészítése vagy a tudományos fokozat megszerzéséhez szükséges PhD-értekezés megírása is. Éppen ezért a tudományos kutatás módszertanának ismeretére sokaknak szüksége lehet annak érdekében, hogy kutatómunkájuk eredményei megalapozott következtetésekhez vezessenek. Emellett a kutatás-módszertan fortélyai azoknak is fontosak lehetnek, akik nem vesznek részt a kutatásokban, mert ahhoz, hogy kritikusan olvassanak egy szakcikket, vagy fogadjanak el egy újonnan közölt tudományos eredményt, ismerniük kell a kutatások helyes módszertanát.

A tudományos kutatás nehézségei

Azonban a kutatási tervben foglaltakhoz képest a tudományos kutatás megvalósításakor számos nehézséggel találkozhatja szemben magát a vizsgálatot végző egyén. Például ha emberek körében végez tudományos vizsgálódást, akkor a vizsgálatok nehezen ismételhetők meg – nem önmagában a kutatás költségei miatt, hanem

¹ BONCZ 2015: 10.

azért, mert a résztvevők egy új időpontban már részben vagy teljesen más élet-helyzetben lehetnek, mint az első vizsgálat során. Így a változások gyakran nem a vizsgált okok miatt következnek be, hanem ezeken kívül álló dolgok miatt. További nehézség lehet az is, ha a vizsgálati csoportokat különböző személyek értékelik, az egyes tényezőket a vizsgálók másként kategorizálják, mivel ez megváltoztatja az eredményeket.

Fontos, hogy a tudományos kutatásokban szereplő személyek esetében mindig gondoskodni kell a személyes adatok védelméről. Ez is gyakran okoz problémát a kutatások megvalósítása során, mert így nem biztosítható a vizsgált sokaság pontos meghatározása. Alapvető követelmény továbbá, hogy minden résztvevő anonim maradjon, és önként vállalja a kutatást. Ez is az adatvédelemhez tartozik. Emellett egyértelműen garantálni kell a résztvevők jogait és biztonságát: a kutatás során ezek nem sérülhetnek.

A kutatási probléma és a téma körülhatárolása

A kutatási folyamat legmeghatározóbb kérdése az, hogy milyen témakört választ a kutató a vizsgálata tárgyának. A témaválasztáshoz az alábbi szempontokat célszerű figyelembe venni:

- a kiválasztott témakör illeszkedik-e a kutató érdeklődési köréhez;
- a kiválasztott témakörhöz legyen elegendő és elérhető szakirodalom vagy esetlegesen egy olyan kutató, aki a témakörben jártas, és szakmai tanácsokat adhat a kutatás megtervezéséhez és megvalósításához;
- a kiválasztott témakörben elvégzendő kutatás legyen időben és esetleges költségekben tervezhető;
- olyan esetben, ha a kutatás témavezetőt igényel (szakdolgozat, diplomamunka, PhD-disszertáció), akkor olyan személyt célszerű választani, aki az adott témakörben jártas, tapasztalt, esetlegesen elismert személy. Jó, ha a kutatók közt megvan a személyes szimpátia, az együttműködésre való hajlandóság, hiszen a kutatás megvalósításában számtalanszor kell konzultálni a választott témavezetővel. Ha nehézség, elbizonytalanodás merül fel a kutatás során, számíthat a témavezetőbe vetett bizalom.

A kutatási probléma meghatározásának egyik feltétele a vizsgálandó kérdések pontos azonosítása és a kutatói célok nyilvánvalóvá tétele. Az egyik gyakori hiba az, hogy a kutatási problémák széles körére kíván a kutató választ adni,

mert nem határozza meg előre a kutatás határait. Valójában a jól körvonalazott kutatási kérdések már félig-meddig a válaszokat is megadják, hiszen a pontosan azonosított probléma kijelöli az elérni kívánt célokat, és a szükséges adatforrásokat is. A témaválasztás, illetve a kutatási problémák és kérdések meghatározása lényegében önmagában meghatározza azt, hogy milyen típusú kutatást kell elvégezni. A kutatások egy lehetséges osztályozása alapján alap- vagy alkalmazott kutatásról, illetve az alkalmazott kutatásokon belül értékelő, akció- vagy orientációs kutatásról is lehet beszélni. Az alapkutatások célja a természetre vagy a társadalomra vonatkozó alapvető tudás és elméleti ismeretek előállítása. Ezeknél a kutatásoknál az információgyűjtés rendszerint az elméleti problémák megválaszolását célozza meg, aminek érdekében tapasztalati megfigyeléseket végeznek a kutatók. Az alkalmazott kutatások a gyakorlati kérdések megválaszolására koncentrálnak úgy, hogy a kutatási eredmények alapján viszonylag közvetlenül használható megoldásokat szolgáltatnak.

A jó kutatási terv gyakorlati felépítése

A kutatási vázlat összeállítása

A kutatási terv felépítése során érdemes pontokba szedni azt, hogy miről szeretnénk írni az anyagban. Ez lehet egy általános terv, amely mindig kéznél van, és tudjuk, hogy visszatérhetünk hozzá, ha elbizonytalanodnánk. Ha megvan az elképzelés, a legkönnyebb dolog a tartalomjegyzék felvázolása, ugyanis egy-egy elképzelés lehet egy-egy fejezet is. A tartalomjegyzékhez célszerű ragaszkodni a kutatási fázis során, mert az végig jó kiindulási pont lehet, hiszen mindig kéznél van, valamint tekinthetünk rá segítségként is, ha elakadnánk a hosszú folyamat során.

A kutatási célok meghatározása

Ezután a kutatási célok meghatározásával ajánlott továbbvinni a folyamatot, mert ez az a pont, amikor meghatározható az, hogy mi is a vizsgálat célja, és miért releváns a kutatás. Talán ez az egyik legnehezebb feladat, mert itt előre kell gondolkodni, egyben kell fejben látni a még el nem készült végkifejletet. Például ha aktuálpolitikáról szeretne írni az ember, akkor célszerű olyan témát

választani, amely egy nemrég megjelent hírhez kapcsolódik, és sok információt lehet róla találni a nemzetközi médiában is, de még nem készült róla átfogó, komplett kutatás.

Ha viszont olyan kutatási terület érdekel bennünket, amelyről számos publikációt lehet találni, akkor a saját kutatásba valami újdonságot kell belevinni. Ha maradunk az aktuálpolitika témájánál, akkor egy korábbi, fontosnak vélt eseménnyel vagy egy, az adott eseményhez kapcsolódó személy életével ki lehet egészíteni a választott saját témát, mert ez is adhat újdonságot a kutatásnak, és akár más irányba is viheti a végén azt. Például ha a 2022-ben kitört, Szudán déli részét sújtó etnikai alapú összecsapások a választott téma, akkor a jelenlegi szudáni elnök etnikai származásának vizsgálata is lehet egy témakiegészítés. Lehet, hogy olyan érdekességeket fedezünk fel az új kiegészítő témával kapcsolatban, amely jobban érdekel majd, és részletesebben le tudjuk írni azt. Ezért is szerteágazó a tudományos kutatás.

Akkor lesz már könnyebb az adott témáról írni, forrást keresni, ha sikerült pontosan megfogalmazni a kutatás paramétereit. Ez azonban időigényes, sok energiát kell fordítani rá. Miután megvan a pontos témakör, meg lehet határozni, hogy leíró vagy feltáró jellegű lesz-e a kutatás, és azt is, hogy kik lesznek a célcsoportok.

A szakirodalmi háttér feltérképezése, felkutatása

Ha a kutatási célok megszülettek, és már tudjuk, mit szeretnénk az anyagba írni, akkor jöhet a szakirodalom feltérképezése. Ez egy nagyon nehéz része a folyamatnak, mert az internet segítségével tömérdek anyagot, folyóiratot, könyvet, szaklapot meg lehet találni pillanatokon belül kényelmesen az otthonunkból, azonban nem biztos, hogy minden, amit elolvassunk, jó és biztos forrás. A szakirodalom keresése során célszerű friss anyagokat feltárni olyan szerzőktől, akik a kutatott témában korábban is jártasak voltak, mert megnyugvást adhat számunkra, hogy olyan írásokat fogunk összegezni, amelyek biztos források. Ez időigényes folyamat, de ezáltal biztosítható az, hogy a dolgozat tudományosan elfogadottá váljék. A forrásanyagokat nem elég elolvasni és kijegyzetelni: kritikus szemmel kell megvizsgálni őket, és értékelést/következtetést kell belőlük levonni. Fontos az is, hogy ne mindig szó szerint másoljunk ki idézeteket a forrásainkból, hanem próbáljuk meg őket értelmezni és átfogalmazni.

A hipotézis megfogalmazása és a problémafelvetés

A hipotézisek (vagyis a kutatás vizsgálatokkal, elemzéssel támogatható feltevései) a hallgató által vizsgált szakterületen felmerülő probléma megoldására irányulnak. Mivel korábban, a kutatási terv első fázisában rögzítettük a vizsgálni kívánt terület bemutatását, ebben a fázisban következik a problémafelvetés és a hipotézisek felállítása. A problémát ilyenkor nem a hétköznapi nyelvhasználat szerint – mint valami rendellenességet vagy gondot – kell megfogalmazni, hanem tudományos szemmel kell vizsgálni a megválaszolatlan kérdéseket, és azokat kell problémának tekinteni. A feltételezéseket a kutatás fő gondolataiként szükséges azonosítani, a hipotézisekre adott válaszok, illetve az elemzés eredményei pedig vagy valószínűsítik, vagy valószínűtlenné teszik a hipotézist. Célszerű részletes, megfontolt érvrendszerrel dolgozni, amelyben az állítások mellett megjelennek a saját cáfolatok is.

A fogalom jelentéstartalmának meghatározása, vagyis a konceptualizálás

A kutatási terv következő fázisa a konceptualizálás, vagyis az, amikor az elméleti gondolatokat felváltják a gyakorlati megközelítések, és a fogalmak pontos tisztázása elkerülhetetlenné válik. A fogalmak jelentéstartalmának meghatározása az adatgyűjtés egyik mérföldköve. A pontos fogalomhasználat teszi lehetővé és alapozza meg, hogy valóban azt vizsgáljuk és mérjük, amire szükségünk van. A felmerülő fogalmak folyamatos finomításának köszönhetően a kutatás hitelességet nyer, tisztázza a fogalmi kereteket. A fogalmakat – akár egy külön oldalon, a kutatási terv elején vagy a végén, a felhasznált irodalomjegyzék előtt – célszerű elkülönítve, betűrendben leírni, ezáltal egyértelmű kerete lesz a dolgozatnak.

Konkrét mérési eljárás, vagyis operacionalizálás

Az operacionalizálás olyan konkrét lépésekre, műveletek meghatározására szolgál, amelyeket egy bizonyos fogalom mérésére használunk. Valójában a fogalmak tisztázásának egyik kiegészítési lehetősége, amely méri a felmerülő eljárásokat és változókat. A kutatási terv e fázisában indokolt megvizsgálni a kutatás módszertanát, vagyis azt, hogy a begyűjtött adatok elemzését kvalitatív (minőségi) vagy kvantitatív (mennyiségi) eljárás során kell elvégezni, és a mintavétel módját

is célszerű meghatározni. (Például szükséges-e interjúkat vagy kérdőívet készítenünk.)

Ennek eldöntéséhez érdemes végiggondolni az alábbi szempontokat:

- az adatok jellegét (megbízható/megtévesztő);
- az alany és a kutató kapcsolatát (közeli/távoli);
- a kutató helyét az alanyhoz képest (bennfentes/kívülálló);
- a kutatási stratégia jellegét (statikus/folyamatos);
- a magyarázat jellegét (egyedi/általános);
- és azt, hogy a társadalmat érinti-e az adott téma (befolyásolja/nem befolyásolja).

Ha ez megtörtént, akkor jól látszik majd, hogy mivel lehet jobb eredményt, illetve sikert elérni a kutatás során.

A kutatás kérdéseinek kidolgozása

Ha sikerült eldönteni, hogy a jó kutatási terv elkészítéséhez melyik adatgyűjtési módszer lesz a legmegfelelőbb, akkor a kutatási terv a következő fontos fázisához érkezett. Egy komplex feladat vár a hallgatóra, mert az interjú vagy a kérdőív kérdéseinek kidolgozása a kutatás egyik alappillére. A két adatgyűjtési módszer közt az a különbség, hogy az interjú sokszor eltérhet a megszerkesztett kérdéskéntől a beszélgetés során, azonban figyelni kell arra, hogy a szerkezeti egység ne essen szét. A kérdőívet először érdemes ismerősökkel teszteltetni, mielőtt kiküldjük a kiválasztott célközönségnek, ugyanis a teszteléskor sok hiba előjöhethet. A kérdőív és az interjú szerkezeti egységei a kutatástól függően változhatnak. Ez nem lesz problémaforrás a kutatási tervbe illesztés során.

Időbeosztás készítése

A jó kutatási terv utolsó állomása a kutatás ütemtervének elkészítése. A határidők meghatározásával strukturált keretet lehet adni a vizsgálatnak. Az időbeosztással és annak betartásával el lehet kerülni, hogy a leadási határidő közeleg, de az anyag még nem áll olyan szinten, hogy leadható legyen. Az időbeosztás felépítésével a munkafolyamat nem csúszik el. Azt viszont jó észben tartani, hogy az időbeosztás csak iránymutatás, és nem gond, ha nem éppen akkor és úgy

valószínűleg megvalósul, amikor és ahogyan az ütemterv előírja. Célszerű táblázat formájában feltüntetni a kutatás lépéseinek ütemtervét, mert jobban átlátható, mint a szöveges megfogalmazás.

A cél a jó kinézet

Egy egyszerű Word-dokumentum megírása során is érdemes figyelni a külsőségekre, mert fontos része a kutatási terv „eladásának”. A kész szöveg legyen egységes; fontos a betűtípus, a margók beállítása, a sorközök megválasztása. Ez mind csak apróságnak tetszhet, de végül szebb és olvashatóbb lesz a szöveg. Pár percet fog igénybe venni ezeknek a szövegszerkesztési paramétereknek a beállítása, de az elkészült szöveg visszagörgetésekor fel fog tűnni az olvasónak, hogy ez egy igényesen megírt kutatás. Hogy mitől lehet még szebb? Egy jó fedőlap elkészítésétől, egy igényes tartalomjegyzéktől, számos jól megválasztott képtől vagy diagramtól. Nem szabad a dolgozat végét sem elhanyagolni: a felhasznált irodalomról készüljön jegyzék; forrásmegjelölés, lábjegyzet is szerepeljen a dolgozatban, legyen tagolt a szöveg. Ezek mind-mind elősegítik a dolgozat eladhatóságát, és jelzik a szerző igényességét is.

Összefoglalás

A jó kutatási terv kiválasztása és megírása időbe telhet, de nem szabad ettől megijedni, mert ha elkezdi jobban beleásni magát az ember, akkor a tudományos mű megírása nem teher lesz, hanem lehetőség. Lehetőség egy jó dolgozatra, akár egy jó jegyre is, vagy épp az adott tudományterület elismerésére. Célszerű a felsorolt szempontok szerint megírni a művet, mert segítik az írást, és nem engedik, hogy a szerző elvessen az információk sokaságában.

Felhasznált és ajánlott irodalom

- BELWAL, Rakesh (2016): *Writing a Research Proposal – A Mini Book*, Sohar University. Oman: Brown, C. & Payne.
- BONCZ Imre (2015): *Kutatásmódszertani alapismeretek*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- ECO, Umberto (2012): *Hogyan írjunk szakdolgozatot?* Budapest: Partvonal.

- GŐCZE István (2010): *A tudományelmélet és kutatásmódszertan alapjai. A tudományos kutatás és publikálás.* Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- HAMID, Mohamed E. (2013): *How to Write a Research Proposal and a Thesis: A Manual for Students and Researchers.* (h. n.): CreateSpace Independent Publishing.
- HORNYACSEK Júlia (2014): *A tudományos kutatás elmélete és módszertana.* Budapest: Nemzeti Közzolgálati Egyetem.
- TURABIAN, Kate L. (2018): *A Manual for Writers of Research Papers, Theses, and Dissertations.* Ninth Edition: Chicago Style for Students and Researchers (Chicago Guides to Writing, Editing, and Publishing). Chicago: The University of Chicago Press.

Vákát

Demeter Márton

Módszertan a módszertanhoz

Mitől különleges a tudományos kutatás?

A tudományfilozófiával, tudományszociológiával foglalkozó szakemberek – a tudománytörténészekkel együtt – hosszú ideje próbálják definiálni a tudományos megismerés lényegét. Köztudomású, hogy a nyugati tudományok, ahogyan ma tekintünk rájuk, a nyugati filozófia „leszármazottai”, de a teológiától is örökölték ezt-azt. Ahogy a filozófia a világ s benne az ember és a társadalom megismerésére törekszik, úgy a tudomány is ezt teszi. A teológia – a kinyilatkoztatásból kiindulva – a világ magyarázatát adja, s a tudomány – elfogadottnak tekintett tudományos tények alapján – ugyancsak világmagyarázatokat kínál. Miben is áll hát a modern tudomány megkülönböztető tulajdonsága, amely elhatárolja más megismerési módoktól, mint amilyen például a filozófiai, a teológiai, a művészeti-esztétikai vagy épp a mindennapi megismerés?

A számtalan megfejtés közül most kettőt emelnék ki: az egyik a tudományos megismerés lényegét próbálja megragadni, a másik ennél kontextuálisabb, s inkább a tudomány megfigyelhető működésmódjára, s nem annak lényegére fókuszál. Látni fogjuk azonban, hogy fejezetünk bevezetésére, a módszertani döntések és eljárások fontosságának hangsúlyozására mindkét típusú felfogás alkalmas.

Azok, akik a tudományos megismerés lényegét próbálták definiálni, általában azt mondják, hogy a tudomány bizonyítékokon alapul, amelyek megfigyelhető jelenségekre épülnek. A meghatározás világosan mutatja, hogy ez a felfogás alapvetően a természettudományok tudományképéből származik, s nem a bölcsészettudományokból, a társadalomtudományokból vagy a filozófiából táplálkozik. A megfigyeléseknek eme felfogás szerint lejegyezhetőnek és interszubjektívnek kell lenniük, vagyis azonos vagy nagyon hasonló feltételek mellett különböző megfigyelőknek azonos vagy nagyon hasonló megfigyeléseket kell tenniük, és így lejegyzéseik is azonosak vagy legalábbis nagyon hasonlóak lesznek.

Nyilvánvaló, hogy ilyen típusú megfigyelések a filozófiában vagy az esztétikában többé-kevésbé elképzelhetetlenek, a pszichológiában a vizsgálati tárgyaknak csak nagyon csekély részében alkalmazhatók ilyen szigorúan,

a társadalomtudományokban pedig csak az elérhető adatok jelentős manipulációja árán foganatosíthatók. Mindezek ellenére, ha és amennyiben egy kutatási terület tudományként definiálja magát, akkor e felfogás szerint tudományos módszereken, vagyis megfigyeléseken (empírián) alapuló, interszubjektív (megismételhető) és transzparens (jól dokumentált). Leegyszerűsítve, a tudományt az alkalmazott módszerek definiálják, és az e módszerekkel végzett megfigyelések és következtetések deklarálhatók tudományosnak.

Egy ennél kontextuálisabb, a tudományt társadalmi legitimációs folyamatok eredményének tekintő felfogás szerint a tudomány nem más, mint amit a társadalom annak tart. Történelmileg csakis így lehetséges, hogy valaha a filozófia vagy a teológia számított tudománynak, sőt a tudományok királynőjének vagy éppen a tudományok tudományának, miközben módszerei teljes mértékben különböztek a ma alkalmazott tudományos módszerektől. Ráadásul a ma igencsak egzaktnak tekintett tudományok (például az orvostudomány) korábban szintén nélkülözték a ma tudományosnak elfogadott módszereket, jelentős mértékű spekulációt alkalmaztak, és okkult nézeteket építettek a megismerés és az értelmezés folyamataiba. Akárhogy is, a tudományokat s ezen belül a tudományos intézményeket, illetve magukat a tudósokat is legitimációs folyamatok definiálták, s világos kritériumai voltak annak, mi számít tudománynak, s kit tekinthetünk tudósnak.

Ma sincs ez másképp: a tudományt tudományegyetemen oktatják, ahol a hallgatók tudományosnak tartott tudásanyagot sajátítanak el, erről oklevelet kapnak, például alapszakos vagy mesterdiplomát, doktori oklevelet, amelyek a tudományos mivoltot hivatottak társadalmilag szentesíteni. Ha ebből a meghatározásból indulunk ki, akkor a tudomány nem más, mint amit a társadalom tudományosnak gondol, s ezt mindenféle intézmények által kifejezésre is juttatja. Nem kell feltennünk a kérdést, hogy az egyes történelmi korokban valóban érvényes tudományt műveltek-e, mivel maga a kérdésfeltevés is értelmetlen: e meghatározás szerint a tudománynak nincs olyan lényegi eleme, amely minden korban meg kell hogy határozza.

Az, hogy valami tudományos-e (és az, hogy valaki tudós-e), mindig egy adott korban és térben értelmezhető, ekkor viszont meglehetősen világosan. A mi fejezetünk szempontjából azt érdemes kiemelni, hogy a szenior tudósok a tudományos képzés során alakítják ki azokat a normákat és meggyőződéseket a hallgatókban, amelyek a tudományos gondolkodás jellegzetességeit sokszor reflexió nélkül, mint maguktól értetődő jellegzetességeket definiálják. Ezen belül is megkülönböztetve kell kezelnünk a tudományos megismerés legitim

módszereire irányuló módszertani képzéseket, amelyek olykor filozófiai nézetekkel is párosulnak. Összességében tehát: annak érdekében, hogy egy emberi tevékenység hivatalosan tudományosnak minősüljön, tudományos módszereket kell alkalmaznia, amelyeket a tudomány felszentelt intézményeiben oktatnak az erre felszentelt emberek.

Tudományos divatok a módszertan területén

Többféle okunk lehet arra, hogy egy adott kutatáshoz milyen módszertant válasszunk. Mivel könyvünk elsődleges fókusza a tudományos láthatóság növeléséhez szükséges ismeretek átadása, a módszertani döntések közül kiemelt fontosságot tulajdonítunk annak, hogy milyen módszerekkel végzett kutatásokat könnyebb publikálni nívós folyóiratokban. Az első és legfontosabb dolog, amit tudni kell, hogy empirikus kutatás nélkül rendkívül nehéz ma minőségi publikációt elhelyezni. Kutatási adatok szerint például a kommunikációkutatásban – amely jelen fejezet szerzőjének egyik fő kutatási területe – az empirikus cikkek aránya az elmúlt évtizedekben drámaian megnövekedett, elsősorban az elméleti jellegű cikkek arányához képest.

Az 1970-es években a tisztán konceptuális, empirikus elemzések nélküli cikkek aránya a kommunikáció- és médiatudomány vezető lapjaiban közel 70% volt, ma ez az arány kevesebb, mint 30%, és e cikkek nagy része is rendszerező irodalmi áttekintés, amely tulajdonképpen szintén empirikus kutatás. Legmelegebben a kvantitatív cikkek aránya növekszik: az 1970-es évek 30%-áról közel 70%-ra emelkedett. Mivel az emelkedési görbék mindkét esetben közel lineárisak, minden jel szerint az empirikus cikkek további drámai emelkedése és az adatalapú elemzést nem tartalmazó cikkek további jelentős csökkenése várható. Ha ehhez hozzávesszük azt a tényt is, hogy az elméletalkotás a legtöbb tudományterületen a centrumokból, jellemzően az angolszász országokból származik, akkor megállapíthatjuk, hogy magyar (vagy más nem centrumországbeli) kutatóként csupán jó minőségű adatokra épülő, jó minőségű empirikus elemzésekkel végzett kutatásokkal van esélyünk nívós helyen megjelenni.

Az empirikus elemzések iránti fokozott és egyre növekvő igény mellett megjelenik az adatmennyiségre vonatkozó kíváncsiság is, hiszen azt látjuk, hogy a trend mindenképpen az egyre nagyobb adathalmazokra épülő elemzések irányába mutat. Fontos érteni, hogy a nemzetközi tudományban jelenleg – szemben például a nemek közti egyenlőség iránti igénnyel és az erre vonatkozó konkrét

cselekvési tervekkel – nincs geopolitikai kvóta, vagyis az eltérő világrégiók eltérő lehetőségeire a tudományos mező nincs tekintettel. Ez azt jelenti, hogy a változó módszertani és kutatási kritériumok rögzítésekor a meghatározó tudományos közösségek az amerikai és más nemzetközi elit egyetemek financiaális, humán-erőforrás- és technológiai lehetőségeiből indulnak ki, függetlenül attól, hogy ezek az erőforrások a világ nagyobb részén (ideértve az eliten kívüli nyugati egyetemeket is) nem állnak rendelkezésre. Ugyancsak trend, hogy még az olyan, reprezentativitásra nem törő, kvalitatív módszerek esetében is, mint az interjú, a folyóiratok egyre nagyobb elemszámot (vagyis egyre több riportalanyt) várnak el. Míg egy évtizeddel ezelőtt 10-15 fős mintán végzett kvalitatív kutatást is lehetett publikálni, a legtöbb esetben ma már legalább 30 fős, de folyóirattól függően inkább 150 fős minta az elvárás. Egy ilyen méretű kutatás feltételezi, hogy az interjúkat képzett interjúkészítők veszik fel, kutatási asszisztensek jegyzik le vagy lektorálják a gépi leíratokat, professzionális szoftveres támogatással készülnek az előzetes elemzések, s a kutató vagy a kutatócsoport már egy nagyon jól előkészített anyagot interpretál. Természetesen az elit egyetemeken a legjobb szoftverek mellett a releváns folyóiratok és adatbázisok is hozzáférhetők, amelyek segítségével a kurrens tudományos diskurzushoz lehet illeszteni a frissen interpretált eredményeket. A centrumon kívül ezek a lehetőségek általában csak jóval korlátozottabban vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre.

A szükséges adatmennyiségen túl egyre fontosabb az adatok komplexitása is, vagyis – különösen ha a kutatás nem valamelyik centrumországban készült – meg kell indokolni, hogy egy adott földrajzi régióban felvett adathalmazból nyert eredmények miért relevánsak a nemzetközi közönségnek. Emellett sokszor felmerül, hogy komparatív adatokra van szükség, vagyis hasonló típusú adatokat kell gyűjteni például magyar, lengyel és cseh térségekből, s ezek összehasonlítása már méltó lehet a nemzetközi figyelemre. Fokozottan megnőtt az igény az adattípusok egy másikfajta komplexitása iránt, vagyis az elemzésekbe minél több és relevánsabb kontrollváltozót szükséges bevonni. Ennek eredményeképp az elemzések is egyre bonyolultabbá válnak, egyre összetettebb statisztikai analíziseket és modelleket kívánnak.

Ennek az olykor mesterségesen gerjesztett komplexitásigénynek vannak humoros következményei, például az, hogy a tudományos közösség nagy része már nem képes megérteni egy-egy cikk módszertanát és elemzési stratégiáit, csak azt látja, hogy bonyolult, és sok benne az egyenlet, így az adott kutatás eredményeit eleve érvényesnek tekinti. (A közgazdaság-tudományok területén

különösen érdekes példákat találni erre.) Akárhogy is, pusztán deskriptív elemzésekkel szinte lehetetlen nivós helyen megjeleníteni.

Hogyan válasszunk módszertant?

Az előzőekben a tudományos divatokról beszéltünk, és talán a legtöbb olvasónak feltűnt, hogy a hazai akadémiai kultúrában gyökeres változásokra lenne szükség ahhoz, hogy ezekhez a divatokhoz (amelyeket néha fejlődésnek is szoktak nevezni) alkalmazkodni tudjunk. Tisztán emlékszem például egy ma már nyugdíjas professzorra, aki úgy nyilatkozott, hogy soha nem adna be olyan cikket, amelyet lektorálnak, mert neki senki ne merészelje ebben az értelemben felülbírálni az elképzeléseit. Számos társadalomtudóst ismerünk a professzori gárdában, aki soha nem végzett olyan empirikus kutatást, amely a mai felfogás szerint tudományosnak minősül, és soha nem publikált olyan helyen, amelyet ma tudományos szempontból magas minőségűnek tekintünk. Az ő értelmezésükben – némi leegyszerűsítéssel – egy professzor sokat olvasott és tanult, ezért magas szintű tudásra tett szert, ami viszont feljogosítja arra, hogy papírra vetett gondolatait definíció szerint tudományosnak tartsák. Mivel itt nem célunk a jelenkori tudományosság kritériumainak kritikai áttekintése, inkább azt mondjuk, hogy ez az előbb vázolt professzori attitűd is egy a lehetséges felfogások közül, amit azonban jelenleg a nemzetközi tudományos közösség nem támogat.

Természetesen az olvasottság (egy nagyon szűk értelemben, amelyre rögvessz visszatekintünk) továbbra is fontos feltétele a tudományosságnak, azonban az adatfelvétel és az elemzés színvonala ennél sokkal fontosabb. Az olvasottság vagy a műveltség klasszikus elvárása helyett a minőségi publikációk a kurrens diskurzus ismeretét kérik számon, ami a gyakorlatban a kutatás szűk terepén született kurrens cikkek ismeretét és idézését jelenti. Vagyis egy tudományos cikknek nem kell bizonyítania az elméleti résznél, hogy a szerző ismeri a preszókratikus filozófusok által felvetett problémák művelődéstörténeti evolúcióját a kortárs elmefilozófiáig, de bizonyítania kell, hogy az elemzéshez használt elmélettel kapcsolatban mindent elolvasott, ami az utóbbi pár évben lejegyeztetett. Ennek megfelelően természetesen igazak azok a kritikák, amelyek szerint a legtöbb folyóiratcikk elméleti része hihetetlenül unalmas és sokszor információhiányos (hiszen az adott folyóirat olvasói, lévén hasonló terület kutatói, szintén ugyanazt az irodalmat olvassák, amelyre az adott cikk az elméleti keretet építi), de nincs mit tenni: ez az aktuális tudományos trend.

Mint olyan szerző, aki az elmúlt pár évben több mint félszáz minőségi publikációt jelentetett meg különböző nemzetközi folyóiratokban, határozottan állítom, hogy a megfelelő tudományos módszer kiválasztása egyszerre sokkal nehezebb és sokkal könnyebb, mint a legtöbben gondolnák. Nézzünk két példát! Az első esetben Imre történetét mutatom be, aki nem olvasta ezt a könyvet, és így próbált meg tökéletes módszertant találni kutatásához. A második példa Beáról, hű olvasónkról szól, aki gyorsan és hatékonyan találta meg azt a módszert, amelyikre szüksége volt a sikeres publikáció érdekében. Mint könyvünk más fejezeteiben is elmondjuk, itt is szeretném hangsúlyozni, hogy megközelitésem jelen helyzetben praktikus: nem arra kérdezek rá, hogy filozófiai értelemben melyik módszertan visz közelebb egy adott kutatási kérdés megválaszolásához. Szerintem egy ilyen vita nemcsak parttalan, de talán értelmetlen is, hiszen ugyanazon problémának végtelen számú felvetése és megközelítése lehetséges, és akármilyen módszert választunk, annak lesznek jelentős hátrányai és előnyei is. Ehelyett arra fogunk fókuszálni, hogyan lehet a legegyszerűsebb úton elvégezni és publikálni a) egy bizonyos kutatást b) egy bizonyos módszer segítségével c) egy bizonyos helyen. Nézzük hát a két példát!

Imre már az általános iskolában is kitűnő tanuló volt, s ezt a jó „szokását” megőrizte középiskolás, később egyetemi éveit is. Tudományos pályára készült, és szent meggyőződése volt, hogy a tudományos megismerés a megismerés legmagasabb szintje, tulajdonképpen az egyetlen lehetőség a világ megértésére. Magukat a tudósokat szinte istenítette, de legalábbis odaadó figyelemmel olvasta és hallgatta őket, és különösebb kritika nélkül fogadta el nézeteiket. Így történt ez az egyetem kutatómódszertan-óráin is, amelyet egy idősebb professzor tartott főként saját kútfőből, időnként Earl Babbie *A társadalomtudományi kutatás alapjai* című művének nyolcvankilencedik kiadását ajánlva kötelező olvasmány gyanánt.

Imre úgy vélte, megismerkedett a tudományos kutatás néhány filozófiai aspektusával, megtudta, hogy különböző kvalitatív, kvantitatív, sőt kombinált módszerek léteznek, és hogy a kérdőívezésnél oda kell figyelni a mintavételre. Valamit olvasott a keresztábról is, meg arról, hogy pontosan, sőt oldalszámokkal kell hivatkozni. Végül az is kiderült számára, hogy plagizálni nem szép dolog, és emberekkel végzett kísérleteknél beleegyező nyilatkozatot kell kérni, és anonimitást garantálni, ha olyan jellegű a kutatás.

Imrének nagyon jól sikerült a diplomadolgozata; különösen büszke volt a sok diagramra, amelyek mind színesek voltak, és kellő részletességgel mutatták be az Imre által kidolgozott (a témavezető által némileg korrigált) kérdőívre adott

válaszok megoszlását, és igazolták mind a kilenc hipotézisét. (Ekkor még nem tudta, hogy valójában egyik hipotézise sem hipotézis, és azt sem, hogy hipotéziseket nem lehet igazolni.)

Imre a sikereken felbuzdulva beiratkozott egy doktori képzésre, ahol – szintén az addigi témavezetője segítségével – egyetemi kutatását fejlesztette tovább doktori disszertációvá. Témavezetőjével két évig dolgoztak a kérdőíven, amelyet egy közel háromezres mintán sikerült felvenniük, az eredmények pedig szintén igazolták a hipotéziseket. A kutatásból remek disszertáció született, azonban a védéshez szükség volt egy publikált, indexelt nemzetközi cikkre, amely – gondolta Imre – nem jelent majd problémát egy ilyen nivós kutatás esetében. Mint-hogy kutatását szociológiai témában folytatta, a disszertáció egyik, szerinte legjobban sikerült fejezetét lefordíttatta angol nyelvre, és elküldte az *American Sociological Review* című folyóiratba. A folyóirat azonban két hónap múlva néhány, udvariasságában is megsemmisítő mondat után *desk reject*-et adott a cikknek, ami azt jelenti, hogy minőségi okokból bíráltatásra sem küldte az írást. (Ezt leggyakrabban úgy szokták a szerkesztők megfogalmazni, hogy bíráltatás esetén csekély remény lenne a pozitív visszajelzésre, ezért nem rabolnák e hosszú folyamattal sem a bírálók, sem a szerző drága idejét.)

Imre más folyóiratokkal is próbálkozott, majd az ötödik *desk reject* után (ekkor már több mint egy éve próbálkozott) kollégája tanácsára elküldte a cikket egy indexált, de alacsony besorolású szlovén folyóirathoz, ahol végül is elküldték a cikket bíráltatásra. Imre további nyolc hónapot várt a két lektori véleményre; mindkettő roppant éles kritikával illette a cikket, és biztosította a szerzőt, hogy jelen formájában a kutatás semmiképp nem publikálható.

A teljesség igénye nélkül álljon itt néhány kritikai megjegyzés! A lektorok szerint az Imre által küldött anyagból nem derül ki, hogy a mintavétel reprezentatív volt-e, s ekképpen nem lehet eldönteni, hogy az eredmények jelentenek-e bármit is. Nem derült ki továbbá, hogy az általa használt kérdőívet validálták-e, és az sem, honnan származnak az abban alkalmazott konstruktumok. Ha validált kérdőívet használt, akkor milyen forrásból? Ha saját maga alkotta, akkor hol vannak a faktorelemzések és a korrelációs számítások az egyes konstruktumokra?

A lektorok megfogalmazták azt is, hogy a felvetett hipotézisek egyike sem operacionalizált, így nem is hipotézisek. Az elemzéseket pedig – amelyekről nem tudni, hogyan kapcsolódnak a nem létező hipotézisekhez – nagyon egyszerűnek és deskriptívnek tartották, amelyek legfeljebb egy nivósabb elemzés bevezető statisztikai adatszolgáltatása gyanánt hasznosak, de nem mint önálló eredmények. A módszertani képtelenségeken kívül természetesen hiányolták a folyóirat

olvasói számára releváns irodalmi áttekintést, valamint kifogásolták, hogy maga a folyóiratcikknek szánt írás sem követi az elvárt akadémiai szerkezetet.

A kritikák nagy részét Imre sajnos saját maga sem értette, és témavezetője sem tudta eligazítani. Volt viszont egy sokéves, nagy erőfeszítésekkel teli munkával épített adatbázisa egy tulajdonképpen használhatatlan kérdőív eredményeiből és másfél éve arra, hogy mindebből megjelent folyóiratcikk legyen. Témavezetője tanácsstalanságát látva Imre elkezdett vadul utánakeresni a lektori véleményekben megfogalmazott dolgoknak, de hiába töltött el heteket a különböző típusú faktorelemzések tanulmányozásával, ráeszmélt, hogy nem lesz képes megfejtetni, mire lenne szüksége, nem beszélve arról, hogy ha tisztában is lenne azzal, hogy mit kell csinálni, sosem dolgozott olyan szoftverrel, amely egy ilyen elemzés elvégzésére alkalmas lenne. Nagy nehezen rájött, hogyan tehetné reprezentatívá a mintát, de számos közvélemény-kutató cég ajánlatának begyűjtése után belátta, hogy ilyet csak akkor tudna előállítani, ha eladná a lakását. (Albérletben lakott egyébként.)

Imre arra is rájött, hogy a hipotéziseket abban a módszertani keretben kell megfogalmaznia, pontosan ugyanazokkal a terminusokkal, mint amelyekkel az empirikus elemzést végzi – s így tulajdonképp azt is megértette, hogy azért nem voltak hipotézisei, mert a szó statisztikai értelmében elemzése sem voltak. Nagyon egyszerűen fogalmazva, Imre csak évekkel a már lefolytatott kutatása után szembesült azzal, hogy fogalma sincs, hogyan kell kutatni, és soha nem is fogja tudni megtanulni. Ebben tulajdonképp teljesen igaza volt: mint már említettem, a megfelelő kutatási módszer kiválasztása sokkal nehezebb, mint gondolnánk. Szerencséje azonban bárkinek lehet, például Imrének is, aki az utolsó pillanatokban találkozott Beával.

Bea egyetemi tanulmányai befejeztével két évig Madridban élt, és ott is iratkozott be a Carlos III Universidad de Madrid kommunikáció PhD-programjára. Mivel azonban végül egy magyar vonatkozású témánál kötött ki, magyar témavezetőt választott, majd hazatelepedett, és elkezdett egy magyar PhD-programot. Hamar rájött, hogy a képzés bár érdekes, és sok szempontból hasznos, a módszertani képzés nem felel meg a jelenkori elvárásoknak. Madridi tanulmányai – no meg jelen könyv elolvasása – megtanította neki, hogy a módszertani tudatosság teljesen mást jelent, mint akár tíz évvel ezelőtt.

Bea megtanulta, hogy ha az ember nem kifejezetten valamely módszertanra specializálódik – akár mint módszertanos kutató, akár mint egy bizonyos módszer szinte kizárólagos alkalmazója –, akkor elsősorban három dolgot kell

megtanulnia. Először is tisztában kell lennie a hipotézis és a kutatási kérdés fogalmával, és azzal, hogy milyen típusú kutatás alkalmas hipotézisalkotásra egyáltalán.

A hipotézis formálisan egy végtelenül egyszerű „ha... , akkor” típusú reláció, de minden azon áll vagy bukik, hogy képesek vagyunk-e tudományos pontossággal megadni a „ha” és az „akkor” leírását, és van-e rá megfelelő adatunk és analitikus módszerünk.

Másodszor, tudni kell módszertanokat absztrahálni más kutatásokból. Bea, ha egy kutatásra készül, már előzetesen végiggondolja, milyen célközönségnek dolgozik, s ekképpen milyen folyóiratban szeretné a cikket közzéadni. Ha nincs konkrét jelölt, akkor több időt, akár pár hetet is rászán arra, hogy elolvassa a kutatási témában kurrens cikkeket, és megnézzé, azok hol jelentek meg.

Ha talált pár alkalmas folyóiratot, akkor megnézi, hogy milyen valószínűséggel jelenhet meg ott egy magyar szerző által írt anyag. Imrét például egészen biztosan lebeszélte volna az *American Sociological Review*-ről, ahol a folyóirat fennállásának mintegy kilencven esztendeje alatt megjelent több mint kétezer cikk között összesen egy magyar kutatás volt. (A magyar szerző itt is csak társszerző a Columbia Egyetemen dolgozó amerikai professzor első szerzősége mellett.) Ha Bea ráakad egy olyan folyóíratra, ahol észrevehető számban jelennek meg magyar, de legalábbis közép-európai cikkek, akkor a témájába illeszkedő cikkeket letölti, és megnézi, hogy azok szerzői milyen módszertannal dolgoznak.

Nem tesz fel filozófiai kérdéseket azzal kapcsolatban, hogy ezek a módszerek vajon az univerzum vagy az isteni omniszciencia szempontjából elfogadhatók-e, hiszen felismeri, hogy *de facto* elfogadhatók, tekintettel arra, hogy a kiszemelt folyóiratban elfogadták az ilyen módszerrel végzett kutatásokat. A kiválasztott cikkek alapos elemzése után Bea végiggondolja, hogy tud-e olyan mennyiségű és minőségű adatot szerezni, mint ami az elemzett cikkekben van. Ennek eldöntéséhez nem kell különösebb módszertani tudás, hiszen a cikkek módszertani része többek közt ezt a célt szolgálja: leírja, hogyan gyűjtötték, és milyen szinten mérték az adatokat. Ha Bea úgy ítéli meg, hogy képes megfelelő mennyiségű és minőségű adatot szerezni, akkor ezután az elemzést tekinti át, és megnézi, hogy el tudja-e végezni. Ennek eldöntése szintén nem igényel túlzott módszertani elmélyülést: ha az embernek például nem mond semmit az adott módszer neve (például *structural equation modeling*, vagyis a strukturális egyenletek modellezése), akkor sejthető, hogy nem hatékony dolog a semmiből megtanulnia (és valószínű, hogy belátható időn belül nem fogja a jobb folyóiratokban elvárt színvonalon üzni).

Sebaj, hiszen Bea ismeri a harmadik fontos tudnivalót is: a tudományos kutatás csapatmunka, és minden feladatra lehet találni alkalmas szerzőtársat, aki, bár lehet, hogy nem foglalkozik a mi konkrét kutatási területünkkel, de egy kiválasztott cikket áttekintve pontosan megmondja, milyen adatokra van szükség egy adott módszer alkalmazásához, s hogy e módszer és adatbázis talaján milyen hipotézisek fogalmazhatók meg tudományos műgonddal. Mi több, újdonsült szerzőtársa el is végzi Beának az elemzést, és szállítja a statisztikai adatokat az elvárt formában.

Ha Beának gondot okoz az adatok interpretálása, bármikor elküldheti az értelmezéseket a módszertanos társszerzőnek, aki könnyűszerrel meg tudja mondani, hogy az elemzés alkalmas-e arra, hogy az adott módon interpretálják, vagy esetleg olyan állítások is vannak benne, amelyek ugyan sejthetők vagy feltételezhetők (s ekképpen sejtésként vagy feltételezésként le is írhatók), de nem következnek szükségszerűen az elemzés eredményeiből.

Röviden, Bea megtanulta, hogy a mai tudományos mező komplexitása nem tesz alkalmassá arra, hogy magas színvonalon értsünk számos módszerhez – gyakorta talán egyhez sem, és ez nem baj! Amit tudnunk kell ugyanis, az épp ez a tudatlanság és az, hogyan töltjük ki azt szakértelemmel minden egyes kutatás során újra és újra. Ez a rugalmasság teszi alkalmassá Beát arra, hogy akár egyedül, akár kutatócsoportban, de mindig olyan módszereket válasszon, amelyekhez elérhető tudást képes biztosítani, és olyan publikációs felületet találn, ahol a választott módszereket megjelent cikkek legitimálják.

Történt azonban, hogy Imre, aki éppen a Manyi nevű szórakozóhelyen igyekezett jelentős mennyiségű alkohollal kiiktatni a doktori fokozat reményét épp teljességgel elengedni készülő elméjét, élete legnagyobb szerencséjére találkozott Beával, aki valamiért hajlandó volt meghallgatni Imre történetét. Bea jó szívének és talán az elfogyasztott néhány pohárka Tubi 60-nak köszönhetően megígérte Imrének, hogy segít neki a publikálásban. Másnap találkoztak is az egyetemi könyvtárban, ahol Imre ismertette eddigi kutatásait, megmutatta az adatait, és részletesen elmondta, milyen publikációs kritériumokat kell teljesítenie.

Bea nagyon tapintatosan jelezte Imrének, hogy a nem megfelelő mintavétel és a nem validált mérőeszköz nem teszi alkalmassá a kutatást arra, hogy jelen formájában publikálják, viszont azt ajánlotta, hogy csináljanak egy számítógépes tartalomelemzést Imre egyik korpuszán. Ehhez kerestek a kutatási kérdés szempontjából releváns folyóiratcikkeket, és nagy örömmel konstatálták, hogy az elmúlt öt évben több száz cikk jelent meg Imre témájában. Ezek között két

tucat cikk tartalomelemzés segítségével vizsgálta a témát – szerencsére nem egészen úgy, ahogy Imre közelített a témához.

Imre és Bea gyorsan meg is találták az ideális folyóiratot: egy olyan, angol nyelvű, indexált lengyel folyóiratot, ahol a regionális cikkek nemcsak megengedettek, de a jelek szerint még preferáltak is, hiszen a nyugati szerzők mellett nagyszámú lengyel, cseh, sőt mi több, magyar szerzőtől származó írás is megjelent. A cikkekből megállapították a korpusz méretét, azonosították az elméleti keretet, amelyben az elemzést a szerzők szituálták, de – Imre kezdeti ijedelmére – azt is látták, hogy bizony a releváns cikkek mind számítógéppel támogatott vegyes tartalomelemzések, amelyeknél egy speciális szoftvert használtak. Sem Imre, sem Bea nem hallott még erről a módszerről, Bea azonban ismert valakit, aki tartalomelemzést is használt a doktori kutatásában, igaz, ő egy másik programmal dolgozott. Bea ismerőse azonban ismert valakit, aki professzionális felhasználója a szóban forgó szoftvernek, és akinek szerencsére épp publikációs nyomás nehezedett a vállára. (Ez elég gyakran előfordul egyébként a tudósfélekkel.)

Megvolt a folyóirat, megvolt az elméleti keret, megvolt az elemző: indulhattott a munka. Imre végigolvasta a kiszemelt folyóirat vonatkozó cikkeit, azok alapján – és természetesen előzetes tudására is támaszkodva – írt egy irodalmi áttekintést, és felvázolta a kutatás elméleti keretét. Ebben bemutatta, hogy miért fontos az adott téma, milyen kutatásokat végeztek ezen a területen, milyen eredményekre jutottak, és mi az, amit még nem tudunk. Rávilágított arra, hogy az ismeretlen terület kiemelt fontosságú, és azzal kecsegtette az olvasót, hogy kutatása éppen ezt a tudáshézagot fogja kitölteni. Ezalatt az Imre által biztosított korpuszon a tartalomelemző elvégezte az analízist. (Az eredmények magát Imrét is lenyűgözték.) Imre pedig felhívta a figyelmet a kapott eredmények jelentőségére, áttekintést adott arról, hogy az általa talált új ismeretek hogyan illeszkednek a kiszemelt lap hasábjain is zajló tudományos diskurzushoz, valamint röviden kitért arra is, hogy milyen további kutatások szükségesek tudásunk bővítéséhez. Természetesen nem feledkezett meg a kutatási korlátok bemutatásáról sem.

Az anyanyelvi lektorátítás után Imre, miután feltöltötte a kéziratot, kissé remegő kézzel nyomta meg a „benyújtás” gombot a folyóirat platformján. Naponta nézte a kézirat státuszát, és két hét múlva vidáman látta a „lektorálás alatt” státuszt, amely azt jelenti, hogy a cikket elküldték bírálókhoz. Két hónap múlva megkapta a bírálatokat, ami nagy szerencse, mert a bírálati idő általában ennél lényegesen hosszabb. Jelentős változtatásokkal feltételeken elfogadták

a kéziratát, amitől Imre már-már elszontyolodott, de Bea, akivel azóta kiváló barátságba került, biztosította, hogy ez a döntés, bár a „változtatások nélkül elfogadva” vagy a „kisebb változtatásokkal elfogadva” után csak a harmadik legjobb verzió, valójában a lehető legjobb. (A szerkesztők szinte sosem adnak ennél jobbat.) Nagyon fontos azonban, hogy a bírálók kritikájára Imre nagyon precíz válaszokat adjon, és amit csak lehet, csináljon meg a kérésekből. (A legjobb, ha mindent.) Pár hétig fókuszáljon csak erre a feladatra, mert a szerző egyetlen eszköze a publikációs folyamat gyorsítására, ha a kért javításokat minél előbb elvégzi. (A bírálók munkavégzésének ütemére ugyanis nem lehet hatással.)

Két hét múlva Imre vissza tudta küldeni a cikket, a bírálói kommentekre adott válaszokkal együtt. Újabb két hónap telt el, s Imre nagy öröme a szerkesztő ezúttal csak kisebb változtatásokat kért tőle. (Második körben ez már lehetséges.) Imrének most már valóban csak apróbb dolgokat jeleztek a bírálók; ezeket Imre pár nap alatt tökéletesen megoldotta, majd a visszaküldött cikke a bírálók már csak gratulációkat fogalmaztak meg, s egy viszonylag hosszabb gyártási procedúra után, újabb két hónap múlva Imre végre láthatta a cikkét a folyóirat honlapján! Publikációs kihívás teljesítve, doktori képzési mérföldkő kipipálva – és a rendelkezésére álló másfél évből végül még maradt is néhány hónapja ünnepelni. Bár eredeti kutatását gyakorlatilag egyáltalán nem tudta használni, többé nem esik ebbe a csapdába, s a jövőben minden egyes lépést egy jól definiált cél érdekében fog meghatározni, legalábbis a tudományos kutatás területén. A megjelent cikk természetesen két társszerzővel, a módszertanos kollégával és Beával együtt született, de ez sem a doktori kreditek, sem Imre publikációs listájának szempontjából nem negatívum, sőt, inkább annak a biztos jele, hogy kutatói csapatban is képes eredményes munkára.

Mit tanulhatunk a fenti példákból? Az olvasó talán azt várta, hogy ebben a fejezetben szisztematikusan felsoroljuk a társadalomtudományi kutatás módszereit, netán kategorizáljuk is őket. Nem ez történt. Egyfelől számtalan könyv áll rendelkezésre ilyen célokkal, s biztos vagyok benne, hogy a legtöbb olvasónk már találkozott is ilyenekkel. Felkészíthet egy ilyen könyv arra, hogy magas szinten publikálható kutatást végezzünk? Aligha hiszem. A tudományos kutatás nemzetközi gyakorlatának komplexitása exponenciális sebességgel növekszik – ebben az egyes módszerek megtanulása és szinten tartása is komoly kihívást jelent, hát még az, ha valaki a legtöbb, pláne az összes módszer megismerésére törekedne, akár csak alapszinten is.

Nézetem szerint nem ez a kivitelezhető út, hanem egyfajta intelligens, rugalmas tájékozottság kialakítása, amely nem elsősorban a trendekre, hanem a trendvadászat módjára irányul. A kutató, bár nem tudja, mit hoz a holnap, de tudja, hogyan fog holnap utánanézni az akkor aktuális mának. Ismeri a határait és korlátait, és képes felmérni, hogy miben érdemes fejlődnie. Tisztában van azzal, hogy a tudományos kutatás csapatmunka, és képes jó társakat találni hozzá. De természetesen az a legjobb, ha mindenekelőtt találkozik egy Beával.

Vákát

Az angolszász típusú tudományos írás

Ebben a fejezetben szó lesz:

- a tézisalapú gondolkodásról;
- a bekezdés felépítéséről;
- induktív és deduktív logikáról;
- a rövid érvelő esszé szerkezetéről;
- az IMRDC-típusú tanulmányokról;
- az absztraktírásról;
- az angol nyelvű tudományos írásművek nyelvi és stiláris ismérveiről.

A fejezet végén ellenőrző lista segít a tanulmány- és absztraktírásban, és az olvasó talál néhány hasznos forrást, linket az angol tudományos írás témakörében.

Egyetemista koromban volt az angol szakon egy közutálatnak örvendő tantárgy: *Academic Skills*nek hívták. A kötelező tárgyat egy nagyon kedves tanárnő tanította, de diákként nem értettük, miért kínoznak bennünket olyasmikkel, hogy tételmondat meg érvelő bekezdés, vagy miért kell fogalmazást írunk arról, hogy egyetértünk-e a halálbüntetéssel vagy az eutanáziával: írni mindenki tud, aki bejut a bölcsészkarra. Később, amikor Franciaországban a doktorimon dolgoztam, és kezdtem átlátni, mit vár tőlem a tudományos közösséget képviselő téma-vezetőm, felderengtek a hajdani *Academic Skills*-órák, és először éreztem úgy, hogy talán nem volt teljesen haszontalan az egykor fölöslegesnek ítélt tantárgy. A sors fintora, hogy újabb évtized elteltével már egyetemi oktatóként nekem kellett a hallgatók elé állnom, és meggyőzőnöm őket arról, hogy az angolszász típusú tudományos írás mikéntjének elsajátítása hasznos, még annak is, akiből később nem lesz kutató.

Az angolszász típusú tudományos írás tézisalapú gondolkodásra tanít. A tudományos életbe újonnan belépőknek ezt úgy tudnám a legérzékletesebben megfogalmazni, hogy képzeljék el, hogy új kórustagként csatlakoznak egy nagyon bonyolult művet, több szólamban éneklő kórushoz. A szólamok néha összefonódnak, de sokszor versengenek egymással: hol az egyik, hol a másik szól hangosabban, és viszi a dallamot. Az új kórustagnak el kell döntenie, hogy

melyik szólamhoz csatlakozik, vagy mikor és hogyan tér el tőle, sőt, néhány tak-tus erejéig még szólót is kell énekelnie. A szólóját aztán más viszi tovább – vagy vitatkozva vele, vagy hozzá igazodva. A sokszólamú mű különlegessége, hogy folyamatosan alakul a kórustagok szólamainak és szólóinak függvényében. A kórusanalógiát átfordítva, ez a folyamatosan alakuló kórusmű maga a tudomá-ny, a dallamot vivő szólamok az egyes tudományterületek nagy hatású, nemzetközi trendeket alakító tudósai, a rövid szólókat éneklő kórustagok pedig az egyes kutatók – kezdők és haladók egyaránt –, akik a maguk eredményeivel hozzájárulnak a tudomány fejlődéséhez.

Ahhoz, hogy egy kutató csatlakozzon a kórushoz, és a saját hangján szó-laljon meg – vagyis tudományos véleményét, eredményeit a szakterülete kuta-tóival közölni tudja, és tudományos nővumot állítson elő –, elengedhetetlen a kórusmű beható ismerete, vagyis minden tanulmánynak vagy doktori dissz-ziertációnak tanúságot kell tennie a téma szakirodalmának alapos ismeretéről. A szűkebb témára vonatkozó addigi tudományos eredmények és állásfoglalások tudatában és csakis azokhoz képest – velük egyetértve, vagy tőlük elhatárolódva – fogalmazhatja meg a szerző a saját, kellően megindokolt véleményét. A szerzőnek ezt a tudományosan alátámasztott és tovább vitatható véleményét hívják tézisnek.

Az angolszász típusú tudományos írást ez a tézisalapú gondolkodás hatja át a bekezdéstől az alfejezeteken és a fejezeteken át a kész írásműig. A bekez-dés, a tanulmány, az absztrakt és a doktori disszertáció is egy tudományosan vitatható, de az adott tudományterületen elfogadott módszerekkel objektíve bizonyítható állítás köré szerveződik. A tézis biztosítja az adott írásmű gondo-lati és tartalmi koherenciáját, és nem engedi, hogy a szerző eltérjen a tárgytól. Ugyanakkor a tézisalapú logika viszonylag kötött szerkezeti felépítést kíván, amely a magyar iskolarendszerben szocializálódott szerzőnek első ránézésre fölöslegesen merevnek tűnhet. A saját oktatói és kutatói tapasztalatom mégis az, hogy ez a gondolati fegyverzettség tanulható, és hasznára válik mind a szer-zőnek, mind az olvasónak. A szerző a kötött szerkezet miatt kénytelen a gondo-latait a lehető legpontosabban egy bizonyos sorrendben leírni, amivel egyúttal az az olvasó feladatát, a szöveg értelmezését is megkönnyíti.

A tudományosírási óráimon mindig a legkisebb tartalmi egységen, a bekez-désen keresztül szemléltetem először a tézisalapú gondolkodást. Abból indu-lunk ki, hogy minden bekezdés egy gondolat, illetve ennek a gondolatnak a kifejtése. A bekezdést életre hívó gondolatot – ha úgy tetszik: a bekezdés

„tézisét” – tételmondatnak hívjuk (*topic sentence*), és általában a bekezdés elején találjuk. A bekezdés középső része (*body/evidence*) kifejti, magyarázza, példákkal illusztrálja vagy adatokkal támasztja alá a tételmondatot a bekezdés típusától függően. A bekezdés lehet narratív vagy érvelő, leírhat folyamatot, okokat vagy következményeket, definiálhat fogalmakat. Záró egysége a zárómondat (*summary statement*), amely rövid összefoglalását adja a bekezdés tartalmának, de más szavakkal, mint a tételmondat. A zárómondat visszautalhat a bekezdés középső, kifejtő részére, de ha a bekezdés hosszabb szöveg része, akkor utalhat a következő bekezdés tartalmára is, mintegy nyilvánvalóvá téve a két bekezdés közötti logikai és tartalmi kapcsolatot. Az angol nyelvű tudományos írásnak egy másik fontos ismérve, hogy az egyes mondatok közötti tartalmi-logikai kapcsolatot kötőszavakkal vagy ilyen funkcióval rendelkező kifejezésekkel egyértelműsíti (*transitions*). A kötőszavak használatával az olvasónak könnyebb követni a szerző gondolatmenetét: elég elolvasni a tételmondatot, és egy pillantást vetni a bekezdés kötőszavaira, hogy átláthatóvá válják a bekezdés logikai szerkezete:

„In every paragraph you write, you need to include a main idea, supporting evidence, transitions, and a summary statement. *First*, state the main idea of the paragraph in a topic sentence. This idea will unify your paragraph. *Then*, add sentences to provide support for your topic sentence. In these sentences, you present and develop the evidence that will help readers understand your main idea. *Next*, check to make sure you have linked these sentences with transitions. *Finally*, write a summary statement, a sentence that reinforces your paragraph’s main idea. If you follow this general structure, you are on your way to writing an effective paragraph.”¹

Anélkül, hogy végigolvasnánk a fenti, bekezdésírásról szóló példabekezdést, a kurzívval szedett kötőelemekből tudjuk, hogy a bekezdés középső, kifejtő része időrendi sorrendet követ, valószínűleg egy folyamatot ír le. Ugyanezek a kötőelemek (*first, next, finally*) használhatók narratív és érvelő bekezdésekhez is, de példánkban a tételmondat felsorolásából sejthető, hogy a szerző az ideális bekezdés egyes részeiről, a tételmondatban adott sorrendben fog bővebben szólni. A bekezdés egyes alkotóelemeinek angol kezdőbetűit összeolvasva (TEST, lásd 1. ábra), a szerző maga is „tesztelheti”, ellenőrizheti, hogy az angolszász normarendszer szerint teljes értékű bekezdést írt-e.

¹ KIRSZNER–MANDELL 2014: 26.

T = topic sentence	(tételmondat)
E = evidence	(a tételmondat kifejtése)
S = summary statement	(zárógondolat)
T = transitions	(kötőszavak és -kifejezések)

1. ábra: „Teszteld” a bekezdésed! A bekezdés felépítése

Forrás: KIRSZNER–MANDELL 2014: 26. alapján

A fentebb leírt bekezdés okkal tűnik iskolásnak, kezdő íróknak mégis ajánlom, hogy ezen a sémán gyakorolják a bekezdésírást. Olyan ez, mint amikor egy gyerek biciklizni tanul, és a kerékpár hátsó kerekére pótkereket szerelnek: biztonságot, stabilitást ad a még véstesen billegő kezdő biciklistának. De ahogy a gyerek rutint szerez, a pótkereket le lehet, sőt le kell szerelni. Hasonlóképpen a gyakorlottabb író is eltér az „iskolás”, merev formáktól. A bekezdés felépülhet úgy is, hogy tények vagy érvek felsorolásán keresztül jut el a tételmondatig, vagyis a szerző a bekezdés végét nyomatékosítja. Az érvelésnél ennek retorikai célja is van: meggyőzőbb, ha az olvasó a példák és az érvek elolvasása után (igaz, a szerző gondolatmenetétől vezérelve) jut egy bizonyos következtetésre, mint ha ugyanezt már a bekezdés elején, mintegy tálcán kínálja fel neki a szerző. Mivel a bekezdés vége legalább annyira hangsúlyos, mint az eleje, szintén hatékony módszere az olvasó meggyőzésének, ha a legerősebb érvet közvetlenül a konklúzió előtt, vagyis az utolsó érvelő bekezdés végén helyezi el a szerző.

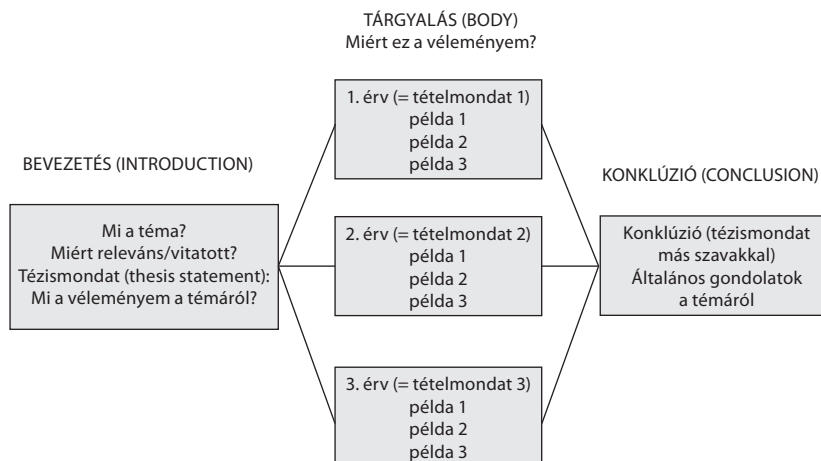
Az írásórakon a bekezdésírást az ötbekezdéses érvelő esszé (*five-paragraph argumentative essay*) követi (vázlatát lásd a 2. ábrán). A kerékpáros hasonlattal élve azt mondhatjuk, hogy az ötbekezdéses esszé a tanulmányírás pótkerekes verziója. Általános műveltség alapján, különösebb kutatómunka nélkül megírható, deduktív logikára épülő, 4-500 szavas érvelésről van szó. A cím praktikus okból egy eldöntendő vagy „miért” kérdőszóval kezdődő kiegészítendő kérdés, például valóban környezetkímélő-e az elektromos autó, hasznára válnak-e a videójátékok a diákoknak a tanulásban, vagy miért fontos a biodiverzitás az emberi faj fennmaradása szempontjából. A bevezetésben a szerző válaszol a címben felvetett kérdésre, vagyis állást foglal. (Az eldöntendő vagy a miéttel kezdődő kérdés miatt kénytelen is erre.) A tárgyalás részben megokolja az álláspontját: három bekezdésben három érvet sorakoztat fel a saját álláspontja mellett. Végül

a befejezésben visszatér a téziséhez: *quod erat demonstrandum*, ezt kellett bizonyítani. A deduktív logika tehát azt jelenti, hogy a szerző ugyanoda tér vissza a konklúzióban, ahonnan a bevezetésben indult: felállítja, majd példákkal, tényekkel alátámasztott érvekkel bizonyítja, végül megerősíti tézisét.

Miért hasznos az öbbekezdéses érvelő esszé kezdő íróknak? Egyrészt rövid: 4-500 szó mindössze másfél oldal, ezért megírása nem igényel különösebb erőfeszítést. A téma feldolgozásához többnyire elég az általános műveltség, nem szükséges hozzá kutatómunka sem. Másrészt viszont nagyon feszes struktúrát, logikai felépítést ír elő, ami a terjedelmi korláttal kiegészülve nem hagyja elkalandozni a szerzőt: a kezdő író kénytelen a gondolatait viszonylag szűkre szabni és ebbe a merev sémába foglalni. A szigorú szerkezet az írás logikai felépítettségére irányítja a kezdő írók figyelmét: hogyan tudják fő állításukat tömören, egy mondatban megfogalmazni, és érvekkel, az érveket pedig példákkal, tényekkel, számadatokkal alátámasztani? És hogyan tudják az érveiket olyan logikai sorrendbe állítani, hogy az érvelésük az olvasók számára a lehető legmeggyőzőbb legyen?

Az öbbekezdéses érvelő esszében megvan az a hármas tagolás (bevezetés – tárgyalás – konklúzió) is, amelyről a bekezdés kapcsán már írtam, és amely egyaránt sajátja más, hosszabb írásműveknek (szemináriumi dolgozatoknak, tanulmányoknak stb.). Az öt bekezdés megtanít két másik fontos bekezdéstípust, a bevezetést és a konklúziót is. A tétel a kezdő és a záró bekezdésen belül tükröképszerűen helyezkedik el, a bevezetésben általában (de nem kötelezően) a bekezdés utolsó, a konklúzióban viszont a bekezdés első harmadában.

Lehet a bevezetést rögtön a tételmondatból indítani, amivel a szerző nagy nyomatékot ad fő állításának. A tudományos írásban azonban gyakoribb és célravezetőbb az úgynevezett tölcser- vagy V alakú bevezetés (*funnel introduction*). A tölcser alakú bevezető kontextualizálja, majd fokozatosan szűkíti a témát egy kérdésre, amely kérdésre pedig a szerző a tételmondatban fogalmazza meg a válaszát. Ilyenformán az olvasó nem *in medias res* érkezik egy számára többé-kevésbé ismert terepre, hanem rögtön képet kaphat arról, hogy milyen témáról olvas majd, s hogy az adott téma miért releváns, miért éppen arról ír a szerző. Csak ezután következik az esszé vezérgondolata vagy tételmondata (*thesis statement*) egy, legfeljebb két mondatban arról, hogy mit gondol a szerző a felvezetett témáról. A tételmondat tehát két kötelező elemből áll egy érvelésnél: a témából és a szerző témáról alkotott véleményéből.

2. ábra: Az ötbekezdéses érvelő esszé felépítése

Forrás: a szerző szerkesztése

A záró bekezdés a tárgyalásban felsorakoztatott érvekre röviden visszautalva levonja a végkövetkeztetést. A deduktív logika szerint építkező esszéknél a konklúzió a tézismondatot ismétli meg más szavakkal. Az utolsó bekezdés nem vezet be új témát, csak néhány általános gondolattal vagy témába vágó személyes tapasztalattal, ötlettel lezárja az értekezést.

Az ötbekezdéses érvelő esszénél – akárcsak a bekezdésnél – megint csak egy nagyon merev szerkezeti alapsémával állunk szemben, amelytől egy 6-8 oldalas szemináriumi dolgozat esetén is kénytelen eltérni a szerző. Az árnyaltabb vélemény kifejtése, az esetleges ellenvélemények vitatása és cáfolata bonyolultabb szerkezeti felépítést igényel. Mindazonáltal a rövid, belátható terjedelem és a szigorú, de kiszámítható szerkezet hatékony gyakorlási lehetőséget nyújt a tézisalapú gondolkodás és tudományos írás elsajátítására.

Joggal merül föl a kérdés, hogy ha rövid fogalmazást kell írni, miért éppen érvelést. Az angol nyelvi alapképzéseken az első tanév végén írandó nyelvi alapvizsga egyik feladata az előbb részletezett, 4-500 szavas ötbekezdéses érvelés. Az érvelésnek hangsúlyos szerepe van az egyetemi tanulmányok során, bármilyen szakterületről van is szó. Ha felidézzük a tudományos diskurzust szemléltetni hivatott kórusanalógiát, amelyben az egyes hangok hol egy szólabban folynak össze, hol vitatkoznak egymással, könnyű belátni, hogy a tudományos

véleménynyilvánítás eleve és szükségszerűen érvelő típusú: nem *ex nihilo* keletkezik, hanem mindig a tudomány aktuális állásához viszonyul; egyetért vagy vitatkozik vele, vagyis érvel. Hasonlóan a tudományos eredmények sem önmagukban állnak: mindig magyarázza, alátámasztja őket valamiféle érvrendszer. A szemináriumi dolgozat, a szakdolgozat (angolul: *thesis*), a doktori disszertáció, a kutatásokat bemutató folyóiratcikkek és tanulmányok mind érvelésre épülnek. Az egyetemisták az érveléssel tulajdonképpen a tudományos életben adekvát beszédmódot teszik magukévá.

A deduktív logikájú esszé tehát körkörösén építkezik: a tézisből indítja az érvelését, és ugyanoda konkludál: a bevezetésben leírt állítását a szerző a tárgyalás részben megokolja, majd a konklúzióban megerősíti. Ez a szerkezet az alapvizsga típusú esszék megírásához ideális, vagyis olyan témák tárgyalásához, amelyekről minden átlagos műveltségű olvasó rendelkezik kellő háttérismerettel. Az öbbekezdéses esszé megírása nem igényel kutatómunkát, korpuszt, adatelemzést, inkább egyfajta logikai-szellemi mutatóvány. Ezzel szemben a kutatásokat bemutató tanulmányok felépítése jellemzően induktív, vagyis A pontból B pontba viszik az olvasót: a bevezetésben felvetett kérdésre vagy hipotézisre a konklúzióban kapunk választ (lásd 1. táblázat). A hipotézis (görög *hypothesisz* 'feltételezés, kiindulópont, javaslat') jelentése a *Magyar etimológiai szótár* szerint „tudományos feltevés, amelynek alapos bizonyítása további kutatásokat kíván”. A hipotézis tehát nem „állít”, mint a tézis, csak „feltételez”. A görög *hypo-* ('alá') előtag is arra utal, hogy a hipotézis gyengébb állítás, mint a tézis, egyszerűbben megfogalmazva: „Ezt gondolom a témámról, de nem vagyok biztos az állításom igazában.”

1. táblázat: A deduktív és az induktív logikájú írások szerkezete

Helye	Deduktív esszé szerkezete	Induktív esszé szerkezete
Bevezetés	Tézis	Hipotézis/kérdés
Tárgyalás	Érvelés	Érvelés
Konklúzió	A tézis megerősítése	Tézis/válasz

Forrás: LERYCH – CRISWELL DEBOER 2016: 187.

A kutatásokat feldolgozó tanulmányok (így a doktori disszertáció is) az induktív logika szerint épülnek fel, és a nemzetközi folyóiratok is gyakran ezt a betűszóval IMRaD-nek vagy IMRDC-nek nevezett struktúrát követelik meg a szerzőiktől. A mondott betűszavak feloldása *Introduction, Method, Results and Discussion/*

Conclusion, vagyis bevezetés, módszertan, eredmények, diszkusszió és konklúzió. (A következő fejezetben Háló Gergő egy konkrét tanulmányon elemzi majd az IMRDC-struktúrát.) A bevezetésben a szerző felvezeti a témát, leírja a kutatása hátterét, megindokolja annak szükségességét, jelentőségét, esetleges hiánypótló szerepét. Szintén a bevezetésben helyezkedik el a hipotézis, vagyis a szerző véleménye, „kiindulási javaslata” a témával kapcsolatban.

A „módszertan” és az „eredmények” részek beékelődése éppen a tanulmány induktív jellegéből adódóan szükséges, hiszen a felvetését a szerzőnek a tudományterületén elfogadott módszerekkel egy kisebb vagy nagyobb korpuszon tesztelnie kell. Az eredményei aztán igazolják vagy cáfolják (a legtöbbször részben igazolják) a bevezetésben felvetett hipotézist. A módszertani részben a szerzőnek részletesen le kell írnia a vizsgált adathalmazt vagy korpuszt, és azt, hogy milyen (kvantitatív, kvalitatív vagy kevert) módszerrel gyűjtötte és elemezte az adatait. Ugyancsak a módszertani részben kell említést tennie a kutatásához használt módszertan korlátairól. Ilyen például az, ha az elemzéshez használt minta nem elég nagy, vagy nem reprezentatív, vagyis a kapott eredmények kevésbé lesznek általánosíthatók, nem lesz prediktív erejük. Azáltal, hogy a szerző elismeri a kutatása korlátait, nem kisebbíti kutatói ereinyeit. Ellenkezőleg: etikus és felelős kutatói attitűdről tesz tanúbizonyságot.

Az „eredmények” részben a szerző az adatok elemzéséből leszűrt eredményeit tárgyalja. A diszkusszióban értékeli az eredményeit, és következtetéseket von le. Az eredmények értékelésénél mindig érdemes (sokszor elvárt) visszautalni a vonatkozó szakirodalom aktuális állására: mely szaktekintélyek véleményét vagy hasonló kutatások végkövetkeztetéseit igazolják vagy cáfolják a kapott eredmények. Ezen a ponton újfent visszautalnék a kórusanalógiára: egy kutatás nem „légtüres térbe” érkezik, hanem mindig megelőzik más, többé-kevésbé fajsúlyos kutatási eredmények. Ezek ismeretére a szerzőnek utalnia kell; véleményét, következtetéseit csak ezekhez és a saját eredményeihez képest fogalmazhatja meg. Egyedi hangot képvisel egy összetett, sokszólamú kórusműben, de a többi hangtól és a dallamot vivő szólamoktól nem független.

A konklúzióban – ha van ilyen – a szerző visszautalhat a bevezetésben tárgyalt kutatási céljához, és az eredmények ismeretében értékelheti, hogy mennyiben sikerült megválaszolnia a kutatási kérdését, és ebből milyen végkövetkeztetést tud levonni. Ugyancsak visszautalhat a tanulmány elméleti keretére, és értékelheti, hogy a vizsgálata mennyiben igazolja, cáfolja vagy árnyalja a szakirodalmi téziseket. A konklúzió ezenkívül tartalmazhat a diszkusszióban részletezett következtetésekből adódó, további lehetséges kutatási irányokat, és a szerző azt is

megemlítheti, hogy mely kérdésekre nem kapott választ az elemzéséből – például a korpusz mérete vagy a módszertan korlátai okán.

A doktori disszertáció ugyanilyen induktív logikára épülő, tézisalapú műfaj, mint az IMRDC-típusú tanulmányok, azzal a nem csekély különbséggel, hogy a disszertáció terjedelmi okoknál fogva sokkal részletesebb és árnyaltabb elemzését adja a kutatási témának. A disszertációk szakirodalmi áttekintése vagy elméleti fejezete szintén jóval aprólékosabb és kiterjedtebb, mint a tanulmányoké, hiszen a doktorjelöltnek bizonyítania kell jártasságát a témára vonatkozó szakirodalomban. A szakirodalmi áttekintés célja azonban korántsem a szaktekintélyek véleményének hódolatteljes felidézése: a tézisalapú írásokban minden, így az elméleti összefoglaló is a kutatás fókuszát adó hipotézisnek és mögöttes tézisnek van alárendelve, és a szerző – hipotézisét folytonosan szem előtt tartva – kritikai olvasatát adja a szakirodalomnak. Megindokolja, mely szaktekintélyek véleményével ért egyet, és miért, kivel nem ért egyet, és milyen érvekkel vagy más kutatási eredményekkel tudja alátámasztani ellenvéleményét. Hipotézisét ezt követően egy megfelelő méretű adathalmazon, a tudományterületén elfogadott módszertannal ellenőrzi, és elemzi a kapott eredményeket. A disszertáció lezárásaként – az elméleti áttekintésre és a saját kutatás eredményeire alapozva – a szerző újra reflektál a szakirodalomra, és felállítja a saját téziseit. A doktori védésekre a jelölteknek általában össze kell állítaniuk egy úgynevezett téziszfüzetet, amelyben a kutatásuk tudományos novumát jelentő téziseiket kell összefoglalniuk.

Az IMRDC-típusú tanulmányok és a disszertáció struktúráját követi az ezeket összefoglalni hivatott absztrakt is, amely terjedelmét tekintve nem több 100-200 szónál. Nehézségét éppen az jelenti, hogy 4-8000 szavas tanulmányt vagy több száz oldalas disszertációt kell 200 szóban összesűriteni. Két fajtája a rövid (100-120 szavas), deskriptív (*descriptive abstract*) és a hosszabb (250+ szavas), informatív absztrakt (*informative abstract*). A University of North Carolina Writing Center a következő példákkal illusztrálja őket:

Deskriptív absztrakt:

„The two most common abstract types – descriptive and informative – are described and examples of each are provided.”

Informatív absztrakt:

„Abstracts present the essential elements of a longer work in a short and powerful statement. The purpose of an abstract is to provide prospective readers the opportunity to judge the

relevance of the longer work to their projects. Abstracts also include the key terms found in the longer work and the purpose and methods of the research. Authors abstract various longer works, including book proposals, dissertations, and online journal articles. There are two main types of abstracts: descriptive and informative. A descriptive abstract briefly describes the longer work, while an informative abstract presents all the main arguments and important results. This handout provides examples of various types of abstracts and instructions on how to construct one.”

A deskriptív absztrakt egy-két mondatban leírja a hosszabb írásmű célját és témáját. Az informatív absztrakt, ahogy a neve is sejteti, részletesebb összefoglalását adja a hosszabb írásműnek. Három–öt részre tagolódik. Mindenképpen tartalmaznia kell a kutatás háttérét, célját és eredményét, de ideális esetben szót ejt a kutatás háttéréről, céljáról, módszertanáról, eredményeiről és fő konklúziójáról. Ha a terjedelmi megkötés 200 szó, az gyakorlatilag azt jelenti, hogy az öt alkotóelem mindegyikére jut egy, legfeljebb két mondat.

Az absztrakt egy stratégiailag rendkívül fontos műfaj, hiszen olvasója egy 200 szavas összefoglaló alapján dönti el, hogy érdekli-e az eredeti mű. Ha egy kutató konferenciára jelentkezik, a konferencia tudományos bizottsága az absztrakt alapján dönti el, hogy befogadja-e az előadását. Ha ugyanez a kutató a tanulmányát vagy a disszertációját szeretné publikálni, a kiadó szintén az absztrakt alapján dönt, hogy érdekli-e a téma. Minél több releváns információt tartalmaz egy absztrakt az eredetiről, annál nagyobb eséllyel hoznak a konferencia szervezői vagy a szerkesztőbizottság tagjai jól informált és lehetőleg pozitív döntést a kézirat sorsáról.

Az absztrakt másik fő funkciója már kész vagy megjelent tudományos művek esetében, hogy könyvtári adatbázisokba bekerülve felkeltse a tanulmány vagy a disszertáció potenciális olvasóinak figyelmét. Ahhoz, hogy az olvasók egy könyvtári keresésnél megtalálják a témájukat leginkább érintő olvasmányokat, az absztraktoknak tartalmazniuk kell a hosszabb írásművek kulcsszavait. Ha az adatbázis a kulcsszavas keresésre feldob találatként egy adott tanulmányt, a potenciális olvasó a szerkesztőbizottságéhoz hasonló döntési helyzetbe kerül: elolvassa az absztraktot, és az alapján eldönti, hogy betekint-e a tanulmányba. Magyarán az absztrakt minősége és tartalmi elemei nagyban meghatározzák a hosszabb írásmű sorsát és sikerét: kiadják-e a kéziratot, elfogadják-e a konferencia-előadást, megtalálják-e az érdeklődő olvasók a már megjelent tanulmányt, és el is olvassák-e az absztrakt alapján.

Jellemző absztraktrírási hiba, hogy a szerző a tanulmány bevezetéséből emel ki egy bekezdést. Az ilyen absztraktok túl általános, szinte közhelyes szövegek. Semmit nem mondanak a tanulmány módszertanáról, eredményeiről,

végkövetkeztetéséről. A diákok meg szokták kérdezni, hogy nem rossz-e, ha már a tanulmány előtt, az absztraktban „lelövik a poént”, és kiderül, milyen eredményeket kaptak. A válasz pedig az, hogy nem rossz, sőt, kötelező „lelőni a poént”. Ami egy bűnügyi regénynél üldözendő gyakorlat – hogy tudniillik, eláruljuk, ki a gyilkos –, egy tudományos művet összefoglaló absztraktnál elvárás. Képzelnék magunkat az absztrakt olvasójának helyébe: ha általánosságokról olvas az összefoglalóban, lesz-e kedve belenézni a húszoldalas tanulmányba? Ha viszont az absztrakt felhívja a figyelmét a szerző tézisére, a vizsgálat módszertanát is helytállónak, az eredményeket érdekesnek találja, nagyobb valószínűséggel kezd neki a tanulmány olvasásának.

Az eddigiekben az angolszász tudományos írás néhány műfajáról esett szó – a deduktív logikára épülő rövid bekezdés és ötbekezdéses érvelés, illetve az induktív logikájú, hosszabb terjedelmű IMRDC-tanulmányok, a disszertáció, valamint az ezeket összefoglaló absztrakt példáján keresztül. Ezekben a rövidebb-hosszabb írásművekben közös, hogy tartalmi-logikai felépítésük egy állítás és annak bizonyítása köré szerveződik. Ez a fajta tézisalapú gondolkodás talán az egyik legjellegzetesebb ismérve az angolszász típusú tudományos írásnak. A fejezet összegzése előtt kitérnék még az angol tudományos szövegek néhány nyelvi és stilisztikus jellegzetességére is.

A tudományos írást tanító könyveknek mindig vannak kifejezetten a nyelvtanra, szókincre, mondat szerkesztésre, szóhasználatra, központosításra vonatkozó fejezetei, gyakorlatokkal, szerkesztési feladatokkal. Kirszner és Mandell (2014) könyve külön fejezetben foglalkozik a nem angol ajkú diákok nyelvi kompetenciáinak fejlesztésével, Bailey (2018) könyve pedig kifejezetten nem angol anyanyelvűeknek íródott. Általános tanács, hogy a szerző a gondolatait minél pontosabban (*be specific*), ugyanakkor tömören, szabatosan fejezze ki (*be concise*). A mondatok lehetőleg ne legyenek három-négy sornál hosszabbak. Ha mégis, érdemes elgondolkodni, nem bonthatók-e két, különálló gondolatra, vagyis mondatra. (Szerkesztői tapasztalatom szerint általában igen.) Ezek az általános elvek az olvasó érdekeit szolgálják: világosabb, érthetőbb és könnyebben olvasható lesz tőlük a szöveg. A tudományos szövegek eleve bonyolult tartalmi összefüggéseket, összetett, szakmaspecifikus tartalmakat közvetítenek: főleg nyelvileg, szintaktikailag túlbonyolítani őket. Épp ellenkezőleg: minél egyértelműbb és átláthatóbb a megfogalmazásuk, annál hatékonyabban közvetítik a bonyolult szakmai tartalmakat.

Az angol tudományos nyelv másik jellegzetessége, hogy a kutató objektívításra törekvő attitűdjét nyelvi szinten is megjeleníti. Kerülendő tehát a szerző

említése a szövegben (például az *I, me, we* személyes névmások használatával), helyette harmadik személyű alanyok (*the study investigates...; results show...*), személytelen (*it can be stated that...*) és passzív szerkezetek (*a representative survey was conducted...*) használatát javasolják a tankönyvek. Ugyancsak eltér a magyar nyelvű tanulmányírási gyakorlattól, hogy az angol tudományos szövegek gyakran használnak kötőszavakat és a mondatok közötti logikai kapcsolatokat egyértelműsítő kifejezéseket. A bekezdésírás kapcsán már említett kötőelemek (*transitions*) sorvezetőként szolgálnak a szerző gondolatmenetéhez elsősorban az olvasónak, de a szerzőt is segíthetik abban, hogy okfejtését a lehető legpontosabban és -szakszerűbben fogalmazza meg. A kötőszavak és a kifejezések adekvát használatát a tudományos írásról szóló tankönyvek szintén külön fejezetben tárgyalják és gyakoroltatják a kezdő írókkal. A tudományos szövegekben kerülendők az idiómák, metaforák, hasonlatok, klisék, szóviccek és az informális regiszterhez tartozó szavak, kifejezések. A tudományos nyelv regisztere hivatalos, zsargonja az adott tudományterület szakszókincséből merít.

A források idézéséről, hivatkozásáról nehéz általánosságban szót ejteni, mert a hivatkozási stílusok tudományterületenként, országonként, folyóiratonként, kiadónként eltérők. Mindig az adott publikációt közlő folyóirat vagy kiadó elvárásaihoz kell igazítani a hivatkozások stílusát. A hivatkozási stílusok alapvetően két nagy típusra oszthatók: a szövegekzi és a lapalji, illetve a végjegyzetelést alkalmazó stílusokra. A legismertebb hivatkozási stílusok a Harvard-, az MLA-, az APA-, a Vancouver- és a Chicago-stílus. Legfrissebb változatuk megtalálható az adott stílus honlapján. (Ezek linkjeit lásd a fejezet végén.) A Harvard-stílust Nagy-Britanniában például a társadalomtudományokban és az üzleti tudományokban, az MLA-t az Amerikai Egyesült Államokban a művészet- és bölcsészettudományokban, az APA-t ugyanott a társadalomtudományokban használják. A Vancouver-stílus az orvostudományban és a természettudományokban bevett, a Chicago-stílust pedig a történészek alkalmazzák előszeretettel. A fő szabály azonban az – Magyarországon is –, hogy minden kiadónak és folyóiratnak megvan a maga stíluslapja, amelyet a kéziratok előkészítéséhez a szerzők rendelkezésére bocsát.

Összegzésként elmondható, hogy az angolszász típusú tudományos írás összes eddig tárgyalt műfajában (rövid érvelő esszé, tanulmány, disszertáció, absztrakt) és azok kisebb alegységeiben (érvelő bekezdés, bevezetés, konklúzió) a gondolatmenet fókuszát egy vezérgondolat (tételmondat, tézis) vagy alapfeltevés (hipotézis) adja. A bekezdés ugyanolyan logika szerint építkezik, mint

az esszé vagy a tanulmány, ilyen értelemben tehát az esszé mikrokozmosza. A magyar esszé- és tanulmányírási hagyományhoz szokott szerzőknek – ha külföldi folyóiratokban, angol nyelven publikálnak – különösen ügyelniük kell, hogy vizsgálódásuknak, kutatásuknak kellően éles fókusza legyen, és ezt a fókuszot a bevezetéstől a konklúzióig megtartsák. Ez a fókusz (tézis vagy hipotézis) szab irányt a szakirodalom tárgyalásának, irányítja az érvelés menetét, segíti a bizonyításhoz szükséges korpusz és módszertan kiválasztását. Ugyanez a fókusz dominál a kapott eredmények elemzésénél és a konklúzió megfogalmazásánál is.

A tézisalapú gondolkodás szükségszerű velejárója a kritikai attitűd: ha a szerző nem kritikusan olvassa a szakirodalmat, vagy nem viszonyul kritikusan a forrásaihoz, nehezen tud önálló véleményt kialakítani egy adott témában. Az eredmények – amelyek a sokrétű valóság egy szeletét tükrözik – később mindig árnyalják a szerző véleményét: a kutatónak tehát a saját véleményéhez is kritikusan és etikusan kell viszonyulnia, és – ha az eredmények egyértelműen cáfolják – módosítania kell az álláspontját, illetve finomítania rajta, ha az eredményei csak részben igazolják az alapfeltevését. A tudományos gondolkodás és írás azok számára is életre szóló ajándék, akik nem a kutatást vagy az egyetemi oktatást választják hivatásuknak: megtanulják a maga összetettségében szemlélni a valóságot; kritikusan szemlélni mások véleményét és a sajátjukat is; megkérdőjelezni, amit mások adotttnak tekintenek, vagy tényként állítanak be. A tudományos érvelés árnyalt gondolkodásra és véleményalkotásra, vélt vagy valós meggyőződéseink felülvizsgálatára is tanít.

Ellenőrző lista tanulmányíráshoz

1. Ismerd meg a témát: olvass, gyűjts információt szakirodalomból, konferencia-előadásokból, szakmai beszélgetésekből!
2. Fogalmazd meg a véleményed a témáról!
3. Döntsd el, milyen módszerrel, milyen adatokon fogod a véleményed tesztelni! Egyeztess a témavezetőddel, kollégáiddal, mielőtt nekilátsz az adatgyűjtésnek!
4. Elemezd az adataidat!
5. Gondold végig, mit akarsz mondani a témáról, és ennek függvényében írd vázlatot a kutatásodhoz!
6. Kezdj el írni!

7. Kérd ki a témavezetőd, kollégáid véleményét arról, amit írtál!
8. Írd újra a kifogásolt részeket!
9. Pihentesd és olvasd többször újra a kéziratod mindig más és más szempont szerint (logikai felépítés, tartalom, érthetőség, szabatosság, nyelvhelyesség, központosítás, hivatkozások)!
10. Jól dolgoztál: a kéziratod benyújtásra kész.

Ellenőrző lista absztrakthoz

1. Mi a kutatásod témája, miért foglalkozik most ezzel a tudomány?
2. Mi a célod a kutatással?
3. Milyen forrásokból, milyen korpusssal dolgoztál, és hogyan dolgoztad fel az adataidat?
4. Milyen eredményekre jutottál?
5. Hogyan kapcsolódnak az eredményeid az első és a második kérdésre adott válaszaidhoz?
6. Betartottad-e a terjedelmi korlátot?
7. Csatoltál-e irodalomjegyzéket az absztrakthoz, ha a szervezők/kiadó kért(ek) ilyet?

Hasznos források

Magyar nyelven

- GYURGYÁK János (2005): *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*, Osiris kézikönyvek (második, átdolgozott kiadás). Budapest: Osiris.
- GYURGYÁK János (2019): *A tudományos írás alapjai. Útmutató szemináriumi és tudományos diákköri értekezést, szakdolgozatot és disszertációt íróknak*. Budapest: Osiris.

Angol nyelven

- EVANS, Virginia (1997): *Successful Writing Proficiency*. Swansea: Express Publishing,
- OSHIMA, Alice – HOGUE, Ann (2007): *Introduction to Academic Writing*. White Plains: Pearson Longman.

REDMAN, Stuart – ELLIS, Robert (1990): *A Way With Words*, Book 2. Cambridge: Cambridge University Press.

REID, Joy M. (2002): *The Process of Composition*. White Plains: Longman.

Egyetemi tudástárak az írásról

Purdue University, Purdue Online Writing Lab, <https://owl.purdue.edu/owl/>

University of North Carolina at Chapel Hill, Writing Center, <https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/abstracts/>

Főbb hivatkozási stílusok honlapjai

APA: <https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/citations>

Chicago: www.chicagomanualofstyle.org/home.html

MLA: www.mla.org/MLA-Style

Felhasznált és ajánlott irodalom

BAILEY, Stephen (2018): *Academic Writing. A Handbook for International Students*. Fifth Edition. New York: Routledge.

KIRSZNER, Laurie G. – MANDELL, Stephen A. (2014): *Focus on Writing. Paragraphs and Essays*. Bedford: St. Martin's.

LERYCH, Lynne D. – CRISWELL DEBOER, Allison (2016): *Everything you Need to Know about College Writing*. Bedford: St. Martin's.

Vákát

Háló Gergő

A nemzetközi cikkek felépítése

Absztrakt (*Abstract*)

A kutatás egészének összefoglalása egy bekezdésben (általában 150-250 szóban).

Ebben a fejezetben az empirikus kutatásokat leíró nemzetközi cikkek általánossá vált formátumát, az előző fejezetnél is említett IMRD-struktúrát (ismert még: IMRaD, IMRAD) vesszük szemügyre. Fontos, hogy a formátum mára nem csupán mint bevett jógyakorlat, de mint elvárt felépítés jelenik meg a nemzetközi publikációs világban – legyen szó társadalomtudományokról, természettudományokról vagy műszaki és számítástechnikai tudományokról. Az IMRD adekvát alkalmazása ezért elengedhetetlen, ha magas szintű, nemzetközi publikációk megjelentetését tervezzük. Az IMRD négy fő részből áll: bevezetés (*introduction*), módszertan (*methodology*), eredmények (*results*), diszkusszió (*discussion*). A fejezet során ezeket vesszük sorra, és egy már megjelent cikk példáján keresztül szemléltetjük a komponensek legfőbb funkcióit. Meg kell jegyeznünk, hogy a fejezet célja semmiképp sem az, hogy szabályokról és előírásokról adjon számot, inkább olyan eszközöket ajánl, amelyek segítenek abban, hogy kutatásunkat nemzetközileg is elfogadott és egyben meggyőző módon tudjuk bemutatni.

Itt érdemes kiemelni, hogy bár az absztrakt az IMRD-struktúra külsőleges eleme, igen hangsúlyos szerepet tölt be mind a szerkesztők/bírálok általi elsődleges értékelés, mind a későbbi, más kutatók által adott hivatkozások gyűjtése során (az absztrakt típusairól részletesebben lásd az előző fejezetet).¹ Mindezen ágensnek első benyomásai (és leggyakrabban a publikáció egészével szemben alkotott ítéletei) az absztrakt minősége mentén alakulnak ki. A jó absztrakt követi az IMRD logikáját és funkcióit (lásd lentebb), továbbá hangsúlyozza a kutatás relevanciáját mind szűkebb, akadémiai; mind tágabb, társadalmi kontextusban.

Kulcsszavak (*Keywords*): lényegre törő, jól definiált kulcsszavakat használjunk, hiszen ezek alapján válik kutatásunk láthatóvá a tudományos adatbázisokban való keresések során.

¹ Az absztraktról, illetve annak jelentőségéről lásd még az előző fejezetet.

Bevezetés (Introduction)

Mi a kutatás témája, és miért érdemes az adott témát tanulmányozni?

Az IMRD-struktúra alapján tehát a cikk első nagyobb szövegrésze a bevezetés. Célja, hogy leírja a vizsgált témát, összefoglalja és megvitassa a korábbi, releváns kutatásokat, valamint azonosítsa azon kérdéseket és tudáshiányokat (*knowledge/research gaps*), amelyekre a kutatásban választ kívánunk adni. A bevezetést két nagy részegységre lehet bontani: egy általános bevezetőre és egy átfogóbb szakirodalmi áttekintésre. Fontos továbbá, hogy a bevezetés tipikusan egy tágabb perspektíva felől halad egy specifikus, szűk, pontos problémafelvetés felé.

A fejezet során a *New Review of Academic Librarianship* (Scopus Q1) folyóiratban megjelent *International VS National Academic Bibliographies. A Comparative Analysis of Publication and Citation Patterns in Scopus, Google Scholar, and the Hungarian Scientific Bibliography* című cikkünket vesszük szemügyre.² Először is nézzük ennek bevezetését:

„Az akadémiai kutatás fokozódó nemzetközivé válását gazdasági, politikai és szakpolitikai tényezők komplex összessége, valamint szűkebb értelemben vett tudományos összetevők generálják. [...] Az észak-amerikai és nyugat-európai régiókhoz képest a világ más régióinak akadémiai nemzetközivé válása gyakran kevésbé sikeres, ilyen kevésbé sikeres régió Kelet-Közép-Európa (KKE) is.”

A cikk egy tág perspektívával indul, bemutatja az akadémiai nemzetköziesítés jelenleg ismert sajátosságait. Nevezetesen, hogy Észak-Amerika és Nyugat-Európa sikereihez képest más periferikus régiók küzdenek a nemzetköziesítéssel. A bekezdésnek ez a része jelöli meg a cikk társadalmi és akadémiai relevanciáját.

„Bár az utóbbi időben a nemzetköziesítés általános stratégiai célnak tűnik a kelet-közép-európai térségben, jelentős ellenállás tapasztalható az akadémiai területen belül, ahol különösen a magasabb akadémiai pozíciókat betöltők igyekeznek fenntartani a »régijól bevált módszereket«.”

A kutatás fókuszát tovább szűkítjük. Ez a regionális és hazai akadémiai kultúra és procedurális felépítés ellenállását jelenti a nemzetköziesítési törekvésekkel szemben. Ez már egy szűkebb perspektíva, amely kifejezetten a hazai narratívákra és eljárásokra fókuszál.

² HÁLÓ–DEMETER 2022.

„Ebben a cikkben 365 magyar társadalomtudós publikációs és hivatkozási mutatóit elemezzük, ahogyan azok egy nemzeti (Magyar Tudományos Bibliográfia) és két nemzetközi (Scopus, Google Scholar) adatbázisban szerepelnek. A cél a magyar akadémiai kutatás jelenlegi nemzetközi hatásainak feltárása, valamint a különböző adatbázisok közötti összefüggések feltárása, melyek a jövőbeni szabályozások alapjául szolgálhatnak.”

„Következtetéseket és ajánlásokat fogalmazunk meg a helyi döntéshozók és kutatók számára, olyan kettős kritikát hirdetve, amely egyszerre támadja az egyetemi rangsorolási paradigma piacszerű logikáját, amely újratermeli a globális egyenlőtlenségeket a tudományos életben, valamint a helyi akadémiai értékelési protokollokat, amelyekből hiányzik az átláthatóság, az objektivitás, és elősegítik az informalitás térnyerését.”

Így jutunk el a konkrét problémához, amelyet kutatásunkkal feltárni próbálunk – ez a kutatás célja, amelyet explicit módon fontos említeni a cikkben. A bevezetés következő részében bemutatjuk a cikk felépítését (IMRD), az elemzés módszertanát (*methodology*), valamint előrevetítjük az eredmények (*results*) és a diszkusszió (*discussion*) főbb tartalmi elemeit.

Fontos, hogy az eredmények (*results*) és a diszkusszió (*discussion*) előrevetítésével a kutatás relevanciáját hangsúlyozzuk. (Lásd fentebb a bevezetés funkcióit.)

Így jutunk el bevezetés első nagy részének végéhez, amely gyakorlatilag az IMRD-struktúra zanzásított tartalmi verzióját adja. A bevezetés második része az úgynevezett szakirodalmi áttekintés (*literature review*), amely általában jól elkülönülő fejezetként jelenik meg a cikkben. Az irodalmi áttekintés az esszé műfajához hasonlóan épül fel. A bevezetés első feléhez kapcsolódva (ahol megjelöltük a tudáshiányt és a kutatás célját), részletesebben mutatja be a tudományos kontextust, amelyben a problémát korábban más kutatók megközelítették. Az irodalmi áttekintés az IMRD-cikkek leginkább hivatkozásgazdag fejezete, amely végül a kutatási kérdések/hipotézisek megfogalmazásával zárul. A kiválasztott cikkünk irodalmi áttekintése három alfejezetre tagolódik:

„A tudományos publikációk terén történő nemzetköziesítés Kelet-Közép-Európában [...] A már említett akadémiai globalizáció követően számos kelet-közép-európai ország politikai döntéshozói a nemzetköziesítés mellett szavaztak, és a régión kívül is nagy érdeklődés övezi a kelet-közép-európai átalakulás folyamatát.”

Ebben az alfejezetben a régió publikációs nemzetköziesítésének különböző tudományos megközelítéseiről adunk számot. Fontos, hogy az irodalmi áttekintés során releváns és lehetőleg minél frissebb forrásokat használjunk. Bár számos tudományterületen az átfogó, elfogadott elméletek sok évre nyúlhatnak vissza, általánosságban igaz, hogy még ezen elméletek esetén is szükségünk van azok kurrens alkalmazásainak bemutatására, hogy az elméleteket legitimáljuk.

„A Magyar Tudományos Bibliográfia.

Az elsősorban hivatalos kutatásértékelésre használt egyedi adatbázis, a Magyar Tudományos Bibliográfia (MTMT) korlátozottan használható a nemzetközi kiválóság értékelésénél [...]”

Az irodalmi áttekintés második alfejezete az MTMT tudományos adatbázisának sajátosságaira fókuszál. Sok esetben fontos szem előtt tartani a megcélzott folyóiratot (és annak olvasóközönségét). Esetünkben az MTMT bemutatására azért volt szükség, mert a nemzetközi olvasóközönség feltehetőleg nem vagy kevésbé ismeri a magyar viszonyokat.

„Kutatási kérdések

A társadalom- és bölcsészettudományok (SSH) területére fókuszálva, célunk a magyar kutatói közösség azon tagjainak nemzetközi láthatósági mutatóinak görcső alá vétele, akik munkájuk nagy részét kutatásra tudják fordítani. Ennek érdekében a következő kutatási kérdéseket fogalmazzuk meg [...]”

Az irodalmi áttekintés kimenetét végül a kutatási kérdések/hipotézisek explicit megfogalmazása képezi. Az IMRD strukturális logikáját megfordítva azt is mondhatjuk, hogy a kutatási kérdések és hipotézisek, valamint azok relevanciájának (és a kutatás céljának) megértéséhez a bevezetésnek, valamint az azon belül helyet foglaló irodalmi áttekintésnek szükségesnek és elégségesnek kell lennie.

A szakirodalmi áttekintés különféle formát ölthet a kutatás tárgyától, tudományterületétől, módszertanától és céljától függően. Gyakran a korábbi kutatások tényszerű bemutatása és leírása történik. Ugyanakkor a szakirodalmi áttekintés felvehet kritikai perspektívát is, ahol a szerző összehasonlítja, szembeállítja, sőt értékeli is a korábbi kutatásokat azok gyengeségei és erősségei mentén.

A szakirodalmi áttekintés strukturálisan is különböző módokon szerveződhet. Egyes esetekben az irodalmi kontextus bemutatása a legrégebbi kutatással kezdődik, és a legfrissebb eredményekkel zárul. Más esetben a kutatásokat tematikus csoportosításban tárgyalják szorosan összefüggő tanulmányok mentén, a kronologikus sorrendet nagyrészt figyelmen kívül hagyva. Végül, az áttekintés épülhet egyfajta dialektikus logikára is, ahol az egymást ellenző nézetek és eredmények mentén haladunk a saját kutatói konklúzióunk vagy szintézisünk felé. Fontos továbbá, hogy mindezen logikai rendezési elvek keveredhetnek egy cikkben belül, amennyiben a szöveg követhetősége és funkciója nem szenved ennek kárát.

Összességében a szakirodalmi áttekintések legfontosabb közös vonása, hogy nem új kutatást mutatnak be, hanem áttekintést adnak a témában végzett korábbi kutatásokról, és kontextualizálják a kutatást az akadémiai környezetben.

Módszertan (*Methodology*)

Hogyan végeztük a kutatást?

A szakirodalmi áttekintés végén megfogalmazott hipotézisek és kutatási kérdések szolgálnak a módszertani fejezet bemeneteként. A módszertani fejezet részletezi a kutatás végrehajtásának módját. Jellemzően tartalmazza a bevont résztvevők/alanyok/minta leírását, az adatgyűjtés módját, a vizsgálat tervét, a felhasznált anyagokat és a vizsgálati eljárást, valamint a használt változók/indikátorok operacionalizálásának módját. Fontos, hogy ez utóbbi komponens szorosan kapcsolódjon az irodalmi áttekintésben bemutatott konceptualizációs módozatokhoz. Ha egy változót/fogalmat korábbi kutatások egy adott módon mértek, kutatásunk a) követheti ezt – mint az operacionalizálás más kutatások által legitimált bevett gyakorlatát –, vagy b) eltérhet ettől, amit ugyanakkor konceptuális szinten feltétlenül indokolnia kell. A módszertani fejezetre vonatkozó alapszabály, hogy a módszertani leírásnak kellően részletesnek kell lennie ahhoz, hogy egy másik kutató elvben megismételhesse a kutatást eme leírás alapján. A módszertan általában két részre tagolódik, amelyben a minta/adatfelvétel leírását az elvégzett statisztikai tesztek megnevezése követi.

A példaként szolgáló cikkben ez a következőképpen néz ki:

„Az adatok Tóth és Demeter (2021) adatbázisából származnak, amely tartalmazza a társadalom- és bölcsészettudományok akadémiai (ELKH) és állami kutatóintézetek 2019-től dolgozóinak listáját. Összességében az ELKH hat intézményének kutatóit elemeztük a következő területekre fókuszálva: nyelvészet, történelem, jog, művészettörténet, politikatudomány és szociológia [...]”

A fejezet leírja az adatok forrását, továbbá áttekintést nyújt a felhasznált minta sajátosságairól. A mintavételi eljárás, valamint a procedurális problémák tárgyalása is ebben a részben kell hogy helyet kapjon. (Amellett, hogy utóbbi a disszusszió/nál/módszertani korlátoknál is érdemes hangsúlyozni.)

„A teljes minta változóinak normalitástesztjét az 1. táblázat mutatja.”

Fontos, hogy a mintára vonatkozó deskriptív statisztikai mutatók bemutatása, valamint az előzetes statisztikai számítások, adattisztítás eljárásai is a módszertani fejezetben kapnak helyet.

A módszertani fejezet végén megnevezzük az eredmények alapjául szolgáló statisztikai eljárásokat. Ezen módszertani próbák és eljárások alkalmazása a leírt adathalmazra szolgál a fejezet kimeneteként.

Eredmények (Results)

Mit találtunk?

A módszertan bemutatása után az eredmények tárgyalása következik. Az eredmények leírásának rendezésénél az olvashatóság/átláthatóság miatt fontos, hogy kövessük a kutatási kérdések/hipotézisek által meghatározott sorrendet. Példánkat és annak három kutatási kérdését tekintve ez a következőképpen valósul meg az „Eredmények” fejezet tagolásában:

„A magyar SSH-kutatás nemzeti láthatósága [...] Az eredmények, bár változó mértékben, de igen alacsony részvételi arányt mutatnak a Scopus-indexált nemzeti publikációk minden vizsgált tudományterületén.”	Az első kutatási kérdésre vonatkozó eredmények. Fontos, hogy az egyes kutatási kérdésekre/hipotézisekre explicit tételmondat formájában adjunk választ. Ez hipotézisek esetén különösen sarkalatos. (Például „ <i>Our hypothesis was supported.</i> ”, illetve: „ <i>Our hypothesis was not supported.</i> ”)
„Regionális összehasonlítás [...]”	A második kutatási kérdésre vonatkozó eredmények.
„Összefüggések a különböző tudományos adatbázisok között [...]”	A harmadik kutatási kérdésre vonatkozó eredmények.

Az eredmények bemutatásánál fontos, hogy a beillesztett segédanyagok, táblázatok és ábrák magyarázata megelőzze az adott elem megjelenését a szövegben, továbbá hogy az adott táblázat/ábra magyarázata kiegészítse, és ne ismételje annak tartalmát.

Diszkusszió (Discussion)

Mi az eredmények jelentősége?

A diszkusszió az IMRD-cikkek utolsó nagy eleme, amely tartalmazza a tanulmány eredményeinek összefoglalását; leírja, hogy ezen eredmények hogyan kapcsolódnak a vizsgált problémához; valamint tárgyalja az eredmények tudományterületen belüli és azon túli következményeit/implikációit, amelyek ismét a tanulmány relevanciáját és jelentőségét hivatottak hangsúlyozni. A diszkusszió a bevezetéssel ellentétes perspektívát vesz fel. Míg a bevezetésnél az általánostól

haladtunk a specifikus probléma felé, a diszkusszió esetén a konkrét eredmények általánosabb, elméleti implikációit és a tudományterületen túlmutató vonatkozásait kell hangsúlyoznunk. Vegyük ismét szemügyre kiválasztott cikkünk releváns fejezetét.

„Eredményeink alapján elmondható, hogy a magyar tudósok reprezentációja az elemzett SSH-területeken a nemzetközi, indexált, átláthatóan rögzített és hozzáférhető (például értékelési rendszerek, egyetemi rangsorok számára) publikációk terén igen alacsony. Általánosságban elmondható, hogy a diszciplínaris különbségek ellenére a publikációk túlnyomó többsége (96%) láthatatlan a Scopusban, így elveszik a nemzetközi értékelési rendszerek számára. Ezért a megjelent cikkek mindössze 4%-a – egyes területeken csupán 1%-a – szerepel a magyar tudományos teljesítmény nemzetközi reprezentációjában.”

A diszkusszió az eredmények rövid, érthető összefoglalásával kezdődik. Itt csupán a diszkusszió szempontjából leginkább releváns eredmények rövid összefoglalását közöljük.

„Kutatásunk arra is rámutat, hogy ez nem magyarázható azzal az általános feltételezéssel, hogy a nemzeti tudomány nem publikálható az angolszász hagyományok nemzetközi kiadványaiban.”

Ezután az eredmények értelmezése és azok implikációinak bemutatása következik. Célszerű minden egyes fontos implikációnak egy bekezdést szentelni.

„[...] javasoljuk, hogy a nemzeti bibliográfiai adatbázisokkal rendelkező országok esetében a kutatástervezésben, a kutatásfinanszírozásban és a kutatás értékelésében vezessenek be világos keretrendszereket, kiemelve a nemzetközi láthatóság növelésének fontosságát, a szaktudományi és a hazai különbségeket, sajátosságokat figyelembe véve, valamint nagymértékű összhangban a nemzetközi gyakorlattal a jobb nemzetközi pozíció elérése érdekében.”

Ahogy példának is mutatja, a diszkusszió felvehet egy argumentatív alapállást, amely a kapott eredményekre támaszkodik, és az általános problémafelvetésben releváns módon képes érvelni. Esetünkben ez a hazai kutatásértékelő rendszerek és kutatásfinanszírozási procedúrák átláthatósága és nemzetköziesítése mellett való érvelésben jelenik meg. Fontos, hogy itt az érvelés közvetlen módon támaszkodik a bemutatott eredményekre (többek közt az MTMT-adatbázis gyengeségeinek kimutatására, valamint a hazai társadalomtudományok nemzetközi szinten való alacsony láthatóságára).

A diszkusszió tartalmazza még a kutatás módszertani korlátainak leírását és az eredményekből adódó lehetséges jövőbeni kutatási irányokat. E gondolatoknak gyakran külön alfejezetet szentelünk (*Limitations and Future Research*).

„A kutatás korlátai és a KKE kutatás jövője [...]

Egyrészt különös hiányosságok vannak a nemzetközi adatbázisok, például a Scopus lefedettsége tekintetében.”

Látható, hogy egy bekezdés egy gondolatot ölel fel. Először nagy nemzetközi adatbázisok gyengeségeiről és korlátairól írunk. Ez azért is fontos, mivel a fentebb bemutatott kutatás ezen adatbázisok adathalmazán alapszik, így a vizsgált adatbázisok torzításai potenciálisan befolyásolják az eredményeket.

„[...] Az azonban legalábbis kérdéses, hogy a rangsorok által alkalmazott protokollok megfelelőek-e, meritokratikus értékeken alapulnak-e, és ezért egyáltalán propagálandók-e.”

Másodszor a nemzetközi egyetemi rangsorok torzításait említjük, amelyek – sokak által vitatott módon – akár a tudomány meritokratikus alapjait is veszélyeztethetik. E második limitáció két szempontból is kapcsolódik elemzésünkhöz. Egyrészt az egyetemi rangsorok többek között nagy nemzetközi adatbázisok adattömbjeivel dolgoznak, így megőröklük azok torzításait is. Másrészt a KKE nemzetköziesítésének kontextusában ezen egyetemi rangsorok, valamint a felsőoktatási intézmények ide kapcsolódó versenyképessége sarkalatos tényezőként jelenik meg.

Látható tehát, hogy mindkét esetben, a vizsgált adatok köre szoros összefüggésben van a bemutatott elemzéssel, valamint annak implikációival.

„A kiválóság és a láthatóság fogalma az egyetemi rangsorok és a magas-JIF kiadványok mentén láthatóan problematikus. Ahhoz azonban, hogy a periférikus tudósok érdemben ki tudják fejteni aggályaikat, hatást kell gyakorolniuk; legalábbis központi perspektívából láthatónak kell lennünk a tényleges változás eléréséhez.”

Fontos, hogy a fejezetünk egy tételmonddal zárul, amely ismét a kutatás relevanciáját és szűkebb, valamint tágabb implikációit hivatott hangsúlyozni.

Ha már módszertani korlátokról beszélünk, érdemes kiegészítenünk az IMRD-struktúráról szóló eme fejezetünket egy-két további gondolattal. Egyrészt az IMRD megjelenése nem kizárólagos és egységes a publikációs mezőben. Ennek egyik következménye, hogy különböző tudományterületeken, különböző módszertanok/elméleti keretek esetén különböző módokon jelenik meg. Mi több, a legjobban akkor járunk, ha a célzott folyóiratot és az abban publikált hasonló kutatásokat (mint jogyakorlatokat) vesszük szemügyre. Mindazonáltal fontos megjegyezni, hogy bár az IMRD-struktúra folyóiratonként változhat, az elemek mögöttes logikai funkciói, amelyeket fentebb bemutattunk, ugyanúgy

megjelennek (és meg kell jelenniük). Ez egyben azt is jelenti, hogy ha nem fogadják el kéziratunkat egy folyóiratnál, minimális átszerkesztéssel vagy változtatás nélkül be tudjuk nyújtani egy következő szaklaphoz.

Az IMRD-struktúrától nagymértékben eltérő publikációkra az APA publikációs szabványa például két módozatot is említ. Ezek egyrészt a szakirodalmat áttekintő, összegző publikációk (*literature reviews*). Tehát ha egy közlemény csupán korábbi publikált kutatásokat tekint át, és nem új empirikus kutatást mutat be, akkor a szerzők elhagyhatják a módszertani és az eredményekről szóló részeket. Ebben az esetben – az ajánlott struktúra szerint – a bevezetés után a szöveg tárgyalás részében az áttekintett kutatásokat különböző szempontok szerint nagyobb fejezetekbe csoportosítjuk, a publikáció végén pedig a diszkusszióban összegezzük az eredményeinket, és levonjuk a végkövetkeztetést. Rendszerező szakirodalmi áttekintés (*systematic literature review*) esetén azonban – amelynek műfaji térnyerése az irodalomáttekintésben vitathatatlan, minthogy ilyenkor másodlagos adatok empirikus kutatásáról, rendszerezéséről és gyakran statisztikai elemzéséről is szó van – a hagyományos IMRD-struktúrának kell megjelennie, amely bemutatja mind az adatgyűjtés módját, mind a módszertant és annak eredményeit.

A másik gyakran megjelenő IMRD-módozat a többkísérletes publikációkhoz kötődik. Ebben az esetben – minthogy több különálló kísérletről van szó – egy általános bevezetés után az első kísérletre vonatkozó módszertan, az eredmények és a diszkusszió alfejezetek következnek. Ezután a második kísérletre vonatkozóan megjelennek ismét ezek az alfejezetek. És így tovább egészen az utolsó bemutatott kísérlet diszkussziójáig. Az ilyen többkísérletes cikkeknel az egyes kísérletekre vonatkozó eredmények és diszkusszió részt gyakran összevonják egy eredmények és diszkusszió (*Results and Discussion*) alfejezetbe. Ugyanakkor fontos, hogy a kézirat végén megjelenjen még egy általános diszkusszió (*General Discussion*) fejezet is, amely a különböző kísérletek összevont implikációit tárgyalja, a főbb eredmények mentén. Az általános diszkusszió fogja össze a különálló kísérletek tárgyalásait a diszkusszió fentebb említett egyéb funkciói mellett.

Fontos megjegyeznünk továbbá, hogy az IMRD által javasolt struktúra nem feltétlenül és nem minden esetben egyezik a kutatás tervezésének, lebonyolításának és a kézirat megalkotásának folyamatával. Amennyiben a szerző megfelelően jártas a kutatási téma szakirodalmában, megfontolandó a hipotézisekre és kutatási kérdésekre épülő analízis elvégzése nyomán megírni az irodalmi áttekintés nagyobb részét. Ebben az esetben ugyanis az esetleges módszertani

sajátosságok – amelyekkel a mintavétel/analízis során szembesül a kutató – segíthetik az irodalmi áttekintés explicit megfogalmazását és fókuszát. Fontos ugyanakkor, hogy tartózkodjunk az eredmények nyomán való hipotézisállítástól (HARKing – Hypothesizing After the Results are Known, vagyis hipotézisállítás az eredmények ismeretében), hiszen ez módszertanilag a kutatási eredmények érvénytelenségét vonja maga után. A hipotézis/kutatási kérdés mindig *a priori* feltétele az elemzésnek, és ennek a kutatási folyamatban is így kell megjelennie.

Felhasznált irodalom (*References*)

A hivatkozott cikkek és könyvek listája a cikkben hivatkozott források listája betűrendben (az egyes források első szerzőjének vezetékneve szerint). A források központosítása és a bibliográfiai adatok sorrendje követi a megcélzott folyóirat előírásait. Továbbá javasolt valamelyik automatikus referenciakezelő program (például EndNote, Zotero, Mendeley) használata a kézirat megalkotásánál, hiszen ezekkel egy gombnyomással változtathatunk a referenciák stílusán, sok-sok munkaórától kímélve meg magunkat, főképp, ha egy esetleges elutasítás nyomán a kéziratot különböző folyóiratokhoz különböző referenciastílusokkal nyújtjuk be. Az ilyen programok alkalmazása természetesen hosszú távon is kifizetődő, hiszen újabb kéziratok esetén a korábban már használt forrásokat nem kell újra importálni, hanem elég, ha elővesszük őket az alkalmazás adatbázisából.

Ajánlott irodalom

- American Psychological Association (2022): *Publication Manual of the American Psychological Association*. Washington: American Psychological Association.
- DENNEY, Andrew S. – TEWKSBURY, Richard (2013): How to Write a Literature Review. *Journal of Criminal Justice Education*, 24(2), 218–234. Online: <https://doi.org/10.1080/10511253.2012.730617>
- HÁLÓ Gergő – DEMETER Márton (2022): International VS National Academic Bibliographies. A Comparative Analysis of Publication and Citation Patterns in Scopus, Google Scholar, and the Hungarian Scientific Bibliography. *New Review of Academic Librarianship*, 2022. október 13. Online: <https://doi.org/10.1080/13614533.2022.2138475>

- STRAUSS, Valerie (2012): A Guide to Writing an Academic Paper. *The Washington Post*, 2012. január 20. Online: www.washingtonpost.com/blogs/answer-sheet/post/a-guide-to-writing-an-academic-paper/2012/01/18/gIAjGCTCQ_blog.html
- UCSD Psychology (é. n.): *Research Paper Structure*. Online: <https://psychology.ucsd.edu/undergraduate-program/undergraduate-resources/academic-writing-resources/writing-research-papers/research-paper-structure.html>
- WU, Jianguo (2011): Improving the Writing of Research Papers: IMRAD and Beyond. *Landscape Ecology*, 26(10), 1345–1349. Online: <https://doi.org/10.1007/s10980-011-9674-3>
- XIAO, Yu – WATSON, Maria (2019): Guidance on Conducting a Systematic Literature Review. *Journal of Planning Education and Research*, 39(1), 93–112. Online: <https://doi.org/10.1177/0739456X17723971>

Vákát

Tóth János József

Milyen folyóiratokban érdemes publikálni? A kézirattal megcélzott folyóiratok köre és jellemzői

Bevezetés

Életem legjobb *takoyakiját* a 2000-es évek elején ettem az oszakai halpiac egyik mellékutcájának szolid, japán mércével akár lepukkantnak is nevezhető bódéjában. Az étkezde körülbelül öt négyzetméteres volt, ebből hármat a konyha foglalt el. A *takoyakit* a bódé előtti büféasztaloknál állva lehetett elfogyasztani random járókelők és egy-egy hozzám hasonló *gaijin* turista társaságában. Akkortájt kezdtem rájönni, hogy az életben a minőség sokszor fordítottan arányos az ismertséggel és a hozzáférhetőséggel, hogy a ténylegesen prémium termékek térben és időben is korlátozottan állnak rendelkezésünkre, és amit az átlagfogyasztó luxusterméknek gondol, az valójában a *high-end* kommersz szintje, míg a tényleges értéket valószínűleg fel sem ismerné.

Gondolkoztam, hogy mivel kezdjem azt a minőségi street foodnál és limitált luxuscikkeknel ebben a kötetben mindenképpen fontosabb témát, hogyan válasszunk megfelelő folyóiratot az elkészült kéziratainknak, és a *takoyakis* példán keresztül szándékaim szerint elég hatékonyan meg lehet mutatni az alapokat.

Először is megjelent cikkek esetében nincs olyan, hogy csiszolatlan gyémánt, mert a tudományos értékük jelentős része presztízsérték, vagyis olyan extra-episztemikus komponensekből tevődik össze, amelyek kvázi függetlenek a cikk eredményeitől és a kutatás lebonyolításának színvonalától. Az akadémiai kiadók halpiacának útvesztőiben nincsenek eldugott kifőzdék, obskúrus helyek, ahol kiváló kutatások jelennek meg, amelyeket csak értően és gondosan kell olvasni ahhoz, hogy megértsük forradalmi újdonságukat és jelentőségüket. Ha mégis úgy érzed, hogy ilyenre bukkantál, valószínűleg rosszul érzed. Menj tovább, és ne kockáztasd a gyomorrontást!

Vannak emellett azok a – szakterületükön tényleg elit – folyóiratok, amelyeket a szakma nagy része ismer és olvas, a legfontosabb képviselői pedig rendszeresen

 https://doi.org/10.36250/01168_06

 <https://orcid.org/0000-0001-5633-5991>

publikálnak is bennük. Egy magyar kutató – bárhol álljon is az egyetemi vagy a tudományos ranglétrán – nem vagy legfeljebb sokéves kemény és tudatos építkezés eredményeképp fog tudni valaha is cikket megjelentetni ezekben a szaklapokban, függetlenül attól, hogy milyen eredményekkel és milyen színvonalon lebonyolított kutatással keresi meg őket. Hasonlóan ahhoz, ahogy Párizs 8. kerületének kis utcáiban évente három hónapig nyitva tartó, és egy adott kézításkát pár hétig árusító dizájnerbutikban sem lehet megvenni, amit kívánsz, mert a) nem is ismered a márkát és a státuszát, b) nem rendelted meg egy évvel előbb, tehát hiába lenne rá pénzed, nem tudod csak úgy megvenni.

Talán ebből is látszik, hogy a folyóirat-választás kérdése összetett, de igazából két fő téma köré csoportosítható: az egyik a folyóiratok külső szemlélő számára azonosítható tulajdonságai, a másik pedig ezek viszonya a kézirat és a beküldője releváns tulajdonságaihoz. Ebben a fejezetben először át fogjuk tekinteni ezeket a tulajdonságokat és jellemzőket, valamint azt, hogy különböző együttállásaik segítik-e, vagy éppen hátráltatják, hogy az adott kézirat adott helyen megjelenhessen. Ezt követően pedig bemutatunk különböző optimalizálási stratégiákat, amelyek a befektetett munka és a szükséges kompetenciák függvényében az elérhető legmagasabb presztízsű folyóiratokban való megjelenést teszik lehetővé.

A folyóiratok nyilvánosan elérhető releváns jellemzői a Scopus és a Web of Science adatbázisokban

Az indexáltság a legfontosabb jellemzők egyike, amikor megpróbáljuk leszűkíteni azon folyóiratok körét, ahova érdemes lehet cikket küldenünk. Az indexáló rendszerek olyanok a folyóiratoknak, mint a bírálók a kéziratnak: egy olyan szűrő, kapuőrséget jelentenek, ahol a szempontok jórészt minőségiek; és csak akkor kerül be egy-egy folyóirat egy indexáló adatbázisba, ha ezeknek a kritériumoknak megfelel. Ellentétben azonban a kéziratbírálókkal, akik szakterülettől függően több százan (ha nem több ezren) is lehetnek, és vannak annyira kompetensek, hogy meg tudják ítélni az ember munkáját, indexáló adatbázisból összesen kettő olyan van, amelyet egy előzetes lehatárolásnál érdemes figyelembe vennünk. Ez a kettő a Web of Science (WoS) és a Scopus.

Nyilván kettőnél több olyan indexáló adatbázis van a világon, amely a humán és társadalomtudományokban valamennyire releváns, és a legtöbb folyóirat ezeket az egyéb indexáltságait is igyekszik kiemelt helyen, a szerzők számára látható módon feltüntetni. Az ERIH (European Reference Index for the Humanities),

az IBSS (International Bibliography of Social Sciences), az EBSCO, illetve olyan, valamennyire ismertebb kelet-közép-európai regionális szereplők, mint az Index Copernicus vagy a CEEOL (Central and Eastern European Online Library) általi befogadás azonban a magyar kutató- és felsőoktatási intézményekben dolgozó szerző számára minimális vagy semmilyen presztízsértéket nem jelent. A szakmai előmenetele szempontjából releváns teljesítményértékelések ugyanis ezeket nem vagy relatíve alacsony súllyal veszik figyelembe. Noha fontos kiemelni, hogy sem a Scopus, sem a Web of Science nem mentes a strukturális torzításoktól, jellemzően a nem nyugati országokban megtermelt tudás és a nem angol nyelvű kutatások reprezentálásának kárára¹ a tudományértékelésben betöltött központi szerepük olyan realitás, amely valószínűleg még sokáig velünk marad, így a kutató pályája minden állomásán kénytelen számolni vele.

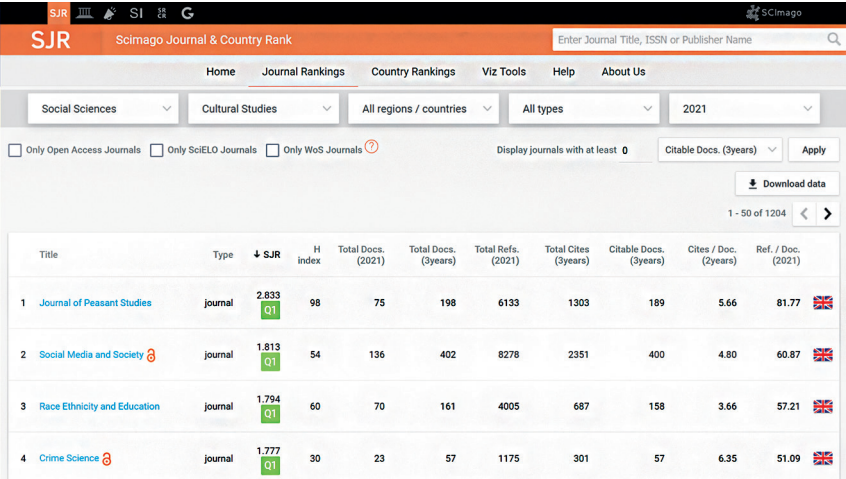
A humán- és társadalomtudományi szakterületeken tehát a Web of Science- és a Scopus-jegyzettségén kívül semmilyen más indexáltság nem hordoz olyan presztízszt, és nem jelent a folyóirat számára olyan hozzáadott értéket, amellyel itthon szerzőként érdemes lenne foglalkozni. A két nagy indexáló adatbázisban való jelenlétet érdemes rögtön ellenőrizni, elsősorban a Scopus adataiból dolgozó *Scimago Journal & Country Rank* (JCR) és a *WoS Master Journal List* keresőjében. Azért itt, mert a folyóiratokat rendszeres időközönként újraminősítik, továbbá vannak olyan folyóiratok, amelyek megtévesztő szándékkal tüntetnek fel WoS- vagy Scopus-indexáltságot. Nem ritka az sem, hogy új online lapok megtévesztő szándékkal a két fő indexhez vagy mutatószámaikhoz nagyon hasonló elnevezésű adatbázisokat vagy értékeket tüntetnek fel a honlapjukon,² vagy régi, ismert és elismert lapokéhoz hasonló nevet választanak, esetleg nagy presztízsű lapok online változatának tüntetik fel magukat. A folyóiratok saját honlapja tehát nem biztos, hogy naprakész vagy valós információt tartalmaz; ezeket a buktatókat pedig ki tudjuk védeni azzal, ha eleve a két fő adatbázis saját keresőjéből választunk folyóiratot beküldendő kéziratainkhoz.

A kontinentális Európa nagyobbik felén a Web of Science mint az Onex Corporation és a Baring Private Equity Asia által birtokolt Clarivate Analytics terméke kevésbé releváns a Scopusnál a bölcsészet- és társadalomtudományokban. Noha az angolszász kultúrkörben és a tudománytermelésben az utóbbi évtized során nagyot fejlődött délkelet-ázsiai országokban ezeken a területeken is preferáltabb a *Social Science Citation Indexben* (SSCI) és az *Arts & Humanities*

¹ TENNANT 2020.

² RICHTIG 2018.

Citation Indexben (A&HCI) szereplő lapokban publikálni, sok európai országban, így Magyarországon is az előmeneteli kritériumok inkább Scopus-centrikusak. A hazai, illetve európai karriert tervező kutatóknak érdemes párhuzamosan mindkét adatbázis lapjait figyelniük olyan formán, hogy a Scimago-listáról választanak folyóiratokat, de egyúttal azt is figyelik, hogy a folyóirat szerepel-e a *WoS Master Journal Listen*, és ha igen, milyen indexben, és van-e *Impact Factor* (IF), vagyis impaktfaktorértéke.

Title	Type	SJR	H index	Total Docs. (2021)	Total Docs. (3years)	Total Refs. (2021)	Total Cites (3years)	Citable Docs. (3years)	Cites / Doc. (2years)	Ref. / Doc. (2021)
1 Journal of Peasant Studies	journal	2.833 Q1	98	75	198	6133	1303	189	5.66	81.77
2 Social Media and Society	journal	1.813 Q1	54	136	402	8278	2351	400	4.80	60.87
3 Race Ethnicity and Education	journal	1.794 Q1	60	70	161	4005	687	158	3.66	57.21
4 Crime Science	journal	1.777 Q1	30	23	57	1175	301	57	6.35	51.09

1. ábra: Tudományág, régió, típus és rangsorrend jelölése a SCIMAGO online listáján

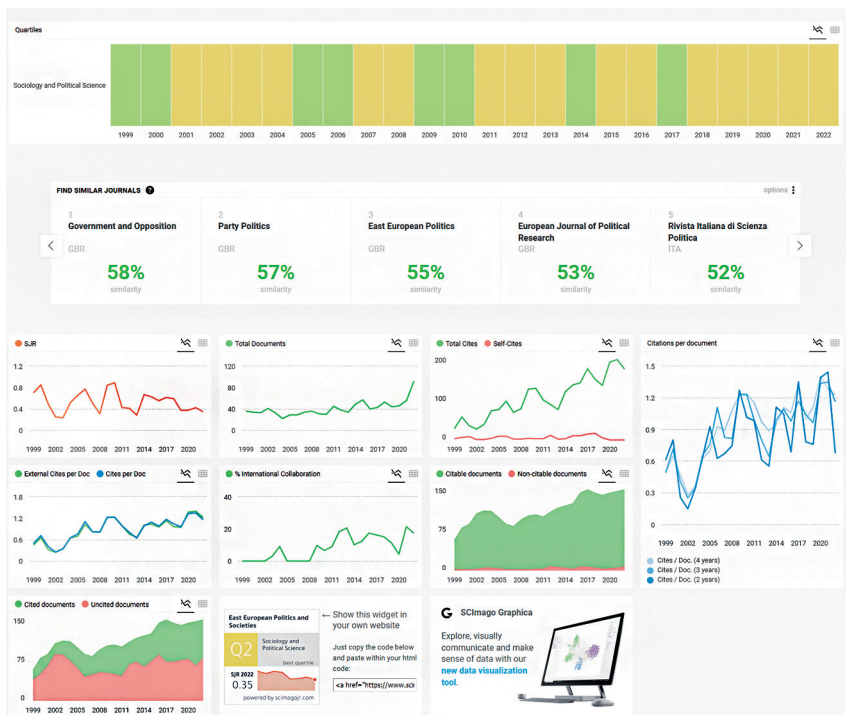
Forrás: scimagojr.com

A Scopus adataiból dolgozó Scimago JCR nyilvános felületén először a kategóriabesorolásokat érdemes kicsit részletesebben megvizsgálni. A legfontosabbak a tudományterület és a régiók szerinti szűrők. A tudományterület szerinti szűrők tovább finomíthatók aldiszciplínák szerint, míg a régiós szűrőnél konkrét ország is megadható. Régóta kérdés, hogy egy adott tanulmányt milyen folyóiratba érdemesebb küldeni: egy általánosabb vagy egy speciálisabb profillal rendelkezőbe? Erre nem lehet sablonválaszt adni, de jellemzően az általános, több szakterületet felölelő folyóiratok előnye, hogy szélesebb az olvasótáboruk, és ismertebbek, mint a specializálódott folyóiratoké. Ez utóbbiak viszont alkalmasabbak egy szűkebb kutatói kiválóság reprezentálására: ha például

kifejezetten demokráciakutatásokkal foglalkozol, akkor egy sok *Journal of Democracy*- és *Democratization*-cikkkel megtámogatott szakirányú pályázatban a hozzáértésed észlelete jobb lesz, mint ha szintén top, de általános társadalomtudományi folyóiratokban megjelent cikkek vannak a pályázathoz csatolt válogatott közlemények közt. Ilyenkor érdemes nemcsak az indexáló adatbázisok presztízsmutatói alapján dönteni, hanem elolvasni, hogy az esélyes folyóiratok milyen témában közöltek cikkeket az elmúlt évben, illetve felismerjük-e a téma bármely szaktekintélyét a szerkesztőségi bizottságban.

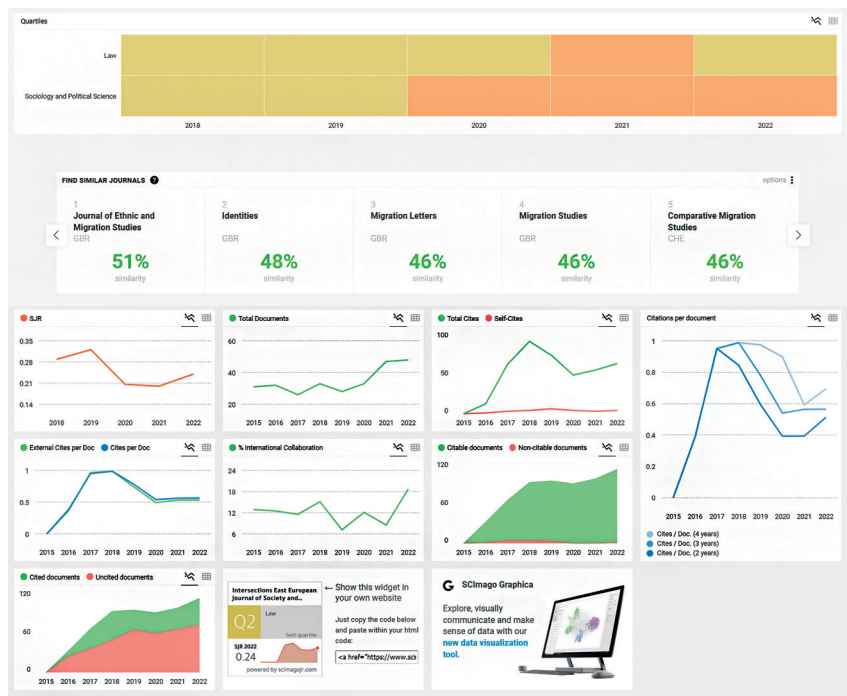
A Scimago JCR felületén nézzünk meg példaképp két folyóiratot:

„A” folyóirat

2. ábra: „A” példafolyóirat folyóiratszintű értékei és mutatói a SCIMAGO adatvizualizációján
Forrás: scimagojr.com

„B” folyóirat:

3. ábra: „B” példafolyóirat folyóiratszintű értékei és mutatói a SCIMAGO adatvizualizációján
 Forrás: scimagojr.com

Az évekre bontott színskála jelöli a kvartilisbesorolásokat: a zöld a legmagasabb (Q1), míg a sárga (Q2), a narancs (Q3) és a piros (Q4) sorrendben az alacsonyabb szintű kvartilisokat. Ahogy a Clarivate-nél az impaktfaktor szerinti, úgy a Scimagónál az SJR szerinti rangsorolásnál érdemes figyelembe venni, hogy a legfrissebb adatok mindig a folyóirat előző éves állapotát mutatják. Az aktuális besorolás mellett a tendencia is fontos szempont, ha folyóiratot választunk: a folyóirat kvartilis szerinti besorolása az elmúlt évek során stabil volt-e, javult-e,

vagy romlott? Ezek azért releváns információk, mert ha az ember 2023-ban benyújt egy kéziratot egy 2022-ben Q1-es folyóiratnak, akkor az gyakran már csak 2024-ben fog megjelenni. Ez a két év különbség például azt jelenti, hogy a megjelenés évében az MTMT (és a tudomanyometria.com) a megjelent cikket a folyóirat előző évi besorolása szerint fogja nyilvántartani (amit a benyújtás pillanatában még nem tudunk), majd ezt a következő évben korrigálja a hivatalosan megjelent tárgyévre vonatkozó adatokkal! Tehát legalább egy, de inkább két év várható besorolását kell tudnunk előre megtippelni a meglévő adatokból. Különbösen könnyen lehet, hogy abban a hiszemben vagyunk, hogy teljesítettük például a professzori pályázathoz szükséges legalább két darab Q1-Q2-es cikket, de mire a pályázat értékelésére sor kerül (vagy mire a pályázatot benyújtjuk), kijönnek az új adatok, és nem biztos, hogy a nekünk szükséges kategóriában marad a folyóirat. Ennélfogva például egy évek óta stabilan Q1-es folyóiratnál jobb eséllyel vészeli át a még nem ismert éveket, mint egy olyannál, amely az elmúlt öt évben volt már Q1-ben és Q3-ban is.

További jellemzők, amelyek megerősíthetnek bennünket abban, hogy a folyóirat a jövőben is meg fogja tudni tartani (vagy javítani) a jelenlegi besorolását:

a) A nemzetközi együttműködésen alapuló cikkek aránya és tendenciája.

A nemzetközi együttműködésben (tehát ahol legalább egy szerző intézményi affiliációja eltérő országba szól, mint bármely másik szerzőé) készült cikkek átlagosan több hivatkozást kapnak, mint a homogénebb szerzőgárdájúak, ami a folyóíratra összességében leadott külső hivatkozásokra is pozitívan hathat. Ezt minden nem egyesült államokbeli lapnál érdemes megnézni. A 20% vagy afeletti arány már jónak számít. Az egyesült államokbeli lapok szerzőgárdája ugyan általában regionálisan jóval homogénebb a humán és társadalomtudományokban, mint az európai vagy ázsiai folyóiratoké, de ennek a régióknak amúgy is a legmagasabb a részesedése a kapott hivatkozásokból. Az „A” folyóiratnál az indexálás óta enyhén emelkedett a nemzetközi együttműködésben íródott cikkek aránya, és jelenleg ~20% körül van, „B” folyóiratnál ellenben enyhén csökkent, és jelenleg 10% alatt van ez az arány.

b) Az önhivatkozások és a külső hivatkozások eloszlása a folyóíratra leadott összes hivatkozásból.

A folyóíratra leadott önhivatkozások (tehát amikor a folyóiratban megjelent cikk egy korábban ugyanebben a folyóiratban megjelent cikket idéz) egy adott szintig (~10–90%) jó visszajelzések arról, hogy a folyóirat által közölt cikkek

közt van szerves kapcsolat. Viszont a hivatkozások manipulálásával, például szerkesztői kérésre utólag vagy a szerző által elfogadásiesély-növelési szándékkal kéziratbeküldéskor belerakott hivatkozásokkal a folyóirat jelentőségét, presztízsét a valósnál magasabbnak lehet mutatni. Az indexáló adatbázisok általában 20%-os önhivatkozási arány környékén már gyanút fognak, és vizsgáldni kezdenek, hogy nem történt-e ilyen vagy ehhez hasonló visszaélés. A 10–20% közötti tartomány nem feltétlen problémás, de általában elmondható, hogy jobb az, ha a folyóiratba szánt cikkek minél nagyobb részét más folyóirat cikkeiből idézik. Egy-egy folyóirat olvasóközönsége közt nagy eltérések is lehetnek, és ez a szerzőnek nagyobb elérést jelent olyan kutatók felé, akik esetleg olvashatják az idéző cikket. A kapott idézés ugyanis nemcsak a tudományérés során hasznosul, hanem új olvasókat is tud szerezni az idézett szerzőnek. Az önhivatkozások aránya a fenti két példában szereplő mindkét folyóiratnál a még elfogadható, néhány százalék körül van.

c) Az egy dokumentumra eső hivatkozások alakulása az elmúlt pár évben.

Mivel a hivatkozások száma az évek során folyamatosan nő, és a rangsorok mindig az adott mezőnyön belüli egymáshoz viszonyított teljesítmény függvényei, a hivatkozások értéke az aktuális környezetet extrapolálva inflálódik. Ha egy folyóirat az elmúlt öt évben minden évben stabilan 1,2–1,25 közötti hivatkozást kapott átlagosan a közölt cikkeire, akkor a folyóirat tényleges relevanciája a szakterületen belül nem állandó, hanem csökkenő. Mérések szerint a citációs infláció évi 5-6% (a gazdasági inflációhoz hasonlóan), vagyis ha egy folyóirat öt évvel ezelőtt az utolsó két vizsgált évben 50 cikkre 100 külső hivatkozást tudott felmutatni, az nagyjából ugyanolyan relatív teljesítmény (és helyezés), mint ha ma egy folyóirat hasonló időszakot és cikkszámot tekintve 120–130 hivatkozást kap. Tehát minél meredekebben emelkedik ez a görbe a Scimagóban, annál inkább megfelel a folyóirat a céljainknak. Ha megnézzük, „A” folyóiratnál a görbe az elmúlt öt évre nézve emelkedik, „B” folyóiratnál viszont csökken az egy dokumentumra eső hivatkozások száma.

d) Nem hivatkozható (*non-citable*) dokumentumok száma és aránya az összes publikált dokumentum közt.

Nevükkel ellentétben a nem hivatkozható dokumentumok is hivatkozhatók, de mivel nem számítanak eredeti kutatásnak, a rájuk leadott citációkat a folyóiratok értékelésében az adatbázisok nem veszik figyelembe. A rangsor szempontjából

tehát az ezekre adott citációk nemcsak elvesznek, de maga a dokumentum is fix zéró hivatkozású tételnek (*item*) fog számítani az elkövetkező években. Ilyenek például a szerkesztői dokumentumok, a könyvrecenziók, a köszönőlevelek és minden olyan publikáció, amelyben nincsenek eredeti kutatási eredmények, és ennél fogva nem járul hozzá tudományos értékkel a szakterületen felhalmozott tudásanyaghoz. Tudománymetriai okokból a folyóiratok általában törekednek alacsonyan tartani a nem hivatkozható cikkek arányát, de a vezető lapok jobban megengedhetik maguknak az ilyen típusú outputokat. Egy Q3-Q4-es folyóirat viszont általában nem engedheti meg magának, hogy ilyen cikkekkel töltsse fel a lapszámokat, ezért ha mégis ilyet látunk, az annak a jele lehet, hogy a folyóirat nem kap elegendő színvonalas, közölhető, eredeti kutatást tartalmazó kéziratot. A grafikonokon látható, hogy mindkét folyóirat nagyon alacsonyan tartja a nem hivatkozható dokumentumainak számát.

e) Hivatkozott és nem hivatkozott dokumentumok aránya.

Megmutatja, hogy a lap az adott évben hány olyan dokumentumot közölt, amely kapott vagy egyáltalán nem kapott hivatkozást. A hivatkozások megjelenésének és felhalmozódásának van egy természetes átfutása, ezért normális, ha az újonnan közölt cikkek között nagyobb arányban vannak olyanok, amelyekre még nem hivatkoztak. Ugyanakkor a ~5 éves vagy annál régebbi dokumentumoknál jobban mérhető a hivatkozott vs. nem hivatkozott cikkek arányai. Minél laposabb a görbe elmúlt 5 évre vonatkozó része (tehát minél inkább változatlan, vagy akár csökken is a hivatkozást nem kapott cikkek részaránya), annál inkább beszélhetünk arról, hogy a folyóirat magához képest egyre népszerűbbé és hasznosabbá tud válni, mert ezek a cikkek ilyenkor gyorsabban szereznek legalább egy hivatkozást, mint a korábban megjelentek. Nyilván az arányszámokat is célszerű áttekinteni (nem mindegy, hogy a nem hivatkozott cikkek aránya folyamatosan 50% körüli, vagy 70%-ról csökkent 60%-ra), de alapvetően elmondható, hogy azokat a folyóiratokat érdemes keresni, ahol a friss cikkek hamarabb szerzik meg az első hivatkozásukat. Érdemes még nézni a lapoknál, hogy a hazai, de gyakran a nemzetközi pályázati értékelések az adott évi legjobb (nekünk legkedvezőbb) besorolásokat számolják, tehát ha egy folyóirat több szakterület számára is releváns, de például jogból Q2, szociológiából Q3 besorolása, akkor egy kizárólag szociológiai tárgyú cikket is el tudunk számolni a kedvezőbb rangsor alapján, mert ez folyóirat- és nem cikkszinten számolt mutató.

A Web of Science-indexált lapoknál szintén a saját adataikkal dolgozó keresőt használjuk, a korábban linkelt Master Journal Listből. Az itt lévő adatlapokról kiolvasható információk a már vizsgált két folyóirat esetén a következőképp néznek ki:

„A” folyóirat:

EAST EUROPEAN POLITICS AND SOCIETIES [Share This Journal](#)

ISSN / eISSN 0898-3254 / 1533-8371
Publisher SAGE PUBLICATIONS INC, 2455 TELLER RD, THOUSAND OAKS, USA, CA, 91320

General Information

Journal Website	Visit Site	Publisher Website	Visit Site
1st Year Published	1987	Frequency	Quarterly
Issues Per Year	4	Country / Region	UNITED STATES OF AMERICA
Primary Language	English		

Web of Science Coverage

Collection	Index	Category	Similar Journals
Core Collection	Social Sciences Citation Index (SSCI)	Political Science Area Studies	Find Similar Journals
Current Contents	Social And Behavioral Sciences	Political Science & Public Administration	Find Similar Journals
Other	Essential Science Indicators	Social Sciences, General	Find Similar Journals

4. ábra: Az East European Politics and Societies folyóirat adatlapja a Web of Science Master Journal Listen

Forrás: mjl.clarivate.com

„B” folyóirat

INTERSECTIONS-EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS
[Share This Journal](#)

ISSN / eISSN **2416-089X**
Publisher **CENTRE SOCIAL SCIENCES, HUNGARIAN ACAD SCIENCES, I ORSZAGHAZ U 30, PO BOX 20, BUDAPEST, HUNGARY, 1250**

General Information

Journal Website	Visit Site	1st Year Published	2015
Frequency	Quarterly	Issues Per Year	4
Country / Region	HUNGARY	Primary Language	English

Web of Science Coverage

Collection	Index	Category	Similar Journals
Core Collection	Emerging Sources Citation Index (ESCI)	Political Science	Find Similar Journals

5. ábra: Az *Intersections – East European Journal of Society and Politics* folyóirat adatlapja a *Web of Science Master Journal List-en*

Forrás: mjl.clarivate.com

A legfontosabb információ itt a „Web of Science Coverage” fül alatt található. A „Collection” mutatja meg, hogy az indexáló adatbázison belül melyik kollekción és indexben szerepel a folyóirat. A magasabb presztízsértékű indexek a *Social Science Citation Index* (társadalomtudományokban), az *Arts & Humanities Citation Index* (bölcseztudományokban) és a *Science Citation Index* (SCI) / *Science Citation Index Expanded* (SCIE), amennyiben a szaklap inkább a természet- vagy az élettudományokhoz tartozik, és csak határterületeken vagy interdiszciplináris jellege miatt releváns a *soft* tudományok számára. Egy negyedik kategória az Emerging Sources Citation Index (ESCI), amely lényegében ennek a három nagy indexnek az előszobája olyan folyóiratok számára, amelyek

teljesítenek bizonyos minőségbiztosítási alapkritériumokat, de nem elég nagy hatásúak ahhoz, hogy a három fő indexbe bekerüljenek. Ezek a lapok általában kevésbé vonzóak a kutatók számára, mert nincsenek rangsorolva, és impactfaktor sem kapnak.³

A három nagy index extrém mértékben szelektív. A méreteket valahogy úgy lehet elképzelni, hogy például a „Szociológia” kategóriába tartozó lapok közül jelenleg (2022) 148 darab van az SSCI-ben, 149 az ESCI-ben, miközben a szociológiai szakfolyóiratok száma világviszonylatban több ezerre tehető. (Csak Magyarországon 70 és 80 között van azoknak a szociológiai szakfolyóiratoknak a száma, amelyeket az MTA IX. osztályának Szociológia bizottsága nyilvántart, de nem szerepelnek egyetlen Clarivate-indexben sem; és ez csak egy kisebb méretű európai ország termése.) Tehát objektíve közel sem arról van szó, hogy egy ESCI-indexált folyóirat vagy az SSCI utolsó helyeinek egyikén lévő folyóirat „rossz” vagy „alacsony minőségű” lenne. Ellenkezőleg: minden, a szakterület számára releváns folyóirat globális felső ~10%-át jelentik. Szubjektíve viszont (ahol a „szubjektív” az akadémiai mérföldkövek és előmenetel szempontjából hatékony publikációs felületeket takarja) a felső 10%-nak is a felső 10–30%-a lesz a kívánatos – minél presztízszorientáltabb a mezőny, amelyben versenyzünk, annál inkább. Például egy amerikai top egyetemen piaci körülmények között a belépő szint (tehát hogy a CV-d túljusson az első körös szűrése, amelyet általában egy professzor asszisztense végez) a négy-öt vezető lapban mostanában publikált cikk, míg ugyanezzel a teljesítménnyel itthon valószínűleg a jelentkezők felső pár százalékában lesz.

A „Category” fül alatt találhatjuk azt a szakterületet, amelybe az adott folyóiratot besorolják. Általában véve elmondható, hogy egy jól fókuszált kutatói profilhoz a szakterületedhez tartozó lapokban a legjobb publikálni. Például ha egy politikatudományi doktori iskolában végzel, vagy ilyen területen vagy posztdoktori kutató, akkor – *ceteris paribus* – érdemesebb a „political science” kategóriába sorolt lapoknál cikket megjelentetni, mint egy általános társadalomtudományi területen.

A „Primary language” fül mutatja, hogy milyen nyelven fogad a lap kéziratokat. Ritkán lehetséges az is, hogy két nyelven jelenjen meg a tanulmány, de az elsődleges nyelven mindenképp le kell adni a teljes szöveget.

A „1st year published” és az „issues per year” abból a szempontból fontos, hogy ez mutatja meg, hogy a folyóirat mennyire jól beágyazott a szakterületen.

³ HUANG et al. 2017.

Minél régebbi, minél több cikket közöl, annál több esély van arra, hogy felismerik külön keresés nélkül is, név alapján. Vannak olyan, relatíve új szakterületek, amelyek területi sajátosságok miatt nem lehetnek nagyon régiek (például *digital humanities*, *gender studies* stb.), tehát elsősorban diszciplínán belül érdemes összehasonlítani az ilyen profilú folyóiratokat. Az évenkénti lapszámok abból a szempontból fontosak, hogy minél több számot (és így több cikket) jelentet meg egy folyóirat, annál több jó minőségű cikket kell közölnie ahhoz, hogy a különböző tudománymetriai mutatóit hozza. Például a számítási sajátosságok miatt egy 2,8-as impaktfaktort nehezebben (több minőségi, sokat hivatkozott tanulmány bevonásával) tud produkálni egy évi 100 cikket megjelentető folyóirat, mint amelyik 30 cikket közöl évente, ellenben egy 35-ös H-indexet ugyanez a lap valószínűleg könnyebben elér.

A „Publisher” fület is érdemes megnézni és összehasonlítani, mert a nagy, kereskedelmi akadémiai kiadók (Sage, Wiley, Springer, Taylor & Francis stb.) és a gazdag országokban lévő elismert szakmai társaságok, vezető egyetemi kiadók általában jobb minőségű cikkeket vonzanak, és jobb a publikáció utáni marketingtevékenységük (ami a megjelent cikk olvasóközönséghez való eljuttatására van hatással), mint a kisebb kiadóknak.

A szerző és a kézirat

A korábbiakban leírtuk, hogy az indexáltság a tudományos outputok jelenlegi minősítési és értékelési környezete miatt peremkritérium a publikáció tervezésekor. Ez és ezen belül a felsőbb kvartilisekre irányuló nagyobb figyelem sok konfliktushelyzetet hordoz magában.

E konfliktusok egy része gazdasági, ami azt jelenti, hogy egy kelet-közép-európai kutatónak jóval kevesebb támogatása, külső forrása van kutatni, az alapfizetése is kevesebb, életkörülményei általában rosszabbak, mint karrierje hasonló szakaszában lévő nyugat-európai vagy amerikai kollégájának. Vagyis gondot okozhat neki vagy az intézményének egy elemzőszoftver licencének vagy tudományos eredmények teljes szövegű hozzáféréseinek megvásárlása, illetve megfelelően robusztus adatok összegyűjtése. A relatív pénztelenség azzal is jár, hogy gazdagabb kollégáihoz hasonló minőségű adatbázist elsősorban online ingyenesen hozzáférhető adatokból fog tudni építeni (amelyek összegyűjtési költsége töredéke például egy terepmunkára épülő longitudinális vizsgálatnak), vagy másodelemzést tud végezni már meglévő, nyílt hozzáférésű adatokon. A nyugati

egyetemen megszokott kutatástámogatási szisztéma gyakran hiányzik, vagy nagyon kezdetleges, érte ez alatt nemcsak az adminisztratív jellegű támogatást, de a kézirat kiküldés előtti nyelvi és stilisztikai lektorálását is. A rendelkezésre álló források aránytalansága áttételesen is hatással van a kéziratokra: például a konferencia-előadások és a kiutazások költségeinek finanszírozási nehézségei akadályozzák egy olyan kapcsolati háló kiépítését, amelyből későbbi gyümölcsöző kutatási együttműködések alakulhatnak ki.

A gazdasági háttér aránytalanságai nemcsak a konkrét anyagi forrásokban, de a szerző rendelkezésére álló és a folyóiratok által kívánatosnak tartott szimbolikus tőke (Bourdieu) mennyiségében és minőségében is jelentkeznek. Ilyen például az adott szerző neve, neme, intézményi affiliációja, társszerzői hálózata, illetve a profilja alá tartozó cikkek száma és idézettsége a Scopusban vagy a Web of Science-ben. A szerző személye elsősorban akkor van pozitív hatással az elfogadásra a bírálati folyamat során, ha a szerző vagy az egyik társszerző kiemelten jól ismert név a szakterületén, negatív hatással pedig akkor lehet, ha a névből arra lehet következtetni, hogy a szerző valamilyen, a tudománytermelésben nem élen járó országból származik. A nemeknél régóta probléma, hogy a férfiak által írt cikkeket általában nagyobb arányban közlik végül, mint a nők által írottakat. Ezek nem csak a *single blind* bíráltatás problémái, hiszen a bírálat során lehet, hogy a bíráló nem ismeri a szerzőket, de beküldéskor a szerkesztőnek lehetősége van megismerni (és a legtöbb beküldési felületen elkerülhetetlenül megismeri) a szerzők nevét, nemét, affiliációját, ORCID-profilját stb.

A folyóiratok a beküldött cikkek diszkrét tudományos minősége mellett ugyanis abban is gondolkodnak, hogy az adott kézirat – ha végül közlik – hogyan fog illeszkedni a tudományos publikációk egy tágabb hálózatába, és mennyire fog hasznosulni abban. Egy magasan rangsorolt nyugati egyetemhez affiliált, több jól hivatkozott indexált cikket publikált, magasan idézett társszerzőkkel közösen benyújtott cikk várható olvasottságát és idézettségét is magasabbra várják, mint egy ismeretlen kelet-európai egyetemen dolgozó, a Scopusban alig vagy egyáltalán nem jegyzett, egyedül vagy hasonlóan kedvezőtlen profilú társszerzőkkel dolgozó kollégáét. A lapszámok terjedelme véges, a rájuk fordítható erőforrások szűkösek, a folyóiratrangsorokat és a rangsorolás alapjául szolgáló értékeket pedig jelentősen befolyásolják a magasan jegyzett folyóiratokból kapott hivatkozások, illetve azok mennyisége, ezért azon kéziratok, amelyek szerzői ilyen helyeken publikálnak, illetve ilyen helyekről idézik őket, jobb eséllyel indulnak a publikációs versenyben.

A globális publikációs verseny aránytalanságainak másik része kulturális különbségekre vezethető vissza. A vezető folyóiratok túlnyomó többsége – kiadók, szerkesztők, bírálók és szerzőik arányait tekintve – az angolszász kultúrkörhöz tartozik, szereplői abban szocializálódtak. Ez rányomja a bélyegét arra, hogy:

- milyen témákat tartanak fontosnak;
- a problémák milyen elméleti keretezéseit fogadják el, vagy részesítik előnyben, milyen kutatási módszereket preferálnak;
- milyen citációs univerzumot tartanak normálisnak (vagyis milyen forrásanyagokra ajánlatos támaszkodnia a szerzőnek a kézirat megalkotása során);
- milyen kutatástámogató eszközök használatát tartják természetesnek vagy haladónak;
- milyen akadémiai nyelvezetet tartanak problémamentesnek.

Az angol mint közvetítő nyelv és kultúra olyan szűrőnek bizonyul tehát, amely jelentősen behatárolja azt, ahogy a nyugati és a nem nyugati tudományos elméletek és tudományos kultúrák érintkezni tudtak egymással az elmúlt évtizedekben.⁴ Egy más kultúrkörben szocializálódott kutatónak mind a nyelvet, mind pedig a gondolkodásmódot külön meg kell tanulnia ahhoz, hogy ebben a környezetben sikeresen tudjon publikálni. Néhány kivételtől eltekintve erre a hazai PhD-képzés egyáltalán nem készít fel (de nem is kéri számon, vagyis még napjainkban is simán kaphat valaki úgy PhD-t Magyarországon, hogy a vezető nemzetközi színterekre való kilépés alapkövetelményeit nem ismeri, és nem is teljesíti), tehát a hiányt a fiatal kutató nem is feltétlenül észleli, nincs a horizontján mint megoldandó probléma.

A kíváncsiságalapú kutatás ideálképéhez viszonyítva a kemény valóság nagyjából az, hogy ilyen típusú kutatást a kutató legnagyobb eséllyel a ranglétra végigjárásának elején (a PhD-témája kidolgozása során) és végén (a *tenured professorship*, illetve nálunk az egyetemi tanári kinevezés birtokában) tud végezni. A köztes lépcsőfokok normál esetben projektalapú munkával telnek, ahol a végzett kutatást erősen befolyásolja az, hogy milyen témára és milyen – a kutatásához szükséges – apparátusra tud pénzt szerezni. Az ilyen projekteknél a kutatónak nemritkán vállalnia kell tudományos kimeneteket (az eredményei

⁴ SUZINA 2021.

megjelentetését megfelelő presztízsú lapokban), vagyis azt is figyelembe kell vennie, hogy a megcélzott lapok milyen témákban szoktak gyakrabban publikálni. Az általános tapasztalat az, hogy a monolitikus, regionális témákhoz képest a nemzetközi kontextusban, komparatív megközelítésben bemutatott, több ország, illetve régió számára is releváns témák, a kurrens eseményekre gyorsan reagáló kutatások, a kulturális divatokra, a társadalmi érzékenységre, a nyugati demokratikus társadalmi berendezkedésre vagy az azokat érő kihívásokra reflektáló kutatások keresettebbek a top lapoknál.

Bár nyelvi lektorátusok működnek minden magyar felsőoktatási intézményben, ez nem mindig jelenti azt, hogy egy-egy kézirathoz tud a kutatóintézmény olyan anyanyelvi lektort biztosítani, aki az akadémiai írás stílusát és szerkezeti szabályszerűségeit, logikáját is érti. Egy nem angol anyanyelvű kutató eleve nyelvi hátrányból indul, hiszen pénzt és időt kell fordítania egy olyan szintű angol nyelvtudás megszerzésére, amely angolszász kollégájának eleve adott. Mivel a kéziratok kiküldés előtti lektorálása sem megoldott a megfelelő színvonalon, ezeket a kutatók gyakran maguk finanszírozzák, külső szakemberek bevonásával. Érdemes partnerintézményeknél vagy távmunkaplatformokon olyan szaknyelvi lektort keresni a szöveghez benyújtás előtt, aki a szokásos nyelvi ellenőrzés mellett a stilisztikai és strukturális szerkesztését is elvégzi a kéziratnak. Ezek a nyelvi szakemberek általában nem pusztán anyanyelvi beszélők, hanem többéves szaklektori tapasztalattal és az adott szakterületen BA- vagy MA-végzettséggel is rendelkeznek.

A hazai vagy európai karriert tervező kutatónak tehát érdemes szem előtt tartania, hogy először is szüksége lesz egy megfelelő módon megírt releváns témára, és tudomásul kell vennie, hogy ez gyakran nem esik egybe a hazai kutatási környezetben fontosnak tartott témákkal és elméleti keretezésekkel vagy az olyanokkal, amelyek egy nem nyugati kutatási hagyományban relevánsnak és bevettnek számítanak. A kutatási eredmények sikeres publikálása ezenfelül megköveteli, hogy a kutató ismerje a megcélozható indexált folyóiratokat és azok potenciális olvasóit a szakterületén, továbbá hogy a kutatási eredményeit a folyóiratban korábban közölt cikkek szerkezetének, adatolásának és hivatkozási stílusának megfelelően mutassa be a kéziratban.

Felhasznált irodalom

- HUANG, Ying – ZHU, Donghua – LV, Qi – PORTER, Alan L. – ROBINSON, Douglas K. R. – WANG, Xuefeng (2017): Early Insights on the Emerging Sources Citation Index (ESCI): an Overlay Map-based Bibliometric Study. *Scientometrics*, 111(3), 2041–2057. Online: <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2349-3>
- RICHTIG, Georg – BERGER, M. – LANGE-ASSCHENFELDT, B. – ABERER, W. – RICHTIG, E. (2018): Problems and Challenges of Predatory Journals. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, 32(9), 1441–1449. Online: <https://doi.org/10.1111/jdv.15039>
- SUZINA, Ana Cristina (2021): English as Lingua Franca. Or the Sterilisation of Scientific Work. *Media, Culture, and Society*, 43(1), 171–179.
- TENNANT, Jonathan P. (2020): *Web of Science and Scopus are not global databases of knowledge*. (2020. március 12.). Online: <https://doi.org/10.31235/osf.io/qhvgv>

Vákát

II. RÉSZ
KUTATÁSI PROJEKTEK, LÁTHATÓSÁG,
KARRIERTERVEZÉS

Vákát

Fehér Katalin

Kutatási projektek tervezése és ütemezése

Bevezetés

Mielőtt bármilyen kutatási projekt elkezdődik, az *előtervezésben* célszerű kijelölni, hogy nagyságrendileg mi a vállalás, mihez képest, mennyi idő alatt, és kivitelezhető-e akkor is, ha kisebb buktatók vagy akár szélsőséges akadályok merülnek fel. Ez éppúgy érvényes egy egyéves projektre, mint egy évtizedes vagy hosszabb vállalásra.

A kutatásokat *emberek* tervezik és kivitelezik, bár egyre inkább szoftveresen, robotokkal vagy más eszközökkel is támogatva. A célokat (még egy ideig) emberek tűzik ki, emberek döntenek a jóváhagyásról és a finanszírozásról, emberek értékelik vagy hivatkozzák az eredményeket. Minden ponton ott van az emberi tényező, amely lassíthat, gyorsíthat, vagy újragondolásra kényszeríthet egy projektet. És akkor még a külső körülményekről nem ejtettünk szót: hogyan változik a jóváhagyási vagy a finanszírozási környezet, milyen *vis maior* esetek következhetnek be, hogyan szűnnek meg vagy létesülnek kutatási feltételek egy világjárvány, egy háború vagy más, nem várt keretfeltételek következtében, távmunka vagy jelenléti munkavégzés mellett.

Megannyi kérdés, és valamennyi változóra nem is lehet felkészülni. *Rugalmas keretekkel* viszont mindenképpen szükséges tervezni. A kérdés ehhez képest a cél és az elérhető erőforrások. Részletezve: a finanszírozás és az időkeret, a résztvevők és a megvalósíthatóság, végül pedig a disszemináció és a hozzájárulás a korábbi eredményekhez. Ezekről a keretekről érdemes azelőtt dönteni, hogy az első kutatási kérdést véglegesítsenék.

Ennek a bevezetésnek az volt a célja, hogy a projektben gondolkodás egyszerűségét háttérbe helyezze. Cél volt az is, hogy az olvasó úgy érezze: a projektre sokféleképpen lehet és szükséges ránézni a tervezési szakaszban ahhoz, hogy jobb esély legyen a megvalósításra. Innen érdemes hátralépni és ránézni a projekt jelentésére, átlátva annak logikáját.

Mi a projekt?

Vannak, akik egyszerűbb feladatokat fogalmaznak meg projektként. Ilyen például egy csoportmunkában vagy egyénileg kivitelezett iskolai feladat, amikor egy vagy több diák végiggondol egy problémát, elvégez egy rövid elemzést, prezentálja, hogy milyen megoldási javaslatok vannak, és ehhez milyen feladatokkal szükséges tervezni. Szintén projekt lehet egy melléképület építése, amelyhez meg kell tervezni, hogy milyen funkciójú, méretű, milyen anyagokból készülő épületrészt szeretnénk létrehozni, mennyi idő alatt, milyen keretből, milyen szakértelemmel és mennyi erőforrás bevonásával. Projekt lehet továbbá egy kereskedelmi akció promotálása, ahol át kell gondolni, hogy milyen versenytársak mellett, milyen időszakban, milyen ráfordítással lehet a legjobb eredményt elérni. Egy életcél vagy életszakasz is indukálhat speciális feladatot: ilyen például a sokszor emlegetett „babaprojekt”. A gyermekvállalásnál is egy adott időn belül megvalósítandó cél jelenik meg, és ugyanúgy feladatokat, szervezést, együttműködést feltételez, mint minden más projekt. Különösen igaz ez, ha a babavállaláshoz további célokat is lehet rendelni a hitelfelvételtől a pályamódosításig. A témához illeszkedően akár az is mondható, hogy sok esetben egyik projekt „szülői” a másikat.

Összefoglalva a példákat: egy projekt mindig valamilyen *célhoz* kötődik. Valamilyen konkrét, speciális célhoz. Alapeleme, hogy *tervezést* igényel, legyen szó bármilyen projektről. Kiindulhat egy ötletből, lehet egy vállalkozás vagy kutatás kicsiben vagy nagyban. Lehet pusztán egy feladat is, ha van benne valamilyen rendszer. A lényeg, hogy a cél vagy eredmény elérése érdekében végre kell hajtani. Minden projekt lebontható célokra és ezeknek a céloknak az eléréséhez szükséges feladatokra, illetve mérföldkövekre. Minél komplexebb egy projekt, minél kritikusabb, komolyabb vagy magasztosabb a célja, annál körültekintőbb tervezést igényel, egyes elemeit annál rugalmasabban kell kezelni, masszívabb információgyűjtést kell végrehajtani, időben és térben jól el kell helyezni, és az eredmények felhasználhatóságát több dimenzióban is konkretizálni. Kisebb projekteknel is érdemes körültekintőnek lenni, ugyanis így csökkenthetők a bizonytalansági pontok, és növelhető az eredményesség.

Ami a projektekben szintén közös, hogy azonosítani kell egy *problémát, kérdést vagy egy központi ötletet, szakterületet, hatáskört*. Ez az úgynevezett bemeneti szakasz. Ugyanígy meg kell határozni azt is, hogy hova fut ki a projekt, mi a célja, azaz mi a látni kívánt eredmény. Innentől szükséges lebontani feladatokra a tervezést. Azonosítani kell, hogy kik a résztvevők, kik az érdekeltek,

kinek mi a szerepe, és ki milyen tudással vagy tapasztalattal jön be a projektbe. Ebben a szakaszban azt is meg kell határozni, hogy menet közben szükséges-e bővíteni a meglévő tudást és tapasztalatot; változnak-e a szerepek, a szereplők vagy az érdekeltek is. Még akkor is szem előtt kell tartani a különböző szerepeket, ha valaki egyedül végez el egy projektet. Akkor is konzultálnia kell, információt gyűjtenie, segítséget kérnie, értékeltetnie, jóváhagyatnia. Az esetek jelentős többségében a projekt az együttműködésről, a csapatmunkáról, a több szempontú megközelítésről, a közös gondolkodásról, az egymás iránt vállalt *felelősségről*, egymás érdekeinek figyelembevételéről szól.

A meglévő feladatokhoz ütemterv készül – ám olyan rugalmassággal, hogy az akár előre elképzelhető akadályok mentén is megvalósítható legyen a teljes projekt. Ha van benne *rendszer, mérföldkövek, időterv, felelősségi körök és megfelelő támogatottság* – akár motiváció, akár érdek, akár pénzügyi finanszírozás vagy más erőforrások –, a projektnek jó esélye van a sikerre.

A legtöbb projekt még a legalaposabb tervezés esetén is különböző *akadályokba* ütközik: változnak a körülmények, változnak a résztvevők, csökkentik a forrásokat, vagy akár bővíteni kell a projektet különböző okok miatt. Számítalan buktató és lehetőség is felmerülhet. Ezért különösen értékesek azok a projektek, amelyek a legelső tervezési ponttól a célig időben eljutnak, ha nem is a tervezett úton. Nem véletlen, hogy a világon számos vállalatnál a projektmenedzseri pozíció kiemelten hangsúlyos, és a projektmenedzsment szakterületét folyamatosan újradefiniálják változó világunk igényei szerint.

A kutatási projekt mint kihívás

Az előző szakaszt azzal zártuk, hogy mennyire fontos pozíció a vállalati kultúrában a projektmenedzsment. Azt viszont még nem említettük, hogy ezekre a pozíciókra előszeretettel vesznek fel olyan kollégákat, akiknek van tapasztalatuk a kutatásban: megírtak már legalább egy BA/BSc- vagy inkább MA/MSc-szintű szakdolgozatot, azaz megértették, hogy a tervezéstől a célig hogyan lehet eljutni egy kisebb-nagyobb projektben. Megértették azt is, hogy ennek része az információgyűjtés és -szelektálás, a megfelelő tudás felkutatása és integrálása, a kritikai gondolkodás és az elköteleződés egy szakterület iránt. Sőt, analitikus és szintetizáló gondolkodással és a célok megfelelő kivitelezésével teljesítették tanulmányaik során az elvárásokat. Jó vagy kiváló eredményű diplomával mindezt komplex, mély, időszerű problémákra alkalmazva érhették

el. A jó hír tehát az, hogy aki ezt a kötetet olvassa, már rendelkezik valamennyi ismerettel a kutatási projektekről.

Egy *doktori kutatás* vagy egy annál magasabb szintű, tudományos igényű kutatási projekt már ennél egyrészt *önállóbb*, másrészt *komplexebb* folyamat. Nem véletlen, hogy döntés-előkészítő vagy magas szintű vállalati pozíciókra is előszeretettel keresik azokat, akik elsősorban az alkalmazott tudományok területén szereztek doktorátust, vagy dolgoztak már tudományos kutatócsoportokban. Nem beszélve arról, hogy ez az egyetlen út az akadémiai karrier első kiemelt fokához. Aki tudományos igényű karrierben gondolkodik, ebben a folyamatban ismerheti meg a kutatási projekt mélységét, valamint saját alkalmasságát és elhivatottságát erre a pályára.

Miért jelent erőfeszítést egy kutatási projekt? Miért akadnak el sokan már az elején, miért nem fejezik be soha a doktori tanulmányaikat, vagy miért nem jutnak feljebb a kutatói ranglétrán? Túl a személyes okokon vagy a családi/társadalmi körülményeken, rendszeresen hallhatunk szakmai elakadásokról is. Ezek oka gyakran a feladat nagysága és a projektszintű kezelés hiánya. Egy egyszerű példával alátámasztva: már az is riasztó lehet, hogy a témában milyen mennyiségű szakirodalom lelhető fel, ha valaki még csak az előtervezési szakaszban van. Ha a szakirodalomról csak egy rövid áttekintést szükséges írni, máris számos szempontot figyelembe kell venni, illetve kockázatokat kell vállalni, hogy mi lehet elegendő majd a kutatás folytatásához és publikálásához. Holott egy kutatási projekt minden mérföldköve számos döntést igényel, időt és energiát kell befektetni a főbb lépéseknél.

Szerencsére azonban gyakorlással és projektszemlélettel egy idő után rutin szerezhető a részfeladatok azonosításában, az ütemterv kialakításában, ami már magasabb szintű kutatási projektek felé visz, és egyben önbizalmat is ad. Az első lépésekhez és a projektkezelési rutin támogatásához az alábbi összefoglaló nyújt segítséget.

Milyen alapvető döntési pontjai vannak egy kutatási projektnek?

A kutatási projektekre való igény egy érdeklődés, egy még meg nem oldott *probléma*, egy felbukkanó jelenség vagy egy folytatásra érdemes korábbi kutatási projekt mentén fogalmazódik meg első körben. Ez körvonalazza a kiindulópontot vagy a célt, vagy – ideális esetben – mindkettőt. Körvonalazza, mert ezt

a célt el kell helyezni a kutatási mezőben. Rögtön az elején szükséges ugyanis meghatározni, hogy alapkutatást vagy alkalmazott kutatást céloz meg a projekt.

Alapkutatást érdemes tervezni, ha tudásbővítés vagy komplex problémakör vizsgálata a cél. Általában ez egy szabadabb keret: az adatforrások variálhatók, a kutatók háttere alapján határozható meg a módszertan és a feldolgozás. Ehhez képest az *alkalmazott kutatás* esetén a projekthez valamilyen konkrét, specifikus cél rendelődik, amely segít valamit megvalósítani, implementálni, orvosolni, hatékonytá tenni, vagy döntéseket előkészíteni. Lényegében egy feszesebb, kevésbé autonóm kutatástervezést igényel, mert sokkal inkább kötődik a gyakorlati tervezéshez.

Ha *forrást* vagy partnert keresünk a kutatáshoz, akkor ez a két opció segít az érdekelteket is megtalálni. Az alapkutatásoknál a finanszírozás kapcsolódhat regionális vagy egy adott országra vonatkozó politikai döntéshozatalhoz éppúgy, mint nemzetközi kutatásfinanszírozási központokhoz vagy szponzorált alapokhoz. Az alkalmazott kutatások esetén sokkal inkább jellemző a vállalati vagy a szervezeti profilhoz és működéshez kapcsolódó kutatásfinanszírozás – a gyógyszeripari kutatástól a piackutatásig.

Bárki pályázhat finanszírozásra, amennyiben a pályázatot nyitottnak hirdetik meg. Emellett vannak meghívásos pályázatok is, ahová előszelekció alapján hívják meg a potenciális pályázókat. A finanszírozási elemek megfontolásánál figyelembe kell venni, hogy összesen és pályázónként mennyi a keret, s ehhez képest mennyivel érdemes felül- vagy alultervezni. Felültervezni akkor célszerű, ha előfeltételezhetők nem várt költségek, vagy egyszerűen jól igazolható, hogy egyes költségtételek emelkedhetnek. Alultervezni viszont inkább akkor célszerű, ha biztosra akarunk menni, és maga a pályázat elnyerése a lényeg, kevésbé a megvalósíthatóság ambiciózus volta. A finanszírozás tervezésénél érdemes rögtön tájékozódni arról, hogy magának a projektnek mennyi a várható bekerülési költsége – a személyi és béren kívüli juttatásoktól az eszközökig, a szakmai eseményekig, a konferenciaszervezésig és az utazásokig. Ezenfelül pedig azzal is tervezni kell, hogy a kutatásnak otthont vagy háttérrel adó egyetem vagy kutatóintézet milyen arányban részesül például egy elnyert pályázati összegből. A részletek szerint érdemes tárgyalni az érdekelt felekkel, és ehhez igazítani a finanszírozási döntéseket.

Finanszírozás nélkül is lehet folytatni kutatásokat: számos doktori disszertáció így készül el. Hozzá kell azonban tenni, hogy ekkor is fontos szerződniek a feleknek, akik bármilyen módon részt vesznek a kutatásban – legyen szó munkamegosztásról, vagy konzultációról, vagy az együttműködés bármilyen

szintjéről. A vállalt felelősségek leírása, pontos meghatározása ez esetben is keretet ad. Pénzügyi kötelezettségek nélkül ugyanis egy-egy kutatási projekt mind időben, mind kapacitás vagy érdek mentén elcsúszhat, ami veszélyezteteti magát a megvalósítást, vagy visszaélésre is lehetőséget adhat.

Ha sikerült kijelölni az irányt, és dönteni a finanszírozási kérdésekről, akkor érdemes egy úgynevezett előtanulmányt készíteni, azaz átvilágítani, hogy milyen kutatások érhetők már el a témában, milyen eredménnyel. Ebben az akadémiai adatbázisoktól a keresőmotorokig számos eszköz nyújthat segítséget. Érdemes megvizsgálni, hogy egy adott téma vagy probléma fókusza jól elhelyezhető-e egy tudományterületen, vagy inkább valamilyen interdiszciplináris, esetleg multidiszciplináris szakterületre kell összpontosítani. E szerint ugyanis alaposan mérlegelni kell az elérhető kompetenciákat, a szükséges tudást és a kutatási tapasztalatot. További döntés, hogy mennyire szintetizáló vagy specifikus szakterület szerint történik a lehatárolás, avagy mennyire komplex vagy akár feltáratlan téma kerül előtérbe.

Ha a szakterület már jól lehatárolható, a témaválasztás előtt azt is meg kell vizsgálni, hogy akár a *jogszabályok*, akár a *kutatási etika* szerint milyen mélységben vagy milyen részletesen lehet kivitelezni a projektet. Korábban leginkább a természettudományok területén voltak erősebb és részletesebb szabályozó keretek egy kutatáshoz, de ma már az adatgyűjtés minden formájára egyre részletesebb kitételek és elvárások vonatkoznak. Ugyanígy az eredmények megbízhatósága, a kutatás megismételhetősége, az érvényesség és a hitelesség tekintetében is egyre több az írott, engedélyhez kötött feltétel vagy legalábbis útmutató és ajánlás. Ezekről még a projekt ütemtervének elkészítése előtt, szakterületenként szükséges tájékozódni.

Az egyik legnagyobb kihívás pontosan, jól érthetően megfogalmazni a kutatási problémát a kutatási terv elkészítéséhez. Nemcsak azért, mert kontextusba kell helyezni a problémakört, vagy konceptuális keretet kell megadni. És nemcsak azért, mert le kell szűkíteni a célt. Hanem azért is, mert alapkérdés, hogy kinek és *mennyire releváns* a téma és a probléma. Tűnhet valaki vagy valakik számára nagyon motiválónak, érdekesnek vagy akár érdekhez fűződőnek egy téma, mégis mindig érdemes feltenni a kérdést: valóban egy problémakörrel van-e szó? Vagy pusztán egy szempontról, ötletről, felvetésről, gyorsan elillanó jelenségről? Érdemes több érdekelttel is előzetesen konzultálni a kérdésről. Akár informálisan is megkérdezhetők hozzáértők és laikusok egyaránt. Ezt követően érdemes a szakterületen is konzultálni. A várható eredményeket éppígy érdemes összegezni már az elején. Ha ugyanis a várható eredmények szélesebb közönség

vagy egy szakterület számára újat, illetve hozzáadott értéket, megértési mezőt hozhatnak, a kutatási projekt nagyságrendekkel sikeresebb lehet, és a kutatás disszeminációja is jóval több előnyt, visszhangot és hivatkozást hordoz majd a projektet kivitelezők számára.

Még specifikusabbnak kell lenni a kutatási projekt tervezése során, amikor a *kutatási kérdések és/vagy hipotézisek* megfogalmazására kerül sor. Ez nemcsak szakmai kritérium, hanem projektkritérium is. Ennek az az oka, hogy ezekre a kutatási kérdésekre vagy hipotézisekre részletesen kell válaszolni vagy reflektálni. Sőt, a kérdések és a hipotézisek praktikus okokból kiváló sorvezetői lehetnek magának a kutatási projektnek is: struktúrát adnak a tervezésnek, a gondolkodásnak és a disszeminációnak is. Egyszerű példával élve, ha van három fő kutatási kérdésünk, és ehhez tervezünk egy-egy külön módszertant egy kevert módszertanra épülő kutatásnál, akkor máris három projektmodulra bonthatjuk a tervezést. A kérdéseket és a hipotéziseket tehát módszertani tervezéssel szükséges összekötni. A korábban elkészített előtanulmány itt alapvető háttéranyag, de egy részletes szakirodalmi áttekintést még ezen a ponton érdemes elvégezni. Amikor a szakirodalom összefoglalása elkészült, akkor a korábban vázlatosan megírt kutatási kérdéseket vagy hipotéziseket érdemes véglegesíteni, és tesztelni vagy *konzultálni* róla olyanokkal, akik közvetlenül nem vesznek részt a projektben, de érdemi visszajelzést, kritikát vagy kiegészítést adhatnak.

A projekttervezés következő lépcsőfoka már az *adatifelvétel tesztelése* és maga az adatfelvétel, azaz – tudományágtól függően – kísérlet, labormunka vagy terepmunka. Lényeges a tesztelési fázis az éles mintavétel előtt, a mintavétel után pedig szükséges elvégezni az adattisztítást. Csak ezután következhet a szoftveres vagy manuális analízis, a kísérlet vagy akár a tesztelés során felmerült kontrollcsoport bevonása, az ellenőrző kísérlet elvégzése vagy más projektbővítés.

Tudományterülettől vagy szakterülettől függően ebben a szakaszban különböző elágazások lehetnek. Ami viszont közös, hogy az *első nyers eredményeket érdemes vitára bocsátani* a projekt résztvevői és a külső szakértők számára is. Ez lehet egy workshop, egy konferencia-előadás vagy konzultációs lépések. Ha ezt a feladatot a projekt részének tekintik és alkalmazzák, a kész publikációk már az első reflexiók és észrevételek alapján születhetnek, csökkentve a kéziratok visszautasításának esélyét. Sőt, így hosszabb távon nemcsak időt és energiát lehet spórolni, hanem magasabbra is lehet rakni a lécet, és egy átgondolt, jól kidolgozott munkával rangosabb publikációs lehetőségek is megcélozhatók.

Bármennyire alaposan megtervezett és kidolgozott is a projekt, nincs egyenes vonalú egyenletes mozgás a terv mentén. Ez azt jelenti, hogy a legalaposabb tervezésnél is számolni kell nem várt hatásokkal és következményekkel, illetve a publikációkat alapesetben is kéri részben átírni vagy újraírni. Végül az eredmények pontos és jól kidolgozott bemutatása, kommunikációja és „eladhatósága” dönt arról, hogy az adott tudományágak versenyében ki kerülhet be munkájával rangos vagy kevésbé rangos fórumokra. Még a rangsorban élen járó egyetemek doktori hallgatói és professzorai is arról számolnak be, hogy a tervezés során mindig van újratervezés, amelyhez szükséges a rugalmasság és a kitartás, illetve a közös célok szem előtt tartása minden elágazásnál az eredeti „útitervhez” képest. Különösen, ha a tervezéstől a cél eléréséig több év telik el. És akkor a disszemináció részleteiről még nem beszéltünk. A következőkben a tervezéshez elérhető jó technikákról és hasznos szempontokról lesz szó.

Hogyan érdemes tervezni térben, időben és adattal?

Egy kutatási projektet *térben* aszerint kell megtervezni, hogy a résztvevők mennyire érhetőek el a közös munkához személyesen vagy hibrid, illetve online/hibrid módon, és van-e a résztvevők között időzóna-különbség. Minél több intézményből és időzónából kapcsolódnak be a munkába, annál inkább érdemes megtalálni a közös teret és időt az egyeztetésre, vagy ha nagyobb létszámú a projekt, projektcsoportokra (*teamekre*) bontással lehet növelni a hatékony együttműködést. A térbeli tervezéshez tartoznak az adatfelvétel közös fizikai vagy online terei a kísérlettől a labor- vagy terepmunkáig, illetve a virtuális terek a kollaboratív platformoktól a metaverzumokig.

Az időkeretek az alap kutatások esetén flexibilisebbek, mint az alkalmazott kutatásoknál, de mindkét esetben a megvalósíthatóságot támogatja az alapos és kidolgozott időtervezés. Érdemes a projekt végétől visszafelé számolni, és a teljes projektidőtartamtól függően egy vagy több hét tartalékot meghagyni *vis maior* esetére. Ha egy évnél rövidebb egy projekt, általában heti és havi tervezők segítik a kutatómunkát. Ha egy évnél hosszabb – s ez jellemző inkább –, akkor az éves tervező is alapvető. Jellemzően háromféle rendszerezést használnak kutatások esetén:

- A *Gantt-diagram* esetén a feladatstruktúra és az időbeosztás jelenik meg,
- a *Pert-ábrázolás* a befejezett feladatra és a belépő új feladatra koncentrál,

- a *WBS (Work Breakdown Structure)* lépésekre bontja a projektet munkafázisok szerint.

Mindhárom megoldás más és más tudományterületen jellemző, és kultúránként is eltérő gyakorlattal találkozhatunk. Az utóbbi esetén a rugalmasság mértéke is jelentősen eltérhet.

Végül, de nem utolsósorban az *adatmenedzsment* igényel tervezést. Ma már a legtöbb esetben minden adatfelvétel valamilyen engedélyhez kötött. Egy egyszerű európai kérdőíves lekérdezésnél is például már évek óta a GDPR adatvédelmi rendelet előírásait kell alkalmazni. Általánosan érvényes alaptétel, hogy minden adat, amelyet felhasználnak, valamilyen forrásból származik. Még ha ezek másodlagos források és akár publikusak, akkor is szükséges nyilatkozni az eredetükről és felhasználásuk módjáról. A kutatási projekt tervezéséhez tartozik, hogy minél részletesebben jelöljük ki az adatok körét és a mintavétel, a kísérlet, a lekérdezés adatokra vonatkozó kezelését. Ezzel megelőzhető, hogy később az adatmenedzsment hiányosságaira hivatkozva visszautasítsák a publikációt. Érdemes a kutatást befogadó intézmény illetékes bizottságától elkérni a vonatkozó szabályozási és etikai dokumentumokat, és követni az abban leírtakat.

A kutatás emberi léptéke: megvalósíthatóság és elköteleződés

A kutatási terveknél sok esetben már csak a bírálati szakaszban kerül elő a megvalósíthatóság kérdése. Minél inkább pénzügyi finanszírozáshoz kötött egy projekt, annál erősebb indikátor az elszámolhatóság, és ehhez megvalósítható feladatokat érdemes vállalni. A jellemző stratégia a tudományos kutatások esetén megismerni az elvárt teljesítési feltételeket, egy kevéssel e fölé tervezni a javaslatban, de teljes, nem publikus változatban meghagyni a lehetőséget a felülteljesítésre és a minimumteljesítményre is. Ennek az az oka, hogy a tervezési fázisban még nem ismerik a résztvevők a később beköszönő változásokat. Ilyen változás lehet egy kutatócsoporttag kilépése egy többéves kutatási folyamat során, a kutatásnak háttérrel biztosító egyetem vagy kutatóintézet átszervezése, a finanszírozási feltételek megváltozása vagy akár egy világválság. Ezért praktikusán érdemes egy minimum-, egy optimum- és egy maximumtervet is felvázolni.

Az elköteleződés mint stratégia olyan előnnyel is szolgál, amelyet leginkább az ipari és az üzleti környezetben tekintenek alapvetőnek. Bár a tudomány világában kevésbé jellemző akkora mobilitás, mint a vállalati környezetben, mégis

szükséges ezt a témát is kiemelni. A speciális tudású kutatók részvételi elkötelezettsége logikus és elengedhetetlen szempont. Mi történik viszont, ha épp egy adattudós vagy a leghatékonyabb laboráns esik ki a csapatból? Különösen fontos ez a kérdés akkor, amikor nem *vis maior*-ról van szó, hanem egy kutató, a kutatásvezető vagy akár a szaktanácsadó, konzulens lép ki a projektből, saját döntés miatt. Ennek számos oka lehet a személyes konfliktustól egy jobb állásajánlatig. Erre is szükséges felkészülni. Legyenek tartalékok a projektben – akár egy jobb ajánlattal, akár egy új szerződéssel, akár külsős vagy szabadúszó szakemberek bevonásával. Ha a fent vázolt időterv megfelelően rugalmas, a szükséges döntésekre és módosításokra, változtatásokra is van lehetőség. Azonban ezt megelőzendő, minél hosszabb vagy kockázatosabb egy projekt, annál inkább szükséges az elköteleződést erősíteni jutalmakkal, díjakkal, csapatépítéssel és pozitív visszajelzésekkel. Igaz ez akkor is, ha lényegében a tervek szerint halad a projekt, nincsenek erős akadályok, hiszen okozhat fennakadást a hibrid vagy távmunkán alapuló munkavégzés, a kiégés és sok minden egyéb körülmény is.

Két történet tervezésről, elakadásokról, felelősségről

Klára, a tudatos kutató

Klára az első önálló kutatási projektjén dolgozott. Bár már alapszakosként is elvégzett kisebb kutatásokat az MSc-s szakdolgozatához, ezek még konzulensének nagyobb kutatásaihoz kapcsolódtak, és addigi munkái során a feladatok mindig lépésről lépésre elő voltak számára írva. Tehát egyedül még nem tervezett és nem is hajtott végre kutatást. Sőt, ő csak részben volt felelős azért, hogy a projekt mennyire lesz sikeres.

Klára jelenleg doktori hallgató. Saját kutatási témával felvételizett a programba, amely iránt szenvedélyes az érdeklődése, és rengeteget olvas róla. Most először szeretne hosszabb távon foglalkozni egy kutatási területtel a saját érdeklődése szerint, saját maga által vállalt felelősséggel. A négynapos munkahét bevezetésének gazdasági hatása érdekli, és azt tapasztalja, hogy ezzel a témával egyre több kutató foglalkozik. Tisztában van azzal, hogy egy doktori programban korlátozott idő áll rendelkezésére, és egyre nagyobb a verseny a témájában. Éppen ezért leszűkítette a témát egy adott generációra és kultúrára, és összehasonlító gazdaságpolitikai elemzést tervez, amely alapvetően online is elvégezhető. Ennek

oka, hogy egyrészt szinte bármilyen külső körülmény változása esetén ez növeli a megvalósíthatóságot, másrészt férjével a babaprojekt irányába nyitnak, és nem szeretné tartósan felfüggeszteni doktori tanulmányait. Rugalmasan tervez a megvalósíthatóság érdekében.

Kutatásában olyan eredményeket vár, amelyeket disszertáció formájában és párhuzamosan több publikáció részeként is közölhet. Ezt a doktori tanulmányok indikátoraihoz igazítja. Szerencsés módon erre a folyamatra tudatosan készült fel.

Bár megtapasztalta korábban, hogy milyen előnyei vannak, ha a témavezetője egy kitaposott ösvényen viszi végig, most először mer kísérletezni is. Tisztában van azzal, hogy doktori témavezetője csak részben ért ahhoz a szakterülethez, amellyel pályázott a PhD-tanulmányokra, ezért közös megegyezésük, hogy önállóan dolgozhat, és csak a nagyobb mérföldköveknél egyeztetnek. Az önálló kutatáshoz már tanulmányai korai szakaszában kérvényezte, hogy rokon szakterületről társkonzulense is legyen, így csökkentve a bizonytalansági pontokat.

Klára ugyanilyen eltökélten követi végig a szükséges tervezési és előkészítési lépéseket, ami magabiztossá teszi. Tudja, hogy ha ebben a szakaszban kellő alapossággal jár el, akkor a további lépésekhez biztos talajjal rendelkezik, és ez önbizalmat is ad neki. A kutatás során mindvégig visszatekint az eredeti tervezési szakaszra, és csak nagyon alapos indokkal módosít a részleteken. Ezekről jegyzeteket is készít, publikációiban felhasználja a változtatások indoklásánál. Ha valahol nagyon elakad, és konzulensével vagy társkonzulensével sem találja meg a megfelelő megoldást, külső szakértővel is egyeztet.

Minden esetben követi a projektkivitelezés alapszabályait, azaz tisztában van a feladatokkal, amelyeket kisebb feladatokra bont le; menet közben felméri, hogy még milyen készségeket kell fejlesztenie, kikkel kell együttműködnie. Tartja az időtervet, és rendszeresen ellenőrzi a megvalósítási lépéseket. Ám ami a legfontosabb, hogy a projekt végső célját és az ehhez tartozó jövőképet folyamatosan szem előtt tartja. A közbülső célokat és mérföldköveket újra és újra ehhez rendeli.

A házi védésen nemcsak a sikeres projektről számol be, hanem az elakadási pontokról, a nehézségekről is, és arról, hogyan sikerült ezek ellenére az egyes mérföldköveket megvalósítani az eredeti cél szerint. Disszertációjának megvédése így már csak egy szimbolikus és ünnepélyes esemény, hiszen mindvégig projektként gondolt hosszú távú, önálló, a cél szerint megvalósított kutatásra.

Ábel, aki magabiztosságot épít

Ábel posztdoktori kutató egy egyetemen. Nagyon szeret oktatni, de szeretett volna bekapcsolódni az egyetemen zajló kutatások egyikébe is, hogy átgondolja következő karrierlépcsőjét, bővítse kapcsolatrendszerét, mélyebb tudásra ösztönözze magát egy kutatási területen, s meg tapasztalja a közös kutatás élményét. Ezért jelentkezett egy posztdoktori státuszra, amely egy nagyobb, finanszírozott kutatás egyik pozíciója volt. Azt is tudta viszont, hogy bár nincs ellenére a csoportmunka, inkább a részfeladatokat preferálja, és szeret egyedül elmélyülni egy-egy folyamatban.

Mivel korábban dolgozott piackutató cégnél is, tudta, hogy ilyen esetben kiemelkedően fontos a ragaszkodás a teljes projekt ütemtervéhez és célkitűzéseihez. Kezdetben nagyon tudatosan menedzselte a feladatait, de egy idő után elakadt. Részt vett ugyan a kutatási projekt megbeszélésein, odafigyelt arra, hogy ki hol tart, de megzavarta, hogy a projekt során újratervezésekre volt szükség. Nem tudott jól alkalmazkodni ahhoz, hogy a kutatási projektben komolyabb változások következtek be: elment egy kolléga, és a helyére érkező más munkastílusban dolgozott tovább. Be kellett vonni olyan adatbázisokat, amelyekkel korábban nem terveztek. Csúszás lett mindezek miatt az időtervben, és még az eredetileg tervezett adatelemző szoftver licence is lejárt, ezért egy új szoftver használatát kellett volna megtanulnia.

A változások és az újabb kihívások miatt Ábel kezdte elveszíteni a lelkesedését, érdeklődését, kitartását. Saját céljait és feladatait próbálta szem előtt tartani, és nem kérdezte meg a többieket, hogyan igazodjon a változásokhoz. Az első lépéseknél ez még nem volt nyilvánvaló a többi résztvevő számára, hiszen nem tett fel kérdéseket a változásokhoz való alkalmazkodással kapcsolatban. Ábel szeretett volna magabiztos tudású és képzettségű posztgraduális kutatónak látszani, ezért nem vállalta fel, hogy bizonyos képességekkel nem rendelkezik, és már nem úgy tudja támogatni a projektet, mint ahogy azt eredetileg tervezte.

A projekt egyik mérföldkövéén viszont kiderült, hogy egyes újratervezett feladatok nem teljesültek, mert Ábel nem volt képes behozni a lemaradást, és nem kért segítséget. Ezzel a teljes projektet lefékezte. A projekt vezetőjével való egyeztetés után megkapta a szükséges segítséget, és egyes feladatokat átcsoportosítottak töle.

Amikor a kutatási projekt a második nagy szakaszába lépett, már nem követte el a korábbi hibát. Mindig kérdezett és egyeztetett. Kereste a közös eljárási

szinteket, és törekedett rá, hogy a projekt közös nyelvét mindenképpen értse. Szoftveres tudását fejlesztette, elvégzett egy olyan tanfolyamot, amely erről a tudásról nemzetközi igazolást adott, és büszkén osztotta meg a LinkedIn-en. Sorra keresték meg speciális tudása miatt a fejevadászok. Utóbbi büszkeséggel töltötte el, de az egyetemen tervezett karrierjét tartotta szem előtt. Prezentálta, hogy melyik szakaszban hol tart; javaslatokat tett arra, hogy egyes elakadásoknál a részfeladatot hogyan módosítsák.

Nemcsak megtanulta, hanem beépítette személyiségébe a felelősség szerepét, és ezzel a mély tapasztalattal később már önálló kutatási csoportvezetést is vállalt. Éles szemmel figyelte, hogy egy projekt hol lassul vagy akad el. A projektkockázatok felmérésében egyre magabiztosabban mozgott. Külön kurzust fejlesztett doktori hallgatóknak és fiatal kutatóknak arról, hogyan tudnak a leghatékonyabbak és a legmagabiztosabbak lenni egy kutatási csoportban.

Összefoglalás

A projekt mindig valamilyen célhoz kötődik, tervezést igényel, feladatokra és mérföldkövekre bontható, időben és pénzügyi források szerint szerveződik, felelősségi szintekhez kötődik, és a menet közben bekövetkező változásokkal együtt szükséges megvalósítani.

A kutatási projekt valamilyen érdeklődési terület vagy igény felől indul el – aszerint, hogy alapkutatásról vagy alkalmazott kutatásról van szó. Szükséges átvilágítani, hogy mik az előzmények, és azok alapján milyen kutatási javaslat készíthető el. A kutatási kérdések és a hipotézisek konkretizálják az irányt, az adatfelvétel és az adatok elemzése részfeladatokra bontva történik, és ugyanígy minden összefoglalás vagy disszemináció feladategységek mentén valósul meg. Egy kisebb kutatás ezzel a léptékkal is minimum egy év, de általában több idő. Ezért is szükséges kijelölni a tervezési szakaszban minden kritikus mérföldkövet és feladatot, de mindezt rugalmasan alkalmazni a konkrét események és a változó körülmények függvényében.

Nem várt buktatók mindig vannak és lesznek. A kitartás és a felelősségvállalás tehát a kutatási projekt két alapvető emberi tényezője. Sikeres kutatási projekt esetén viszont az eredmény nem csak maga a projekt megvalósulása vagy később a hivatkozások és a visszajelzések megjelenése. Az a tudás és önbizalom, ami mindeközben épül, erős talajt ad a következő, nagyobb megmértéseknek is.

Javasolt feladatok

1. Tervezze meg a kutatásaihoz mindazokat a lépéseket, amelyeket nem ír elő szabályzat, de egy kutatási projektben szükségesek lehetnek!
2. Keressen egy nyilvánosan közzétett kutatási tervet, és jelölje meg benne a lehetséges elakadási pontokat!
3. Kérjen időpontot olyan kutató kollégától, akivel még nem dolgozott együtt, de munkáját fontosnak tartja, nagyra értékeli. Kérdezze meg a kutatási projektek során nyert legfontosabb tapasztalatairól!

Ajánlott irodalom

- GAISER, Ted J. – SCHREINER, Anthony E. (2009): *A Guide to Conducting Online Research*. New York: SAGE.
- KANZA, Samantha – KNIGHT, Nicola J. (2022): Behind Every Great Research Project is Great Data Management. *BMC Research Notes*, 15(1), 1–5. Online: <https://doi.org/10.1186/s13104-022-05908-5>
- Project Management Institute (2019): *PMBook Guide – Projektmenedzsment útmutató*. 6. kiadás. Budapest: Akadémiai. A könyv online változata elérhető a MERSZ-en.
- WHO Library (2014): *Implementation Research Toolkit. Facilitators' Guide*. (h. n.); TDR – World Health Organization. Online: <https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/506793/retrieve>

Tóth János József

Mit érdemes tudnunk szerzőként az *open access*ről?

Bevezetés

Ingyen ebéd nincs. Ezt a manapság közhelyszámba menő szólást sokszor és sokféle kontextusban hallhatjuk, és a tudományos közlemények kiadása során is teljes mértékben érvényes. Ahhoz, hogy megjelenjen valahol egy írásunk, amelyet be tudunk tenni a portfóliónkba, és később élvezni tudjuk a hasznát (ez lenne a kutató ebédje), a kiadónak és a kiadványnak is hasznót kell tudni húznia. Ez a haszon a kiadó és tulajdonosának céljaitól függ: lehet tisztán anyagi vagy tisztán társadalmi haszon, illetve ezek különböző mértékű és cizelláltságú kombinációja. A haszonhúzásra sokféle megoldás van. A profitorientált akadémiai kiadók – a szakterületük vezető lapjait megcélzó szerzők jóval gyakrabban találkoznak majd velük, mint nonprofit társaikkal – alapvetően monetizációban gondolkodnak, a kérdés csak az, hogy ez mikor és milyen formában valósul meg: azonnal vagy késleltetve, közvetlenül vagy közvetetten, a szerző és/vagy intézménye, esetleg egy harmadik fél közreműködésével?

A profitorientált, nagy kereskedelmi akadémiai kiadók olyan, mindmáig zökkenőmentesen működő értéktermelési modellt hoztak létre, amelyben az elsősorban közpénzekből finanszírozott kutatómunka és a kiadó által meg nem fizetett szerzői, szerkesztői és szakértői munka gyümölcseit piaci árazású kiadványokba csomagolva fizettetik meg, ráadásul az eredeti előállítókkal. Egészen az 1990-es évek végéig szinte kizárólag ebben a megjelenést követő monetizációs modellben működött a tudományos kereskedelmi kiadók túlnyomó többsége, és ezen a modellen belül próbálták folyamatosan javítani az üzleti eredményeiket.

Ennek hatására nagyjából az 1970-es évektől a tudományos folyóiratok száma ugrásszerű növekedésnek indult, miközben a kiadók – agresszív piaci magatartást tanúsítva – a hozzáférések árát is folyamatosan emelték, és korlátozták a könyvtárak válogatási lehetőségeit. (Egy csomagban értékesítettek nagyon kelendő és rétegigényeket kielégítő vagy kevésbé olvasott folyóiratokhoz

hozzáféréseket.) Az egyetemi és tudományos intézeti könyvtárak költségvetését ez olyannyira megterhelte, hogy egy idő után nem tudtak előfizetni olyan folyóiratokra, amelyekre egyébként lett volna felhasználói igény, illetve le kellett mondaniuk meglévő előfizetéseiket, miközben a kereskedelmi kiadók ugyanolyan vagy még magasabb bevételhez jutottak, mint korábban. A könyvtárakon keresztül előfizetési hozzáférés ennél fogva egyre kevésbé tudott hozzájárulni a tudományos közösségen belüli információáramláshoz. Egyúttal arra is felhívta a figyelmet, hogy a tudomány disszeminációs hálózatában jelentős, üzleti érdekekkel indokolható igazságtalanságok vannak, amelyek feloldását minél hamarabb meg kell kísérelni.

Az *open access* mint hozzáféréstípus, üzleti modell és ellenállási mozgalom

A kibontakozó folyóiratválság lehetséges megoldásaként az olvasó számára ingyenes hozzáférést biztosító folyóiratok enyhítettek ezen a problémán, ám mára egy részük betagozódott a piaci folyamatokba, illetve a profitorientált tudományos kiadók is beemelték a szolgáltatásaik közé az olvasók számára ingyenes, az interneten feliratkozás nélkül, egy kattintásra elérhető publikációk lehetőségét. A fejezet témájául szolgáló *open access* (nyílt hozzáférés, OA) ebben a kontextusban olyan *hozzáféréstípus*, ahol a megjelenést követően lezárul annak lehetősége, hogy a kiadó a későbbiekben közvetlen anyagi hasznot húzzon a megjelentetett anyagból, tehát eladja a hozzáférést például felsőoktatási intézményeknek, kutatóintézeteknek vagy könyvtáraknak.

A kiadó számára az OA olyan *üzleti modellt* is jelent, amelyben az elvárt anyagi hasznot vagy még a megjelenés előtt kell behajtania, vagy ha lemond erről, akkor mérlegelnie kell azt, hogy az így megjelentetett anyag hogyan tud hozzájárulni jövőbeli eredményeihez. Fizettesse meg a szerzővel vagy az intézményével az OA-megjelenés díját? Kínáljon megfelelően magas akadémiai presztízzsel rendelkező partnereknek vagy szerzőknek díjmentes OA-megjelenést, amennyiben náluk publikálnak, és építsen arra, hogy az ő renoméjük később több, immár fizető szerzőt vagy feliratkozót vonz be, vagy egyéb reputációs hasznot hajt majd a kiadványnak és a kiadónak? Elég hasznot hoz az utóbbi az előbbihez képest, azaz tényleg jobb-e ma egy veréb, mint holnap egy tüzök?

A szerzők és a fent vázolt profitorientált szemlélettel szembemenő, a tudományos tudás disszeminációjának kereskedelmiesítését ellenző kiadók szempontjából az OA egy kicsit mást jelent. Jelenti a hozzáférés típusát, de azt a *mozgalmat* is, amely a tudományos szakirodalomhoz való hozzáférés egy bizonyos, a tudományos tudás disszeminációját segítő típusát kívánja előmozdítani. Közmegegyezéses alapon az OA mint mozgalom célkitűzéseit és az OA mint hozzáféréstípus lényegi elemeit a BBB, vagyis Berlin–Budapest–Bethesda-nyilatkozatsorozat tartalmazza. A BBB-nyilatkozatok alapján az OA a tudományos szakirodalom olyan sajátos elérési útvonala, amely egy digitális objektumhoz (a világhálóra feltöltött anyaghoz) vezet, és bármely felhasználó számára ingyenesen elérhető és fogyasztható, amennyiben rendelkezik internet-hozzáféréssel, valamint nem kell engedélyt kérnie, ha az anyagot fel akarja használni.

Kicsit részletesebben, a Berliini nyilatkozat meghatározása szerint egy nyílt hozzáférésű publikációnak két feltételt kell teljesítenie: egyrészt a szerzőknek és a jogtulajdonosoknak minden felhasználó számára visszavonhatatlanul biztosítaniuk kell az anyaghoz való globális hozzáférést, és engedélyezniük kell a felhasználók számára, hogy a publikációkat másolják, kinyomtassák, használják, terjesszék, továbbítsák és nyilvánosan előadják, belőle származtatott művet hozzanak létre, azt terjesszék, amennyiben a szerzőség megfelelően fel van tüntetve. Másrészt az ilyen anyagokat és a hozzájuk tartozó bármilyen független, mellékletet, nyers adatokat, adatvizualizációkat stb. egy megfelelő technikai szabványokat (mint az *Open Archive*-szabványok) használó online archívumban, elterjedt elektronikus formátumban kell tárolni. Ennek az archívumnak pedig egy megfelelő, azt célirányosan üzemeltető és gondozó szerv – tudományos intézet vagy tudományos társaság, közintézmény vagy más elismert szervezet – kezében kell lennie.¹

A Budapest Open Access Initiative (BOAI, 2002)² meghatározása szerint a nyílt hozzáférés a lektorált szakirodalom világméretű elektronikus terjesztése és az ahhoz való ingyenes és korlátlan hozzáférés minden érdeklődő részére. A BOAI mint mozgalom annak a reményének is hangot ad, hogy az OA útjában álló akadályok elhárítása fel fogja gyorsítani a kutatást, gazdagítani fogja

¹ Lásd a 2003-as Berliini nyilatkozatot a tudomány nyílt eléréséről: <http://hdl.handle.net/2437/80321> vagy a szintén 2003-as *Bethesda Statement on Open Access Publishing* című kiadványt: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>

² Lásd: www.budapestopenaccessinitiative.org

az oktatást, elősegíti a szegények és a gazdagok közti jobb tudástranszfert, és a tudás közös keresésében le fogja fektetni az emberiség egyesítésének alapjait.

A mozgalmi megközelítésen belül érdemes még elkülöníteni a szerzői és egyéb jogi kereteket tiszteletben tartó vagy azokra tekintettel nem lévő irányokat, illetve ki kell térnünk az OA egyfajta partizán- és kalózmozgalmi eszközként való felhasználására is. Ebben a változatban az OA nem egyszerűen a tudományos eredmények disszeminációjának jó gyakorlata, hanem az ellenállás eszköze a tudományos tudás kereskedelmiesítésével, a nagy kereskedelmi kiadók oligopóliumával és a tudástermelés egyéb szereplőiből való haszonhúzásával szemben. Tény, hogy a kiadói piac több mint 50%-a öt nagy akadémiai kiadó (Elsevier, SAGE, Springer Nature, Taylor & Francis, Wiley-Blackwell) kezében van.³ A legnagyobb kiadó, az Elsevier több mint háromezer tudományos folyóirattal rendelkezik, amelyek a piac ~16%-át fedik le, és 40% körüli (kiemelkedően magas) profitráttával dolgoznak. Ez folyamatosan emelkedő hozzáférési és feliratkozási árakat eredményez, miközben a szerzők ebből a tudományos presztízsen kívül szinte semmit nem látnak.

A nagy kereskedelmi kiadók tudományos folyóiratcikkeket ingyen, monográfiákat szintén ingyen vagy pár százalékos szerzői jogdíjért fogadnak be, miközben a tudományos művek megalkotásához szükséges munkát és annak költségét nem ők biztosították, és nem is ők kompenzálják. Ráadásul a kiadó által megkövetelt copyright-átruházások miatt a megjelenést követően sem a munka eredeti finanszírozója, sem a kutató nem rendelkezhet szabadon az eredményeivel, így megeshet, hogy például egy állami kutatóintézetben dolgozók által termelt, egyszer már közpénzből finanszírozott kutatás eredményeinek megismérését az állampolgároknak még egyszer meg kell fizetniük. Erre válaszul merült fel tehát az igény a tudományos kultúra megváltoztatására, amelyet az Európai Bizottság (EB) – hosszas előkészítő munkát követően – az úgynevezett Plan S 2018-as meghirdetésével emelt hivatalos policy szintre. A kezdeményezéshez csatlakozó szervezetektől kapott kutatási támogatások eredményeképp születő publikációk 2021-től csak meghatározott kritériumoknak megfelelő, nyílt hozzáféréssű konstrukciókban, illetve OA-folyóiratokban vagy -repozitóriumokban jelenhetnek meg. Ez az EB-n keresztül érinti az EU 2021–2027-es Horizon Europe programját, számos nemzeti szintű EU-s kutatásfejlesztési programot

³ JANDRIĆ et al. 2018.

és Európán kívüli, globális szervezetek, mint a WHO, a Howard Hughes Medical Institute, a Wellcome Trust programjaiból és egyéb hasonló jól ismert programokból elérhető támogatásokat.

A Plan S alapelvei szerint a szerzői jogokat a szerzőknek a megjelenést követően is meg kell tudniuk tartani, mindenféle korlátozás nélkül, a Berlini nyilatkozatban lefektetett és korábban ismertetett alapelveknek megfelelően. A terv értelmében minden kutató számára biztosítani kell az OA-rendszerű publikálást, az esetleges díjakat pedig a kutatást finanszírozó szervezetek vagy a kutatóhely/felsőoktatási intézmény fizeti meg. A Plan S célja emellett visszaszorítani a nagy kereskedelmi akadémiai kiadók túlhatalmát. Egyfelől azzal, hogy a kutatásfinanszírozók vállalják, hogy a támogatásról szóló döntések meghozatalában a munka „valódi” értékét veszik figyelembe, nem pedig a publikációs felület, az impaktfaktor vagy a kiadók presztízsét, azaz egy kereskedelmi kiadó vonzerejének kulcsösszetevőit a kutatás publikálása során. Másfelől a Plan S támogatja új, kiváló minőségbiztosítással rendelkező OA-folyóiratok létrejöttét vagy a meglévők teljes, ingyenes (Platinum-) OA-rendszerűvé alakítását, továbbá az ehhez szükséges infrastruktúra és az ilyen folyóiratok számára előírt kritériumokat és szolgáltatásokat biztosító intézményrendszer kiépítését. Az Egyesült Királyságban, amely a 2020-as brexit óta nem tagja az Európai Uniónak, a United Kingdom Research and Innovation (UKRI) felsőoktatási kutatásfinanszírozást és tudáscserét felügyelő részlegének már 2013 óta van aktív OA-policyja, és igyekszik minden központilag támogatott kutatót, kutatócsoportot az OA-publikálás felé terelni.

A fizetési fal mögött lévő tudományos tudásanyag „felszabadítása” emellett alulról jövő kezdeményezések célpontja is. Noha egy szűkebb szakmai hálózatban a kutatók általában meg tudják oldani egymás anyagainak megtekintését (például elkérik e-mailben vagy az academia.edu, researchgate.net és hasonló akadémiai közösségi médián keresztül azokat a publikált anyagokat, amelyek kiadói változata a licenc értelmében nem tehető közzé a szerző által), ez mégsem mérhető ahhoz, mint ha ezek az anyagok korlátozás nélkül mindenki számára hozzáférhetők lennének, akár a szerzői jogok megsértése árán is. Aaron Swartz 2008-as kiáltványa, a *Guerilla Open Access Manifesto* rámutatott a nyugati kutatók és kutatóhelyek privilegizált voltára, és az információktól a hozzáférési díjak miatt kirekesztett periférikus országokban élő kutatók és intézményeik sanyarú helyzetére, továbbá az így kialakult egyenlőtlenségek megszüntetésére, a tudományos szövegek szabadon hozzáférhetővé tételére és megosztására szólított fel. Swartz szerint a fizetési falak mögé zárt tudományos művek jogosulatlan

másolása (eltulajdonítása) nem károkozás, hanem – mivel azok megtermelése jórészt a kutató közpénzből finanszírozott munkájának köszönhető – indokolt polgári engedetlenség, és mint ilyen, hatékonyabb a legális kereteken belül, a szerzői joggal összhangban megoldást kereső kísérleteknél, mint például a Creative Commons licencei, vagy az ilyen licencekkel operáló Open Access mozgalom.⁴

A „tudományos kalózkodás” fogalma – jogvédett, fizetési fal mögött lévő tudományos publikációk jogszerűtlen közzététele mindenki számára elérhetően – a *Guerilla Open Access Manifesto* kapcsán, illetve később a Library Genesis (LibGen), a Z-Library és a Sci-Hub színre lépésével került be az akadémiai közösség szótárába. Ezek olyan, jelenleg is működő posztszovjet hátterű árnyékkönyvtárak, amelyek jelentős kutatói támogatást élveznek: főleg a fiatalabb generációk és a nem nyugati akadémiai közösség szimpatizál velük akár olyan mértékig, hogy még az intézeti hozzáférési jelszavaikat is megadják ezeknek a kalózzszolgáltatóknak. Ők cserébe egy olyan, könnyen kereshető, egyszerűen hozzáférhető és a jogvédett anyagokat meglepően hatékonyan átemelő adatbázist tartanak fent, ahol bárki korlátozás nélkül elérheti és letöltheti az ezeken a hozzáféréseken keresztül ellopott cikkeket.

Az OA-publikálás szerzői szemmel

Szerzőként fontos tehát a kereskedelmi–reális és a mozgalmi–ideális megközelítésekkel is tisztában lennünk, amikor megfelelő felületeket keresünk a kéziratainknak, és mérlegeljük, hogy milyen előnyünk származik az OA-publikálásból. A jelenleg kizárólag OA-rendszerben publikáló folyóiratok nagyrészt a fiatal folyóiratok közé tartoznak. Egy hagyományos, legalább 50 éve működő lapnak sokkal több ideje volt megvetni a lábát a szakterületén, elismertséget felépíteni, és ezzel a háttérrel egyáltalán nem probléma, ha átáll egy hibrid rendszerre, vagy kizárólag OA-rendszerben publikál, és megszünteti a papíralapú kiadást. (Bár az utóbbi eset ritkább; gyakoribb a hibrid rendszer bevezetése.) A szakterület vezető kutatói, a nagy pályázatok bírálói általában a szakmai életkorukat tekintve idősebb emberek, akiknek a fülében a hagyományos, ismert lapok neve ismerősen cseng; az új, tisztán OA-hozzáféréssel

⁴ SWARTZ 2008.

dolgozó, alacsony fenntartási és működési költségű „hippi” lapokkal szemben pedig bizalmatlanok, vagy nem is hallottak róluk.

Tovább ront a helyzeten, hogy különösen a 2010-es évek elejétől rengeteg új OA-lap kifejezetten alacsony minőségbiztosítási rendszerrel dolgozik, mivel rá vannak szorulva a szerzőkre. (Nem válogathatnak nagyon a beküldött kéziratok közül, mert különben félő, hogy nem jön össze elég cikk a következő lapszámhoz.) Egy másik sajátos jelenség az úgynevezett ragadozó folyóiratok köre, amelyek csak szimulálják a tudományos minőségbiztosítást, és egyetlen céljuk a publikációs díjak beszedésén keresztül anyagi haszonszerzés. A predátor lapokat és a túl fiatal vagy nem megfelelő presztízsű kiadványokat érdemes tehát már a folyóirat-választás során elvetni, és nem velük publikálni a kutatási eredményeinket. A megfelelő presztízsű OA-lap kiválasztásához sok hasznos támpontot kaphatunk a korábbi fejezetekből, a predátor lapok jellemzőiről pedig 2010 óta számos, itt nem említett összefoglaló lista és könyvtári ajánlás született. Mivel nincs teljes tudományos konszenzus a predátor lapok jellemzőiről, és a listák és ajánlások nagy része nem bizonyítékokra alapozottan készült, ezért nem a predátor lapok elkerülésére ajánlott fókuszálni, hanem a vezető, magas presztízsértékű lapok azonosítására.

Egy friss DOAJ- (Directory of Open Access Journals) adatbázis-elemzés szerint⁵ jelenleg megközelítőleg 16 600 olyan nyílt hozzáférésű tudományos folyóirat van a globális piacon, amelyek a nemzetközi tudományosság alapkritériumainak minimálisan megfelelnek. Ezek 46%-a az elmúlt három évben indult. Közülük nagyjából 7000 folyóirat Scopus-, és 4500 Web of Science-indexált, ami komolyabb minőségi szűrést jelent a DOAJ-inklúziónál. A nyílt hozzáférésű folyóiratok száma 2018-tól körülbelül évi 51%-kal nő, és jelenleg 35% szed a szerzőktől vagy intézményüktől publikációs díjat. Átlagosan ~1100 USD-t kérnek egy cikk publikálásáért. Az olyan kutatásoknál, amelyekhez nem tudtak külső forrást bevonni az OA-díj fedezésére, illetve amíg az OA-megjelentetést nem volt kötelező betervezni, a publikációhoz kapcsolódó egyéb költségek (például adatbázis- és folyóirat-előfizetések, kutatástámogatáshoz használt szoftverek licencei, kutatástámogatói állomány munkabére, publikációs díjak stb.) nyomására a kutatók az alacsony publikációs díjat felszámító vagy a cikket ingyenesen publikáló folyóiratok felé orientálódtak. Mióta egyre több tudományfinanszírozó szervezet követeli meg az eredmények OA-közzétételét, a finanszírozás során az APC (Article Processing Charges) egy legitim tétel a költségvetésben, tehát

⁵ PANDITA-SINGH 2022.

a forrást biztosító egyetem vagy kutatóintézet fedezi az OA-publikálás díját. Következésképp az ingyenes OA-megjelenésnek már kisebb a vonzereje egy folyóirat-választási döntés során.

Egy kelet-közép-európai kutató számára az is fontos, hogy Európa adja arányaiban a legtöbb új, nyílt hozzáférésű OA-folyóiratot, és a globális átlaghoz képest itt sokkal magasabb a publikációs díjakból működő folyóiratok aránya. (Például Svájcban 87%, az Egyesült Királyságban 77%, Hollandiában 64%.) Az európai, nyílt hozzáférésű tudományos folyóiratok közt kiemelten magas a friss, pár éves, a szerző számára díjfizetés nélkül nem hozzáférhető felületek aránya. Az Elsevier csak 2021-ben 105 új (95%-ban Gold, azaz a szerzővel vagy intézményével publikációs díjat fizettető) OA-folyóiratot indított, és 119 ezer OA-folyóiratcikket adott közre, ami 46%-os növekedést jelentett az előző évhez képest.⁶

A nagy kiadók által újonnan indított folyóiratok részére az anyavállalat folyamatos, targetált reklám- és tartalombevonzó kampányokat folytat, amelyeknek sokszor része az elengedett vagy kedvezményes OA-díj, és az OA-publikálás előnyeinek ecsetelése, a kiadó által biztosított disszeminációs teljesítménnyel párhuzamosan. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy rendszeresen küldenek reklámleveleket és meghívókat azoknak a szerzőknek, akik a közelmúltban publikáltak a kiadó más, azonos vagy rokon szakterületeken működő folyóirataiban, vagy szakértői bírálatot adtak egy-egy náluk megjelentetett cikkre, és a kiadó megszerezte az elérhetőségüket. Mindeközben a publikációs kényszer a nemzetközi szintű láthatóságát növelni kívánó kutatót a régebb óta piacon lévő, nagyobb ismertséget, presztízt (és ennél fogva jobb idézettségi potenciált) felmutatni tudó felületek felé irányítja, tehát ajánlott alaposan utánanézni az ismert kiadótól kapott invitálásoknak: nehogy egy újonnan indult, még nem indexált OA-termékükbe küldjünk olyan kéziratot, amely egy neves, indexált folyóiratban is megállná a helyét. A DOAJ-ban jegyzett OA-folyóiratokból is érdemes azokat választani, amelyek a szigorúbb, Scopus- vagy WoS-szűrésnek megfelelnek.

A folyóirat-választást követően a szerző az open access formátumú megjelenés egyéb előnyeit is tapasztalhatja, ha eleve OA-folyóiratot választ. (A hibrid rendszerekben, amikor egy előfizetés-alapú üzleti modellben működő folyóirat lehetőséget biztosít a szerzőknek, hogy egy-egy cikket nyílt hozzáférésűként közöljenek díjfizetés ellenében, a folyamat és a felhasznált eszközök, erőforrások

⁶ Lásd: www.elsevier.com/___data/assets/pdf_file/0010/1143001/Elsevier-corporate-brochure-2022.pdf

lényegében ugyanazok az OA- és a hagyományos cikkekénél, egészen a cikk kiadói változatának elkészítéséig.) A leadott kéziratok átfutása ilyenkor jellemzően rövidebb, ugyanis az OA-kiadványoknál nem kell az összes kéziratot megvárni, mint egy reguláris lapszámnál, hanem a bírálatast és az elfogadó szerkesztői döntést követően azonnal meg lehet kezdeni az olvasószerkesztést, és meg lehet jelentetni az írást online. Az így megjelent cikkeket nemcsak hamarabb, de többen is fogják tudni olvasni, és az olvasók földrajzi eloszlásában jobban meg fognak jelenni a szegényebb, a tudománytermelésben kevésbé sikeres országok képviselői, akik olvasóként kisebb arányban tudnák megengedni maguknak a folyóirat előfizetési díját. Az OA-cikkek disszeminációja is egyszerűbb. A nagy kiadók általában reklámozzák a friss anyagaikat levelezőlistákon keresztül, feliratkozóik vagy a kiadó más szolgáltatásait igénybe vevő felhasználók levelezési címeire elküldött reklámanyagokkal stb. A szerző maga is megteheti ezt, azonban nem OA-cikkekénél a tényleges tartalom fizetési fal mögött lesz, csak az OA-cikkeket lehet ilyenkor ténylegesen megosztani vagy feltölteni az akadémiai közösségi médiába.

Ennek köszönhetően az OA-cikkekben megjelent ötletek, eszmék és eredmények szélesebb körben és gyorsabban terjeszthetők, gyorsabban is lehet reagálni rájuk; azaz kritizálni, cáfolni, továbbgondolni, felhasználni azokat új tudományos cikkekben. Ez tudománymetriai szempontból több idézettséget, ismertséget, hatást fog eredményezni mind a szerző, mind pedig a folyóirat számára.

Szerzőként ugyanakkor az esetleges hátulütőkkel is számolnunk kell. Ebből a legfontosabbak valamiféleképp az open access díjához fognak kapcsolódni. A korábbi fejezetekben sok szó esett már a megfelelő presztízzsel rendelkező folyóirat kiválasztásáról. Az ilyen folyóiratok túlnyomó többségénél az OA-megjelenés díjköteles, sőt általában is jellemző, hogy induláskor az akadémiai kiadók folyóiratai minden eszközzel, többek közt OA-díjmentességgel vagy nagyon kedvező OA-díjakkal próbálnak megfelelő mennyiségű és minőségű szerzőgárdát toborozni, és kutatási eredményeket megjelentetni. Viszont ahogy időződik a folyóirat, ahogy egyre jobb szerzőktől egyre erősebb tanulmányokat jelentet meg, ahogy megszerzi a WoS- vagy a Scopus-indexálást stb., annál kevésbé van szüksége ilyen tartalomgyűjtő technikákra, annál vonzóbb lesz mindenféle külön ígélet és kedvezmény nélkül is a szerzőknek. Idővel pedig fordul a kocka, és a szerzők jelentős részének már nagyobb hozzáadott értéket jelent X folyóiratban publikálni, mint a folyóiratnak az, hogy Y szerzőtől Z minőségű cikket tud közölni. Ennek az értéknek pedig meg lehet kérni az ellenértékét,

és a vezető lapok többsége meg is kéri, a szerzőknek pedig meg kell fizetniük, ha OA-hozzáférésű cikket szeretnének a folyóiratban.

Mivel a szerzők, miután elfogadták, hogy valamilyen publikációs díjat (*article processing charge*, APC) mindenképp kell fizetniük, kevésbé lesznek érzékenyek az áremelésekre vagy egy korábban ingyenes folyóirat fizetőssé való átalakítására, az új OA-kiadók is motiváltak arra, hogy az APC-ket a különféle regionális és tudományterületi piacokon mindig a szerzők anyagi lehetőségeinek és a folyóirat presztízsértékének megfelelően alakítsák ki.⁷ Ne lepődjünk meg tehát, ha egy öt éves, ESCI-indexált, kora újkori európai történelemmel foglalkozó OA-folyóiratnál 300 dolláros, míg egy tizenöt éves, impaktfaktorral rendelkező orvostudományi lapnál 2500 dolláros APC-vel találkozunk.

Ha akarOAd, ha nem – avagy érint-e minket szerzőként az OA-kalózkodás?

A kalózmozgalmi OA-nak és az árnyékkönyvtáraknak köszönhetően számolhatunk azzal, hogy a hagyományos copyright-átruházással, fizetési fal mögött megjelent cikkeink – igaz, jogsértő módon, de – viszonylag hamar bárki számára hozzáférhetőek lesznek. Ez óhatatlanul beindít egy gondolatmenetet: miért fizessünk a nagy kereskedelmi kiadóknak OA-díjat, ha a cikkeket úgyis lekalózkodják, és elérhetővé teszik? Miért ne tárjuk szét a kezünket sajnálkozva, miért ne vonogassuk a vállunkat, hogy ez nem a mi gondunk? Mi szerzőként csak nyerünk azon, hogy lelkes kalóz aktivisták ellopják a kiadóktól, és közzéteszik az általunk írt cikkeket, nem? Megspórolunk egy csomó pénzt, nem támogatjuk egy neoliberális gazdasági modellben működő kereskedelmi kiadó profithoz jutását, miközben teljesen jogszerűen tesszük karba a kezünket, és dőlünk hátra egy elégedett félmosollyal.

A korrekt válasz erre az, hogy még ha az etikai kérdéseket félre is tesszük, pragmatikusan akkor sem lesz nekünk szerzőként annyi hasznunk a kalóz OA-ból, mint ha kifizetjük a kiadóknak az OA-díjakat, és úgy jelenik meg nyílt hozzáférésűként az anyagunk. Először is, ha alulfinanszírozott kelet-közép-európai kutatóként folyamatosan pályázunk külső forrásokért (ez általános gyakorlat), és el is nyerünk ilyeneket (ez sajnos kicsit kevésbé), az árnyékkönyvtárakban való

⁷ KHOO 2019.

megjelenést nem fogják elfogadni az olyan ösztöndíjak és pályázatok publikációs output-kritériumainak teljesítésére, amelyek megkövetelik az open access megjelenést. Tehát pályázati pénzt nem tudna spórolni, illetve azt nem fordíthatná másra a kutató azzal, hogy nem fizet külön a kiadónak az OA-díjért azon a címen, hogy az OA-megjelenést úgyis elszámolhatja a pályázat lezárásakor, mert addigra már kilopták a cikket, és feltöltötték például a SCI-Hubra.

Az árnyékkönyvtárakat többnyire fiatal, korlátozott anyagi lehetőségekkel és tapasztalatokkal rendelkező kutatók használják, és sokáig igaz volt az is, hogy a nem nyugati országokból jóval nagyobb arányban látogatták őket, mint amilyen arányban ezek az országok részt vesznek a globális tudománytermelésben. Itt is vannak természetesen különbségek – időben és könyvtárak között is. A LibGen-nél öt éve Oroszország, Indonézia, India, Irán és Egyiptom adta az összes letöltés 39%-át, míg az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság csak 13,3%-át,⁸ és a Sci-Hub forgalmának több mint fele öt országból, Kínából, Iránból, Indiából, Brazíliából és Japánból érkezett ebben az időben.⁹ Ugyanakkor friss adatok szerint a Sci-Hubnak már Kína a legjelentősebb felhasználója: az onnan indított 25 millió letöltés több, mint amennyit az utána következő kilenc ország felhasználói együttesen indítottak, holott a második és a harmadik legnagyobb felhasználó az Amerikai Egyesült Államok és Franciaország.¹⁰

Tehát ma már nem igaz, hogy a tudománytermelésben élen járó országokban az árnyékkönyvtárak kevésbé népszerűek, vagyis kevésbé kell számolni azzal a veszéllyel, hogy innen esetleg kisebb arányban tudják a lekalózkodott cikkekben olvasottakat letölteni olyan módon visszaforgatni és felhasználni a saját kutatásaikban, hogy abból egy kelet-közép-európai kutatónak kézzelfogható haszna legyen. A Sci-Hubon keresztül letöltött cikkeket még gyakrabban is idézik, mint amelyeket nem kalóz oldalakon keresztül töltenek le.¹¹ Azzal viszont valóban számolni kell, hogy egy nagy akadémiai kiadó honlapján lévő, hivatalosan is OA-cikk észlelete más lehet, mint amikor egy kalózkönyvtárból töltik le. Nagyobb legitimációt ad a személyünknek és a tartalomnak is, ha a bevett, közismert csatornákon jutnak el a kutatásaink az olvasókhoz. Lehetséges, hogy éppen az elérés módja miatt esünk el egy jelenlegi státuszunkhoz képest

⁸ BODÓ 2018.

⁹ BOHANNON 2016.

¹⁰ OWENS 2022.

¹¹ CORREA et al. 2022.

magasabb presztízsértékű szerzői együttműködéstől, vagy nem kapunk olyan meghívásokat, látogatási lehetőségeket, amelyekkel a szakmai kapcsolati hálózat optimálisan tudjuk fejleszteni.

A fentebb elmondottak a cikkek utóéletének arra a részére vonatkoznak, amely felett a szerzőnek nincs kontrollja. A nem OA-cikkek lekalózkodása a szerző hozzájárulása nélkül is szinte biztosan megtörténik, és ennek ő azért nagyrészt haszonélvezője. A már megjelent kutatási eredmények disszeminációjánál előnyösebb, ha a kiadó oldalára tudunk linkelni, mert az árnyékkönyvtárra mutató linkeket tartalmazó levelek fennakadhatnak az intézményi spamszűrőkön, illetve illegális tartalomként penalizálhatják a keresőmotorok is az ilyen linkeket tartalmazó cikkeket. Az árnyékkönyvtárak működtetői ellen jogellenes működésük miatt több, esetenként letartóztatásokat, szerverbezárásokat is eredményező nyomozás folyik, lekapcsolásuk vagy megszűnésük folyamatosan napirenden van, tehát egyáltalán nem biztos, hogy az oda átkerült cikkek hosszabb távon is elérhetők maradnak ebben a formában.

Felhasznált irodalom

- BODÓ Balázs (2018): Library Genesis in Numbers: Mapping the Underground Flow of Knowledge. In KARAGANIS, Joe (szerk.): *Shadow Libraries: Access to Knowledge in Global Higher Education*. Cambridge, MA: The MIT Press, 25–51. Online: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/26038/11339.pdf>
- BOHANNON, John (2016): Who's Downloading Pirated Papers? Everyone. *Science*, 2016. április 28. Online: <https://doi:10.1126/science.aaf5664>
- CORREA, Juan C. – LAVERDE-ROJAS, Henry – TEJADA, Julian – MARMOLEJO-RAMOS, Fernando (2022): The Sci-Hub Effect on Papers' Citations. *Scientometrics*, 127(1), 99–126. Online: <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03806-w>
- JANDRIĆ, Petar – KNOX, Jeremy – BESLEY, Tina – RYBERG, Thomas – SUORANTA, Juha – HAYES, Sarah (2018): Postdigital Science and Education. *Educational Philosophy and Theory*, 50(10), 893–899. Online: <https://doi.org/10.1080/00131857.2018.1454000>
- KHOO, Shaun Yon-Seng (2019): Article Processing Charge Hyperinflation and Price Insensitivity: An Open Access Sequel to the Serials Crisis. *Liber Quarterly*, 29(1), 1–18. Online: <http://dx.doi.org/10.18352/lq.10280>

- OWENS, Brian (2022): Sci-Hub Downloads Show Countries Where Pirate Paper Site is Most Used. *Nature*, 2022. február 25. Online: <https://doi.org/10.1038/d41586-022-00556-y>
- PANDITA, Ramesh – SINGH, Shivendra (2022): A Study of Distribution and Growth of Open Access Research Journals Across the World. *Publishing Research Quarterly*, 38(1), 131–149. Online: <https://doi.org/10.1007/s12109-022-09860-x>
- SWARTZ, Aaron (2008): Guerilla Open Access Manifesto. Internet Archive, 2008. július. Online: <https://ia800605.us.archive.org/15/items/GuerillaOpenAccessManifesto/Goamjuly2008.pdf>

Vákát

Tóth Tamás

Hogyan készülünk fel a Marie Skłodowska-Curie Actions posztdoktori pályázatra?

A nemzetközi akadémiai szférában a nagy presztízzsel rendelkező publikáción, azok hatásain és a kapcsolati hálón (*research network*) túlmenően az elnyert ösztöndíjak is meghatározhatják az egyetemi kutatók és oktatók karrierjét. Más-képp megfogalmazva: a kutatói kiválóság, a kutató munkáira érkező hivatkozások száma, a személy nemzetközi kapcsolatai és az elnyert ösztöndíj nagysága is jelentős tényezőknek számítanak az akadémiai ranglétrán való előmenetel során. Elismerve az ösztöndíjak jelentőségét az akadémiai szférában, arra törekszünk, hogy összegyűjtsük a legfontosabb információkat a nagy presztízzsel rendelkező, Marie Skłodowska-Curie Actions posztdoktori pályázattal (MSCA) kapcsolatban.

Az alábbiakban bemutatjuk az MSCA-pályázat benyújtását megelőző szakmai felkészülés menetét. Útmutatásunkban a technikai folyamatokon túl (regisztrációs folyamat, a pályázati űrlap beadása) *szakmai* aspektusokra is fókuszálunk, és igyekszünk felvázolni azokat a tényezőket, amelyeket az értékelésnél figyelembe kell venniük a bírálóknak. Elsősorban azokat a szakmai szempontokat járjuk körbe, amelyek alapján a döntéshozók odaítélik az általában két esztendőre szóló, nagyságrendileg 120 ezer és 215 ezer euró között mozgó, egyéni kutatói ösztöndíjakat.

Mitől függ az ösztöndíjban odaítélt összeg nagysága? Az ösztöndíjban elnyerhető pénzösszeg elsősorban attól függ, hogy a befogadó ország mely besorolási kategóriába esik a megélhetési költségeket illetően. Dániában és Norvégiában 200 ezer euró feletti, míg a kelet-európai régió fogadó országaiba érkező kutatók 120–135 ezer euró körüli összegeket kapnak. Az Egyesült Királyságba, Finnországba, Hollandiába, Franciaországba, Németországba, Olaszországba, Írországba, Svájcba, Ausztriába, Belgiumba, Spanyolországba és Izlandra érkező kutatók jellemzően 130–200 ezer euró közötti ösztöndíjban részesülnek.¹ Végezetül az ösztöndíjas időszak hossza is meghatározza a kifizetések mértékét: minél tovább dolgozunk az ösztöndíjas projekten, annál nagyobb díjazásban részesülünk, noha a projektek időtartama nem haladhatja meg a 24 hónapot.

¹ További részletek: European Commission 2022: 109–110.

A fejezet felépítését tekintve az alábbi logikát követjük: először néhány általános információt osztunk meg az MSCA-ról, majd a „Praktikus részletek” alfejezetben lépésről lépésre vázoljuk fel a sikeres pályázathoz elengedhetetlen szakmai kritériumokat. Amennyiben az olvasó kizárólag az MSCA-hoz szükséges szakmai kompetenciákra és az ezzel kapcsolatos tudnivalókra kíváncsi, bátran ugorja át az „Általános információk az MSCA-ról” alfejezetet, és tanulmányozza a „Praktikus részletek” címűt.

Írásunk nagyrészt Philipp Baumert és kollégáinak (2022) publikációjára² támaszkodik, amely tíz „egyszerű” szabályt vázol fel a sikeres MSCA-pályázat megírásához. A fenti publikáció azért releváns, mert a szerzők között találhatók MSCA-nyertesek és a pályázati anyagokat értékelő bírálók is. Fontos hangsúlyozni, hogy sem a fenti publikáció útmutatója, sem az alábbi fejezet nem garantálja a sikert ebben a rendkívül kompetitív pályázatban, amely időnként tízszeres túljelentkezéssel zajlik. Az eddigi tapasztalatok alapján a díjazott kutatók létszáma a pályázók 10-16%-ának felel meg; a 2021-es esztendő pályázat kiírásánál összesen 1156 személy nyerte el a világ egyik legrangosabb egyéni kutatói ösztöndíját.

A „Praktikus részletek”-ben leírt tanácsok betartását azért javasoljuk, mert számtalan jelentkező figyelmen kívül hagyja a pályázat irányelveit és a szigorú, de nem teljesíthetetlen formai követelményeket, amelyeknek hiányosságai miatt számos pontot vonhatnak a bírálók. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy az irányelvek és a formai követelmények szűrőként is funkcionálnak, és csökkentik a tartalmilag bírálendő pályázatok számát.

Bízunk benne, hogy az olvasó hasznosnak tartja majd a lenti útmutatót a pályázatra való felkészüléskor. Sok sikert kívánunk!

Általános információk az MSCA-ról

Milyen típusai vannak az ösztöndíjnak?

Az 1996-ban alapított MSCA-nak alapvetően két típusa van:

- European Postdoctoral Fellowships,
- Global Postdoctoral Fellowships.

² BAUMERT–CENNI–ANTONKINE 2022.

Míg az előbbi maximum 24 hónapnyi kutatási lehetőséget biztosít bármelyik európai befogadóintézményben, az utóbbi egy úgynevezett „kiutazási” és egy „visszatérő” szakaszt is magában foglal. A kiutazás alatt az ösztöndíjasnak 12–24 hónap közötti időt kell eltöltenie egy „nem európai” országban, míg a visszatéréskor kötelezően 12 hónapot kell dolgoznia egy, az Európai Unióban lévő befogadóintézményben vagy egy, a Horizon Europe-hoz csatlakozó országban.

Mi az MSCA célkitűzése?

Az MSCA célja a kutatói képességek fejlesztése, méghozzá a mobilitás által. Valójában ez egy kétirányú folyamat, amelyet a pályázat kiírásában is hangsúlyoznak. A tudástranszfer elve mentén nem kizárólag a fogadóintézményhez érkező kutató tesz szert új tudásra, de ő maga is megosztja a korábbi tapasztalatait és az általa használt kutatási módszereket a fogadóintézmény kollégáival. Másfelől az ösztöndíj célja, hogy visszaintegrálja azokat a szakembereket, akik egykoron az akadémiai szférában dolgoztak, de valamilyen okból szüneteltették a kutatói-oktatói munkát, vagy ideiglenesen felhagytak az egyetemi kutatással-oktatással.

Kik pályázhatnak az ösztöndíjra?

A világ bármelyik pontjáról lehet pályázni, amennyiben a jelentkező doktori fokozattal rendelkezik. Az ösztöndíj a kutatói pálya kezdetét a PhD-fokozat megszerzése után számítja. Ha a kutató több mint nyolc éve dolgozik egyetemi kutatói-oktatói pályán, már nem pályázhat az ösztöndíjra. Ha a jelentkező valamilyen okból félbeszakította vagy ideiglenesen elhagyta a kutatói-oktatói pályát (például gyermekvállalás esetén, vagy más szférában dolgozott), a „kieső” éveket nem számítják be. Tehát ha valaki három évig egyetemi oktatóként dolgozott a doktori cím megszerzése után, majd hat évig az üzleti szférában tevékenykedett, de úgy dönt, hogy pályázna az ösztöndíjra, akkor csak az akadémiai évek számítanak. A fenti példában a fiktív jelentkezőnk három évig dolgozott oktatóként, ezért jelentkezhet az MSCA-ra.³

³ További információk a jelentkezéssel kapcsolatos feltételekről itt találhatók: <https://marie-skłodowska-curie-actions.ec.europa.eu/actions/postdoctoral-fellowships>.

Mi számít fogadóintézménynek?

Fogadóintézmény lehet állami vagy magánegyetem, kutatóközpont vagy vállalat.

Mit jelent a „secondment”?

A *secondment* keretei között a kutató a fogadóintézményen kívül rövid ideig egy másik intézményben (egyetem, kutatóintézet, civil szervezet stb.) is dolgozhat az ösztöndíjas időszak alatt. A *secondment* egy vagy több rövidebb periódusból is állhat. A European Postdoctoral Fellowships esetében ez az időszak nem lehet hosszabb, mint az ösztöndíjas időszak egyharmada, míg a Global Postdoctoral Fellowships esetén nem lehet hosszabb a kiutazási szakasz harmadánál. A *secondment* nem kötelező eleme a pályázatnak, és csak akkor érdemes beleillesztenünk a pályázati anyagunkba, ha hozzájárul a projektünk megvalósításához.

Mit jelent a mobilitási szabály?

A mobilitási szabály szerint a pályázó nem dolgozhat, tanulhat vagy tartózkodhat a kiutazást biztosító fogadóintézmény országában a pályázat beadási határideje előtti 36 hónapban 12 hónapnál tovább, amennyiben a European Postdoctoral Fellowshipsre jelentkezik.

Mit fedez az ösztöndíj?

A kutató fizetését, a kiutazási, lakhatási, megélhetési és kutatási költségeket, a szakmai tréningeket, konferenciákat és egyéb speciális szükségletek költségeit.

Mennyi pontot kell elérni az ösztöndíj megnyeréséhez?

Ez diszciplínánként változik, és a jelentkezők számától is függ. Óvatos becsléseink szerint a sikeres pályázathoz a maximális pontszám 90-95%-át kell elérni.

Van-e bármilyen jelentősége annak, ha nagyon alacsony pontszámot érek el?

Igen. Ha valaki nem éri el a 70%-os küszöböt az értékelésnél, akkor a következő évben nem pályázhat ugyanarra az MSCA-ösztöndíjra.

Kell-e tanítani is az ösztöndíj ideje alatt?

Tudomásunk szerint nem. Az MSCA kutatásfókuszú pályázat, amelyben a kutatási kiválóság fejlesztése a prioritás. Ettől függetlenül – ha lehetőség nyílik rá – a kutató taníthat is a fogadóintézményben.

Hogyan kell megosztani a kutatási eredményeket?

A kutatási eredmények megosztása (disszemináció) nem kizárólag a publikációkon keresztül, hanem egy-egy előadás keretei között is megtörténhet. Kiemelendő, hogy a disszemináció az eredmények kollegákkal való megosztását fedile. Mindezekon túl az MSCA pályázati elvei még két dolgot várnak el az eredményekkel kapcsolatos kommunikációban. Az első az eredmények „kiaknázása” (exploitálása). Ez azt jelenti, hogy a kutatónak meg kell fogalmaznia, hogy a kutatás eredményét és módszertanát hogyan tudják külső személyek és szervezetek a saját javukra fordítani. Ebben az esetben civil szervezetekre, politikusokra, menedzserekre vagy egyéb közép- és felső vezetőkre kell gondolnunk. A második elvárás a tudománykommunikáció. A kutatónak közérthetően is meg kell fogalmaznia az eredményeket, és olyan módon is prezentálnia kell őket, amely nem kizárólag akadémikusok, hanem a társadalom szélesebb rétegei számára is elérhető. Erre jó lehetőséget kínálhatnak a sajtómegjelenések, a blogfelületek, a videós tartalmak vagy a podcastok.

Miből áll a pályázati anyag?

A pályázati anyag legfontosabb részei a kutatásra (Part B-1) és az önéletrajzra (Part B-2) vonatkozó sablondokumentumok. Ezeket a dokumentumokat érdemes a fogadóintézmény nemzetközi ösztöndíjakkal foglalkozó munkatársától

kérvényezni, aki ilyenkor mindig a legújabb pályázati felhíváshoz tartozó, frissített sablont fogja továbbítani felénk.

Part B-1

A kutatásra vonatkozó rész nem lehet hosszabb, mint tíz A4-es oldal. Javasoljuk, hogy használjunk ki minden helyet a dokumentumban: nem szerencsés, ha a bírálók azt látják, hogy a kilencedik oldal közepén „elfogyott a mondanivalónk”. A kutatásra vonatkozó sablon az alábbi nagyobb egységekből áll:

1. kutatási kiválóság (*excellence*),
2. hatás (*impact*),
3. a megvalósítás minősége és hatékonysága (*quality and efficiency of the implementation*).

Az első nagyobb egységben a projekt célkitűzéseiről, innovatív aspektusairól, a kutatási téma és a benne vizsgált probléma relevanciájáról és elméleti beágyazottságáról kell írunk. Továbbá kulcsfontosságú a projekt céljainak (*objectives*) meghatározása és azon módszertan bemutatása, amely által megvalósítjuk a munkánkban kitűzött célokat. A pályázatban külön alfejezetet szántak a nemi egyenlőtlenségek és a diverzifikáció témakörének: amennyiben a pályázatnak van ilyen aspektusa, vázoljuk fel; amennyiben nincs, azt is fejtsük ki, hogy miért nem kapcsolódik a kutatási témánk a fenti két szemponthoz.

Ugyanezen szegmensben kell meghatároznunk a kutatási terület azon hiányosságát, amelyet ki szeretnénk küszöbölni a projektünkkel. Használjunk táblázatokat, amennyiben azok tovább pontosítják a témánk fókuszpontját! Emeljük ki bátran a legfontosabb részleteket például egy vastagított vonalú kerettel! A kutatási kiválóság fejezetben a leendő mentorunkról, a fogadóintézményben számunkra releváns tréningekről és a tudástranszferről is szót kell ejtenünk. Legyünk nagyon specifikusak! Írjuk le, hogy pontosan melyik oktató melyik kurzusán vagy tréningjén szeretnénk részt venni az ösztöndíjas időszak alatt, és indokoljuk meg, hogy miképpen tudunk fejlődni a tréningeken és a kurzusokon elsajátított tudás által!

A „Hatás” fejezetnél fejtsük ki, hogyan segítheti a karrierünket a kutatás kivitelezése és a mentorral, valamint a fogadóintézmény kollégáival való együttműködés. Érdemes közép- és hosszú távú célokat is felvázolni a karrierünket illetőleg, és megmagyarázni, hogyan illeszkedik az ösztöndíj a pályáivünkbe, illetve

a jövőbeli munkásságunkba. Megfogalmazhatjuk például, hogy a 24 hónap alatt véghez vitt kutatás megalapozza a következő öt évben betervezett monográfiánk bizonyos fejezeteit. A „Hatás” egyik alfejezetében külön ki kell térnünk arra is, hogy miképpen exploitáljuk, disszemináljuk és kommunikáljuk az eredményeinket. (Lásd a „Hogyan kell megosztani a kutatási eredményeket?” alfejezetet.) Végezetül vázoljuk fel, hogy a kutatásunknak milyen tudományos, társadalmi és gazdasági hatásai lehetnek. Ezen a ponton nem szabad megijednünk, a bírálók sem várják el, hogy „világmegváltó” kutatást vigyünk véghez két esztendő alatt egy egyéni ösztöndíj keretei között. Mindazonáltal – még akkor is, ha nincs közvetlen kapcsolódás – igyekezzünk meghatározni a kutatásunk viszonyát a gazdasági, a politikai és a civil szférákhoz és az ezekre a területekre gyakorolt (közvetett) hatásait.

A Part B-1 harmadik részében egy részletes munkatervet kell kidolgoznunk, amelyben ütemezzük a munka során megírandó riportokat (*deliverables*), a kutatás előrehaladását befolyásoló mérföldköveket (*milestones*), a célokat (*objectives*), a feltételezett hatásokat (*outcomes*), a kutatás által létrejött publikációkat, adatbázisokat, programokat, algoritmusokat (*research output*), eredményeket (*results*), a kisebb feladatokat (*tasks*) és a nagyobb munkafolyamatokat (*work packages*). Használjunk Gantt-diagramot, amelyből a bíráló számára átláthatóvá válik a munkafolyamat.

Képzeld el, hogy az online oktatással kapcsolatos tapasztalatokat szeretnénk megvizsgálni félig strukturált interjúk által Ausztriában a 2020-as esztendőből. Ebben az esetben nagyon szigorúan kell ragaszkodnunk az időrendiséghez, és ezt világosan fel kell tüntetnünk a Gantt-diagramon: először a szakirodalmat tekintjük át, majd felkutatjuk az interjúalanyokat, rögzítjük az interjúkat, átiratokat készítünk, kiértékeljük a beszélgetéseket, és megírjuk a kéziratunk első verzióját. Életszerű lehet, ha a szakirodalom áttekintése az interjúalanyok felkutatása közben is zajlik, ezért a két folyamat egyszerre párhuzamosan is futhat, amit jelölnünk kell a táblázatban.

Lássunk lentebb egy kidolgozott példát a feladatok strukturálására és a Gantt-diagramra:

Work packages (WP) – WP1: menedzsment és tréningek; WP2: adatgyűjtés; WP3: adatelemzés; WP4: a kéziratok megírása; WP5: tudománykommunikáció és disszemináció;

Tasks (T) – T1.1: tréningeken és kvantitatív módszereket bemutató kurzusokon való részvétel; T1.2: a kutatás kulcsfogalmainak bemutatása a kollegák számára; T1.3: részvétel kvalitatív módszertani tréningeken; T1.4: az osztrák

felsőoktatási rendszer működésének megismerése; T1.5: kapcsolatfelvétel a közvélemény-kutató cégekkel; T1.6: kapcsolatfelvétel az interjúalanyokkal; T1.7: a szakirodalom áttekintése; T1.8: az interjú paneljeinek bemutatása és megvitatása a kollégákkal; T2.1: adatgyűjtés a Survey Sampling International and Research Now vagy az Ipsos által; T2.2: az interjúk lefolytatása; T3.1: Adattisztítás és elemzés; T4.1: az első kézirat elkészítése; T4.2: a második kézirat elkészítése; T5.1: a kutatói honlap létrehozása; T5.2: a podcastok rögzítése és feltöltése a kutatói honlapra; T5.3: tartalommegosztás a (közösségi) médián keresztül; T5.4: konferenciárésztétel: International Conference on Journalism and Mass Communication, Bécs, 2023; T5.5: konzultációk a mentorral; T5.6: a kutatás első hat hónapjának értékelése; T5.7: nyilvános előadások, workshopok és beszélgetések a „Citizen-Science.at” és „Third Mission” projektek keretében, ahol mind a tudástranszferre, mind a tudománykommunikációra lehetőség nyílik.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
WP1 – M&T																								
T1.1																								
T1.2																								
T1.3																								
T1.4																								
T1.5																								
T1.6																								
T1.7																								
T1.8																								
WP2 – DG																								
T2.1																								
T2.2																								
WP3 – DA																								
T3.1																								
WP4 – PM																								
T4.1																								
T4.2																								
WP5 – CDE																								
T5.1																								
T5.2																								
T5.3																								
T5.4																								
T5.5																								
T5.6																								
T5.7																								

1. ábra: Az ösztöndíj időszakára vonatkozó mintaterv

Forrás: a szerző szerkesztése

Milestones (M) – M1.9: az interjústruktúra kialakítása és megvitatása a kollégákkal; M2.1: adattisztítás; M2.2: az interjúk dátumának véglegesítése; M4.1: a kézirat beküldése az *International Journal of Communication* folyóiratba; M4.2: a kézirat beküldése az *SSM – Population Health* folyóiratba.

Deliverables (D) – D2.1: az adatmenedzsment tervezetének beküldése; D3.1: rövid összefoglalók a WHO és az Eurostat számára; D4.1: az első kézirat elkészítése; D4.2: a második kézirat elkészítése; D5.1: honlap; D5.2: podcastok.

Part B-2

A pályázati anyag második dokumentumában az önéletrajzunkra fókuszálunk. Tudomásunk szerint a dokumentum hossza nincs korlátozva, de nem tanácsos tíz oldalnál hosszabb szöveget írunk. Ebben a dokumentumban a fogadóintézménnyel és a mentorral kapcsolatban is ki kell töltenünk bizonyos információkat. Amennyiben elakadunk vagy elbizonytalanodunk, kérjük a fogadóintézmény referensének segítségét.

Az önéletrajzzal kapcsolatban röviden az alábbi javaslatot tesszük: írjunk minél kompetitívebb CV-t. Az MSCA-pályázat során meg akarjuk győzni a bírálókat, hogy „méltók” vagyunk a támogatásra: ideális esetben már publikáltunk egy vagy több nemzetközi, rangos lapban megjelent, első szerzős cikket, amellyel demonstrálni tudjuk a kvalitásainkat. Szót kell ejtenünk arról a vélekedésről, miszerint nem részesülnek MSCA-ösztöndíjban azok a pályázók, akik eddig nem tudtak elnyerni rangos ösztöndíjakat. Az ördögi kör megtöréséhez hasznos, ha előbb kisebb támogatásokra pályázunk (például Erasmus+, Új Nemzeti Kiválóság Program, Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok, International Visegrad Fund stb.). Ha bizonyítjuk, hogy sikeresen pályáztunk a múltban kisebb ösztöndíjakra, akkor nagyot léptünk előre a bírálók meggyőzése felé vezető úton.

Online form

Végezetül a pályázat honlapján kiegészítésként egy harmadik dokumentumot is ki kell töltenünk, amely – többek között – a pályázat etikusságáról és a kutatásban részt vevő alanyok fizikai és pszichés biztonságáról szól.

Hol tudom benyújtani a pályázatomat?

A pályázat benyújtására az Európai Bizottság honlapján van lehetőség, a „Funding & tender opportunities” aloldalon az „MSCA Postdoctoral Fellowships” menüpont alatt.⁴ A pályázat benyújtása előtt a pályázónak regisztrálnia kell a fenti honlapon, ezután tudja véglegesíteni és beküldeni a pályázati anyagot. Fontos, hogy a pályázati időszak végéig bármennyiszer módosítható a pályázati anyag: a bírálók mindig a legutolsó feltöltött dokumentumcsomagot fogják elbírálni. Azt javasoljuk, hogy a véglegesítést a pályázati időszak vége előtt legalább két héttel tegyék meg, ugyanis a „Funding & tender opportunities” oldal a megnövekedett felhasználói aktivitás miatt nagyon gyakran lefagy – bosszúságot okozva ezzel a pályázóknak.

Praktikus részletek

Kezdő lépések

Talán egyértelmű, mégis hangsúlyoznunk kell, hogy az ösztöndíjhoz vezető út első lépcsőjénél szükségünk lesz egy kutatási témára, hipotézisre vagy kutatási kérdésre. A témának időszerűnek kell lennie, pontosan ismernünk kell, hogy milyen hiányt fogunk pótolni az elméletben a kutatásunk által, és meg kell fogalmaznunk, hogyan viszonyul a pályázati anyagunk más diszciplínákhoz. Ezen a ponton a szakirodalom áttekintése és a probléma időszerűsége kulcsfontosságú tényezőnek számíthat.

Evidensnek tűnhet, de ki kell emelnünk, hogy a témafelvetésnek érthetőnek, de nem magától értetődőnek kell lennie. Ha nem tudjuk logikusan kifejtteni, hogy milyen problémakört vizsgálunk, és nem tudjuk alátámasztani egyértelműen, hogy az miért fontos napjainkban, akkor nehéz dolgunk lesz a bírálóknál, legalább két okból kifolyólag. Először is, a bírálók az elutasításkor sokszor hivatkoznak egy probléma vagy témafelvetés homályosságára. Nem szabad hagynunk, hogy a bíráló „elvesszen” a szövegben, hanem arra kell törekednünk, hogy a mondanivalónk egyértelmű legyen számára. Gondoljuk át, és mutassuk be világosan, hogy *mit*, *miért* és *hogyan* akarunk kutatni. Másodszor, a bírálók nem minden alkalommal a mi szakterületünkről érkeznek. Ettől függetlenül egy „laikus”

⁴ Az alábbi linken: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home>.

személynek is értenie kell a kutatási kérdéseink relevanciáját, a mögötte húzódó problémát és a szakirodalomban tátongó űrt, amelyet – természetesen – mi kívánunk betölteni.

A fentiekben röviden már utaltunk arra, hogy a kutatási témának, kérdésnek vagy hipotézisnek nem szabad magától értetődőnek lennie, vagyis ne legyenek evidens feltételezéseink. A magától értetődő hipotézisre vagy az egyszerűen megválaszolható kérdésre épülő „biztonsági játék” ugyan csökkenti a kutatás kudarcának esélyeit, viszont felmerülhet a bírálóban a kutatás finanszírozásának létjogosultsága. Miért kellene a kézenfekvő válaszokra rákérdező kutatásokat támogatni azokkal szemben, amelyek sokkal inkább újító és szemléletformáló, azaz *ground-breaking* eredményeket hordozhatnak magukban? Ez a kérdés újból és újból vissza fog térni a bírálati folyamatok során, tehát vegyük figyelembe, hogy érdemes több rizikót vállalni a kutatásunkban, ha az magában hordozza a *cutting edge* tanulmányok lehetőségét.

Az MSCA-pályázat hibrid műfaj: a kutatási terv és a motivációs levél elege. Gondoljunk bele: egyidejűleg kell meggyőznünk valakit arról, hogy van egy kutatásunk, amelyet megéri finanszírozni, és mi vagyunk azok a személyek, akik a leginkább képesek a munka kivitelezésére. Mivel tudjuk bizonyítani a rátermettségünket? Például azzal, hogy bemutatjuk, hogy szakértői vagyunk valamelyik adekvát módszertannak, amit a korábbi publikációink is bizonyítanak.

Mi számít rizikófaktornak, és miért fontos ez a pályázat szempontjából?

A rizikófaktor kifejezés alatt olyan problémákra kell gondolnunk, amelyek hátráltathatják a kutatásunk megvalósítását. Képzeljünk el egy olyan szituációt, amelyben félig strukturált interjúk által vizsgálunk egy problémát. Vizsgálódásunk tárgyát tekintve három országra fókuszálunk: Ausztriára, Írországra és Magyarországra, aminek következtében mindhárom országban élő interjúalanyokkal szeretnénk beszélgetni. Mi Magyarországon végeztük a tanulmányainkat, de a fogadóintézményünk a bécsi Universitát Wien. Ösztöndíjasként tehát itt dolgozunk, de mindhárom országban szeretnénk interjúkat készíteni.

Ahogy azt tapasztaltuk, a 2020–2021-es járványügyi szabályozások miatti repülőgép-forgalom ideiglenes leállítását és a kijárási tilalmak megnehezítették a személyes találkozókat. Hasonló helyzetben – bár reménykedünk, hogy a fenti korlátozásokra nem kell újból sort keríteni – „veszélybe” kerül az interjú megvalósíthatósága. Mi ilyenkor a teendő? A bírálók ezen a ponton egyrészt arra

kíváncsiak, hogy mennyire ismerjük a projektünket akadályozó szituációkat, másrészt – ami talán még fontosabb – milyen megoldási javaslataink vannak a problémára. Ilyen esetben jó, ha nem is egy, de mondjuk két megoldási javaslattal rukkolunk elő. A személyes interjúk és a lezárások ellentmondását feloldhatjuk videóhívásokkal. Ez kézenfekvő és kivitelezhető megoldás.

Ezen a ponton azonban újabb kihívással nézünk szembe: mi történik akkor, ha idősebb emberekkel is szeretnénk beszélgetni, akiknek nincs meg a technikai felkészültségük egy videóhívás lebonyolításához? Ebben a helyzetben is a leginkább életszerű megoldásra kell törekednünk: a hólabdamódszer által az idősebb interjúalany egy fiatalabb, a videóhívás előkészítésében jártasabb ismerőst is megkérhetjük, hogy segítsen minket az online kapcsolat létrehozásában, természetesen az interjúalany beleegyezésével (*consent*). Ahogy látjuk, nem feltétlenül kell bonyolult dolgokra gondolnunk a rizikófaktorok és az arra adott válaszaink megfogalmazásánál, de általuk bizonyítani tudjuk, hogy képesek vagyunk kritikusan szemlélni a projektünket.

A mentor: ki ő, mi a feladata, és hogyan lépünk kapcsolatba vele?

Az MSCA egyéni ösztöndíj, ezért elengedhetetlen egy olyan személy jelenléte, aki segíti a kutató fejlődését. Érdemes olyan mentort (*supervisor*) választanunk, aki komoly tapasztalattal és meggyőző, nemzetközi publikációs listával rendelkezik. Szeretnénk kiemelni, hogy a mentor kutatási területeinek és az általunk benyújtott pályázati anyag elméleti háttérének – legalább részben – fedniük kell egymást. Gondoljunk csak bele egy olyan szituációba, amikor egy kész ötlettel keresünk meg egy szakteknit, aki ugyan szívesen vállalná a mentori feladatokat, de az eltérő kutatási területek miatt vissza kell utasítania a felkérésünket. Ráadásul a bírálók sem igazán értenék egy olyan mentor személyének relevanciáját, aki nem tudna kellő szakmai segítséget nyújtani a pályázónak, így az könnyen egyedül maradhatna a kutatási projektjével. Ez a szituáció rizikófaktornak minősül a pályázat elbírálásánál, ami pontlevonásokkal járhat.

Elérkeztünk ahhoz a pillanathoz, amikor kapcsolatba kell lépünk a leendő mentorunkkal. Ezen a ponton érdemes leszögeznünk, hogy a pályázatra való felkészülésre sok időt kell hagynunk. A felkészülés részeként tekintünk a mentor kiválasztására és meggyőzésére is. Ha a pályázatunkat szeptemberben kell véglegesítenünk, akkor érdemes már az előző év őszén felkeresnünk a leendő mentorunkkal. Számításba kell vennünk, hogy minél ismertebb a leendő mentor, annál

szűkösebb kapacitással rendelkezik, vagyis elképzelhető, hogy lassabban fog válaszolni. A fentieket figyelembe véve, fogalmazzunk röviden a levelünkben.

Egy-egy mondatban írjuk meg, hogy miért keressük, mi a kutatási területünk, és milyen témával vágnánk neki a pályázatnak. Nagyon fontos, hogy kerüljünk a „felesleges köröket”, mivel arra törekszünk, hogy mentorunk leszűrje, érdekel-e őt ez a téma, és releváns-e az ő közreműködése a pályázatunkban. Csatolmányként kizárólag a *rövid* önéletrajzunkat küldjük el a „kiszemelt” mentornak. A rövid életrajz feltétlenül tartalmazza a nemzetközi folyóiratokban megjelent, angol nyelvű publikációinkat. Ne vessen vissza minket a kezdeményezéstől, hogy ismeretlenként írunk egy nagy presztízzsel rendelkező kollégának. Közhelyesen hangzik, de valójában nincs veszténivalónk, próbáljunk meggyőzni elismert kutatókat a rátermettségünkről.

Ha nem érkezik reakció egy héten belül a megkeresésünkre, vegyük nemleges válasznak, és keressünk másik lehetséges mentort. A mentorokkal kapcsolatban legyen B, C, D, E tervünk! Még az első felkérés kiküldése előtt gyűjtsük össze a lehetséges mentorok listáját, annak érdekében, hogy megszokjuk a fókuszált munkát, és ne kelljen az elutasítás után bosszankodva új mentort keresnünk. Nagy könnyebbséget jelent, ha korábbról már személyesen is ismertük a leendő mentorunkat, akit így könnyebben el tudunk érni. A hosszabb-rövidebb külföldi kiutazásoknak (például Erasmus+ pályázatok) akár az is lehet az egyik célja, hogy megismerjük a szakterületünkön elismert kutatókat, bemutassuk a kutatási területünket, majd később bevonjuk őket az MSCA-pályázatba mentori szerepkörben.

Tegyük fel, hogy pozitív választ kapunk a mentortól! A következő lépésben a fogadóintézmény nemzetközi ösztöndíjakkal foglalkozó irodáját kell felkeresnünk, ahol bejelentjük a pályázási szándékunkat, illetve közöljük, hogy a mentorunk már informálisan elfogadta a felkérésünket. Innentől kezdve a befogadó intézet pályázati referense hivatalosan is felkéri a mentorunkat az együttműködésre. Az adminisztratív folyamatok végén pedig elkezdhetünk fókuszálni a pályázati anyagunkra.

Milyen jelentősége lehet a fogadóintézménynek a bírálók szemszögéből?

Komoly jelentősége van annak, hogy melyik intézményben dolgozik a leendő mentorunk. Ha a mi kutatási területünk az agrártudományokra fókuszál, de a fogadóintézmény elsődlegesen a kommunikációkutatásban elért eredményeiről

híres, akkor a bírálók újból értetlenül állnak majd a döntésünk előtt. Miért éppen abba az intézménybe tartunk, amelyet kiszemeltünk magunknak? Nem elégséges azzal indokolnunk a döntésünket, hogy a „mentorunk ott dolgozik”: ennél alaposabb érvekre lesz szükségünk. Nézzük meg a fogadóintézmény releváns tanszékén dolgozó kollégák publikációs jegyzékét, a rájuk érkező hivatkozások mennyiségét, az általuk alkalmazott módszereket, a kutatott témáikat stb. Ha a kutatásaik legalább távolról a témánkba vágnak, akkor könnyebben tudunk kapcsolódni a fogadóintézményben zajló kutatásokhoz. Nézzünk utána, hogy milyen kutatással foglalkozó műhelyekkel (*research lab*) rendelkezik a fogadóintézmény, és válasszuk ki a mi témakörünkhöz legközelebb álló egységet. Ne feledjük, hogy az MSCA-pályázat egyik, ha nem a legfontosabb célja a kutatói kiválóság fejlesztése. Ebből kifolyólag meg kell magyaráznunk, hogyan járul hozzá az intézmény például a kutatómódszertani ismereteinkhez.

A legújabb kutatások szerint az alábbi tényezők növelik a fogadóintézmények súlyát az MSCA-pályázatok elbírálásakor: magas oktatói-kutatói létszám, kutatói kiválóság, magas hivatkozásszámmal rendelkező kollégák és alacsony oktató-hallgató arány.⁵ Másképpen megfogalmazva: a komoly presztízzsel rendelkező, vagyis az ismert egyetemi rangsorokban (Qs, Shanghai ranking stb.) előkelő helyet elfoglaló intézmények dominálják az MSCA-befogadó egyetemek versenyét. A magasabb presztízssű egyetemeken dolgozó mentorok választásával egyrészt jobb eséllyel versenyezhetünk az MSCA-ösztöndíjért, másrészt egy öngerjesztő folyamatot is erősítünk, ami által a kisebb nemzetközi láthatósággal rendelkező egyetemek marginális pozícióban maradnak. Bár a fenti problémakör részletekbe menő taglalásától a fejezet céljai és a terjedelmi korlátok miatt el kell tekintenünk, jelezni szerettük volna a jelenség létezését és problematikus voltát.

A pályázati anyag struktúrája

A pályázat struktúráját illetően két fontos szempontra szeretnénk felhívni a figyelmet. Egyrészt törekedjünk rá, hogy ne a kiválóság alfejezet dominálja a Part B-1 dokumentumot, hanem megközelítőleg egyenlő arányban foglalkozunk mindhárom nagy témakörrel. Ne felejtjük el, hogy nem tudományos publikációt kell írunk, hanem pályázati anyagot, amelyben kutatói kvalitásainkon és a vizsgált problémán túlmenően arra kell felhívunk a figyelmet, hogyan

⁵ FALK–HAGSTEN 2021.

fejlődhetünk a program által, és hogyan hasznosítható az általunk kutatott problémakör szűkebb (kutatói) és tágabb (például civil szervezetek) értelemben. Másrészt bizonyítanunk kell, hogy értjük a pályázat kulcsfogalmait: különbséget tudunk tenni a kutatásunk szempontjából döntő mérföldkövek (*milestones*), valamint a célok (*objectives*) között. Míg az előbbi fogalom lehet egy kutatómódszertani döntés, amely meghatározza a kutatásunk kivitelezhetőségét és korlátait, addig a második terminus egy, a szakirodalmon belüli hiány (*gap*) betöltésére is vonatkozhat.

Sablonok

Nagyon fontos, hogy a pályázati anyagunkat a legfrissebb sablondokumentumban írjuk meg, amelynek fejlécében fel kell tüntetnünk a pályázati kiírás sorszámát (*call no.*). A sablon számozását és a fejezetek sorrendjét nem kötelező követnünk, mi mégis azt ajánljuk, hogy kövessük a „*Part B-I*” fejezetben felvázolt sorrendet. Az indoklásunkat újfent a bírálók szemszögéből kell megfogalmaznunk: a pályázók többsége ragaszkodik a kiválóság – hatás – megvalósítás logikához, és pontosan erre a logikai felépítésre számítanak majd a pályázatot elbíráló személyek is. Mi értelme lenne összezavarnunk őket?

Visszajelzések

Ha elkészültünk a Part B-I-en belül a kiválóságra fókuszáló résszel, küldjük el a mentorunknak, néhány szakértő kollégának és olyan kutatóknak-oktatóknak, akik nem jártasak a szakterületünkön. Továbbá komoly segítséget jelenthet, ha felvesszük a kapcsolatot korábbi MSCA-ösztöndíjasokkal, akik egyben a bírálók fejével is gondolkoznak: ne felejtjük, hogy a bírálókat részben a korábbi nyertesekből választják ki, így több (kutatói és bírálói) szemszögéből is képesek visszacsatolásokkal segíteni a munkánkat. Próbáljuk meg kiszűrni a jelentéktelennek tűnő, apró kommenteket, és koncentráljunk a struktúrára! Igyekezzünk a pályázat üzenetére vonatkozó megjegyzéseket figyelembe venni! A helyesírási hibákkal csak a pályázati anyag véglegesítésekor foglalkozzunk. Alkalmazzunk lehetőleg angol anyanyelvű lektort, hogy minél gördülékenyebbé váljon a szöveg.

Minél több visszajelzést kapunk, annál több a merítési lehetőségünk a pályázatot fejlesztő és finomító tanácsok tárházából. Ilyenkor könnyű elveszni

a részletekben, de ne feledjük, hogy nekünk kell meghoznunk a végső döntéseket arról, hogy milyen módosításokat hajtunk végre a szövegen, és nem a kollégáinknak vagy a mentorunknak. Nem tudunk mindent kivitelezni, főleg, ha időnként egymásnak ellentmondó tanácsokat is kapunk. Tipikus példa erre, hogy vajon egy diszciplínára kellene-e fókuszálnunk a pályázatban, vagy multidiszciplináris szöveget írunk? Mi azt tanácsoljuk, hogy szerencsésebb egy tudományterületre koncentrálni, de határozzuk meg a kutatásunk viszonyát az interdiszciplináris határterületekhez is. Például ha a kommunikációs stimulusok hatásait szeretnénk vizsgálni, foglaljuk össze a releváns, kommunikációkutatással foglalkozó szakirodalmat, de a téma időszerűségének indoklásakor említsük meg a szociológiai vagy a politológiai kutatások legújabb, ide vonatkozó eredményeit is, amelyek meghatározták a pályázat témáját.

Amíg az „excellence” részt elsősorban a kutató kollegáknak érdemes továbbítani, addig az „impact” és „quality and efficiency of the implementation” fejezeteket a fogadóintézmény pályázatokkal foglalkozó referense tudja majd szakszerűen véleményezni. Ha az anyaintézményünkben is vannak nemzetközi pályázatokkal foglalkozó szakemberek, akkor kérjük meg őket, hogy nézzék át a pályázat eme szegmenseit.

Nézzük át a szöveg végső verzióját!

Az általános tapasztalatunk az, hogy a pályázati anyag elkészítése hosszú hónapokat fog igénybe venni, amelynek ideje alatt sokat olvasunk, tervezünk, írunk, és fejlesztjük a pályázati anyagunkat. A sokrétű munka a figyelmünk szétaprózódásához vezethet. Ezért azt javasoljuk, hogy tartsunk egy hét szünetet akkor, ha úgy érezzük, hogy már majdnem készen vagyunk a pályázati anyaggal. A pihenő után olvassuk újra el a szöveget. Próbáljunk a hangsúlyos és látványos dolgokra fókuszálni. Megfogalmazzuk, hogy miért most, és nem évek múlva szükséges a projektünket megvalósítani? Egyértelműek a szövegbe illesztett ábrák és grafikonok? Összefoglalják a táblázatok a projekt fókuszpontjait, kutatási kérdéseit és hipotéziseit? Világosan megfogalmazzuk, hogy fogjuk megvalósítani az adatkezelési tervet? Kiemeltük, hogy mit nyer a fogadóintézmény az általunk megosztott tudás által, és *vice versa*? Meghatároztuk, hogy pontosan milyen módon fogjuk véghez vinni a tudománykommunikációt? Szimmetrikusan osztottuk el a feladatokat a Gantt-diagramon, és nem a második, utolsó évre sűrítettük

a munka döntő többségét? Kivitelezhetőnek tűnik a vállalásunk a megírandó kézirataink minőségét és volumenét tekintve?

Az utolsó simítások mindig nehéz feladatnak bizonyulnak, mert egyrészt arra törekszünk, hogy „tökéletes” szöveget írjunk, másrészt pedig búcsút szeretnénk inteni a pályázati anyagnak. Egyfelől el kell fogadni – akármennyire ambiciózus is valaki –, hogy nem létezik tökéletes pályázat, másfelől mindent meg kell tenni, hogy a lehető legpontosabban írjuk le a projektünket. A lehetséges siker miatt megéri rászánni az időt, és külön-külön átnézni a főbb fejezeteket, majd a teljes szöveget. Ha a fejezetek önmagukban is „megállnak”, valamint a szöveg koherens egészet alkot, nagyon közel járunk a pályázat véglegesítéséhez.

Összefoglalás

Írásunkban arra vállalkoztunk, hogy összefoglaljuk a legfontosabb technikai és szakmai tanácsokat az MSCA-ösztöndíjra pályázó személyeknek. Bár a pályázat követelményrendszere összetett, és rendkívül nagy a verseny az ösztöndíjas helyekért, a nyertesek olyan akadémiai tőkére⁶ tehetnek szert, amely által a pályájuk pozitív irányt vesz. Fontos kiemelni, hogy az MSCA-ösztöndíjasok nemzetközi kapcsolatai jelentősen bővíthetnek az ösztöndíj elnyerésének köszönhetően. A bővülő nemzetközi hálózat pedig nagy presztízzsel rendelkező kollégákkal való együttműködéshez vezethet, amellyel a kutató nem kizárólag a saját, de más, nem díjazott személyek pályáját is támogathatja a „külsős” kollégák projektekbe való invitálásával. Végezetül, az MSCA-ösztöndíj elnyerése által a kutató egyre jobb esélyekkel pályázhat más (nemzetközi) ösztöndíjakra vagy magasabb (akadémiai) pozíciókra.

Felhasznált irodalom

BAUMERT, Philipp – CENNI, Francesco – ANTONKINE, Mikhail L. (2022): Ten Simple Rules for a Successful EU Marie Skłodowska-Curie Actions Postdoctoral (MSCA) Fellowship Application. *PLOS Computational Biology*, 18(8), e1010371. Online: <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1010371>

⁶ DEMETER 2020.

- DEMETER Márton (2020): *Academic Knowledge Production and the Global South. Questioning Inequality and Under-representation*. London: Palgrave Macmillan. Online: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-52701-3>
- European Commission (2022): *Horizon Europe Work Programme 2021–2022. 2. Marie Skłodowska-Curie Actions*. 2022. május 10. Online: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/horizon/wp-call/2021-2022/wp-2-msca-actions_horizon-2021-2022_en.pdf
- FALK, Martin T. – HAGSTEN, Eva (2021): Potential of European Universities as Marie Curie Grantee Hosts. *Higher Education*, 81(2), 255–272. Online: <https://doi.org/10.1007/s10734-020-00540-3>

Fehér Katalin

Karriertervezés és karrierutak

Bevezetés

Vannak, akik már egészen kis gyerekként tudják, hogy mi érdekli őket. Mások az egyetemi tanulmányaik végéig sem látják biztosan, hogy milyen irányba menjenek. Amikor a mester- és a doktori képzés lehetősége felmerül, akkor eszerint vannak, akik már nagyon célzottan választanak, mások pedig csak érzésre vagy valamilyen külső hatásra. Készségek, kompetenciák, motiváció, ambíció, kíváncsiság, bizonytalanság, útkeresés vagy akár családi körülmények és elvárások – bármi meghatározó lehet. Maga a doktori cím is vonzó lehet, amely sokaknak egy újabb tanulási lehetőség a jövőről való döntés előtt, vagy egy fokozattal járó társadalmi rang.

Néhány évvel a doktori cím megszerzése után egy visszatekintéssel már jobban látszik, hogy valaki inkább kalandozott a lehetőségek között, vagy célirányosan haladt előre. Mindkettőnek van előnye. A kérdés az, hogy melyik életszakaszban, milyen körülmények között, milyen karrierlépcső vagy akár kitérő, esetleg karrierváltás tud megvalósulni. További kiemelt kérdés, hogy valaki a tanulmányai befejezése után vagy a doktori fokozat megszerzésével a tudományos karrier útját látja maga előtt, és keresi a lehetőségeket egyetemen és kutatóintézetekben, vagy inkább ipari és piaci kihívást keres. Esetenként ez nem vagy-vagy kérdés, hiszen a kettő megfér egymás mellett. Sőt, akadnak olyanok is, akiknek van egy hivatásuk vagy vállalkozásuk, de szellemi kitérőnek vagy feltöltődésnek tekintik, hogy a hivatásukhoz kapcsolódóan vagy akár attól függetlenül is tagjai legyenek egy tudományos közegnek. Érdekes azonban megjegyezni, hogy általában valamelyik irány erősebb, és párosítható mellé a másik. Még ritkább esetekben a tudományos és nem tudományos karrierlehetőségek akár váltogathatók is, vagy később is kiépíthetők szaktudás és kapcsolatrendszer szerint.

Nincs tehát feltétlenül kész karrierút: mind a körülmények, mind a szándékok, mind a lehetőségek változhatnak, és ez alapján az újratervezés is adott. Különösen igaz ez azoknál, akik családi változások, nem várt háborús helyzet,

világjárvány vagy más meghatározó kihívások miatt döntenek úgy, hogy szakmai pályájukon módosítanak, szünetet tartanak, új kihívásokat keresnek, vagy még inkább ragaszkodnak egy hivatáshoz és szakterülethez.

A tudományos karriertervezés alapelemei

Első körben adott a karriertervezés célokkal és háttérrel. Érdemes a háttérrel kezdeni. Mi motivált eddig bennünket, és mi motiválhat a jövőben? Milyen képességek, tudás kapcsolódik milyen ambíciókhoz? Milyen családi háttér, milyen jó vagy rossz példák meghatározók? Milyen pénzügyi forrásokkal számíthatunk kisebb vagy nagyobb kockázatokra? A klasszikus coachingban alkalmazott jövőtervezési módszerek is praktikusak: érdemes egy három-öt éves és egy hosszú távú tervet meghatározni. Emellett mindig legyen kéznél az adott évre vagy fél évre érvényes szakmai önéletrajz vagy CV legalább két nyelven. Nem csak a rövid határidős feladatok vagy pályázatok miatt hasznos ez: egy önéletrajz mindig segít rendszerezni, értelmezni és újratervezni, továbbá perspektívát ad a jelen döntéseinek.

Párhuzamosan szükséges megismerni azt az elvárási rendszert, amelyben a tervezett karriert szeretnénk megvalósítani. Pályakezdőként vagy a *karrier első szakaszában* alapvetően junior vagy belépő kategóriák érhetők el, például tanársegéd, előadó, segédmunkatárs. Egyes országokban már ezekhez is befezett PhD- vagy DLA-tanulmányokra van szükség. Máshol párhuzamosan is megszerezhető a fokozat. Ezt követően és jól alátámasztható szakmai tapasztalattal lehet tervezni fiatalokat és tehetségeket támogató státuszokra és ösztöndíjakra, azaz különböző posztdoktori pozíciókra vagy rövidebb-hosszabb mobilitásra. Ilyenek lehetnek például a Bolyai János-ösztöndíj, a fiatal kutatókra kiírt NKFIH¹-pályázatok vagy a nemzetközi MSCA- és a Humboldt-ösztöndíjak. Ezek egyben – magas szintű teljesítés esetén – belépőt is jelenthetnek egy további senior fokozathoz.

Ezt követően vagy ezzel párhuzamosan, legalább öt-tíz éves tapasztalattal lehet pályázni *senior pozíciókra*. Ennek kultúránként és országonként különféle elnevezései vannak: adjunktus és docens, *senior lecturer* és *associate professor*, tudományos munkatárs és főmunkatárs és így tovább. Minél gazdagabb és rangosabb a tapasztalat, annál hamarabb lehet feljebb lépni a ranglétrán. Viszont

¹ Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal.

bizonyos akadémiai és egyetemi elvárások szerint mindenképpen szükséges a sokéves tapasztalat egy-egy következő szint eléréséhez. A követelmények tudományáganként is eltérnek. Egy tehetséges matematikusnak például jóval nagyobb az esélye akár már a harmincas évei közepén professzori kinevezést kapni kimagasló eredményei alapján, míg a bölcsész- és társadalomtudományban ez minimum egy évtizeddel később jellemző.

A tervezésnél figyelembe kell venni, hogy vannak úgynevezett *alapvető kritériumok*, amelyektől nem lehet eltérni, és vannak további, kevésbé szigorú feltételek, amelyek mentén rugalmasabban lehet tervezni az ambíciók megvalósítását. Alapvető kritérium például az adott státuszban vagy szakterületen eltöltött idő, a megtartott kurzusok száma, a konzultált és sikeres szakdolgozatok, illetve disszertációk száma, valamint a finanszírozott kutatásokban való részvétel és a publikációs vagy hivatkozási elvárások. Vannak regionálisan jellemző vagy kultúrákhoz kötődő kemény kritériumok is. Ilyen például a kelet-közép-európai régióban a habilitáció a professzori kinevezés felé vezető úton. Még akkor is kemény kritérium, ha a világ másik felén akár nem is hallottak erről az eljárási rendszerről.

Általában a *kevésbé szigorú feltételek vagy elvárások* közé tartoznak például a mobilitás, a tagságok vagy a díjak. Ez nem azt jelenti, hogy ezekre nincs szükség. Sőt, nagyon is szükség van, hiszen alátámasztják a sokoldalú tapasztalatszerzést, a szakmai beágyazottságot, a szakma befogadó gesztusát és az eredmények visszacsatolását. Viszont általában kevésbé konkrét, hogy ezen belül pontosan mit szükséges elérni. A kritériumokat már a szűkebb tudományterület határozza meg, illetve generációnként más elvárások jelennek meg. Vannak egyedi esetek is, amikor a jellemzően rugalmasabb elvárás valahol alapszintű elvárásként jelenik meg. Ilyen lehet például adott intézményben a több hónapos mobilitás kitétele vagy adott tudományterületen a hosszabb távú terepmunka. Ám az ilyen esetek inkább kivételként, az egyetemek profiljához kapcsolódó karakterként jelennek meg a jelenlegi értékelési rendszerekben.

A jelentős szakmai, kulturális, regionális, országonkénti vagy akár intézményi eltérések miatt a korai tudatos karriertervezők körében tapasztalható trend, hogy már felsőfokú tanulmányaikat vagy a doktori képzésüket is abban az országban és azon az egyetemen igyekeznek teljesíteni, ahol később tovább akarnak lépni. Ezzel bekerülnek abba az értékelési rendszerbe, abba a szakmai hálózatba, abba a kultúrába, ahol a jövőjüket elképzelik. Ez a tervezési mód nem garancia a sikerre, de jól tudja támogatni már kezdetektől az egyén céljait. Érdemes azzal is kalkulálni, hogy sok esetben viszont elvárás, hogy ne maradjon

valaki végig egy egyetemen a tanulmányai és a doktori képzés idejére, valamint a karrierje első szakaszára. Visszatérni lehet, de más egyetemen is tapasztalatot szerezni hosszabb távon előnyt jelent.

További jellemző eset, ha valaki sikeres a saját szakterületén, de személyes okokból vagy további ambíciók miatt vált irányt. Ilyenkor nem egy esetben azzal validálja magát az új szakterületen vagy egy másik országban és egy másik szakmai hálózatban, hogy még egy mesterképzést vagy doktori képzést elvégez. Megint mások hosszabb szünetet tartanak a tudományos karrierjükben. Ennek oka lehet például családi körülmény, gyerekvállalás vagy a versenyszférában eltöltött hosszabb idő egzisztenciájuk megteremtéséhez vagy szakmai okokból. Ezután viszont felmerülhet, hogy szabad és intellektuális közegre vágyunk, s visszatérnek a tudomány és a kutatás világába. Ipari vagy piaci tudással például a felsőoktatásban vagy kutatóintézetekben értékes szakemberekként jelennek meg. Ehhez kapcsolódóan izgalmas történetek vannak arról is, hogy egy negyvenéves karriertörténet akár kétszer húszra is tagolható. Ez esetben jellemzőbb, hogy valaki inkább a versenyszférában tölt el időt először, és később dönt a tudományos karrier mellett.

A karriertervezésnél alapesetben figyelembe kell venni a *pénzügyi tervezést* is. A karriercélok megvalósítását szem előtt tartva szükséges tájékozódni arról, milyen fizetési kategóriák mentén lehet gondolkodni, milyen ösztöndíjak állnak rendelkezésre, és milyen költségek merülnek fel a megélhetés vagy akár az önrész vonatkozásában. Kérdés továbbá, hogy párhuzamosíthatók-e a státuszok a tudomány világában, azaz dolgozhat-e valaki több intézményben, vagy tudományos státusz esetén vállalható-e a versenyszférában vagy szakpolitikai területen további megbízatás. Kutatók esetén kiemelten fontos, hogy munkáltatójuk vagy kutatóközpontjuk számára mennyire érhetők el belső vagy külső források, milyen pályázatokat adhatnak be finanszírozásra, mennyire ösztönző vagy versengő ez a környezet. Már a részletekhez tartozó, de szintén kiemelt kérdés, hogy az adott intézmény támogatja-e például a doktori hallgatók vagy a kollégák mobilitását, szerződött partnere-e olyan ösztöndíjnak, mint az Erasmus+, hogyan támogatja a konferencia-részvételeket, és kell-e önrészt vállalni ebből. Gyakori eset a tudományos karrier esetén ugyanis, hogy akár saját bérből vagy juttatásból is szükséges beszámítani egy-egy kutatási vagy mobilitási lehetőségbe. Ezeket a kérdéseket már érdemes a magánélet feltételeihez is igazítani, és hosszú távon gondolkodni.

Visszatérve a fejezet elején említett célkitűzésekhez és az önéletrajzi tervezéshez, lényegében szükséges mérlegelni, hogy ki és miben tud jól teljesíteni:

van, aki inkább versenyhelyzetben; van, aki inkább kooperáció során. Ez ugyanis segíthet döntést hozni arról, hol álljon a rangsorban az az egyetem vagy kutatóintézet, amelyet megcélzunk, mennyire alapuljon kutatóközösségen vagy oktatói közösségen az elvégzett munka, vagy vállaljunk-e kockázatot egy újonnan alapított vagy profilt váltó intézményben, aminek a rövid távú kimenete is nehezebben jósolható meg.

Minden döntési ponton hasznos, ha minél szélesebb a *szakmai hálózatunk*: ha több ember történetére, döntéseire, lehetőségeire van rálátásunk, tisztábban látjuk, hogy mi magunk mivel tudunk a leginkább azonosulni. Nem beszélve arról, hogy egy szélesebb szakmai hálózatban mi is láthatóbbak, megtalálhatóbbak vagyunk. Számos esetben történik meghívás egy státuszra ez alapján, ha épp illeszkedik a szakmai háttér és potenciál egy megüresedő vagy létesülő státuszra. Ha valaki jól illeszkedik egy pozícióhoz, megfelelő tudással és a tapasztalattal rendelkezik, bizalom övezi, és megvan benne a potenciál a továbblépésre, akkor nem kell külön erőforrásokat megmozgatnia egy egyetemnek vagy kutatóintézetnek, hogy a jelöltek közül válogasson, és kockázatot vállaljon egy ismeretlennel szemben. Érdemes tehát szem előtt lenni – nemcsak publikációkkal, hanem a kapcsolatrendszerben és az információáramlásban is. Sokan inkább a kompetitív pályázatokat részesítik előnyben, ahol akár 1%-nál is kevesebb az esély a bejutásra. Viszont még alacsony eséllyel is érdemes pályázni, ha valakinek passzol a jövőképéhez egy kiírás. Nemcsak jó tapasztalat lehet, de be lehet kerülni egy önéletrajzi adatbázisba, fel lehet kelteni az érdeklődést, és később ebből is érkezhét megkeresés.

Mellékhatások és kitérők

Minden karriertörténetben felmerülhet egy-egy olyan mellékhatás, amely nem közvetlenül az előmenetelhez vagy az akadályokhoz kapcsolódik, hanem inkább következmény. Nincs ugyanis töretlen karrier, és nincsen negatív visszacsatálásoktól mentes életút. Különösen igaz ez akkor, amikor egy olyan nyitott világban élünk, amelyben még a közösségi médián keresztül is versenyben vannak a szereplők. Ennek köszönhetően az önismeret és az alkalmankénti megállás, hátralépés kiemelt szerepet kap a karriertörténetekben.

A legjellemzőbb témakör ebben a kontextusban a *munka és a magánélet egyensúlya*. Több mint klasszikus témakör: előbb-utóbb mindenki szembesül vele. Különösen erős hangsúlyt kap szélsőséges esetekben. A világjárvány

kitörése után nem sokkal megkezdődtek a kutatások arról, hogy a napi rutin során és mentálisan ki hogyan kereste vagy találta meg az egészséges egyensúlyt. Egyaránt jellemző az általános és a szélsőséges esetekre is, hogy kultúránként, nemeként, korosztályonként jelentős eltérések vannak. Mégis a munka, a testmozgás, a relaxáció és a *mindfulness*, a kreatív hobbik, az önkéntes és segítő feladatok, valamint a társas-családi közeg (akár online voltában is) jól kialakított egyensúlya lett meghatározó. Ezen belül mindenkinek ki kell alakítania, hogy mi a számára ideális arány, hogy egyszerre legyen hatékony, elégedett, és ne kelljen (gyakran) szembesülnie kiegészéssel. Kutatások szerint leginkább a nőknek s főként a kisgyerekes anyáknak kell igazán tudatosnak lenniük, és segítséget kérniük – ellenkező esetben akár munkájukat is könnyebben elveszítik. Őket kiemelten segíti a távmunka és a hibrid munka lehetősége, a „Kutatási projektek tervezése és ütemezése” című fejezetben tárgyalt projektmenedzselési eszközök tudatos használatával.

A tudományos karrier során kiváló lehetőség a kiegészítő vagy a megtorpanás ellen az úgynevezett *sabbatical leave*, amikor 6–10 évente valaki fél év szünetet tart. Egyes országok vagy egyetemi szabályzatok elő is írják ennek kérvényezési lehetőségét. Alapesetben alkotói szabadságra lehet menni, esetenként akár kalandos utazások vagy fejlődő országokban végzett önkéntes segítő munka ad felfrissülést. A *sabbatical* lehet fizetett időszak meghatározott vállalásokkal – például egy könyv megírásával, amelyben a munkáltató segíti az oktató-kutató kollégát. Lehet továbbá mobilitási vagy ösztöndíjideszak egyaránt. Ilyen lehet a Fulbright-ösztöndíj is, amely különböző pályaszakaszokról érkezőknek ad lehetőséget fél- vagy egyéves távollétre. A *sabbaticalon* lévők kicserélhetik, vagy bérbe adhatják más, *sabbaticalon* lévőknek az otthonukat – erre külön internetes üzletág épül. Nem véletlenül alakult ki a távolmaradás gyakorlata. A vállalati környezetben is legalább három-öt-hétévente javasolt a munkahelyváltás vagy elmozdulás a szervezeten belül, iparágtól függően. A szünet vagy a váltás segít megelőzni a kiegészítést, lehetőséget ad az új impulzusok és inspirációk gyűjtésére, elmélyült és felszabadító tevékenységre vagy akár karrierváltásra is.

A kiegészítés képest kevésbé tárgyalt, de egyre nagyobb érdeklődésre számot tartó terület az úgynevezett impostszindróma. Lényege, hogy kívülről valaki sikeresnek, magabiztosnak, fontosnak és tekintélyesnek számít a szakterületén, de ő maga gyakran érzi úgy, hogy a szakmai siker inkább szerencse kérdése, nincs feltétlenül akkora tudása vagy kompetenciája, és túlértékeli. Ez nem feltétlenül függ össze azzal, hogy mit tud, vagy mire képes – egyszerűen bizonytalanságot él meg. Éppen ezért attól tart, hogy esetleg lelepleződik.

Az imposztorszindróma esetén az adott személynek nincs meggyőződése arról, hogy jó abban, amit csinál, ezért a lehető legmagasabb szinten szeretne teljesíteni. Még ha komoly teljesítményt ér is el, nem érzi valódi eredménynek. Ha pedig nem tesz valami hasznosat, akkor úgy érzi, hogy elvesztegeti az idejét. Végül perfekcionistaává válik, és többet vár magától, mint amire képes.

Az imposztorszindróma azt is eredményezheti, hogy valaki nem bíz másra feladatot, mert tart tőle, hogy más még annyira sem tudná jól elvégezni, mint ő. Végül soha nem elégedett. Ha valami nem sikerül, és kudarcot vall, még inkább csalódott, hiszen ő mindent megtett. Innentől hajlamos elkerülni a kudarchelyzeteket, és nehezen kér segítséget, vagy nem mer jelentkezni egy pályázatra. Nem akar szembesülni ugyanis azzal, hogy nem látszik olyan tökéletesnek, mint amilyen szeretne lenni. Az imposztorszindróma különböző fokozatokban létezik. Van, akinél már korán jelentkezik: kiváló tanulmányi eredményei után nem akar szembesülni a való élet kihívásaival, és nem akar kudarcokat megélni. A többség a karrierje közepén szembesül vele, amikor már elért egy elismertségi szintet, de felismeri a határait. Karrier rekedhet meg amiatt, ha valaki nem keresi tudatosan a kiutat, és nem vállalja, hogy sérülhet. A fent említett *sabbatical* vagy mobilitás, munkahelyváltás, társtudományokra evezés, sőt számos más hasonló technika vagy lehetőség jó megoldást jelenthet rá. A tünetek felfedezése esetén mindemellett újabb szakmai közösségekkel, pályatársakkal, fiatal tehetségekkel érdemes megismerkedni, hogy a külső impulzusok az önbizalom növelésére adjanak lehetőséget.

Elakadásokkal tehát tervezni kell, és gyakran hasznos is egy-egy megálló. Különösen hasznos, ha van lehetőség megállni még időben, hogy minél kevesebb mellékhatással kelljen dolgozni. Jó hír viszont, hogy megvannak rá a technikák vagy akár szakember segítsége, hogyan lehet továbblépni – akár a kiégésből, akár az imposztorszindrómából. A lényeg maga a továbblépés, amely pedig eggyel magasabb szintre emelheti a karriert.

Digitális identitás és virtuális karrier

Mindenki hagy maga után digitális lábnyomokat. Gyakori megállapítás, hogy ami nincs az interneten, az nem létezik. Egyre gyakoribb állítás, hogy aki nincs a közösségi médiában és a tömegmédiában, az a tudományban sem feltétlenül kiválóság. Az akadémiai karrierben különösen fontos a *digitális identitás* a szakmai és a nem szakmai közönség vagy akár a médialáthatóság számára. A tudósok,

az egyetemi oktatók és a kutatók a legtöbb esetben a nyilvános elérhetőséggel, tudományos eredményeik láthatóságával teszik lehetővé a visszacsatolást munkájukra. A *publish or perish* (publikálj, vagy véged) gyakorlata a tudományos világban jól mutatja, hogy csak annak van értéke, ami megjelenik, s ez már önmagában is nagy nyomás ebben a közegben.

Nem véletlen, hogy számos tudós és kutató nagyon tudatosan van jelen az online térben – akár szakmai eredményekkel és kihívásokkal, akár a személyes élettörténetének részleteivel, ritkább esetben akár sikertelenségeivel is. Van, aki olyan CV-vel hívta fel magára a figyelmet, amely a sikertelen pályázatait és projektjeit sorolta fel. Így emelte ki, hogy mennyi meg nem ugrott akadály van egy-egy sikertörténet mögött.

Vannak, akik elsősorban a reputációjukat akarják építeni, és ebbe igen sok energiát fektetnek. Jól felépített LinkedIn- vagy ResearchGate-profiljuk, nyilvános vagy hivatalos oldaluk van a közösségi alkalmazásokban, a lehető legtöbb médiapublicitással élnek, bloggerek vagy vloggerek felkéréseire is igent mondanak, és interjúkat adnak. Tudatosan vagy kevésbé tudatosan saját márkát építenek maguknak, kutatócsoportjuknak, tanszéküknek: honlapot, blogot, vlogot, podcastokat készítenek.

Akadémiai influenzereknek nevezzük azokat a kutatókat, akik jelentős követő- vagy rajongótáborra vonzanak be. Ők lehetnek akár azok is, akik azzal küzdik le az imposztorszindrómát, hogy minden nagyobb projektjük végén megmutatják, hogyan jutalmazták önmagukat, és hogyan lépnek tovább egy következő projektre. Mások egzotikus környezetben mutatják meg az alkotó időszakokat egy *sabbatical* otthonból. Mindeközben a többség a tudományos adatbázisok, folyóiratok, az online elérhető kutatási és oktatási anyagok alapján építi profiljait, és mutatja be eredményeit.

A digitális identitás, vagyis az, hogy mi azonosít bennünket az interneten, 70-80%-ban befolyásolható. Ám még ezt az átlagolt arányt is komoly erőfeszítés megugrani. A tudomány világában a többség ezért ebbe a befolyásolásba nem tesz komoly energiát, és nem vállalja fel a nagyobb publicitást a neten és a közösségi médiában. Az óvatosabbak letiltják a kommentelést vagy az aktivitást a nyilvános profiljaikon. Viszont a távmunka és a hibrid munkavégzés tovább mélyíti a digitális és virtuális jelenlétet a felvett videókonferenciákkal, a kollaboratív platformokkal és a feltöltött tudástárakkal. Ha ezek nem is nyilvánosak, valakinek a tulajdonába kerülnek, visszakereshetők, ellenőrizhetők, számonkérhetők. Legyen szó egyetemről, kutatóintézetről vagy a digitális szolgáltatásokat végző vállalatokról – ők rendelkezhetnek mindazzal az adattömeggel

és aktivitáslenyomattal, amelyhez a működést biztosítják. E szerint is érdemes végiggondolni, milyen eszközökön és hogyan építjük a karrierünket, mit milyen biztonságban tudhatunk, mire szerződünk, és mennyire vagyunk lojálisak vagy etikusak. Ezeknek is el nem tűnő nyoma lesz a digitális hálózatokban – még ha az érdekelték köre sokkal szűkebb is a nyilvános megjelenésekhez képest.

Bármilyen nyilvánossági szint is a cél, folyamatosan naprakészen kell tartani a rólunk megjelent alapinformációkat, és legalább félévente-évente ellenőrizni keresőmotorral, adatbázisok szűrésével, platformátvilágítással, hogy mi található meg rólunk. A legtöbb esetben mi magunk frissíthetünk vagy módosíthatunk. A rendszeres szűrés során találhatunk újabb hivatkozásokat vagy korábbi megjelenéseinkről további megosztásokat. Ha bármilyen sértő vagy félrevezető információ jelenik meg rólunk, adathiánnyal vagy adatanomáliával szembesülünk, a platform üzemeltetőjétől vagy hatósági eljárás útján kérhető a tartalom eltávolítása vagy az adatmódosítás.

Mindeközben megkezdődött a virtuális vagy kevert valóságban való karrierlelképeződés is – elsősorban a Metaverzumban vagy más kevert valóságokban és a gamification alkalmazásokban, de különböző szimulációs kollaborációkban is. Az újabb és újabb technológiák megjelenésével tehát egyre inkább alapelvárás a digitális karrier és a láthatóság menedzselése – egyre szélesebb eszköztárral.

Összességében tehát megkerülhetetlen a digitális és virtuális vagy augmentált megjelenésünk karbantartása. A folyamatos frissítés lehetőséget ad arra, hogy bármilyen változás vagy nem várt esemény esetén is gyorsan tudjunk reagálni, s a legfrissebb információk legyenek láthatók rólunk, valamint a média is könnyen tájékozódjon tudományos eredményeinkről.

Két karrierút rövid története

Flóra, az útkereső

Flóra mindig teljesítményorientált volt, és az elérhető eredményekre koncentrált. Negyvenöt éves kora előtt professzor szeretett volna lenni, és ebben a kérdésben hajthatatlan volt. Nyelvészprofesszor szüleivel otthon mindig szenvedélyesen beszéltek arról, hogy milyen gazdag tud lenni egy nyelv, mennyire eltérő a nyelvi gondolkodás, milyen változékony az élő nyelv, és mennyire fontos minél több nyelvet beszélni. Flóra ezzel akart foglalkozni egy életen át.

Amikor felmérte a lehetőségeit, szembesült azzal, hogy tengernyi nyelvész-kutató van a világon, és megszámlálhatatlan kutatási téma. Arra a következtetésre jutott, hogy olyan területen tud a leggyorsabban érvényesülni, amelyet még kevesen, úttörőként kutatnak. De akármilyen irányba indult, mindig kiderült, hogy vannak nála gyorsabbak, akik hamarabb érnek el eredményeket egy-egy témában, mint ahogy ő felfedezi. Csalódott volt, de szüleinek nem szeretett volna csalódást okozni. A doktori felvételik kiírását böngészve nem talált olyan felhívást, amely motiválta volna, és elindította volna egy kutatási terv elkészítése felé. Nem várhatott tovább, valahogyan finanszírozni kellett az életét. Végül megpályázott egy teljes tanulmányi finanszírozást biztosító ösztöndíjas helyet, ahol lehetősége volt arra, hogy általános nyelvészetet oktasson, tehát jövedelemre is szert tegyen. Felvételt nyert, de ezt követően rájött, mekkora kompromisszumot kötött. Az általános nyelvészetben nem találta meg az örömét, körülötte pedig leginkább filológiával és történeti nyelvészettel foglalkoztak. Konzulense olyan témákat kutatott, amelyek nem segítették Flóra továbblépését. Azt érezte, hogy szalad vele az idő, miközben ő nem találja az irányt. Rájött, hogy a doktori címen és a szülői várakozásokon túl semmi más nem motiválja doktori tanulmányai-ban. Napról napra erősödött benne az érzés: teljesen más utat kell választania. Elkezdte mérlegelni, hogy mi történik, ha nem a tudományos pályán marad, és egy év után ott tartott, hogy elköszön a doktori iskolától.

Ez idő tájt épp az unokaöccsére vigyázott egy hétvégén. A fiú nagyon szeretett volna elmenni egy robotkiállításra, amelyről az osztálytársaitól hallott. Mikor megérkeztek a helyszínre, egy társalkodó robot fogadta őket a bejáratnál, és rövid választ lehetett tőle kapni olyan alapvető kérdésekre, hogy mikor van nyitva a kiállítás, milyen jegyet lehet vásárolni, mit lehet látni a helyszínen. Flóra úgy érezte, mintha hirtelen lelassult volna az idő, és számtalan kérdés tört fel belőle. Miért kezd el a kisfiú társalogni egy robottal, amely egy felnőtt számára láthatóan csak betáplált kérdésekre válaszol? Hogyan tudja azonosítani a kérdéseket a robot? Mi történik akkor, ha az interakció elakad? Mi a különbség a gyermek és a robot reakciója között? A kérdések sora nem ért véget még akkor sem, amikor a kisfiút visszavitte a szüleihez, és hazatért. Leült a laptopja elé, és egész éjjel fent volt.

Rájött, hogy a nyelvészeti tudása és a középiskolai, hobbiszintű érdeklődése a kódolás iránt szerencsés módon találkozik. A természetes nyelvfelismerés területén számos kutatást talált, de ezek közül különösen a gyerekek és a robotok közötti kommunikáció technológiai és morális aspektusa érdekelt. Megkereste,

hogy milyen egyetemeken, kutatóintézetekben, vállalatoknál foglalkoznak már ezzel a témával.

Elérhető távolságban összesen egy céget talált, ahol ezen a szakterületen kerestek olyan jelentkezőket, akiknek már volt alapszintű kutatási tapasztalatuk és nyelvész végzettségük. Mivel kiváló eredménnyel zárta mesterképzését, szakdolgozata számos kattintást kapott, és a PhD-képzésbe is már betekintett, előnyt élvezett a jelentkezéskor. Beküldte az önéletrajzát, és a háromfordulós felvételi interjú után juniorként felvették a kutatói csapatba. Részt vett továbbképzéseken, workshopokon, elmélyült a témában. Teljesítményorientáltságának köszönhetően a projektekben való részvétele aktív és eredményes volt. Rövid időn belül bekerült a vállalat tehetséggondozó programjába, majd később menedzserként és vezetőként folytatta munkáját.

Már a harmincas évei közepén járt, amikor egy napon rájött, hogy kiváló fizetése és szakmai kihívásai mellett hiányérzete van. Gyerekei már nagyobbak voltak, szabad kapacitása megengedte, hogy visszaemlékezzen, mennyire szeretett volna negyvenöt éves kora előtt professzor lenni. Újra doktori iskolát keresett, és akkor már a munkájához kapcsolódó témával pályázott. Így egyéni tanrenddel és az alkalmazott kutatások területén szerzett mély tapasztalattal jó ütemben zárta a PhD-folyamatot. A vállalatnál mindeközben meggyőzte feletteseit arról, hogy eredményeiket érdemes nemcsak a szakmának és az ügyfeleknek kommunikálniuk, hanem azokat tudományos fórumokon is célszerű bemutatniuk – bővítve szakmai kapcsolatrendszerüket –, ami újabb együttműködéseket hozhat. Ígéretét beváltotta. Nagyon élvezte a tudományos együttműködéseket, hiszen értette a tudomány és az üzlet nyelvét is, belelátott az alap kutatás mélységébe.

Bár munkái idéztsége szárnyalt a kutatói adatbázisokban, már nem tervezett akadémiai karriert. Magának érezte a versenyszféra dinamikáját. Mégis szoros kapcsolatban maradt a tudományos világgal, és inspirálódott. Gyakran ő maga volt a megrendelője az alkalmazott kutatásoknak, és kollaborált egyetemekkel, kutatóintézetekkel. Negyvenöt éves korára tiszteletbeli professzorrá választották egy rangos, vele folyamatosan együttműködő egyetemen, és ő mindig örömmel jelent meg meghívott előadóként, vagy tartott beszédeket diplomaátadókon. Bár az életútja során néha úgy érezte, félbehagyott valamit, nem azt valósította meg, amit korábban célként tűzött ki, egy idő után rájött, hogy célját nem engedte el teljesen, elvégre az részben megvalósult, s ebben a formában még inkább hozzájárult a kutatási terület támogatásához – több szektorban is.

Amikor nyelvészprofesszor szüleivel beszélt erről, kezdetben nem volt könnyű dolga, hiszen ők nem értették a döntését. Később azonban elfogadták

a lányuk által választott életutat. Ezt követően már magabiztosságot adott nekik, hogy egy olyan szakember lett a családjukban, aki érti, használja, fejleszti azokat a technológiákat, amelyek dinamikusan fejlődnek körülöttük.

Nimród, az elkötelezett

A másik történet Nimródról szól, aki mindig is nagyon érdeklődött a dinoszauruszok iránt. Nemcsak gyűjtötte egészen kicsi korától a dinófigurákat, vagy kérte, hogy meséljenek neki dinoszauruszos mesekönyvekből, hanem ő maga is kitalált ilyen történeteket, és minden felnőttet erről a témáról kérdezett, hátha többet tudhat meg. Ám a környezetében mást nem érdekeltek a régvolt állatok.

Egy nap az iskolakezdés időszakában találkozott a *T-Rex Expressz* című animációs sorozattal, amelyben egy kíváncsi, fiatal *Tyrannosaurus rex* időutazásra alkalmas vonattal, dinoszauruszok társaságában kalandozik egy kitalált univerzumban. Minden epizódot élőszereplős rész követett egy paleontológussal, aki elmagyarázta a műsor dinoszaurusz-tantervét. Nimród ekkor hallott először a paleontológiáról. Rájött, hogy léteznek olyan felnőttek, akik mély tudással rendelkeznek ezekről az egykori állatokról. Már is azonosult a filmben megjelenő szakértővel. Olyan akart lenni, mint ő. Innentől minden kapcsolódó tantárgy érdekelt a földrajztól a biológiáig, és bármilyen kiállításról vagy eseményről hallott ebben a témakörben, rávette a szüleit, hogy vigyék el az ásványkiállítástól a régészeti workshopokig mindenhová.

Egyetemi képzéseit már e szerint választotta ki. Tudatos fiatalként jó helyre akart kerülni. Sikeres pályázatot nyújtott be egy külföldi egyetemre. Bár ösztöndíjas volt, a megélhetést is fedezni kellett, amelyet a szülei nem tudtak teljes mértékben finanszírozni. Paleontológiai ismereteiről vlogot készített, s a reklámbevételből, illetve a videókban kért adományokból fedezte megélhetését. Az egyik legkiválóbb eredménnyel végzett az egyetemen, így jó eséllyel tervezhette tudományos jövőjét.

Doktori programra jelentkezett egy távolabbi, rangos külföldi egyetemre. Ehhez már vízumot is kellett kérelmeznie, valamint egészségbiztosítási kiadásokkal és még magasabb lakhatási költségekkel kellett számolnia. Minden lehetséges ösztöndíjat megpályázott a további források fedezéséhez, de ez az út végül nem volt járható. Ekkor a család egyik tagja megemlítette, hogy segítséget keresnek épp abba a városba egy kisfiú mellé, ahol az egyetem volt. Mindenáron be

akart jutni a kiszemelt doktori képzésre, ezért jelentkezett a kereseti lehetőségre. A fogadó családban egy kisiskolás fiúra vigyázott, akinek kistestvére született. Beköltözött hozzájuk egy kis szobába. A család napirendjéhez szervezte meg, hogy amennyit csak tud, bent lehessen az egyetemen. Az első doktori év után elesett a lakhatás lehetőségétől: a családnak már nem kellett tovább a segítség. Ásatásokra jelentkezett, hogy ebből fedezze a költségeit, podcastot indított a témában immár tudományos szinten, és mindez végül elegendő jövedelemkiegészítésnek bizonyult.

Amikor megvédte doktori címét, meghívták, hogy oktató és kutató legyen a tanszéken. Kezdetben jól érezte magát. Büszke volt rá, hogy a szakterületén az egyik vezető egyetemen kapott státuszt, és egy idő után rangos konferenciákra is invitálták. Ám a versengő közegben nem találta a helyét. A rendszeres tanszéki érdeklődésekből igyekezett kimaradni, s pár éven belül nem látott további előrelépési lehetőséget.

Mivel az egyetem elvárta, hogy néhány évente egyszer valamilyen mobilitáson vegyenek részt a tanszék dolgozói, fizetés nélküli szabadságot kért egy féléves időszakra. Jelentkezett egy feltárássra, ahol nagy tömegben találtak dinoszaurszcsonkokat. Ez alatt a fél év alatt jobban beilleszkedett és kiteljesedett, mint valaha. Ebben a közegben ugyanis nem az egymással való versengés és az egyéni érdekek mozgatták a kutatást, hanem a kutatás öröme, illetve a közös eredmények és közzétételük. Itt találkozott először olyan kutatói közösséggel, amelyben el tudott köteleződni. Azt érezte, ez a közösség az inspiráló közege. Mindent megtett azért, hogy ott dolgozhasson. Megvált korábbi munkahelyétől. Hálás volt a kiváló referenciáért, de a lehetőségért is, hogy továbbléphet. Arra tudatosan ügyelt, hogy legyenek olyan kollégák, akikkel továbbra is kapcsolatban maradhat – annak ellenére, hogy felmondása után fagyos hangot ütött meg vele a tanszékvezető, és nem javasolt további együttműködést. Mégis tudta, hogy a jó kapcsolatok hosszú távon fontosak.

Új helyén a közösség befogadta, és értékelte elkötelezettségét. Olyan aktív feltárássban vett részt, hogy végül kollégáival közösen létesítettek egy paleontológiai múzeumot, amelyhez befektetőket is találtak. Kutatási eredményeiket rendszeresen publikálták, a hasonló nemzetközi központokkal hálózatot építettek. Tudásmegosztásuknak és kollaborációjuknak köszönhetően többször is visszahívták arra a rangos egyetemre, amelyről korábban elköszönt. Szerencsés módon a későbbi tanszékvezető közvetlen kutató kollégája volt, vele aktív kapcsolatban maradt.

Karrierje utolsó szakaszában legnagyobb szívügye a múzeum és az ismeretterjesztés maradt. Azt szerette volna, ha minél több eredményük eljut a nagyközönséghez. Célja volt elültetni az érdeklődést a paleontológia iránt generációról generációra. Minden új felfedezésekor arra gondolt, hogy biztosan vannak hozzá hasonló emberek, akiket ez a szakterület már gyerekként vagy fiatalként meg tud fogni, és ők továbbviszik majd az idősebb kutatók szellemi örökségét.

Számára a karrier azt jelentette, hogy kutatói közösségben dolgozhatott hozzá hasonló érdeklődésűekkel egy támogató közegben, és mind a szakembereknek, mind a nagyközönségnek prezentálni tudták a nemzetközileg is nagy figyelmet kiváltó eredményeiket. Amikor egyetemi tanszékvezető és a múzeum szakmai vezetője volt, akkor is rendszeresen vállalt előadásokat gyerekeknek és fiataloknak, hogy nekik is átadja a paleontológia szeretetét.

Ő maga nem tekintett sikersztoriként a karrierjére. Inkább az lelkesítette, ha a tanítványai újabb lelőhelyekre és soha nem látott leletekre bukkantak. Nemcsak tudását adta át, hanem a megértés örömét és a szakmai közösség iránti elköteleződés lehetőségét. Tanítványai számára példakép lett: szerettek volna olyan karriert megvalósítani, amelyben több lehetőség is van a kibontakozásra, az elkötelezett munkára, és amelyben örömeiket lelik.

Összefoglalás

Minden karrierútban ott van a lehetőség a megállásra és a változtatásra éppúgy, mint a klasszikus előmenetelre vagy elágazásokra. Legalább három-öt-tíz évente érdemes megállni, feltenni a jövőre vonatkozó kérdéseket, és elképzelni a következő három-öt-tíz évet. A tudományos karrierben ez jól működő dinamika. Aki párhuzamosan a piaci szférában is dolgozik, inkább számolhat két-három éves ciklusokkal.

Mindeközben folyamatosan változnak a módszertani és az elméleti munkákra vonatkozó elvárások, az értékelési rendszerek és a külső körülmények is. Ennek köszönhetően lehet előremenekülni, vagy horgonyt vetni. Az előremenekülés esetén olyan szakterület és karrierlehetőség keresése a cél, amely kialakulóban van, és így kevesebb pályatárssal kell versengeni. Választható azonban olyan karrierút is, ahol már nagy a verseny, de jó mentorokkal és kollégákkal le lehet horgonyozni egy részterületen, tanszéken vagy kutatóhelyen, és így egy ponton kiugró eredményt lehet elérni.

Bármilyen tehetséges is valaki, bármilyen jól és tudatosan tervezi is a karrierútját, számolnia kell azzal, hogy az eredmények átlagosan lassabban érnek be, mint a versenyszférában. Egy hallgató a tanteremben még tud olyan gyorsan visszajelezni, mint egy ügyfél az üzleti életben, de a hosszabb kutatások és azok publikációi lehet, hogy csak évek múlva hozzák az első komolyabb visszajelzéseket. Az elismerésre pedig éppúgy nincs garancia, mint a Nobel-díjra – még akkor sem, ha zseni az illető. Elég, ha egyvalaki gyorsabb nála egy eredménnyel a világ másik végén, és azt előbb publikálja.

Célszerű tehát a karriertervezéskor olyan elemekre is koncentrálni, mint a kutatás és oktatás szenvedélye, a kíváncsiság, a versengő vagy támogató közeg lehetőségei. Ezekhez érdemes mérlegelni a kudarctűrő képességet vagy a vezetői képességeket is.

A karriert külső és belső erők együtt mozgatják. Néha láthatók az erővonalak, a döntések és a következmények, máskor kevés információból kell dolgozni. A tudatosság, a kitartás, a rugalmasság és az ambíció alapvető meghatározói annak, hogy végül milyen karrierutak épülnek – lásd a fenti két történetet. Nincs két egyforma tudományos karrier. Ettől is izgalmas ez a pálya.

Javasolt feladatok

1. Keressen rá a tudományos élet szupersztárjaira és influenszereire a tudományterületén! Mi látható a karrierútjukból? Mi lehet követendő és kerülendő?
2. Hasonlítsa össze egy 20. és egy 21. századi karrierutat! Mik a hasonlóságok és a különbségek?
3. Keressen TED-előadásokat! Válasszon ki egy témát vagy előadót! Keresse meg az összefüggést a bemutatott tudományos eredmény és a karrierút között!

Ajánlott irodalom

ARMSTRONG, Catherine (2020): *A Practical Guide to Planning an Academic or Research Career*. Online: www.jobs.ac.uk/media/pdf/careers/resources/a-practical-guide-to-planning-an-academic-or-research-career.pdf

- DEMETER Márton (2020): *Academic Knowledge Production and the Global South: Questioning Inequality and Under-representation*. London: Palgrave Macmillan.
- FEHÉR, Katalin (2021): Digital Identity and the Online Self: Footprint Strategies – An Exploratory and Comparative Research Study. *Journal of Information Science*, 47(2), 192–205. Online: <https://doi.org/10.1177/0165551519879702>
- Nature Careers Podcast “Beyond Academia” series. Online: www.nature.com/nature/articles?type=nature-careers-podcast
- POZEN, Robert C. – SAMUEL, Alexandra (2022): *Táv munka Zrt.* Ford. Pétersz Tamás. Budapest: HVG.
- VAROL, Ozan (2020): *Think Like a Rocket Scientist: Simple Strategies for Giant Leaps in Work and Life*. New York: Random House.

MELLÉKLETEK

Vákát

1. melléklet: Folyóíratrangsor – jogtudomány

Rangsor- pozíció	Folyóírat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1.	Annual Review of Criminology	Q1	22
2.	International Organization	Q1	151
3.	Criminology	Q1	147
4.	Government Information Quarterly	Q1	112
5.	Journal of Business Ethics	Q1	208
6.	IEEE Communications Standards Magazine	Q1	22
7.	Accident Analysis and Prevention	Q1	164
8.	International Security	Q1	113
9.	Crime Science	Q1	25
10.	Transport Policy	Q1	103
11.	Higher Education	Q1	110
12.	Justice Quarterly	Q1	94
13.	Computers and Security	Q1	102
14.	Telematics and Informatics	Q1	78
15.	Criminology and Public Policy	Q1	37
16.	Journal of Quantitative Criminology	Q1	87
17.	Journal of Law and Economics	Q1	86
18.	Journal of Air Transport Management	Q1	82
19.	Social Science Computer Review	Q1	78
20.	Youth Violence and Juvenile Justice	Q1	50
21.	Resources Policy	Q1	80
22.	European Journal of Psychology Applied to Legal Context	Q1	25
23.	American Journal of Criminal Justice	Q1	34
24.	Journal of International Economic Law	Q1	50
25.	Journal of Criminal Justice	Q1	85
26.	Artificial Intelligence and Law	Q1	41
27.	Regulation and Governance	Q1	49
28.	Punishment and Society	Q1	61
29.	International Theory	Q1	31
30.	Theoretical Criminology	Q1	77
31.	Forensic Science International: Digital Investigation	Q1	55
32.	Journal of Experimental Criminology	Q1	54
33.	IEEE Security and Privacy	Q1	78
34.	Marine Policy	Q1	104

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
35.	Journal of Law and the Biosciences	Q1	23
36.	Police Quarterly	Q1	54
37.	Computer Law and Security Review	Q1	41
38.	European Constitutional Law Review	Q1	27
39.	Journal of Law, Economics, and Organization	Q1	73
40.	American Journal of International Law	Q1	79
41.	Crime and Delinquency	Q1	77
42.	Criminal Justice and Behavior	Q1	100
43.	British Journal of Criminology	Q1	100
44.	Yale Law Journal	Q1	82
45.	Law and Human Behavior	Q1	98
46.	Law and Society Review	Q1	78
47.	Policing and Society	Q1	44
48.	Feminist Criminology	Q1	37
49.	Journal of Family Violence	Q1	82
50.	Election Law Journal: Rules, Politics, and Policy	Q1	11
51.	Comparative Migration Studies	Q1	21
52.	Journal of Cybersecurity	Q1	17
53.	Psychology, Public Policy, and Law	Q1	67
54.	Computer Standards and Interfaces	Q1	67
55.	Race and Justice	Q1	16
56.	World Trade Review	Q1	33
57.	Health and Justice	Q1	12
58.	Homicide Studies	Q1	49
59.	Forensic Science International	Q1	128
60.	Asian Journal of Criminology	Q1	19
61.	Critical Criminology	Q1	30
62.	International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics	Q1	40
63.	Transnational Environmental Law	Q1	21
64.	Journal of Developmental and Life-Course Criminology	Q1	15
65.	Violence Against Women	Q1	102
66.	German Law Journal	Q1	8
67.	International Journal of Law and Psychiatry	Q1	69
68.	Criminal Justice Policy Review	Q1	35
69.	Digital Evidence and Electronic Signature Law Review	Q1	3
70.	Criminology and Criminal Justice	Q1	51

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
71.	Studies in Space Law	Q1	5
72.	Forensic Chemistry	Q1	18
73.	Utilities Policy	Q1	54
74.	IET Intelligent Transport Systems	Q1	51
75.	Stanford Law Review	Q1	74
76.	World Tax Journal	Q1	3
77.	Journal of Criminology	Q1	41
78.	Business and Human Rights Journal	Q1	13
79.	Electricity Journal	Q1	50
80.	Crime, Media, Culture	Q1	38
81.	European Journal of Criminology	Q1	56
82.	Victims and Offenders	Q1	32
83.	Behavioral Sciences and the Law	Q1	77
84.	Trends in Organized Crime	Q1	28
85.	Crime Psychology Review	Q1	7
86.	Journal of Legal Affairs and Dispute Resolution in Engineering and Construction	Q1	13
87.	Policing (Oxford)	Q1	20
88.	Common Market Law Review	Q1	52
89.	Annual Review of Law and Social Science	Q1	49
90.	Journal of Empirical Legal Studies	Q1	27
91.	Forensic Science International: Synergy	Q1	9
92.	Journal of Intervention and Statebuilding	Q1	19
93.	Harvard Law Review	Q1	88
94.	International Journal of Transitional Justice, The	Q1	29
95.	International and Comparative Law Quarterly	Q1	51
96.	Police Practice and Research	Q1	28
97.	Comparative Legal History	Q1	4
98.	Journal of Crime and Justice	Q1	29
99.	Legal Theory	Q1	32
100.	International Data Privacy Law	Q1	22
101.	Child Abuse Review	Q1	45
102.	Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice	Q1	40
103.	Policing	Q1	51
104.	Probation Journal	Q1	34
105.	Prison Journal	Q1	53
106.	Journal of Energy and Natural Resources Law	Q1	11

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
107.	Deviant Behavior	Q1	59
108.	Global Policy	Q1	36
109.	University of Chicago Law Review	Q1	61
110.	Women's Studies International Forum	Q1	63
111.	European Business Organization Law Review	Q1	22
112.	American Law and Economics Review	Q1	34
113.	Columbia Law Review	Q1	72
114.	Journal of World Trade	Q1	34
115.	Journal of Contemporary Criminal Justice	Q1	51
116.	European Journal of International Law	Q1	63
117.	Revista de Pensamiento Estratégico y Seguridad CISDE	Q1	4
118.	Youth Justice	Q1	29
119.	Journal of Competition Law and Economics	Q1	27
120.	International Journal of Constitutional Law	Q1	37
121.	International Journal of Law and Information Technology	Q1	18
122.	Journal of Police and Criminal Psychology	Q1	27
123.	Psychology, Crime and Law	Q1	62
124.	University of Pennsylvania Law Review	Q1	64
125.	European Journal of Risk Regulation	Q1	21
126.	Criminal Justice Review	Q1	38
127.	European Journal on Criminal Policy and Research	Q1	34
128.	Journal of Disability Policy Studies	Q1	37
129.	Parliamentary Affairs	Q1	47
130.	Theory and Practice of Legislation	Q1	11
131.	Security Journal	Q1	25
132.	Chinese Journal of International Law	Q1	19
133.	Social and Legal Studies	Q1	44
134.	Bulletin for International Taxation	Q1	2
135.	Violence and Victims	Q1	90
136.	Journal of Environmental Law	Q1	32
137.	International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice	Q1	14
138.	Journal of International Dispute Settlement	Q1	19
139.	Review of European, Comparative and International Environmental Law	Q1	21
140.	Hague Journal on the Rule of Law	Q1	18
141.	Adoption Quarterly	Q1	34
142.	Journal of Divorce and Remarriage	Q1	33

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
143.	Law and Social Inquiry	Q1	50
144.	Food and Drug Law Journal	Q1	22
145.	Georgetown Law Journal	Q1	51
146.	Journal of Legal Studies	Q1	63
147.	Política Criminal	Q1	8
148.	Public Integrity	Q1	21
149.	First Monday	Q1	74
150.	Medical Law Review	Q1	29
151.	Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law	Q1	23
152.	Journal of Empirical Research on Human Research Ethics	Q1	32
153.	Journal of Property, Planning and Environmental Law	Q1	12
154.	Ius et Praxis	Q1	9
155.	Journal of Forensic and Legal Medicine	Q1	51
156.	Crime, Law and Social Change	Q1	49
157.	IIC International Review of Intellectual Property and Competition Law	Q1	19
158.	Journal of Law and Courts	Q1	15
159.	PoLAR: Political and Legal Anthropology Review	Q1	29
160.	Revista Chilena de Derecho	Q1	11
161.	Journal of Human Trafficking	Q1	15
162.	Journal of Legislative Studies, The	Q1	39
163.	Virginia Law Review	Q1	58
164.	Law, Innovation and Technology	Q1	17
165.	Contemporary Drug Problems	Q1	16
166.	Journal of Ethnicity in Criminal Justice	Q1	19
167.	Yearbook of European Law	Q1	4
168.	Adoption & Fostering	Q1	27
169.	Theoretical Inquiries in Law	Q1	28
170.	Dynamics of Asymmetric Conflict: Pathways toward Terrorism and Genocide	Q1	13
171.	Social Justice Research	Q1	58
172.	Justice System Journal	Q1	22
173.	California Law Review	Q1	60
174.	Human Rights Law Review	Q1	36
175.	International Review of Law and Economics	Q1	43
176.	Critical Military Studies	Q1	17
177.	Psychological Injury and Law	Q1	27
178.	Leiden Journal of International Law	Q1	36

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
179.	Journal of World Investment and Trade	Q1	18
180.	Cambridge Yearbook of European Legal Studies	Q1	14
181.	Criminal Justice Studies	Q1	21
182.	Global Crime	Q1	29
183.	Law and Policy	Q1	49
184.	Howard Journal of Crime and Justice	Q1	11
185.	International Review of Victimology	Q1	30
186.	Criminal Law and Philosophy	Q1	19
187.	Journal of World Energy Law and Business	Q1	10
188.	Journal of Criminal Law and Criminology	Q1	50
189.	Conflict Resolution Quarterly	Q1	23
190.	Valori e Valutazioni	Q1	13
191.	International Journal for Crime, Justice and Social Democracy	Q1	20
192.	International Journal of Marine and Coastal Law	Q1	30
193.	Journal of International Criminal Justice	Q1	41
194.	Nordic Journal of Criminology	Q1	23
195.	International Journal of Police Science and Management	Q1	12
196.	Journal of Offender Rehabilitation	Q1	40
197.	Journal of World Intellectual Property	Q1	10
198.	Journal of Forensic Nursing	Q1	24
199.	Information and Communications Technology Law	Q2	18
200.	Chinese Journal of Comparative Law	Q2	7
201.	Industrial Law Journal	Q2	28
202.	Climate Law	Q2	20
203.	International Journal of Evidence and Proof	Q2	6
204.	Southern California Law Review	Q2	35
205.	Yale Journal on Regulation	Q2	6
206.	Journal of Criminal Justice Education	Q2	30
207.	UCLA Law Review	Q2	47
208.	Washington Quarterly	Q2	49
209.	Res Publica	Q2	21
210.	Modern Law Review	Q2	24
211.	Vanderbilt Law Review	Q2	47
212.	European Law Journal	Q2	58
213.	Northwestern University Law Review	Q2	47
214.	Journal of Social Welfare and Family Law	Q2	27

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
215.	Psychiatry, Psychology and Law	Q2	34
216.	ERA Forum	Q2	9
217.	Women and Criminal Justice	Q2	29
218.	Journal of Arts Management Law and Society	Q2	20
219.	Cornell Law Review	Q2	50
220.	International Review of Law, Computers and Technology	Q2	14
221.	International Journal of Technology Management	Q2	61
222.	Journal of Fluorescence	Q2	74
223.	Revista Española de Derecho Constitucional	Q2	7
224.	Intertax	Q2	7
225.	Computer Fraud and Security	Q2	27
226.	Public Organization Review	Q2	30
227.	Anuario de Psicología Jurídica	Q2	11
228.	Cambridge International Law Journal	Q2	10
229.	Harvard Environmental Law Review	Q2	32
230.	Texas Law Review	Q2	50
231.	Revista de Derecho Político	Q2	5
232.	Federal Probation	Q2	35
233.	Journal of Borderlands Studies	Q2	24
234.	Journal of Human Rights	Q2	20
235.	Safer Communities	Q2	13
236.	Forensic Science Review	Q2	14
237.	International Journal of Law in Context	Q2	21
238.	International Journal of Law, Crime and Justice	Q2	29
239.	Columbia Journal of Transnational Law	Q2	33
240.	Oxford Journal of Legal Studies	Q2	32
241.	Asian Affairs	Q2	13
242.	International Journal of Human Rights	Q2	25
243.	Legal Issues of Economic Integration	Q2	11
244.	Law and Practice of International Courts and Tribunals	Q2	12
245.	Journal of Human Rights and Social Work	Q2	10
246.	Mezhdunarodnye Protessy	Q2	6
247.	Australian Journal of Human Rights	Q2	13
248.	Journal of Financial Crime	Q2	26
249.	Notre Dame Law Review	Q2	34
250.	Accounting, Economics and Law: A Convivium	Q2	17
251.	New York University Law Review	Q2	55

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
252.	Revista Española de la Transparencia	Q2	2
253.	European Journal of Law and Economics	Q2	32
254.	Minnesota Law Review	Q2	41
255.	Arctic Review on Law and Politics	Q2	5
256.	First Amendment Studies	Q2	5
257.	European Journal of Migration and Law	Q2	32
258.	Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law	Q2	5
259.	Journal of Criminal Psychology	Q2	12
260.	Partner Abuse	Q2	8
261.	Boston University Law Review	Q2	34
262.	Journal of Gender-Based Violence	Q2	8
263.	Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review	Q2	29
264.	Law and History Review	Q2	29
265.	Harvard International Law Journal	Q2	44
266.	Medicine, Science and the Law	Q2	37
267.	Indiana Law Journal	Q2	29
268.	Journal of Law and Society	Q2	50
269.	Residential Treatment for Children and Youth	Q2	24
270.	Journal of Conflict and Security Law	Q2	26
271.	Journal of Family Trauma, Child Custody and Child Development	Q2	21
272.	International Criminal Justice Review	Q2	25
273.	Journal of Corporate Law Studies	Q2	10
274.	American Business Law Journal	Q2	25
275.	Journal of Medical Ethics and History of Medicine	Q2	17
276.	Revista Derecho del Estado	Q2	4
277.	AJIL Unbound	Q2	10
278.	Journal of Aggression, Conflict and Peace Research	Q2	17
279.	European Law Review	Q2	23
280.	International Journal of Electronic Security and Digital Forensics	Q2	15
281.	Settler Colonial Studies	Q2	21
282.	Asian Journal of Law and Society	Q2	10
283.	International Criminal Law Review	Q2	23
284.	Human Rights Review	Q2	20
285.	Contemporary Readings in Law and Social Justice	Q2	15
286.	ICSID Review	Q2	20

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
287.	Current Issues in Criminal Justice	Q2	5
288.	International Journal of Conflict and Violence	Q2	20
289.	Ocean Development and International Law	Q2	33
290.	Duke Law Journal	Q2	46
291.	Journal of Addictions and Offender Counseling	Q2	16
292.	Law and Critique	Q2	20
293.	University of Toronto Law Journal	Q2	18
294.	Estudios Constitucionales	Q2	11
295.	European Papers – A Journal on Law and Integration	Q2	2
296.	International Journal of Cyber Criminology	Q2	18
297.	Journal of Money Laundering Control	Q2	24
298.	Journal of Value Inquiry	Q2	19
299.	African Security Review	Q2	12
300.	Israel Law Review	Q2	20
301.	Journal of Adult Protection, The	Q2	17
302.	European Journal of Probation	Q2	19
303.	International Commentary on Evidence	Q2	7
304.	Journal of Transportation Security	Q2	15
305.	Crime Prevention and Community Safety	Q2	23
306.	Arbitration International	Q2	20
307.	Journal of European Competition Law and Practice	Q2	11
308.	Constitutional Political Economy	Q2	29
309.	Journal of Legal Medicine	Q2	20
310.	Journal for European Environmental and Planning Law	Q2	8
311.	Global Trade and Customs Journal	Q2	4
312.	Northwestern Journal of International Law and Business	Q2	7
313.	American Journal of Jurisprudence	Q2	7
314.	Journal of Applied Security Research	Q2	15
315.	EC Tax Review	Q2	4
316.	Netherlands International Law Review	Q2	18
317.	Review of Central and East European Law	Q2	16
318.	Studies in Social Justice	Q2	16
319.	International Sports Law Journal	Q2	7
320.	European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice	Q2	18
321.	Terra Economicus	Q2	8
322.	Anuario Iberoamericano de Justicia Constitucional	Q2	4

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
323.	Natural Resources Journal	Q2	27
324.	International Journal of Refugee Law	Q2	34
325.	Administrative Law Review	Q2	29
326.	Lex Localis	Q2	16
327.	Journal of Human Rights and the Environment	Q2	9
328.	Interchange	Q2	20
329.	Juvenile and Family Court Journal	Q2	21
330.	Journal of Children's Services	Q2	23
331.	Law, Probability and Risk	Q2	15
332.	PSL Quarterly Review	Q2	5
333.	Journal of Intellectual Property Law and Practice	Q2	11
334.	Michigan Law Review	Q2	57
335.	International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations	Q2	7
336.	International Organizations Law Review	Q2	20
337.	Transnational Legal Theory	Q2	10
338.	Asian Journal of International Law	Q2	12
339.	International Journal of Law and Management	Q2	20
340.	Legal Studies	Q2	25
341.	Revista de Investigações Constitucionais	Q2	8
342.	Maastricht Journal of European and Comparative Law	Q2	19
343.	Transactions on Maritime Science	Q2	6
344.	Trends and Issues in Crime and Criminal Justice	Q2	16
345.	Law and Ethics of Human Rights	Q2	13
346.	Middle East Law and Governance	Q2	13
347.	State Crime Journal	Q2	4
348.	Central European Journal of Public Policy	Q2	10
349.	Capital Markets Law Journal	Q2	9
350.	Antitrust Bulletin	Q2	21
351.	Contemporary Justice Review: Issues in Criminal, Social, and Restorative Justice	Q2	16
352.	International Journal of Law, Policy and the Family	Q2	24
353.	Problems and Perspectives in Management	Q2	23
354.	Revista Brasileira de Direito Processual Penal	Q2	3
355.	BRICS Law Journal	Q2	4
356.	Journal of Law, Finance, and Accounting	Q2	5
357.	Human Affairs	Q2	15
358.	DOMES: digest of Middle East studies	Q2	11

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
359.	Russian Law Journal	Q2	6
360.	Grotiana	Q2	9
361.	Iowa Law Review	Q2	36
362.	Journal of Strategic Security	Q2	10
363.	European Business Law Review	Q2	4
364.	European Journal of Health Law	Q2	22
365.	International Journal of E-Entrepreneurship and Innovation	Q2	4
366.	Rassegna Italiana di Criminologia	Q2	9
367.	Family Court Review	Q2	5
368.	Journal of the History of International Law	Q2	10
369.	American Journal of Legal History	Q2	12
370.	International Journal for the Semiotics of Law	Q2	15
371.	Air and Space Law	Q2	3
372.	Forensische Psychiatrie, Psychologie, Kriminologie	Q2	15
373.	Revista Catalana de Dret Públic	Q2	4
374.	Egyptian Journal of Forensic Sciences	Q2	20
375.	Masaryk University Journal of Law and Technology	Q2	5
376.	Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism	Q2	12
377.	Croatian Yearbook of European Law and Policy	Q2	5
378.	Journal of Tort Law	Q2	7
379.	Law and Development Review	Q2	8
380.	Perspectives on Terrorism	Q2	12
381.	Santander Art and Culture Law Review	Q2	5
382.	Revista de Derecho Privado	Q2	4
383.	Criminal Justice Ethics	Q2	14
384.	Revista Científica General José María Córdova	Q2	4
385.	International Journal of Migration, Health and Social Care	Q2	16
386.	Quaderni Costituzionali	Q2	6
387.	Cultures et Conflits	Q2	5
388.	Revista de Estudos Empíricos em Direito	Q2	1
389.	Revista de Estudios Histórico-Jurídicos	Q2	6
390.	Journal of Law and Religion	Q2	16
391.	Revista Chilena de Derecho y Tecnología	Q2	4
392.	Casopis pro Právni Vedu a Praxi	Q2	2
393.	South African Journal of Bioethics and Law	Q2	3
394.	Utrecht Law Review	Q2	15
395.	Revus	Q2	7

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
396.	Medical Law International	Q2	12
397.	Revista Pedagogía Universitaria y Didáctica del Derecho	Q3	4
398.	Science and Innovation	Q3	5
399.	Washington Law Review	Q3	24
400.	Global Jurist	Q3	9
401.	International Journal for Court Administration	Q3	4
402.	Law and Philosophy	Q3	33
403.	Duke Environmental Law and Policy Forum	Q3	20
404.	European Company and Financial Law Review	Q3	5
405.	Journal of International Wildlife Law and Policy	Q3	20
406.	International Journal of Legal Discourse	Q3	6
407.	Studia Iuridica Lublinensia	Q3	4
408.	Indiana Journal of Global Legal Studies	Q3	13
409.	Journal of Antitrust Enforcement	Q3	8
410.	Journal of Genocide Research	Q3	29
411.	Revista de Derecho Civil	Q3	5
412.	China and WTO Review	Q3	2
413.	Griffith Law Review	Q3	16
414.	Intersections East European Journal of Society and Politics	Q3	10
415.	Federal Register	Q3	57
416.	Iberoamerica (Russian Federation)	Q3	3
417.	Samarah	Q3	3
418.	Studia Islamica	Q3	10
419.	International Journal of Intellectual Property Management	Q3	12
420.	Potchefstroom Electronic Law Journal	Q3	7
421.	Revista de Internet, Derecho y Política	Q3	3
422.	UUM Journal of Legal Studies	Q3	3
423.	Boletín de la Asociación Internacional de Derecho Cooperativo	Q3	6
424.	Diritto and Questioni Pubbliche	Q3	4
425.	Journal of Forensic Practice	Q3	20
426.	Law and Contemporary Problems	Q3	38
427.	Revista de Derecho	Q3	9
428.	Knowledge Cultures	Q3	12
429.	Lavoro e Diritto	Q3	8
430.	Revista Catalana de Dret Ambiental	Q3	2
431.	Danube	Q3	8

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
432.	European Competition Journal	Q3	11
433.	Ius Canonicum	Q3	5
434.	Journal of Human Rights Practice	Q3	21
435.	Journal of Legal Analysis	Q3	11
436.	Jurisprudence	Q3	7
437.	Revista Direito GV	Q3	3
438.	Perspectives on Federalism	Q3	3
439.	Stability	Q3	18
440.	European Journal of Legal Studies	Q3	4
441.	Fordham Law Review	Q3	37
442.	Asian Journal of Law and Economics	Q3	7
443.	Banks and Bank Systems	Q3	17
444.	Canadian Journal of Law and Society	Q3	23
445.	Kriminalistik	Q3	8
446.	International Journal of the Legal Profession	Q3	21
447.	Sriwijaya Law Review	Q3	4
448.	Access to Justice in Eastern Europe	Q3	2
449.	Trabajo y Derecho	Q3	3
450.	Revista General de Derecho Administrativo	Q3	4
451.	Revista Jurídica	Q3	2
452.	Revista de Direito, Estado e Telecomunicações	Q3	4
453.	Historia Constitucional	Q3	6
454.	International Journal of Speech, Language and the Law	Q3	30
455.	Environmental Policy and Law	Q3	13
456.	Iberoamerican Journal of Development Studies	Q3	6
457.	Credit and Capital Markets	Q3	4
458.	European Public Law	Q3	3
459.	International Insolvency Review	Q3	8
460.	Journal of Intellectual Property Rights	Q3	14
461.	Journal of Media Law	Q3	7
462.	New Criminal Law Review	Q3	18
463.	European Journal of Comparative Law and Governance	Q3	6
464.	Australian Feminist Law Journal	Q3	3
465.	British Journal of Community Justice	Q3	10
466.	Cosmopolitan Civil Societies	Q3	8
467.	International Journal of Criminal Justice Sciences	Q3	4
468.	Law and Humanities	Q3	4

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
469.	George Washington Law Review	Q3	31
470.	Journal of International Humanitarian Legal Studies	Q3	9
471.	AFTE Journal	Q3	8
472.	American Journal of Comparative Law	Q3	43
473.	Journal of Forensic Science and Medicine	Q3	7
474.	Journal of Private International Law	Q3	13
475.	Lex Portus	Q3	2
476.	King's Law Journal	Q3	7
477.	Advances in Business Related Scientific Research Journal	Q3	2
478.	Ecology Law Quarterly	Q3	26
479.	Cornell International Law Journal	Q3	29
480.	Derecho Animal	Q3	2
481.	Revista de Llengua i Dret	Q3	6
482.	Veredas do Direito	Q3	3
483.	Current Legal Problems	Q3	11
484.	International Journal of Discrimination and the Law	Q3	9
485.	Revista Brasileira de Estudos Políticos	Q3	2
486.	Uniform Law Review	Q3	11
487.	Cambridge Law Journal	Q3	25
488.	Review of Law and Economics	Q3	20
489.	Social History of Alcohol and Drugs, The	Q3	6
490.	BioLaw Journal	Q3	6
491.	Dilemas	Q3	9
492.	Revista de Bioética y Derecho	Q3	3
493.	Forensic Science and Technology	Q3	2
494.	University of New South Wales Law Journal, The	Q3	6
495.	Canadian Journal of Women and the Law – Revue juridique La femme et le droit	Q3	14
496.	Federal Law Review	Q3	3
497.	Singapore Journal of Legal Studies	Q3	6
498.	Journal on the Use of Force and International Law	Q3	7
499.	European Yearbook of Minority Issues	Q3	9
500.	Nordic Journal of Human Rights	Q3	9
501.	Sur	Q3	7
502.	Jusletter IT	Q3	4
503.	Nordic Journal of Studies in Policing	Q3	1
504.	Deutsche Lebensmittel-Rundschau	Q3	25

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
505.	Journal of Criminological Research, Policy and Practice	Q3	10
506.	Ratio Juris	Q3	11
507.	Rivista Italiana di Medicina Legale e del Diritto in Campo Sanitario	Q3	5
508.	Brazilian Journal of International Law	Q3	3
509.	Canadian Journal of European and Russian Studies	Q3	1
510.	Netherlands Quarterly of Human Rights	Q3	16
511.	University of Illinois Law Review	Q3	31
512.	Humanity	Q3	3
513.	Teoría y Realidad Constitucional	Q3	8
514.	World Competition	Q3	5
515.	Canadian Journal of Law and Jurisprudence	Q3	19
516.	European Data Protection Law Review	Q3	4
517.	Revue Internationale de Droit Penal	Q3	7
518.	Asian Affairs	Q3	12
519.	Business Lawyer	Q3	21
520.	Carbon and Climate Law Review	Q3	3
521.	Criminologie	Q3	2
522.	Journal of Legal History	Q3	15
523.	Rivista di Studi sulla Sostenibilita	Q3	12
524.	Environmental Law Review	Q3	3
525.	London Review of International Law	Q3	12
526.	Cuestiones Constitucionales	Q3	3
527.	Law Teacher	Q3	12
528.	Informatologia	Q3	8
529.	Journal of International Trade Law and Policy	Q3	10
530.	Alternative Law Journal	Q3	11
531.	Environmental and Planning Law Journal	Q3	19
532.	European Energy and Environmental Law Review	Q3	14
533.	South African Journal on Human Rights	Q3	13
534.	University of Bologna Law Review	Q3	4
535.	Doxa. Cuadernos de Filosofía del Derecho	Q3	2
536.	Ecclesiastical Law Journal	Q3	15
537.	International Community Law Review	Q3	14
538.	Rivista di Filosofia del Diritto	Q3	4
539.	Somatechnics	Q3	3
540.	Zbornik Pravnog Fakulteta u Zagrebu	Q3	4

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
541.	Communication Law and Policy	Q3	11
542.	Derecho PUCP	Q3	2
543.	Forensic Science International: Mind and Law	Q3	5
544.	International Journal of Public Law and Policy	Q3	4
545.	Louisiana Law Review	Q3	15
546.	Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform	Q3	9
547.	Harvard Journal of Law and Public Policy	Q3	28
548.	International Review of the Red Cross	Q3	39
549.	Law, Culture and the Humanities	Q3	16
550.	Archivio Penale	Q3	3
551.	Cornell Journal of Law and Public Policy	Q3	11
552.	International Human Rights Law Review	Q3	6
553.	Krytyka Prawa	Q3	1
554.	Muslim World Journal of Human Rights	Q3	12
555.	Nordic Journal of International Law	Q3	15
556.	Oxford Journal of Law and Religion	Q3	12
557.	Balkan Social Science Review	Q3	4
558.	Buffalo Law Review	Q3	19
559.	Journal of Human Security	Q3	8
560.	Liverpool Law Review	Q3	12
561.	Actualidad Jurídica Iberoamericana	Q3	2
562.	American Journal of Law and Medicine	Q3	32
563.	Homeland Security Affairs	Q3	6
564.	Utrecht Journal of International and European Law	Q3	3
565.	Anti-Trafficking Review	Q3	3
566.	Islamic Law and Society	Q3	27
567.	International and Comparative Law Review	Q3	3
568.	University of Pennsylvania Journal of International Law	Q3	10
569.	Journal of Law and Medicine	Q3	19
570.	Indian Law Review	Q3	3
571.	Jerusalem Review of Legal Studies	Q3	7
572.	Revista de Derecho Ambiental(Chile)	Q3	1
573.	Revista de Derecho Comunitario Europeo	Q3	6
574.	Revista de Direito Sanitário	Q3	2
575.	Asian Journal of Comparative Law	Q3	8
576.	Law and Financial Markets Review	Q3	7
577.	Ragion Pratica	Q3	4

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
578.	Arab Law Quarterly	Q3	14
579.	Denver Law Review	Q3	19
580.	Interactive Entertainment Law Review	Q3	2
581.	Journal of Intellectual Property	Q3	6
582.	Recht und Psychiatrie	Q3	12
583.	E-Journal of International and Comparative Labour Studies	Q3	2
584.	Statute Law Review	Q3	11
585.	ACDI Anuario Colombiano de Derecho Internacional	Q3	4
586.	Asia Pacific Law Review	Q4	8
587.	Boletín Mexicano de Derecho Comparado	Q4	6
588.	Cuadernos Electrónicos de Filosofía del Derecho	Q3	2
589.	Developments in International Law	Q4	6
590.	Etudes de Droit International	Q4	2
591.	Gosudarstvo i Pravo	Q4	2
592.	Harvard Journal of Legislation	Q3	18
593.	Heritage and Identity	Q4	3
594.	International Criminal Law Series	Q4	2
595.	International Humanitarian Law Series	Q4	7
596.	International Straits of the World	Q4	1
597.	Japanese Journal of Legal Medicine	Q4	14
598.	Journal of African Law	Q3	17
599.	Journal of Juristic Papyrology	Q4	8
600.	Nijhoff Studies in European Union Law	Q4	3
601.	Studies in Intercultural Human Rights	Q4	5
602.	Studies in Islamic Law and Society	Q4	4
603.	Studies in Territorial and Cultural Diversity Governance	Q4	3
604.	Norteamerica	Q4	4
605.	Revista d'Estudis Autònomicos i Federals	Q4	6
606.	Tsinghua China Law Review	Q4	1
607.	Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies	Q4	6
608.	African Journal of International and Comparative Law	Q4	3
609.	Manchester Journal of International Economic Law	Q4	5
610.	Oxford University Commonwealth Law Journal	Q4	3
611.	Catholic University Law Review	Q4	10
612.	Onati Socio-Legal Series	Q4	3
613.	Revista Criminalidad	Q4	5
614.	Global Journal of Comparative Law	Q4	4

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
615.	Law Library Journal	Q4	17
616.	Revue Internationale de Droit Economique	Q4	7
617.	Journal of Maritime Law and Commerce	Q4	11
618.	Melbourne University Law Review	Q4	15
619.	Rechtsgeschichte	Q4	6
620.	Wisconsin Law Review	Q4	29
621.	Hastings Law Journal	Q4	31
622.	Journal of Data Protection and Privacy	Q4	2
623.	NTUT Journal of Intellectual Property Law and Management	Q4	2
624.	Quaderni di Diritto e Politica Ecclesiastica	Q4	4
625.	British Journal of American Legal Studies	Q4	4
626.	Journal of Environmental Law and Litigation	Q4	12
627.	Journal of International Arbitration	Q4	3
628.	Security and Human Rights	Q4	9
629.	Columbia Journal of Law and Social Problems	Q4	11
630.	Criminal Law Forum	Q4	22
631.	Regioni	Q4	2
632.	African Human Rights Law Journal	Q4	2
633.	Croatian and Comparative Public Administration	Q4	2
634.	Frontiers of Law in China	Q4	6
635.	Jindal Global Law Review	Q4	2
636.	Journal of East Asia and International Law	Q4	6
637.	Neohelicon	Q4	10
638.	Problema	Q4	2
639.	Supreme Court Review	Q4	18
640.	Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie	Q4	4
641.	Commonwealth Law Bulletin	Q4	7
642.	Indonesian Journal of International and Comparative Law	Q4	2
643.	European Food and Feed Law Review	Q4	8
644.	Journal of Legal Education	Q4	18
645.	Juridicas	Q4	3
646.	Tilburg Law Review	Q4	8
647.	Revista Chilena de Derecho Privado	Q4	1
648.	Revista de Estudos Constitucionais, Hermenêutica e Teoria do Direito	Q4	2
649.	Canadian Yearbook of International Law. Annuaire canadien de droit international, The	Q4	8

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
650.	Journal of Holocaust Research	Q4	2
651.	Medecine et Droit	Q4	7
652.	Revista Republicana	Q4	7
653.	Brill's Arab and Islamic Laws Series	Q4	3
654.	Diritto Pubblico	Q4	2
655.	European State Aid Law Quarterly	Q4	2
656.	European Studies: The Review of European Law, Economics and Politics	Q4	1
657.	Hasanuddin Law Review	Q4	3
658.	Journal of Religion and Violence	Q4	2
659.	Legal Aspects of International Organization	Q4	8
660.	Publications on Ocean Development	Q4	8
661.	Queen Mary Studies in International Law	Q4	5
662.	South African law journal	Q4	2
663.	Legal Reference Services Quarterly	Q4	7
664.	McGill Journal of Law and Health	Q4	4
665.	Revija za Kriminalistiko in Kriminologijo	Q4	8
666.	Studies in East European Thought	Q4	11
667.	University of Cincinnati Law Review	Q4	22
668.	British Tax Review	Q4	2
669.	International Studies in Human Rights	Q4	9
670.	Oslo Law Review	Q4	2
671.	Queen Mary Journal of Intellectual Property	Q4	7
672.	Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique et Scientifique	Q4	8
673.	Campo Juridico	Q4	1
674.	Civilistica.com	Q4	2
675.	Cuadernos de Derecho Transnacional	Q4	2
676.	Czech Yearbook of Public and Private International Law	Q4	4
677.	Diritto Pubblico Comparato ed Europeo	Q4	4
678.	InterEULawEast	Q4	1
679.	Law and Literature	Q4	12
680.	Mexican Law Review	Q4	1
681.	Temple Law Review	Q4	16
682.	Asia Pacific Journal on Human Rights and the Law	Q4	11
683.	Glossae	Q4	2
684.	Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association	Q4	1
685.	Judicature	Q4	21

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
686.	Revista Archai	Q4	1
687.	Vniversitas	Q4	4
688.	African Journal of Legal Studies	Q4	10
689.	Droit et Societe	Q4	15
690.	Edinburgh Law Review	Q4	2
691.	Journal of Land and Development	Q4	3
692.	Law and Economics Yearly Review	Q4	5
693.	Studies in Law Politics and Society	Q4	9
694.	University of Pittsburgh Law Review	Q4	16
695.	Yearbook of International Humanitarian Law	Q4	17
696.	Asian Journal of Legal Education	Q4	2
697.	Hungarian Journal of Legal Studies	Q4	4
698.	Journal of International and Comparative Law	Q4	1
699.	New York University Journal of Law and Liberty	Q4	4
700.	Age of Human Rights Journal	Q4	3
701.	Center for Oceans Law and Policy	Q4	8
702.	Italian Law Journal	Q4	2
703.	Lawyer Quarterly	Q4	4
704.	Polish Yearbook of International Law	Q4	1
705.	Adelaide Law Review	Q4	2
706.	Competition Law Journal	Q4	2
707.	Connections	Q4	1
708.	Materiali per una Storia della Cultura Giuridica	Q4	4
709.	Medicine and Law	Q4	20
710.	Studies in EU External Relations	Q4	6
711.	Comparative Law Review	Q4	1
712.	European Competition and Regulatory Law Review	Q4	4
713.	European Human Rights Law Review	Q4	3
714.	Giornale di Storia Costituzionale	Q4	4
715.	Internet Journal of Restorative Justice	Q4	1
716.	Journal of the Australasian Tax Teachers Association	Q4	1
717.	Law in Eastern Europe	Q4	5
718.	Microwave Review	Q4	6
719.	RevCEDOUA	Q4	1
720.	Review of Economic Research on Copyright Issues	Q4	0
721.	Asian Journal of WTO and International Health Law and Policy	Q4	8

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
722.	Cuadernos Europeos de Deusto	Q4	3
723.	European Procurement and Public Private Partnership Law Review	Q4	2
724.	Genocide Studies International	Q4	1
725.	Issues in Legal Scholarship	Q4	5
726.	Revista Latinoamericana de Derecho Social	Q4	4
727.	Journal of Law, Religion and State	Q4	5
728.	Journal of Property Tax Assessment and Administration	Q4	1
729.	Kriminologisches Journal	Q4	6
730.	Legal Ethics	Q4	12
731.	Politica del Diritto	Q4	1
732.	Quinnipiac Law Review	Q4	1
733.	Review of European and Russian Affairs	Q4	6
734.	Cleveland State Law Review	Q4	5
735.	International Journal of Private Law	Q4	5
736.	Janus.net	Q4	3
737.	Journal on European History of Law	Q4	1
738.	Manchester Journal of Transnational Islamic Law and Practice	Q4	1
739.	Millennium DIPr	Q4	1
740.	Montesquieu.it	Q4	0
741.	Relacoes Internacionais no Mundo Atual	Q4	1
742.	Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse Reg	Q4	5
743.	Vergentis	Q4	1
744.	Anil Aggrawal's Internet Journal of Forensic Medicine and Toxicology	Q4	11
745.	ATA Journal of Legal Tax Research	Q4	2
746.	BiLD Law Journal	Q4	2
747.	Canterbury Law Review	Q4	1
748.	Decyzje	Q4	2
749.	German Yearbook of International Law	Q4	3
750.	Journal of Gang Research	Q4	10
751.	Journal of Shi'a Islamic Studies	Q4	6
752.	Journal of Water Law	Q4	13
753.	Maghreb – Machrek	Q4	5
754.	Nijhoff Law Specials	Q4	3
755.	Revista de Derecho Administrativo Económico	Q4	1
756.	Singapore Academy of Law Journal	Q4	1

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
757.	Verwaltung	Q4	2
758.	Zeitschrift für Rechtssoziologie	Q4	3
759.	American Bankruptcy Law Journal	Q4	15
760.	Anuario Español de Derecho Internacional Privado	Q4	2
761.	Baltic Journal of Law and Politics	Q4	7
762.	Global Community Yearbook of International Law and Jurisprudence	Q4	2
763.	Historia et Ius	Q4	1
764.	Historia, Instituciones, Documentos	Q4	1
765.	International Arbitration Law Review	Q4	1
766.	Journal of the National Academy of Forensic Engineers	Q4	1
767.	Legal History Review	Q4	9
768.	Military Law Review	Q4	11
769.	Moreana	Q4	4
770.	Osservatorio del Diritto Civile e Commerciale	Q4	2
771.	Osterreichisches Archiv für Recht und Religion	Q4	3
772.	Prudentia Iuris	Q4	1
773.	Publicum	Q4	1
774.	Revista Aequitas	Q4	1
775.	Revista de Estudos Criminais	Q4	2
776.	Revue Juridique de l'USEK	Q4	1
777.	Rivista del Diritto della Navigazione	Q4	0
778.	Studi sulla Questione Criminale	Q4	4
779.	Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Germanistische Abteilung	Q4	5
780.	Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Kanonistische Abteilung	Q4	4
781.	ABA Journal	Q4	8
782.	Anuario Mexicano de Derecho Internacional	Q4	5
783.	Banking Law Journal	Q4	5
784.	Chinese Law and Government	Q4	5
785.	Concurrences	Q4	4
786.	Human Rights	Q4	1
787.	International Lawyer	Q4	3
788.	Journal of Planning and Environment Law	Q4	9
789.	P.A. Persona e Amministrazione	Q4	1
790.	Quebec Journal of International Law	Q4	4
791.	Revista de Direito Civil Contemporâneo	Q4	1

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
792.	Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Romanistische Abteilung	Q4	8
793.	Ahkam: Jurnal Ilmu Syariah	–	2
794.	Annals of Corporate Governance	–	1
795.	Arab Journal of Forensic Sciences and Forensic Medicine	–	0
796.	Comparative Legilinguistics	–	1
797.	Contemporary Southeastern Europe	–	0
798.	European Review of Private Law	–	0
799.	Indian Journal of Forensic Medicine and Toxicology	–	12
800.	International Comparative Jurisprudence	–	0
801.	International Journal of Criminology and Sociology	–	8
802.	Irish Judicial Studies Journal	–	0
803.	Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues	–	13
804.	Journal of Territorial and Maritime Studies	–	1
805.	Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine	–	4
806.	Juridical Tribune	–	1
807.	Legal History Library	–	2
808.	Pravnik	–	1
809.	Prawo i Wiesz	–	0
810.	Revista de Direito	–	1
811.	Revista de Educación y Derecho	–	1
812.	Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología	–	0
813.	Revista Electrónica de Estudios Internacionales	–	1
814.	Revista Española de Investigación Criminológica	–	0
815.	Revista Opinião Jurídica	–	1
816.	Russian Journal of Forensic Medicine	–	1
817.	University of Western Australia Law Review	–	1
818.	Vestnik Sankt-Peterburgskogo Universiteta. Pravo	–	1

Forrás: Demeter Márton szerkesztése a *Scimago* 2022. évi listái alapján

2. melléklet: Folyóíratrangsor – oktatás- és neveléstudomány

Rangsor- pozíció	Folyóírat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1.	Review of Educational Research	Q1	163
2.	Internet and Higher Education	Q1	99
3.	Computers and Education	Q1	197
4.	Developmental Review	Q1	100
5.	Educational Researcher	Q1	133
6.	Educational Research Review	Q1	78
7.	Language Learning	Q1	112
8.	Science Education	Q1	121
9.	Sociology of Education	Q1	100
10.	Review of Research in Education	Q1	61
11.	Research Synthesis Methods	Q1	43
12.	Journal of Vocational Behavior	Q1	161
13.	Journal of Teacher Education	Q1	98
14.	Strategic Organization	Q1	64
15.	Journal of Research in Science Teaching	Q1	139
16.	International Journal of Computer-Supported Collaborative Learning	Q1	58
17.	Contemporary Educational Psychology	Q1	113
18.	Journal of Educational Psychology	Q1	224
19.	American Educational Research Journal	Q1	130
20.	Cours specialises	Q1	1
21.	Journal of the Learning Sciences	Q1	99
22.	Learning and Instruction	Q1	125
23.	Scientific Data	Q1	80
24.	Educational Evaluation and Policy Analysis	Q1	84
25.	Clinical Child and Family Psychology Review	Q1	108
26.	Theory and Research in Social Education	Q1	40
27.	Studies in Second Language Acquisition	Q1	69
28.	Reading Research Quarterly	Q1	96
29.	Child Development	Q1	268
30.	International Journal of Educational Technology in Higher Education	Q1	38
31.	Studies in Science Education	Q1	49
32.	Learning, Media and Technology	Q1	49
33.	Assessment and Evaluation in Higher Education	Q1	89

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
34.	International Journal of Research in Undergraduate Mathematics Education	Q1	5
35.	Educational Administration Quarterly	Q1	85
36.	Journal of School Psychology	Q1	102
37.	Teaching and Teacher Education	Q1	135
38.	Education Finance and Policy	Q1	28
39.	Scientific Studies of Reading	Q1	67
40.	British Journal of Educational Technology	Q1	102
41.	Classroom Discourse	Q1	16
42.	Journal of Second Language Writing	Q1	88
43.	Educational and Psychological Measurement	Q1	100
44.	Journal of Education Policy	Q1	80
45.	International Journal of STEM Education	Q1	27
46.	Race Ethnicity and Education	Q1	54
47.	TESOL Quarterly	Q1	101
48.	Academy of Management Learning and Education	Q1	83
49.	Studies in Second Language Learning and Teaching	Q1	17
50.	Large-Scale Assessments in Education	Q1	15
51.	Exceptional Children	Q1	93
52.	Higher Education	Q1	110
53.	Language Learning and Technology	Q1	78
54.	Survey Research Methods	Q1	30
55.	System	Q1	84
56.	Educational Technology Research and Development	Q1	95
57.	Journal of Youth and Adolescence	Q1	127
58.	Research in Science Education	Q1	56
59.	Academic Medicine	Q1	162
60.	Distance Education	Q1	57
61.	Early Childhood Research Quarterly	Q1	105
62.	Journal of Human Evolution	Q1	128
63.	Language Teaching Research	Q1	65
64.	Urban Education	Q1	62
65.	Journal of Higher Education	Q1	94
66.	Remedial and Special Education	Q1	70
67.	Physical Education and Sport Pedagogy	Q1	42
68.	Medical Education	Q1	147
69.	Journal of Mixed Methods Research	Q1	52

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
70.	Gifted Child Quarterly	Q1	54
71.	Studies in Higher Education	Q1	112
72.	Learning and Individual Differences	Q1	89
73.	European Journal of Teacher Education	Q1	47
74.	Educational Studies in Mathematics	Q1	70
75.	User Modeling and User-Adapted Interaction	Q1	76
76.	Journal of Educational Change	Q1	39
77.	Cognition and Instruction	Q1	85
78.	Bilingualism	Q1	67
79.	Online Learning Journal	Q1	55
80.	International Journal of Bilingual Education and Bilingualism	Q1	52
81.	Journal of Computer Assisted Learning	Q1	98
82.	Journal of Educational and Behavioral Statistics	Q1	63
83.	Economics of Education Review	Q1	90
84.	School Leadership and Management	Q1	47
85.	npj Science of Learning	Q1	18
86.	Higher Education Research and Development	Q1	76
87.	Metacognition and Learning	Q1	57
88.	Journal of Hospitality and Tourism Research	Q1	76
89.	Second Language Research	Q1	63
90.	Active Learning in Higher Education	Q1	52
91.	Journal of Computing in Higher Education	Q1	42
92.	Comunicar	Q1	45
93.	Journal of English for Academic Purposes	Q1	63
94.	Interpreter and Translator Trainer	Q1	24
95.	ZDM – International Journal on Mathematics Education	Q1	49
96.	English for Specific Purposes	Q1	78
97.	Behavioral Disorders	Q1	46
98.	ReCALL	Q1	57
99.	Journal of Literacy Research	Q1	47
100.	Assessing Writing	Q1	41
101.	International Review of Research in Open and Distance Learning	Q1	73
102.	Journal of Diversity in Higher Education	Q1	37
103.	Research in Higher Education	Q1	92
104.	Educational Technology and Society	Q1	95
105.	ELT Journal	Q1	60

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
106.	CBE Life Sciences Education	Q1	74
107.	British Journal of Educational Psychology	Q1	102
108.	Comparative Education	Q1	60
109.	IEEE Transactions on Learning Technologies	Q1	51
110.	Journal of Engineering Education	Q1	113
111.	Journal of Mathematics Teacher Education	Q1	42
112.	Educational Management Administration and Leadership	Q1	49
113.	Equity and Excellence in Education	Q1	47
114.	Journal of Educational Computing Research	Q1	64
115.	Australasian Journal of Educational Technology	Q1	53
116.	Teachers and Teaching: Theory and Practice	Q1	62
117.	Theory into Practice	Q1	69
118.	Critical Studies in Education	Q1	38
119.	Bilingual Research Journal	Q1	40
120.	Prospects	Q1	27
121.	Reading and Writing	Q1	80
122.	Instructional Science	Q1	79
123.	Sport, Education and Society	Q1	68
124.	Journal of Writing Research	Q1	23
125.	Journal of Education for Teaching	Q1	41
126.	Review of Higher Education	Q1	67
127.	Interactive Learning Environments	Q1	49
128.	Technology, Pedagogy and Education	Q1	39
129.	Journal of Intellectual Capital	Q1	97
130.	Thinking Skills and Creativity	Q1	49
131.	Journal of Hispanic Higher Education	Q1	35
132.	International Journal of Science Education	Q1	115
133.	Journal of Science Education and Technology	Q1	66
134.	International Journal of Science and Mathematics Education	Q1	45
135.	Journal of Teaching in Physical Education	Q1	61
136.	Quest	Q1	58
137.	Technology in Society	Q1	58
138.	Technology, Knowledge and Learning	Q1	25
139.	Educational Policy	Q1	55
140.	Journal of Studies in International Education	Q1	64
141.	Environmental Education Research	Q1	79
142.	Journal of Learning Disabilities	Q1	96

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
143.	International Journal of Qualitative Methods, The	Q1	37
144.	European Physical Education Review	Q1	48
145.	Journal of Special Education	Q1	74
146.	American Journal of Education	Q1	58
147.	International Journal of Human Computer Studies	Q1	129
148.	Professional Development in Education	Q1	39
149.	Educational Psychology	Q1	73
150.	Educational Review	Q1	50
151.	International Journal of Stress Management	Q1	64
152.	Journal of Research on Technology in Education	Q1	67
153.	Journal of Professional Capital and Community	Q1	18
154.	Physical Review Physics Education Research	Q1	30
155.	Medical Teacher	Q1	119
156.	British Educational Research Journal	Q1	94
157.	Journal for Research in Mathematics Education	Q1	82
158.	International Multilingual Research Journal	Q1	24
159.	Teacher Education and Special Education	Q1	16
160.	Sex Education	Q1	37
161.	Education and Information Technologies	Q1	48
162.	Journal of Research in Music Education	Q1	46
163.	Perspectives on Medical Education	Q1	29
164.	School Effectiveness and School Improvement	Q1	59
165.	Language and Education	Q1	50
166.	Journal of Computers in Education	Q1	11
167.	Educational Assessment, Evaluation and Accountability	Q1	33
168.	International Journal of Child-Computer Interaction	Q1	28
169.	Measurement	Q1	18
170.	Australian Educational Researcher	Q1	32
171.	School Psychology	Q1	73
172.	Journal of Research in Reading	Q1	53
173.	Medical Education Online	Q1	35
174.	Journal of Educational Measurement	Q1	50
175.	International Journal of Testing	Q1	23
176.	Advances in Health Sciences Education	Q1	69
177.	Journal of Educational Administration	Q1	62
178.	Journal of Learning Analytics	Q1	10
179.	Research in Mathematics Education	Q1	20

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
180.	Social Science Research	Q1	97
181.	Journal of Research on Educational Effectiveness	Q1	36
182.	Cambridge Journal of Education	Q1	63
183.	Career Development and Transition for Exceptional Individuals	Q1	14
184.	International Journal of Behavioral Development	Q1	96
185.	Computer Science Education	Q1	36
186.	Journal of Experimental Education	Q1	63
187.	Measurement: Journal of the International Measurement Confederation	Q1	102
188.	Language Awareness	Q1	42
189.	Nurse Education Today	Q1	84
190.	ACM Transactions on Computing Education	Q1	37
191.	Australian Journal of Education	Q1	38
192.	Globalisation, Societies and Education	Q1	32
193.	Journal of Environmental Education	Q1	60
194.	Teaching in Higher Education	Q1	62
195.	International Journal of Artificial Intelligence in Education	Q1	53
196.	Journal of Curriculum Studies	Q1	61
197.	European Journal of Psychology of Education	Q1	57
198.	Journal of Surgical Education	Q1	59
199.	Informatics in Education	Q1	22
200.	Journal of College Student Development	Q1	82
201.	Learning Environments Research	Q1	39
202.	Journal of Mathematical Behavior	Q1	49
203.	Social Psychology of Education	Q1	55
204.	Critical Inquiry in Language Studies	Q1	19
205.	Journal of School Violence	Q1	43
206.	Science and Education	Q1	49
207.	Community College Review	Q1	33
208.	European Journal of Cultural Studies	Q1	47
209.	Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities	Q1	67
210.	Learning Disabilities Research and Practice	Q1	25
211.	International Journal of Educational Research	Q1	69
212.	Journal for the Education of the Gifted	Q1	36
213.	Computers in the Schools	Q1	29
214.	British Journal of Sociology of Education	Q1	79
215.	Journal of Education for Students Placed at Risk	Q1	18

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
216.	Smart Learning Environments	Q1	20
217.	School Mental Health	Q1	37
218.	American Journal of Distance Education	Q1	21
219.	Comparative Education Review	Q1	56
220.	Teaching and Learning in Medicine	Q1	52
221.	Journal of Digital Learning in Teacher Education	Q1	24
222.	Journal of Higher Education Policy and Management	Q1	46
223.	Language, Culture and Curriculum	Q1	36
224.	Journal of Language, Identity and Education	Q1	25
225.	Urban Review	Q1	43
226.	Research Studies in Music Education	Q1	27
227.	Curriculum Journal	Q1	39
228.	Journal of Intelligence	Q1	18
229.	International Journal of Mobile Learning and Organisation	Q1	26
230.	Journal of Creative Behavior	Q1	59
231.	Education for Information	Q1	20
232.	International Journal for Academic Development	Q1	28
233.	Asia-Pacific Journal of Teacher Education	Q1	40
234.	Journal of Science Teacher Education	Q1	48
235.	Clinical Simulation in Nursing	Q1	46
236.	Intellectual and Developmental Disabilities	Q1	66
237.	Discourse	Q1	54
238.	Educación XXI	Q1	22
239.	International Journal of Sustainability in Higher Education	Q1	66
240.	AERA Open	Q1	10
241.	Assessment in Education: Principles, Policy and Practice	Q1	48
242.	Language Variation and Change	Q1	51
243.	Chemistry Education Research and Practice	Q1	49
244.	IEEE Transactions on Education	Q1	71
245.	Revista de Psicodidáctica	Q1	31
246.	Journal of Early Childhood Literacy	Q1	40
247.	American Behavioral Scientist	Q1	117
248.	Trends in Neuroscience and Education	Q1	25
249.	Educational Assessment	Q1	30
250.	Higher Education Quarterly	Q1	44
251.	American Journal of Evaluation	Q1	59
252.	Innovation in Language Learning and Teaching	Q1	22

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
253.	International Journal of Information and Learning Technology	Q1	32
254.	International Journal of Inclusive Education	Q1	52
255.	ITL – International Journal of Applied Linguistics (Belgium)	Q1	10
256.	JMIR Medical Education	Q1	17
257.	Journal of Computer Information Systems	Q1	66
258.	Early Education and Development	Q1	68
259.	International Journal of Management Education	Q1	34
260.	Studies in Educational Evaluation	Q1	45
261.	International Journal of Bilingualism	Q1	55
262.	Current Issues in Language Planning	Q1	27
263.	Journal of Interactive Media in Education	Q1	9
264.	Oxford Review of Education	Q1	67
265.	Quality in Higher Education	Q1	45
266.	RELC Journal	Q1	37
267.	Educational Research	Q1	57
268.	American Journal of Pharmaceutical Education	Q1	69
269.	Journal of Behavioral Education	Q1	39
270.	Children and Youth Services Review	Q1	97
271.	Asia-Pacific Education Researcher	Q1	31
272.	Research Papers in Education	Q1	47
273.	International Journal of Qualitative Studies in Education	Q1	63
274.	Mathematical Thinking and Learning	Q1	26
275.	Journal of Accounting Education	Q1	38
276.	Journal of New Approaches in Educational Research	Q1	15
277.	Topics in Early Childhood Special Education	Q1	59
278.	Linguistics and Education	Q1	49
279.	Minerva	Q1	43
280.	International Journal of Early Childhood	Q1	25
281.	Journal of Further and Higher Education	Q1	44
282.	Teachers College Record	Q1	94
283.	Journal of Multilingual and Multicultural Development	Q1	50
284.	Journal of Homosexuality	Q1	76
285.	Mathematics Education Research Journal	Q1	34
286.	Research Evaluation	Q1	52
287.	Research in Learning Technology	Q1	30
288.	Journal of Marketing Education	Q1	60

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
289.	Nurse Education in Practice	Q1	53
290.	Frontline Learning Research	Q1	18
291.	Research in the Teaching of English	Q1	41
292.	School Psychology International	Q1	60
293.	Innovations in Education and Teaching International	Q1	54
294.	South African Journal of Chemical Engineering	Q1	22
295.	Language Acquisition	Q1	26
296.	British Journal of Educational Studies	Q1	52
297.	International Journal of Educational Development	Q1	60
298.	International Journal of Technology and Design Education	Q1	46
299.	International Journal for Educational Integrity	Q1	13
300.	Family Relations	Q1	92
301.	Management in Education	Q1	20
302.	BMC Medical Education	Q1	76
303.	Accounting Education	Q1	41
304.	Journal of Academic Librarianship	Q1	61
305.	Journal of Deaf Studies and Deaf Education	Q1	63
306.	Journal of Emotional and Behavioral Disorders	Q1	71
307.	Dyslexia	Q1	55
308.	Education Inquiry	Q1	19
309.	Australian Journal of Learning Difficulties	Q1	15
310.	Improving Schools	Q1	25
311.	Campus Virtuales	Q1	11
312.	TechTrends	Q1	42
313.	Education and Urban Society	Q1	42
314.	Journal of Educational Research	Q1	81
315.	School Psychology Review	Q1	95
316.	Evolution: Education and Outreach	Q1	30
317.	International Journal of Research and Method in Education	Q1	31
318.	Contemporary Educational Technology	Q1	10
319.	Electronic Journal of e-Learning	Q1	29
320.	Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied	Q1	69
321.	Journal of Positive Psychology and Wellbeing	Q1	9
322.	First Language	Q1	44
323.	International Journal of Science Education, Part B: Communication and Public Engagement	Q1	22
324.	Compare	Q1	43

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
325.	Research and Practice in Technology Enhanced Learning	Q1	18
326.	Journal of Geography in Higher Education	Q1	51
327.	Language Learning Journal	Q1	29
328.	Gender and Education	Q1	68
329.	Revista de Investigación Educativa	Q1	20
330.	Journal of Advanced Academics	Q1	33
331.	Curriculum Inquiry	Q1	43
332.	Research in Science and Technological Education	Q1	34
333.	International Research in Geographical and Environmental Education	Q1	30
334.	Scandinavian Journal of Educational Research	Q1	47
335.	Journal of Public Affairs Education	Q1	26
336.	Literacy	Q1	28
337.	Mind, Culture, and Activity	Q1	55
338.	Symbolic Interaction	Q2	50
339.	Journal of Transformative Education	Q2	31
340.	Language Learning and Development	Q2	29
341.	Journal of School Health	Q2	91
342.	Communication Education	Q2	66
343.	Higher Education Policy	Q2	44
344.	Information and Learning Science	Q2	32
345.	European Journal of Engineering Education	Q2	47
346.	Journal of Marketing for Higher Education	Q2	37
347.	Action in Teacher Education	Q2	26
348.	Learning, Culture and Social Interaction	Q2	27
349.	Academic Psychiatry	Q2	48
350.	Higher Education Pedagogies	Q2	9
351.	Elementary School Journal	Q2	83
352.	Journal of LGBT Youth	Q2	36
353.	Rural Special Education Quarterly	Q2	7
354.	Journal of Research in Special Educational Needs	Q2	29
355.	Parenting	Q2	50
356.	Studies in Continuing Education	Q2	34
357.	New Directions for Evaluation	Q2	42
358.	Psychology in the Schools	Q2	80
359.	Education in the Knowledge Society	Q2	15
360.	Journal of Social Work Education	Q2	60

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
361.	Journal of Agricultural Education and Extension	Q2	29
362.	Journal of Empirical Legal Studies	Q2	27
363.	Education and Training in Autism and Developmental Disabilities	Q2	53
364.	European Educational Research Journal	Q2	37
365.	New Educator	Q2	21
366.	Ethics and Education	Q2	17
367.	Journal of Vocational Education and Training	Q2	36
368.	Vocations and Learning	Q2	27
369.	Online Journal of Communication and Media Technologies	Q2	4
370.	Social Work Education	Q2	42
371.	Nordic Journal of Digital Literacy	Q2	16
372.	Anthropology and Education Quarterly	Q2	49
373.	Journal of Special Education Technology	Q2	35
374.	Learning: Research and Practice	Q2	11
375.	Journal of Intellectual and Developmental Disability	Q2	59
376.	International Review of Education	Q2	38
377.	Journal of Management Education	Q2	51
378.	Journal of Positive School Psychology	Q2	5
379.	Early Childhood Education Journal	Q2	44
380.	Learning Organization	Q2	58
381.	Applied Measurement in Education	Q2	45
382.	Journal of Nursing Education	Q2	67
383.	Tertiary Education and Management	Q2	38
384.	Educational Media International	Q2	40
385.	Australian Journal of Teacher Education	Q2	37
386.	International Journal of Emerging Technologies in Learning	Q2	30
387.	Journal of Continuing Education in the Health Professions	Q2	59
388.	Pedagogy, Culture and Society	Q2	39
389.	European Early Childhood Education Research Journal	Q2	38
390.	Journal of Research on Leadership Education	Q2	17
391.	Journal of Information Technology Education: Research	Q2	23
392.	Computers and Composition	Q2	37
393.	Porta Linguarum	Q2	15
394.	Asian Journal of Communication	Q2	32
395.	European Journal of Contemporary Education	Q2	18
396.	European Journal of Special Needs Education	Q2	48

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
397.	Interactive Technology and Smart Education	Q2	23
398.	Journal für Mathematik-Didaktik	Q2	14
399.	Studies in Philosophy and Education	Q2	33
400.	Journal of Research in Childhood Education	Q2	33
401.	Asia Pacific Education Review	Q2	36
402.	Education and Training	Q2	71
403.	Engineering Studies	Q2	23
404.	Journal of Career Development	Q2	48
405.	Teaching Education	Q2	35
406.	Peabody Journal of Education	Q2	44
407.	European Journal of Dental Education	Q2	45
408.	Leadership and Policy in Schools	Q2	21
409.	Journal of Adolescent and Adult Literacy	Q2	53
410.	Educational Measurement: Issues and Practice	Q2	56
411.	Educational Research and Evaluation	Q2	38
412.	Arts Education Policy Review	Q2	25
413.	Exceptionality	Q2	22
414.	Journal of Psychoeducational Assessment	Q2	52
415.	MAI Journal	Q2	6
416.	Counselor Education and Supervision	Q2	42
417.	English Teaching and Learning	Q2	8
418.	Communication Reports	Q2	23
419.	Computer Applications in Engineering Education	Q2	32
420.	Mind, Brain, and Education	Q2	39
421.	CALICO Journal	Q2	41
422.	Journal of Language and Social Psychology	Q2	56
423.	Visitor Studies	Q2	23
424.	Ensenanza de las Ciencias	Q2	17
425.	REICE. Revista Iberoamericana Sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación	Q2	8
426.	Annals of Dyslexia	Q2	52
427.	Open Learning	Q2	36
428.	Health Education Research	Q2	107
429.	Journal of Music Teacher Education	Q2	18
430.	Journal of Information Literacy	Q2	12
431.	Canadian Modern Language Review	Q2	52
432.	Knowledge Management and E-Learning	Q2	24

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
433.	Frontiers in Education	Q2	19
434.	Women's Studies International Forum	Q2	63
435.	Unterrichtswissenschaft	Q2	10
436.	European Journal of Higher Education	Q2	20
437.	Journal of Student Affairs Research and Practice	Q2	16
438.	Education Economics	Q2	37
439.	Journal of International Students	Q2	18
440.	Learning Disability Quarterly	Q2	52
441..	Theory and Research in Education	Q2	31
442	Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education	Q2	44
443.	Research Ethics	Q2	12
444.	Music Education Research	Q2	23
445.	Simulation in Healthcare	Q2	54
446.	Decision Sciences Journal of Innovative Education	Q2	23
447.	Journal of educational administration and history	Q2	21
448.	Iranian Journal of Language Teaching Research	Q2	12
449.	Educational Action Research	Q2	39
450.	Adult Education Quarterly	Q2	50
451.	Ethnography and Education	Q2	19
452.	Intervention in School and Clinic	Q2	34
453.	AEM Education and Training	Q2	15
454.	Educational Philosophy and Theory	Q2	52
455.	Health Promotion Perspectives	Q2	12
456.	Revista Española de Pedagogía	Q2	16
457.	International Journal of Doctoral Studies	Q2	28
458.	International Journal of Training and Development	Q2	30
459.	Journal of Experiential Education	Q2	36
460.	RMLE Online	Q2	17
461.	E-Learning and Digital Media	Q2	21
462.	Reading and Writing Quarterly	Q2	39
463.	Teoría de la Educación	Q2	13
464.	Training and Education in Professional Psychology	Q2	35
465.	Children and Society	Q2	61
466.	London Review of Education	Q2	23
467.	International Journal of Mentoring and Coaching in Education	Q2	18
468.	Anthrozoos	Q2	56

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
469.	European Journal of Education	Q2	48
470.	European Journal of International Management	Q2	28
471.	Educational Studies	Q2	48
472.	Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education	Q2	29
473.	Journal of Hospitality and Tourism Education	Q2	25
474.	Journal on Mathematics Education	Q2	21
475.	Teaching Public Administration	Q2	10
476.	Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice	Q2	32
477.	TESOL Journal	Q2	15
478.	Gifted Child Today	Q2	6
479.	Language Resources and Evaluation	Q2	54
480.	Curriculum Studies in Health and Physical Education	Q2	19
481.	Education Sciences	Q2	30
482.	International Studies in Sociology of Education	Q2	36
483.	Revista Complutense de Educación	Q2	18
484.	Journal of Negro Education, The	Q2	36
485.	Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical	Q2	7
486.	International Journal of Lifelong Education	Q2	48
487.	Bulletin of the Council for Research in Music Education	Q2	17
488.	Revista de Educación a Distancia	Q2	9
489.	Nordic Journal of Studies in Educational Policy	Q2	14
490.	Education, Citizenship and Social Justice	Q2	25
491.	Journal of Beliefs and Values	Q2	21
492.	Teaching Sociology	Q2	39
493.	Journal of Teacher Education for Sustainability	Q2	15
494.	International Journal of Game-Based Learning	Q2	19
495.	Studying Teacher Education	Q2	18
496.	International Journal of Emotional Education	Q2	10
497.	Journal of Chemical Education	Q2	90
498.	Australian Journal of Environmental Education	Q2	21
499.	Children and Schools	Q2	30
500.	International Journal of Design Creativity and Innovation	Q2	16
501.	Journal of Turkish Science Education	Q2	19
502.	Roeper Review	Q2	41
503.	Journal of Early Childhood Research	Q2	31

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
504.	International Journal of Instruction	Q2	26
505.	Educar	Q2	7
506.	American Journal of Physiology–Advances in Physiology Education	Q2	65
507.	British Journal of Music Education	Q2	24
508.	European Journal of Training and Development	Q2	60
509.	Voprosy Obrazovaniya/Educational Studies Moscow	Q2	15
510.	Journal of Latinos and Education	Q2	19
511.	Digital Library Perspectives	Q2	23
512.	International Journal for Research in Vocational Education and Training	Q2	11
513.	International Journal of Work-Integrated Learning	Q2	19
514.	Journal of Academic Ethics	Q2	24
515.	Journal of Educational Evaluation for Health Professions	Q2	11
516.	Education for Chemical Engineers	Q2	24
517.	Teaching Exceptional Children	Q2	9
518.	International Journal of Early Years Education	Q2	33
519.	Teacher Development	Q2	28
520.	Qualitative Research Journal	Q2	18
521.	College and Undergraduate Libraries	Q2	21
522.	Assessment for Effective Intervention	Q2	28
523.	International Journal for the Advancement of Counselling	Q2	30
524.	Journal of Information Systems Education	Q2	20
525.	RELIEVE – Revista Electrónica de Investigación y Evaluación Educativa	Q2	20
526.	Advances in Medical Education and Practice	Q2	30
527.	International Journal of Music Education	Q2	30
528.	Issues in Accounting Education	Q2	27
529.	She Ji	Q2	15
530.	Global Journal of Engineering Education	Q2	14
531.	Revista Iberoamericana de Tecnologías del Aprendizaje	Q2	17
532.	International Journal of Mathematical Education in Science and Technology	Q2	36
533.	Journal of Baltic Science Education	Q2	20
534.	European Journal of Behavior Analysis	Q2	17
535.	International Journal of Technology Enhanced Learning	Q2	23
536.	Australasian Journal of Engineering Education	Q2	9
537.	Journal of Applied School Psychology	Q2	31

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
538.	Nurse Educator	Q2	41
539.	Interdisciplinary Journal of Problem-based Learning	Q2	15
540.	Policy Futures in Education	Q2	21
541.	Ethics in Science and Environmental Politics	Q2	19
542.	Journal of Physical Education, Recreation and Dance	Q2	10
543.	Community College Journal of Research and Practice	Q2	31
544.	Nursing Education Perspectives	Q2	50
545.	Research in Comparative and International Education	Q2	21
546.	Education and Treatment of Children	Q2	46
547.	Education Policy Analysis Archives	Q2	50
548.	Revista Internacional de Educación para la Justicia Social	Q2	7
549.	International Journal of Leadership in Education	Q2	40
550.	Journal of Outdoor and Environmental Education	Q2	9
551.	Psychology Learning and Teaching	Q2	13
552.	Marketing Education Review	Q2	8
553.	Asia Pacific Journal of Education	Q2	27
554.	Journal of Veterinary Medical Education	Q2	37
555.	Perspectives: Policy and Practice in Higher Education	Q2	19
556.	Medicine, Health Care and Philosophy	Q2	44
557.	International Journal for Educational and Vocational Guidance	Q2	27
558.	Journal of Scholarly Publishing	Q2	17
559.	Journal of Dental Education	Q2	72
560.	Journal of Teaching in Social Work	Q2	28
561.	Clinical Supervisor, The	Q2	29
562.	International Journal of Educational Management	Q2	55
563.	Teacher Educator	Q2	22
564.	Journal of Empirical Research on Human Research Ethics	Q2	32
565.	International Journal for Lesson and Learning Studies	Q2	18
566.	Student Success	Q2	6
567.	Cultura y Educación	Q2	20
568.	International Journal of Distance Education Technologies	Q2	19
569.	International Journal of Fashion Design, Technology and Education	Q2	18
570.	Journal of Educational Data Mining	Q2	3
571.	Journal of Education for Business	Q2	48
572.	Journal of Social Studies Research	Q2	13
573.	Jurnal Pendidikan IPA Indonesia	Q2	20

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
574.	Accountability in Research	Q2	31
575.	British Journal of Special Education	Q2	40
576.	Journal of Adventure Education and Outdoor Learning	Q2	23
577.	Journal of Technology and Science Education	Q2	13
578.	Profile: Issues in Teachers' Professional Development	Q2	6
579.	International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching	Q2	8
580.	English Teaching	Q2	23
581.	Journal of Educators Online	Q2	18
582.	Educational Studies – AESA	Q2	8
583.	Issues in Educational Research	Q2	26
584.	Measurement and Evaluation in Counseling and Development	Q2	51
585.	International Journal of Engineering Education	Q2	54
586.	Journalism and Mass Communication Educator	Q2	24
587.	Journal of School Choice	Q2	18
588.	Profesorado	Q2	19
589.	RAUSP Management Journal	Q2	9
590.	Educational Forum	Q2	28
591.	Journal for nurses in professional development	Q2	18
592.	Journal of Geoscience Education	Q2	37
593.	International Journal of Learner Corpus Research	Q2	10
594.	College Composition and Communication	Q2	37
595..	Beyond Behavior	Q2	11
596	International Journal of Engineering Pedagogy	Q2	10
597.	International Journal of Construction Education and Research	Q2	22
598.	Multidisciplinary Journal of Educational Research	Q2	6
599.	Physics Teacher	Q2	40
600.	Phi Delta Kappan	Q2	63
601.	Journal of Peace Education	Q2	16
602.	Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice	Q2	12
603.	Korean Journal of Medical Education	Q2	13
604.	Journal of Biological Education	Q2	42
605.	Pixel-Bit, Revista de Medios y Educación	Q2	10
606.	Journal of Philosophy of Education	Q2	43
607.	South African Journal of Education	Q2	31

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
608.	International Journal of School and Educational Psychology	Q2	14
609.	Journal of Microbiology and Biology Education	Q2	12
610.	Quarterly Journal of Speech	Q2	41
611.	Technical Communication Quarterly	Q2	33
612.	Australian Journal of Indigenous Education	Q2	25
613.	Women in Sport and Physical Activity Journal	Q2	8
614.	Contemporary Issues in Early Childhood	Q2	28
615.	Journal of Continuing Education in Nursing	Q2	44
616.	Teaching of Psychology	Q2	51
617.	Narrative Inquiry	Q2	46
618.	Teaching English with Technology	Q2	13
619.	Digital Education Review	Q2	17
620.	International Journal of Nursing Education Scholarship	Q2	39
621.	Merrill-Palmer Quarterly	Q2	73
622.	Zeitschrift für Erziehungswissenschaft	Q2	21
623.	Gerontology and Geriatrics Education	Q2	26
624.	Learning and Motivation	Q2	46
625.	Physics Education	Q2	32
626.	Revista Eureka	Q2	11
627.	Turkish Online Journal of Distance Education	Q2	24
628.	Journal of Economic Education	Q2	50
629.	Avances de Investigación en Educación Matemática	Q2	4
630.	International Journal of Art and Design Education	Q2	26
631.	Young Exceptional Children	Q2	18
632.	On the Horizon	Q2	26
633.	Curriculum Perspectives	Q2	10
634.	Organization Management Journal	Q2	17
635.	Industry and Higher Education	Q2	27
636.	Journal of Ethnic and Cultural Diversity in Social Work	Q2	32
637.	Apunts. Educación Física y Deportes	Q2	11
638.	Citizenship, Social and Economics Education	Q2	11
639.	Cogent Education	Q2	22
640.	English in Education	Q2	21
641.	Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability	Q2	6
642.	Innovative Higher Education	Q2	45
643.	Monografías de Traducción e Interpretación	Q2	7

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
644.	Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education	Q2	9
645.	Journal of Japanese Linguistics	Q2	7
646.	L1 Educational Studies in Language and Literature	Q2	15
647.	Progress in Community Health Partnerships: Research, Education, and Action	Q2	27
648.	Journal of Education and Work	Q2	38
649.	Journal of Immersion and Content-Based Language Education	Q2	3
650.	Chemical Research in Chinese Universities	Q2	28
651.	International Journal of Educational Psychology	Q2	6
652.	Studies in the Education of Adults	Q2	27
653.	Communications in Information Literacy	Q2	18
654.	Statistics Education Research Journal	Q2	16
655.	Teaching Mathematics and its Applications	Q2	20
656.	International Journal of Mechanical Engineering Education	Q2	14
657.	Journal of Social Studies Education Research	Q2	16
658.	Literacy Research and Instruction	Q2	27
659.	Innovation and Development	Q2	12
660.	International Journal of Web Based Communities	Q2	23
661.	Canadian Journal of Science, Mathematics and Technology Education	Q2	24
662.	Pastoral Care in Education	Q2	22
663.	Child Language Teaching and Therapy	Q2	36
664.	Qualitative Report	Q2	43
665.	Journal of Criminal Justice Education	Q2	30
666.	European Journal of Adapted Physical Activity	Q2	7
667.	Girlhood Studies	Q2	8
668.	Journal of University Teaching and Learning Practice	Q2	11
669.	American Journal of Sexuality Education	Q2	20
670.	Journal of Asia TEFL	Q2	15
671.	Journal of Museum Education	Q2	9
672.	Arts and Humanities in Higher Education	Q2	27
673.	International Journal of Modern Education and Computer Science	Q2	4
674.	Irish Educational Studies	Q2	23
675.	Journal of Pre-College Engineering Education Research	Q2	14
676.	Asian Journal of University Education	Q3	7

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
677.	Health Education	Q3	37
678.	International Journal of Child Care and Education Policy	Q3	16
679.	International Journal of Disability, Development and Education	Q3	45
680.	Aula Abierta	Q3	12
681.	British Journal of Religious Education	Q3	27
682.	Education 3-13	Q3	26
683.	European Journal for Research on the Education and Learning of Adults	Q3	9
684.	Educational Gerontology	Q3	56
685.	Journal of College Counseling	Q3	22
686.	International Review of Economics Education	Q3	21
687.	Journal of Political Science Education	Q3	26
688.	Nordic Studies in Science Education	Q3	5
689.	International Journal of Sociology of Education	Q3	6
690.	Education Research International	Q3	11
691.	Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado	Q3	7
692.	International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology	Q3	7
693..	Journal of Early Childhood Teacher Education	Q3	21
694	School Science and Mathematics	Q3	5
695.	Middle School Journal	Q3	19
696.	ECNU Review of Education	Q3	8
697.	Studies in Art Education	Q3	10
698.	American Indian and Alaska Native Mental Health Research	Q3	25
699.	Journal of Technical Writing and Communication	Q3	20
700.	International Journal of Technological Learning, Innovation and Development	Q3	24
701.	Interaction Design and Architecture(s)	Q3	14
702.	For the Learning of Mathematics	Q3	13
703.	Frontiers of Education in China	Q3	18
704.	International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies	Q3	13
705.	Journal of Counselor Leadership and Advocacy	Q3	9
706.	Journal of Teaching in Travel and Tourism	Q3	24
707.	Journal of International Education in Business	Q3	14

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
708.	NASSP Bulletin	Q3	27
709.	Preventing School Failure	Q3	15
710.	TESL-EJ	Q3	6
711.	Intercultural Education	Q3	24
712.	Child Care in Practice	Q3	24
713..	JALT CALL Journal	Q3	8
714	International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education	Q3	12
715.	Journal for Multicultural Education	Q3	10
716.	Journal of Food Science Education	Q3	16
717.	BMJ Simulation and Technology Enhanced Learning	Q3	12
718.	Adult Learning	Q3	20
719.	International Journal of Play	Q3	13
720.	Art Education	Q3	24
721.	ETS Research Report Series	Q3	6
722.	Intangible Capital	Q3	18
723.	Australian Journal of Adult Learning	Q3	17
724.	Reading Psychology	Q3	40
725.	Journal of Educational Multimedia and Hypermedia	Q3	9
726.	Revista de Educación	Q3	33
727.	Academia Revista Latinoamericana de Administración	Q3	16
728.	International Journal of Information and Communication Technology Education	Q3	14
729.	Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies	Q3	23
730.	Empirical Research in Vocational Education and Training	Q3	15
731.	GMS Journal for Medical Education	Q3	22
732.	Practical Assessment, Research and Evaluation	Q3	55
733.	High Ability Studies	Q3	35
734.	IEEE Potentials	Q3	35
735.	Interface: Communication, Health, Education	Q3	22
736.	Open Archaeology	Q3	14
737.	Revista Electrónica de LEEME	Q3	4
738.	Australasian Journal of Early Childhood	Q3	15
739.	Canadian Journal of Learning and Technology	Q3	4
740.	Research in Education	Q3	16
741.	European Journal of Science and Mathematics Education	Q3	3
742.	Journal of Education and Health Promotion	Q3	11
743.	Journal of Women and Gender in Higher Education	Q3	10

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
744.	Changing English	Q3	17
745.	Infancia y Aprendizaje	Q3	26
746.	Journal of Spanish Language Teaching	Q3	9
747.	Teaching and Learning Inquiry	Q3	15
748.	Journal of Teaching in International Business	Q3	24
749.	Estudios Sobre Educación	Q3	14
750.	Higher Education, Skills and Work-based Learning	Q3	16
751.	History of Education Review	Q3	8
752.	Industrial and Commercial Training	Q3	37
753.	Sustainability and climate change	Q3	16
754.	Curriculo sem Fronteiras	Q3	9
755.	International Journal of Education and the Arts	Q3	19
756.	Journal of Korean Academy of Nursing Administration	Q3	7
757.	Studies in Graduate and Postdoctoral Education	Q3	7
758.	International Journal of Mobile and Blended Learning	Q3	17
759.	Journal of Visual Literacy	Q3	18
760.	Applied Environmental Education and Communication	Q3	22
761.	Cultural Management: Science and Education	Q3	4
762.	International Electronic Journal of Elementary Education	Q3	22
763.	International Journal of Multicultural Education	Q3	17
764.	New Directions for Teaching and Learning	Q3	49
765.	Quality Assurance in Education	Q3	53
766.	Journal of Applied Research in Higher Education	Q3	15
767.	Journal of Humanistic Counseling	Q3	16
768.	OCNOS	Q3	12
769.	PRIMUS	Q3	19
770.	Retos	Q3	19
771.	Revista Electrónica de Investigación Educativa	Q3	16
772.	World Transactions on Engineering and Technology Education	Q3	16
773.	Australian Journal of Career Development	Q3	12
774.	Brazilian Journal of Occupational Therapy	Q3	7
775.	International Journal of Comparative Education and Development	Q3	7
776.	International Journal of Learning Technology	Q3	10
777.	Bolema – Mathematics Education Bulletin	Q3	11
778.	Learning and Teaching	Q3	5

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
779.	Journal of Southeast Asian American Education and Advancement	Q3	3
780.	International Journal of Training Research	Q3	11
781.	Obrazovanie i Nauka	Q3	10
782.	Journal of Research in International Education	Q3	29
783.	Zeitschrift für Pädagogik (Beiheft)	Q3	12
784.	International Journal of English Studies	Q3	10
785.	European Journal of Educational Research	Q3	13
786.	Research in Dance Education	Q3	16
787.	International Quarterly of Community Health Education	Q3	19
788.	Australasian Journal of Gifted Education	Q3	8
789.	Multicultural Education Review	Q3	13
790.	Revista Brasileira de Educação Especial	Q3	12
791.	Study Abroad Research in Second Language Acquisition and International Education	Q3	4
792.	Zygon	Q3	26
793.	International Journal of Education Through Art	Q3	9
794.	Ensaio	Q3	11
795.	Pythagoras	Q3	9
796.	International Journal of Electrical Engineering and Education	Q3	24
797.	Journal of Higher Education Outreach and Engagement	Q3	12
798.	Engineering Economist	Q3	35
799.	Psychological Science and Education	Q3	13
800.	Publicaciones de la Facultad de Educación y Humanidades del Campus de Melilla	Q3	6
801.	Art, Design and Communication in Higher Education	Q3	8
802.	Early Years	Q3	34
803.	Power and Education	Q3	16
804.	Triple Helix	Q3	3
805.	Christian Higher Education	Q3	15
806.	Journal of Children and Poverty	Q3	11
807.	Bordon	Q3	15
808.	Journal of Dance Education	Q3	17
809.	Paideia	Q3	15
810.	Action Learning: Research and Practice	Q3	13
811.	International Journal of Media and Information Literacy	Q3	5
812.	Journal of Child and Adolescent Substance Abuse	Q3	34

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
813.	Journal of Leadership Studies	Q3	17
814.	Mentoring and Tutoring: Partnership in Learning	Q3	39
815.	Open Review of Educational Research	Q3	13
816.	Vyššie vzdelávanie v Rusku	Q3	10
817.	Zeitschrift für Evidenz, Fortbildung und Qualität im Gesundheitswesen	Q3	30
818.	Journal of the Royal College of Physicians of Edinburgh, The	Q3	28
819.	Eurasian Journal of Applied Linguistics	Q3	4
820.	Educational Research for Policy and Practice	Q3	25
821.	PASAA	Q3	4
822.	Education for Health: Change in Learning and Practice	Q3	34
823.	Communication Teacher	Q3	11
824.	Dialogic Pedagogy	Q3	5
825.	Educación Médica	Q3	15
826.	Journal of Statistics Education	Q3	34
827.	Malaysian Journal of Learning and Instruction	Q3	11
828.	Visual Communication Quarterly	Q3	18
829.	African Journal of Research in Mathematics, Science and Technology Education	Q3	16
830.	Journal of Continuing Higher Education	Q3	16
831.	Science of Gymnastics Journal	Q3	11
832.	Support for Learning	Q3	32
833.	Revista Brasileira de Educação	Q3	16
834.	Educação e Sociedade	Q3	24
835.	Journal of Special Education Leadership	Q3	3
836.	Global Studies of Childhood	Q3	6
837.	Journal of Research in Education Sciences	Q3	9
838.	Research in Drama Education	Q3	15
839.	Theatre, Dance and Performance Training	Q3	9
840.	Children's Literature in Education	Q3	20
841.	Journal of Education for Library and Information Science	Q3	6
842.	Eğitim Araştırmaları – Eurasian Journal of Educational Research	Q3	19
843.	Journal of Interactive Learning Research	Q3	28
844.	Review of Education	Q3	3
845.	Revue Française de Pédagogie	Q3	18
846.	Chinese Education and Society	Q3	16

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
847.	ACM Inroads	Q3	24
848.	Journal of Education and e-Learning Research	Q3	6
849.	Journal of Social Science Education	Q3	8
850.	Social Work with Groups	Q3	23
851.	International Journal on E-Learning: Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education	Q3	12
852.	Perfiles Educativos	Q3	13
853.	Studies in English Language and Education	Q3	5
854.	Eesti Rakenduslingvistika Uingu Aastaraamat	Q3	8
855.	Journal of Applied Security Research	Q3	15
856.	Educational Theory	Q3	45
857.	Research in Post-Compulsory Education	Q3	22
858.	Revista Mexicana de Investigación Educativa	Q3	14
859.	International Journal of Practice-Based Learning in Health and Social Care	Q3	4
860.	Sport Management Education Journal	Q3	8
861.	Tejuelo	Q3	3
862.	College Teaching	Q3	43
863.	Constructivist Foundations	Q3	19
864.	Investigations in Mathematics Learning	Q3	9
865.	History of Education Quarterly	Q3	11
866.	Revista Española de Orientación y Psicopedagogía	Q3	13
867.	International Journal of Society, Culture and Language	Q3	5
868.	Qwerty	Q3	6
869.	American Biology Teacher	Q3	32
870.	Boyhood Studies	Q3	3
871.	College English	Q3	26
872.	International Journal of Information and Education Technology	Q3	8
873.	Journal of College Reading and Learning	Q3	18
874.	Journal of Occupational Therapy, Schools, and Early Intervention	Q3	12
875.	New Zealand Journal of Educational Studies	Q3	19
876.	Physical Culture and Sport, Studies and Research	Q3	7
877.	Zeitschrift für Entwicklungspsychologie und Pädagogische Psychologie	Q3	25
878.	International Studies in Catholic Education	Q3	10
879.	RAE Revista de Administracao de Empresas	Q3	18

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
880.	Journal of Psychologists and Counsellors in Schools	Q3	27
881.	Creativity	Q3	5
882.	Educational Process: International Journal	Q3	3
883.	Interchange	Q3	20
884.	Aloma	Q3	6
885.	Physical Activity Review	Q3	9
886.	Russian Language Studies	Q3	3
887.	Gifted and Talented International	Q3	13
888.	Journal of Children's Services	Q3	23
889.	Journal of Interprofessional Education and Practice	Q3	11
890.	Australian Universities Review	Q3	3
891.	Educación Matemática	Q3	4
892.	IAFOR Journal of Education	Q3	5
893.	PNA	Q3	4
894.	Journal of E-Learning and Knowledge Society	Q3	19
895.	Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science	Q3	7
896.	Field Actions Science Report	Q3	12
897.	International Journal of Innovation in Science and Mathematics Education	Q3	15
898.	Journal of Mental Health Training, Education and Practice	Q3	15
899.	World Journal on Educational Technology: Current Issues	Q3	9
900.	Case Studies in the Environment	Q3	6
901.	International Journal of Language Testing	Q3	3
902.	Movimento	Q3	16
903.	Revista Mexicana de Física	Q3	28
904.	Educação & Realidade	Q3	4
905.	English in Australia	Q3	12
906.	Journal of Media Literacy Education	Q3	2
907.	Critical Studies in Teaching and Learning	Q3	4
908.	Gruppe. Interaktion. Organisation. Zeitschrift für Angewandte Organisationspsychologie	Q3	13
909.	Research in Educational Administration and Leadership	Q3	5
910.	Gifted Education International	Q3	15
911.	Participatory Educational Research	Q3	5
912.	Praxis Educativa	Q3	5
913.	TEM Journal	Q3	13
914.	Deafness and Education International	Q3	23

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
915.	Educational Sciences: Theory and Practice	Q3	25
916.	International Journal of Virtual and Personal Learning Environments	Q3	11
917.	Eğitim ve Bilim	Q3	24
918.	Pensamiento Educativo	Q3	4
919.	Cakrawala Pendidikan	Q3	8
920.	College and Research Libraries News	Q3	23
921.	European Education	Q3	18
922.	Journal of Adult and Continuing Education	Q3	8
923.	Performance Improvement Quarterly	Q3	19
924.	Magis	Q3	10
925.	Visions for Sustainability	Q3	2
926.	International Journal of Children's Spirituality	Q3	22
927.	Journal of Physician Assistant Education	Q3	14
928.	Chemistry Teacher International	Q3	4
929.	In Esse: English Studies in Albania	Q3	1
930.	Nordic Studies in Education	Q3	9
931.	Qualitative Research in Education	Q3	4
932.	International Journal of Online Pedagogy and Course Design	Q3	6
933..	Journal of Music, Technology and Education	Q3	13
934.	American Annals of the Deaf	Q3	43
935.	Educação e Pesquisa	Q3	17
936.	Integration of Education	Q3	9
937.	Journal of Extension	Q3	33
938.	Cadernos de Pesquisa	Q3	17
939.	International Journal of Evaluation and Research in Education	Q3	8
940.	International Journal of Innovation and Learning	Q3	27
941.	International Journal of Knowledge and Learning	Q3	22
942.	LEARNing Landscapes	Q3	3
943.	Professions and Professionalism	Q3	8
944.	Sociologija i Prostor	Q3	9
945.	Training, Language and Culture	Q3	5
946.	Formacion Universitaria	Q3	17
947.	Canadian Journal of Education	Q3	38
948.	Education et Societes	Q3	13

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
949.	International Journal of Learning, Teaching and Educational Research	Q3	8
950.	FWU Journal of Social Sciences	Q3	3
951.	Psychology in Russia: State of the Art	Q3	12
952.	Journal of Advertising Education	Q3	2
953.	Video Journal of Education and Pedagogy	Q3	7
954.	Journal of Technical Education and Training	Q3	8
955.	Estudios Pedagógicos	Q3	22
956.	International Journal of Management in Education	Q3	13
957.	Center for Educational Policy Studies Journal	Q3	16
958.	Revista Electrónica Educare	Q3	7
959.	South African Journal of Childhood Education	Q3	5
960.	Emerald Emerging Markets Case Studies	Q3	7
961.	Astra Salvensis	Q3	12
962.	International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring	Q3	5
963.	Pedagogies	Q3	18
964.	SiSal Journal	Q3	2
965.	Revista Colombiana de Educación	Q3	4
966.	Medical Science Educator	Q3	15
967.	Proceedings – Frontiers in Education Conference, FIE	-	43
968.	Asia Pacific Journal of Educators and Education	Q3	3
969.	Cypriot Journal of Educational Sciences	Q3	8
970.	Education Next	Q3	20
971.	Journal of Language and Education	Q3	6
972.	New Educational Review	Q3	14
973.	rEFlections	Q3	2
974.	Siglo Cero	Q3	9
975.	Tuning Journal for Higher Education	Q3	4
976.	Applied Research on English Language	Q3	2
977.	Generos	Q3	4
978.	HSE Social and Education History	Q3	6
979.	Journal of Jewish Education	Q3	11
980.	Resonance	Q3	17
981.	String Research Journal	Q3	5
982.	Revista Fuentes	Q3	4
983.	Revista Iberoamericana de Educación Superior	Q3	8
984.	Journal of Pedagogy	Q3	10

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
985.	Reading and Writing (South Africa)	Q3	2
986.	International Electronic Journal of Environmental Educa- tion	Q3	4
987.	Journal of Practice Teaching and Learning	Q3	7
988.	Revista Lusófona de Educação	Q3	10
989.	Asian Education and Development Studies	Q3	12
990.	Educational and Developmental Psychologist	Q3	16
991.	Journal of Engineering Education Transformations	Q3	7
992.	Ljetopis Socijalnog Rada	Q3	10
993.	LUMAT	Q3	4
994.	Kappa Delta Pi Record	Q3	8
995.	Theory and Practice of Second Language Acquisition	Q3	3
996.	Africa Education Review	Q3	10
997.	INFORMS Transactions on Education	Q3	4
998.	International Journal of Education and Practice	Q3	9
999.	Higher Learning Research Communications	Q3	4
1000.	Journal of Sport and Health Research	Q3	7
1001.	Revista de la Educación Superior	Q3	11
1002.	Revista Pedagogía Universitaria y Didáctica del Derecho	Q3	4
1003.	Teaching Statistics	Q3	14
1004.	Transactional Analysis Journal	Q3	4
1005.	Acta Scientiae	Q3	4
1006.	Educational Administration: Theory and Practice	Q3	3
1007.	International Education Journal	Q3	36
1008.	Investigações em Ensino de Ciências	Q3	2
1009.	Psychology, Society and Education	Q3	9
1010.	Pedagogische Studien	Q3	8
1011.	Bulletin of Educational Psychology	Q3	4
1012.	Child Development Research	Q3	7
1013.	Hispania	Q3	13
1014.	Perspectives on Global Development and Technology	Q4	18
1015.	Teaching Philosophy	Q4	16
1016.	Journal of Educational, Cultural and Psychological Studies	Q4	8
1017.	Journal of Education and Community Health	Q4	4
1018.	British Journal for the History of Mathematics	Q4	6
1019.	Chemistry, Didactics, Ecology, Metrology	Q4	2
1020.	Journal of Research Administration	Q4	2

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1021.	Revista Brasileira de Ensino de Física	Q4	12
1022.	Teoriya i Praktika Fizicheskoy Kultury	Q4	12
1023.	Christian Education Journal	Q4	2
1024.	Didactica Slovenica – Pedagoska Obzorja	Q4	6
1025.	International Journal of Learning and Change	Q4	10
1026.	Revista Portuguesa de Educação	Q4	3
1027.	Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education	Q4	2
1028.	International Journal of Educational Reform	Q4	12
1029.	Revista Mexicana de Física E	Q4	12
1030.	Sodobna Pedagogika	Q4	5
1031.	Acta Didactica Norden	Q4	3
1032.	Education Therapeutique du Patient	Q4	11
1033.	Journal of Learning for Development	Q4	3
1034.	Analise Psicologica	Q4	10
1035.	Ikala	Q4	6
1036.	Journal Women's Entrepreneurship and Education	Q4	2
1037.	Journal of Physical Education (Maringa)	Q4	10
1038.	Meta: Avaliação	Q4	5
1039.	Journal of Classroom Interaction	Q4	8
1040.	Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado	Q4	3
1041.	Asia Pacific Media Educator	Q4	10
1042.	Diaspora, Indigenous, and Minority Education	Q4	12
1043.	Education and Self Development	Q4	4
1044.	Journal of Korean Academic Society of Nursing Education	Q4	3
1045.	KEDI Journal of Educational Policy	Q4	12
1046.	Advances in Engineering Education	Q4	22
1047.	Harmonia: Journal of Arts Research and Education	Q4	2
1048.	International Journal of Serious Games	Q4	3
1049.	Strategies	Q4	10
1050.	Hacettepe Egitim Dergisi	Q4	19
1051.	International Journal of Chinese Education	Q4	8
1052.	Numeracy	Q4	3
1053.	Knowledge Cultures	Q4	12
1054.	Acta Comportamentalia	Q4	4
1055.	Educational Practice and Theory	Q4	5
1056.	International Journal of Christianity and Education	Q4	4

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1057.	Pedagogía Social	Q4	4
1058.	Religion and Education	Q4	12
1059.	South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation	Q4	16
1060.	Studia Paedagogica	Q4	4
1061.	Australian Journal of Language and Literacy	Q4	19
1062.	Childhood and Philosophy	Q4	2
1063.	Educación Química	Q4	12
1064.	Journal of Curriculum and Pedagogy	Q4	14
1065.	Revista Española de Educación Comparada	Q4	3
106.	Language Learning in Higher Education	Q4	6
1067.	Religious Education	Q4	17
1068.	Waikato Journal of Education	Q4	3
1069.	LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network	Q4	4
1070.	Education et Didactique	Q4	2
1071.	International Journal of Special Education	Q4	28
1072.	Exceptionality Education International	Q4	11
1073.	Italian Journal of Sociology of Education	Q4	5
1074.	Panta Rei	Q4	2
1075.	Revista Cubana de Educación Médica Superior	Q4	13
1076.	GI Forum	Q4	5
1077.	International Journal of Aerospace Psychology	Q4	46
1078.	International Journal of Language Education	Q4	5
1079.	Milli Egitim	Q4	7
1080.	Bioscene	Q4	8
1081.	Journal for Critical Education Policy Studies	Q4	10
1082.	Electronic Journal of Foreign Language Teaching	Q4	12
1083.	Journal of Information Technology Teaching Cases	Q4	7
1084.	SOTL in the South	Q4	3
1085.	Electronic Journal of Research in Educational Psychology	Q4	30
1086.	Taiwan Journal of TESOL	Q4	4
1087.	Revista Latinoamericana de Investigación en Matemática Educativa	Q4	10
1088.	Collegiate Aviation Review	Q4	5
1089.	Policy and Practice	Q4	3
1090.	Pedagogika	Q4	6
1091.	Educational Research for Social Change	Q4	6

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1092.	Journal of Psychological and Educational Research	Q4	6
1093.	RLA	Q4	14
1094.	Humana Mente	Q4	3
1095.	Zbornik Instituta za Pedagoska Istrazivanja	Q4	7
1096.	Contemporary Education Dialogue	Q4	6
1097.	Open Education Studies	Q4	4
1098.	Proceedings of International Conference of the Learning Sciences, ICLS	Q4	14
1099.	History of Education	Q4	20
1100.	Journal of Education	Q4	4
1101.	Journal of Research Practice	Q4	25
1102.	Malaysian Online Journal of Educational Management	Q4	4
1103.	North American Journal of Psychology	Q4	30
1104.	Hellenic Journal of Psychology	Q4	9
1105.	Journal of Agricultural Extension	Q4	6
1106.	Journal of Interactive Online Learning	Q4	37
1107.	Studies About Languages	Q4	4
1108.	Foro de Educación	Q4	5
1109.	Health Education and Health Promotion	Q4	2
1110.	International Journal of Pluralism and Economics Education	Q4	2
1111.	Journal of Institutional Research South East Asia	Q4	5
1112.	Pegem Egitim ve Ogretim Dergisi	Q4	4
1113.	Revue d'Anthropologie des Connaissances	Q4	15
1114.	English Teaching(South Korea)	Q4	2
1115.	Childhood Education	Q4	24
1116.	Zeitschrift für Pädagogik	Q4	24
1117.	Canadian Journal of Higher Education	Q4	3
1118.	International Journal for Technology in Mathematics Education	Q4	8
1119.	International Sports Studies	Q4	4
1120.	Sciences de l'Éducation pour l'Ere Nouvelle	Q4	4
1121.	Bridge	Q4	7
1122.	História da Educação	Q4	4
1123.	Iranian Journal of Health Education and Health Promotion	Q4	3
1124.	Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology	Q4	2
1125.	Mextesol Journal	Q4	3
1126.	Pedagogy of Physical Culture and Sports	Q4	4

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1127.	Perspectives in Education	Q4	23
1128.	Rural Educator	Q4	2
1129.	TECHNE	Q4	9
1130.	African Journal of Social Work	Q4	5
1131.	Teanga	Q4	2
1132.	Athens Journal of Education	Q4	1
1133.	International Journal of Academic Medicine	Q4	2
1134.	Journal for Social Action in Counseling and Psychology	Q4	2
1135.	Journal of Teaching and Learning	Q4	2
1136.	Nordic Journal of Studies in Policing	Q4	1
1137.	Musical Art and Education	Q4	2
1138.	Perspectiva Teológica	Q4	2
1139.	Pharmacy Education	Q4	18
1140.	Psychology, Journal of the Higher School of Economics	Q4	6
1141.	Education as Change	Q4	16
1142.	English Australia Journal	Q4	3
1143.	Recherches en Didactiques des Sciences et des Technologies	Q4	4
1144.	Geography Teacher	Q4	7
1145.	Higher Education Forum	Q4	3
1146.	Orbis Scholae	Q4	10
1147.	Journal of Cognitive Education and Psychology	Q4	6
1148.	Teflin Journal	Q4	4
1149.	ABAC Journal	Q4	4
1150.	Frontiers of Nursing	Q4	4
1151.	Journal of Applied Linguistics and Professional Practice	Q4	18
1152.	International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning	Q4	17
1153.	Teaching of Mathematics	Q4	7
1154.	Journal of Elementary Education	Q4	4
1155.	Journal of the Australian and New Zealand Student Services Association	Q4	8
1156.	Philologia Estonica Tallinnensis	Q4	3
1157.	Writing and Pedagogy	Q4	2
1158.	Perspektiv Nauki i Obrazovania	Q4	6
1159.	Revista de Estudos da Linguagem	Q4	1
1160.	Teaching Theology and Religion	Q4	12
1161.	Theory and Practice in Language Studies	Q4	17
1162.	Law Teacher	Q4	12

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1163.	Paedagogica Historica	Q4	19
1164.	Chinese as a Second Language Research	Q4	3
1165.	Advances in Social Work	Q4	2
1166.	Artseduca	Q4	3
1167.	Revista Brasileira de Orientação Profissional	Q4	10
1168.	Journal of Education Finance	Q4	17
1169.	Carrefours de l'Education	Q4	7
1170.	Mathematics Teaching-Research Journal	Q4	3
1171.	New Review of Information Networking	Q4	14
1172.	Ubiquitous Learning	Q4	10
1173.	Journal of Peer Learning	Q4	2
1174.	Revista Conhecimento Online	Q4	1
1175.	Computers in Education Journal	Q4	14
1176.	Journal of Educational and Social Research	Q4	6
1177.	International Journal of Continuing Engineering Education and Life-Long Learning	Q4	22
1178.	Russian Education and Society	Q4	8
1179.	South African Computer Journal	Q4	8
1180.	Translation and Translanguaging in Multilingual Contexts	Q4	2
1181.	College Mathematics Journal	Q4	7
1182.	Explorations in Media Ecology	Q4	2
1183.	Nordic Journal of Educational History	Q4	2
1184.	Specijalna Edukacija i Rehabilitacija	Q4	2
1185.	International Journal for Research on Service-Learning and Community Engagement	Q4	2
1186.	Radical Teacher	Q4	2
1187.	Sport TK	Q4	2
1188.	Tamkang Journal of International Affairs	Q4	3
1189.	Alberta Journal of Educational Research	Q4	24
1190.	Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching	Q4	16
1191.	Croatian Journal of Education	Q4	10
1192.	Texto Livre	Q4	5
1193.	Ethics and Bioethics (in Central Europe)	Q4	4
1194.	Hrvatska Revija Za Rehabilitacijska Istrazivanja	Q4	9
1195.	International Journal of Technologies in Learning	Q4	4
1196.	Espacio, Tiempo y Educación	Q4	3
1197.	IBIMA Business Review	Q4	5
1198.	Korean Language in America	Q4	2

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1199.	Medical Writing	Q4	5
1200.	Ricerche di Pedagogia e Didattica	Q4	2
1201.	Bellaterra Journal of Teaching and Learning Language and Literature	Q4	7
1202.	International Journal of Design Education	Q4	4
1203.	International Journal of Science, Mathematics and Technology Learning	Q4	2
1204.	Youth Theatre Journal	Q4	10
1205.	Australian Art Education	Q4	1
1206.	Enfance	Q4	13
1207.	Universidad y Sociedad	Q4	4
1208.	Contemporary Educational Research Quarterly	Q4	4
1209.	Data in Brief	Q4	37
1210.	French Review, The	Q4	10
1211.	Advances in Special Education	Q4	8
1212.	Asia Pacific Scholar	Q4	2
1213.	Caritas et Veritas	Q4	2
1214.	Glasnik – Srpskog Geografskog Drustva	Q4	2
1215.	International Journal of Educational Organization and Leadership	Q4	4
1216.	International Perspectives on Education and Society	Q4	16
1217.	Journal of Spiritual Formation and Soul Care	Q4	4
1218.	New Frontiers in Translation Studies	Q4	6
1219.	Nordisk Tidsskrift for Utdanning og Praxis	Q4	0
1220.	Second Language Learning and Teaching	Q4	11
1221.	Studies in Writing	Q4	14
1222.	Journal of Research on Christian Education	Q4	11
1223.	Cadmo	Q4	6
1224.	English Scholarship Beyond Borders	Q4	2
1225.	Learning and Teaching in Higher Education: Gulf Perspectives	Q4	9
1226.	Novosibirsk State Pedagogical University Bulletin	Q4	9
1227.	International Journal of Education Economics and Development	Q4	5
1228.	Catholic University Law Review	Q4	10
1229.	Journal of Educational Media, Memory, and Society	Q4	10
1230.	Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes	Q4	1

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1231.	Revista de Investigación en Educación	Q4	3
1232.	Zeitschrift für Evaluation	Q4	7
1233.	Horizons	Q4	7
1234.	Journal for Advancement of Marketing Education	Q4	9
1235.	Logos (Netherlands)	Q4	8
1236.	Orientation Scolaire et Professionnelle	Q4	6
1237.	Educational Leadership	Q4	62
1238.	Journal of Historical Research in Music Education	Q4	1
1239.	Philosophy of Music Education Review	Q4	2
1240.	Studia Sportiva	Q4	1
1241.	Curriculum and Teaching	Q4	5
1242.	Erudition and the Republic of Letters	Q4	3
1243.	Gymnasium	Q4	4
1244.	Historia y Memoria de la Educación	Q4	1
1245.	Journal of Classics Teaching	Q4	2
1246.	Korean Journal of Physical, Multiple and Health Disabilities	Q4	5
1247.	Nomadas	Q4	2
1248.	Recherche et Formation	Q4	6
1249.	Text (Australia)	Q4	1
1250.	Australian Educational Computing	Q4	15
1251.	Bulletin of Science, Technology and Society	Q4	26
1252.	Journal of Knowledge and Health in Basic Medical Sciences	Q4	2
1253.	Encyclopaideia	Q4	5
1254.	History of Education and Children's Literature	Q4	6
1255.	International Journal of Critical Pedagogy	Q4	2
1256.	Journal of Technology Education	Q4	23
1257.	Philosophical Inquiry in Education	Q4	1
1258.	Encounters in Theory and History of Education	Q4	2
1259.	Infectious Diseases: News, Opinions, Training	Q4	4
1260.	College Literature	Q4	15
1261.	Encuentros (Maracaibo)	Q4	1
1262.	Journal of Legal Education	Q4	18
1263.	Metodicki Ogledi	Q4	2
1264.	Specialis Ugdymas	Q4	5
1265.	Curriculum Matters	Q4	5
1266.	International Journal of Euro-Mediterranean Studies	Q4	5
1267.	Journal of Applied Research on Children	Q4	12

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1268.	Journal of Special Education and Rehabilitation	Q4	6
1269.	Journal of Technology and Chinese Language Teaching	Q4	2
1270.	Korean Journal of English Language and Linguistics	Q4	2
1271.	Multicultural Education	Q4	20
1272.	Russian Psychological Journal	Q4	1
1273.	Higher Education for the Future	Q4	4
1274.	Journal of Urban Mathematics Education	Q4	1
1275.	Journal of Information Systems Security	Q4	1
1276.	Recherche et Pratiques Pédagogiques en Langues de Spécialité–Cahiers de l'APLIUT	Q4	6
1277.	Academia (Greece)	Q4	2
1278.	ELOPE: English Language Overseas Perspectives and Enquiries	Q4	3
1279.	Journal of Advanced Pharmacy Education and Research	Q4	8
1280.	Deutsch als Fremdsprache	Q4	3
1281.	Mathematics Student	Q4	1
1282.	Revista Digital de Biblioteconomia e Ciência da Informação	Q4	3
1283.	Academe	Q4	22
1284.	Acta Paedagogica Vilnensia	Q4	2
1285.	Al-'Arabiyya	Q4	2
1286.	International Journal of Diversity in Education	Q4	4
1287.	International Journal of Interdisciplinary Educational Studies	Q4	4
1288.	Journal of Aesthetic Education	Q4	17
1289.	Teaching Artist Journal	Q4	6
1290.	CASE Journal	Q4	2
1291.	CEA Critic	Q4	5
1292.	Journal of General Education, The	Q4	10
1293.	Journal of Higher Education Theory and Practice	Q4	2
1294.	Synergies Europe	Q4	3
1295.	Education and Culture	Q4	2
1296.	International Journal of Pedagogy and Curriculum	Q4	4
1297.	Journal of Language Teaching and Research	Q4	9
1298.	Revista Luna Azul	Q4	4
1299.	Spirale	Q4	5
1300.	Annali di Storia delle Università Italiane	Q4	1
1301.	Archivio Antropologico Mediterraneo	Q4	1
1302.	Asian-European Music Research Journal	Q4	1

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1303.	Asian Journal of Legal Education	Q4	2
1304.	International Journal of Adult, Community and Professional Learning	Q4	3
1305.	International Perspectives on Inclusive Education	Q4	9
1306.	International Public History	Q4	1
1307.	Academic Questions	Q4	11
1308.	Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Mathematicae Pertinentia	Q4	2
1309.	Caracteres	Q4	1
1310.	International Journal of Research on History Didactics, History Education and History Culture	Q4	2
1311.	International Journal of Literacies	Q4	3
1312.	Journal of Assessment and Institutional Effectiveness	Q4	4
1313.	Cadernos CEDES	Q4	9
1314.	International Journal of Learner Diversity and Identities	Q4	4
1315.	International Journal of Learning	Q4	14
1316.	Journal of Architectural Education	Q4	21
1317.	International Journal of Early Childhood Learning	Q4	3
1318.	Journal of Business Ethics Education	Q4	1
1319.	Scientia Paedagogica Experimentalis	Q4	1
1320.	Taiwan International ESP Journal	Q4	0
1321.	Canadian Journal of Educational Administration and Policy	Q4	1
1322.	Compilation and Translation Review	Q4	1
1323.	International Journal of Humanities Education	Q4	3
1324.	Verbum(Lithuania)	Q4	1
1325.	Word of Mouth	Q4	2
1326.	Acta Comeniana	Q4	2
1327.	Aussiger Beiträge	Q4	2
1328.	CLA Journal	Q4	5
1329.	International Journal of Learning in Higher Education	Q4	5
1330.	Journal of Muslim Philanthropy and Civil Society	Q4	3
1331.	Revista de Pedagogia	Q4	7
1332.	Synergies Portugal	Q4	0
1333.	Tidsskriftet FoU i Praksis	Q4	3
1334.	Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis Studia Germanistica	Q4	0
1335.	Bulletin of Educational Research	Q4	2
1336.	Education in Chemistry	Q4	7

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1337.	Enfances et Psy	Q4	8
1338.	Ethics in Progress	Q4	1
1339.	Nurture	Q4	2
1340.	Per Linguam	Q4	1
1341.	World Journal of English Language	Q4	2
1342.	Boletim de Estudos Clássicos	Q4	0
1343.	Histoire de l'Education	Q4	7
1344.	IEEE Women in Engineering Magazine	Q4	3
1345.	International Journal of Assessment and Evaluation	Q4	3
1346.	Japanese Journal of Educational Psychology	Q4	18
1347.	Praksis	Q4	1
1348.	Ukrainian Journal of Radiology and Oncology	Q4	1
1349.	Explicator	Q4	5
1350.	Przegląd Ruscystyczny	Q4	1
1351.	Acta Scientiarum – Education	–	1
1352.	Arteterapia	–	0
1353.	Asian EFL Journal	–	18
1354.	Asian ESP Journal	–	13
1355.	Detskie Chtenia	–	0
1356.	E-Balonmano.com: Revista de Ciencias del Deporte	–	1
1357.	Education in Medicine Journal	–	1
1358.	Elementary Education Online	–	11
1359.	European Journal of Education and Psychology	–	1
1360.	Human Research in Rehabilitation	–	1
1361.	International Journal of Early Childhood Special Education	–	10
1362.	International Journal of Health Sciences	–	6
1363.	Journal of Advances in Medical Education and Professionalism	–	1
1364.	Journal of Education (South Africa)	–	1
1365.	Journal of Information Technology Education: Discussion Cases	–	2
1366.	Journal of International Special Needs Education	–	1
1367.	Journal of Language and Linguistic Studies	–	5
1368.	Journal of Somaesthetics	–	0
1369.	Journal of Statistics and Data Science Education	–	2
1370.	Juridical Tribune	–	1
1371.	Language Teaching Research Quarterly	–	1
1372.	Music Scholarship	–	7

Rangsor- pozíció	Folyóirat címe	Scopus- kvartilis	H-index
1373.	Pedagogy	–	1
1374.	Recreational Sports Journal	–	14
1375.	Review of International Geographical Education Online	–	7
1376.	Revista de Educación y Derecho	–	1
1377.	Revista de Medicina y Cine	–	0
1378.	Studies in Bilingualism	–	7
1379.	TESOL International Journal	–	7
1380.	Transformation in Higher Education	–	1
1381.	Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal	–	0

Forrás: Demeter Márton szerkesztése a *Scimago* 2022. évi listái alapján

Vákát

A szerzőkről

Bazsó-Vigh Vivien doktorandusz, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) kutatási főreferense. Az NKE Hadtudományi Doktori Iskola hallgatója. Kutatási területe a geopolitika, ezen belül az északi sarkkörhöz tartozó államok biztonsági és katonaföldrajzi vizsgálatával foglalkozik. Számos konferencián beszélt az északi területek fontosságáról. Biztonság- és védelempolitika alapszakos hallgatónak tart „Geopolitikai ismeretek” szemináriumot.

Demeter Márton az NKE docense, a Tudománystratégiai Osztály vezetője, valamint a Metrics & Media Lab nemzetközi kutatócsoport társalapítója és szakmai vezetője. Több mint egy tucat vezető nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, a kommunikációtudományok két vezető szakmai szervezetének is elnökségi tagja. Az elmúlt néhány évben több mint ötven indexált nemzetközi folyóiratcikkre jelent meg a kommunikációkutatás, a tudománymetria, a nemzetközi felsőoktatás és a nemzetközi tudástermelés témaköreiben.

Fehér Katalin a mesterséges intelligencia társadalmi és médiatrendjeinek kutatója, az NKE habilitált docense és tudománystratégiai szakértője. Fulbright-kutatását 2022-ben zárta, transzatlanti EU Horizon NGI kutatását 2023-ban kezdte meg. A kötet megjelenésekor az MTA Bolyai posztdoktora, az ÚNKP Bolyai+ és OTKA-projektek senior kutatója, a csehországi Masaryk Egyetem vendégprofesszora és a nemzetközi AI Media Research alapítója.

Gulyás Adrienn nyelvész, műfordító, az NKE docense. Alkalmazott nyelvészeti doktorátusát a párizsi René Descartes Egyetemen és az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskolájában szerezte. Közel két évtizede dolgozik tanárként magyar felsőoktatási intézményekben. Szabadidejében francia prózát fordít. Több éve oktat tudományos írást angolul alap- és mesterszakos hallgatónak. Kutatási területei a szociolingvisztika és a fordítástudomány.

Háló Gergő kommunikációkutató, a Budapesti Corvinus Egyetem doktorandusza, az NKE oktatója. Kutatásainak fókuszában a felsőoktatás és az akadémiai szféra nemzetköziesítési folyamatainak egyenlőtlenségei állnak. Disszertációját az akadémiai tőke globális szintű egyenlőtlen eloszlásairól, valamint ezen torzulások kelet-közép-európai kutatókra gyakorolt negatív hatásairól írja.

Tóth János József kommunikációkutató, japanológus. PhD-fokozatát a Budapesti Corvinus Egyetemen szerezte társadalmi kommunikációból. 2012 óta oktat hazai felsőoktatási intézményekben; jelenleg az NKE docense és a Magyarságkutató Intézet tudományos munkatársa. Oktatói munkája mellett főbb kutatási területei a digitálismédia-reprezentációk, a tudományos termékek fejlesztése Kelet-Közép-Európában és a folyóiratszintű menedzsmenttechnikák és -gyakorlatok. Tanácsadói tevékenysége során kutatómunkákat auditál, és nemzetköziláthatóság- és publikációs outputfejlesztési tanácsadást végez.

Tóth Tamás kommunikációkutató, az NKE tanársegédje. PhD-fokozatát a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Kommunikációtudomány Doktori Iskolájában szerezte 2021-ben. Kutatási területei a politikai kommunikáció és a tudományokon belüli egyenlőtlenségek. Oktatott tárgyai közé tartozik a „Tudományos írás” (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, 2021), a „Political campaigns and rhetoric” (Budapesti Corvinus Egyetem, 2022), a „Populizmus és politikai kommunikáció”, a „Populism and political communication”, az „Interkulturális kommunikáció” és az „Általános szociológia” (Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2022–).

At egyre inkább kompetitív akadémiai világban nélkülözhetetlenek az egyénre szabott, de általánosan érvényes tudást is magukban foglaló tudománystratégiák, amelyek évekre, sőt évtizedekre meghatározhatják egy akadémiai életút minőségét, sikerét. A *Tudománystratégia* című tanulmánykötet célja, hogy ezen a nehézségekkel teli úton segítse eligazodni a kutatókat. A kötet szerzői, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Tudománystratégiai Osztályának munkatársai, maguk is aktív kutatók. Osztályuk küldetésével összhangban, a kötet írásakor sok gyakorlati példával és esettanulmánnyal igyekeztek rávilágítani, hogyan találjon egy fiatal kutató a témájához illő folyóiratot, a rangos nemzetközi szakfolyóiratok milyen nyelvi, tartalmi, logikai elvárásokat támasztanak vele szemben, milyen módszertant alkalmazzon a kutatásához, hogyan ütemezze a kutatási projektjeit, vagy hogyan tervezze előre a tudományos karrierjét. A szerzők reményei szerint az egyes fejezetekben ismertetett jógyakorlatok beépülnek majd az olvasók személyes tudománystratégiájába, és hozzásegítik őket, hogy szakmai álmaikat hatékonyan, kerülő utak nélkül valósítsák meg.